

T I au Cymraeg ac fydd ar wersb gan
Stanford Prŷs Printiwr a Gwerthwr Llyfrau
yn agos i Farchnad y Garddwyr neu'r Green
Market, yn y Mwythig.

Y Llyfr Gweddi Gyffredin yn gymwys i'r llogell
neu'r boceed.

Gwybodaeth o iechydwriaeth yn werthfawr yn awr
Angeu wedi ei wirio mewn pregeth, a Bregeth-
wyd Jonawr 4, 1759, ar farwolaeth y Parchedig
Mr. *Hervey*, o *Weston Favel*, Sir yn *Northampton*,
gan *W. Romaine*, A. M.

Drych y prif Oesoedd gan y parchedig Mr. *Theo.*
Evans.

Cas gan Gythraul, neu annogaeth i bawb ochelid
myned i ymgynghori a deweiniad Brydwyr na
Chonfyrwyr.

Dewisol Ganiadau yr oes hon, O gafgliad *H. Jones*,
o *Llangwm*.

Myfyrdodau Duwiol i'n Cymmhwyso Erbyn awr
Angeu. Byw i mi yw CRIST, a marw fydd
Elw; Canys er i'r Corph ddymchwelyd i'r dda-
ear, etto 'mae'r Enaid yn dychwelyd at Dduw
yr hwn a'i rhoes.

Pregeth yn dangos beth yw Natur ac Anian y
Pechod yn erbyn yr Yipryd Glân, gan *Theo.*
Evans, A. M. o *Llangamarch*.

Y Llyfr Plygain, neu'r Primer Cymraeg.

Ymbaratoad tu ag at ddedwyddol a thragwyddol
Wynfyd y Nefoedd, neu Myfyrdodau ar bob dydd
o'r wythnos.

Help i Ddarllen yr Ysgrythur Gyslegr Lan, neu
Reolau i Ddarllen y Bibl yn fwy buddiol ac i

Ddyfscu a chyfarwyddo y rhai annysgedig a'r gwan-
naf eu deall, y rhannau o'r Hên Destament a'r
Newydd fy fwy cyfaddas iddynt hwy Ddarllen,
a mwya cymhwys iw hamriw angenrheidiau a'u
dealltwriaeth. Wedi ei gyfieuthu i'r Gymraeg all-
an or Hôll Ddyledswydd Dŷn (sef y Newydd)
gan *E. W. Gweinidog Eglwys Loegr.*

Cydymmaith i'r Allor, yn Dangos Natur ac Angen-
rheidrwydd o ymbarattoi i'r Sacrament mewn
Trefn i ni dderbyn yn deilwng y Cymmun Sanc-
taidd, gan *L. E.*

N. B. Y mae yn yr argraphwasg ac a ddaw allan
ar fyr y Llyfrau canlynol. Hynny yw,

I. Y Llyfr Gweddi cyffredin mawr i'r Eglwys,
ar gwell Papur a'r un llythyren a'r hen un y
brintiwyd yn Llundain.

II. Dictionary, neu Geir Llyfr, y Cymraeg o flaen
y Saesoneg gan *Thos. Jones*, at ba un y chwanegir
llawer o ciriau o Dictionary y Parchedig *Mr.
Richards.*

872 d 47
TAITH Y PERERIN

TAN RITH

BREUDDWYD.

1. Yn yr hwn y danghosir Mynediad *Cristianes* a'i Phlant ar Bererindod, o'r Byd hwn i'r Byd fydd i ddyfod.
2. Ac mor Beryglus y bu arnynt yn eu Taith.
3. Ac fel y maent trwy gynnorthwy Duw, yn dyfod o'r diwedd i'r wlad Ddymunol.

YR AIL RHANN;

O Waith JOHN BUNYAN.

A Gyfieutbwyd gan JOHN EDWARDS, o
Glŷnn Ceiriog.

Allan o'r 27. Argraphiad yn SAESONAEG.

Dy ddeddfau oedd fy nghân y Nhŷ fy Mbererindod.
Pfal. cxix. 54.

Argraphwyd yn y Mwythig, ac ar werth yno
gan *Stafford Prŷs*; a chan Mr. *Hotchkiss*,
yn *Groesofwallt*; Mr. *R. Parry*, yn *Llan-*
gollen; Mr. *Payn*, yn *Gwrecsam*; Mr. *Mor-*
gan Jones, yn *y Bala*; a chan Mr. *Hughes*,
yn *Ghorwen*.

WILLIAM PERKINS
1712-1713
D.

The following is a list of the
names of the persons who have
been admitted to the
membership of the
Society since the last
annual meeting.

THE ANNUAL MEETING
OF THE SOCIETY
Held at the
Museum of Natural History

EDWARDS
The following is a list of the
names of the persons who have
been admitted to the
membership of the
Society since the last
annual meeting.

At y DARLLENYDD.

DDARLLENYDD ANWYL.

NI D oes gennyf nemawr i'w ddywedyd wrthyt, gyd â fy mod yn deussff arnat, daer ymbil ar durw am rodidi iti Lygaid i weled, a chlustiau i glywaid y pethau pwys-fawr sydd gynnwysedig yn y Llyfr bwn. Fel na byddych gyffelyb i un o Blant Cymru a fyddo 'n darllain Saesonaeg yn Hylutbr, ac heb allu deall odid o Air y bon't i'w ddywedyd.

Fe allei, i ryw ūn ddywedyd yn anystyriol, 'A'i darllain a ddichon Dŷn dall? Neu fel y gofynnodd y Phariseaid i'n iachawdwr gynt. Ydym ninnau besyd yn dall? Ioan xi. 40.

Ond yn wir Gysaill anwyl, y mae gair Durw yn tystiolaethu mewn amryw fannau, fod pob Dŷn tra bo yngbyflwr Nattur gan ddalled a'r marw sydd yngwaelod ei Fêdd.

Mi a glywais Sôn am ddau ŵr ac aeth i rodio Gardd Lysiau, ac wrth edrych o gwmpas i'w difyrru eu bunain, ūn o honynt a gansu ddwy Wenynen yn Disgyn ar yr un Blodeuyn. Ac ymben ychydig amser, un o'r ddwy wenynen ymma a gododd yn llwythog iawn, ac a Ebedodd tua ei Cbrŵch i'w drysori 'n lluniaeth erbyn hîr
nôs

nôs gauaf; Ond y llall a gododd, ac a aeth ymmaith beb ddim gantbi.

Yna ebe efe wrth ei Gyfaill, pa mor Ryfedd i'w byn! gwelais ddwy wenynen yn disgyn ar yr un Blodeuyn, ac un o'r ddwy aeth ymmaith yn llwytbog, a'r llall beb ddim.

O ebe yntef, yr achos o bynny yw, am nad oedd Golyn gantbi, canys ni ddichon y Cyfryw wenyn gasglu dim Mêl, mwy na phedfaent gwedi meirw Eisoës.

Felly befyd y bydd i bwy bynnag a ddarlleno'r Llyfr bwn, neu arall, os bydd efe 'n ol o Golyn Grâs; ni ddichon ê gasglu dim budd neu lesbâd i'w Enaid.

Oblegid ni thycia darllain Taith y Pererin, megis banes rbyw ŵr, neu wraig, ac oedd yn ymdeithio i wlad bellennig, ac iddynt daraw wrth lawer o rwystrau a'r byd y ffordd, ond o'r diwedd dyfod trwyddynt oll.

Eitbr y mae'n rhaid i'r darllenydd gael Grâs oddi uchod, i gystadlu eu Cyfyrâu bwy, a'i Cyfyrâu ei bun. Ac yn wir i'r diben bwnnw y Cymmerais i y gwaith mewn llaw, ac fe a gostiodd i mi lawer Awr bendrwm, ie a rhai wythnosau, i Mysfyrion arno, a bynny 'n bytrach o beth, am nad oeddwn alluog i'r gorchwyl, Nid ellais mo'i Addurno ef ymmlodeuwisg yr iaith fel ac yr oedd yn baeddu bod. Ond fel ac i mae'r wyf yn ei Gyflwyno i ddwylo fy ngbyd wladwyr.

JOHN EDWARDS.

C Y F F E S

Y

CYFIEUTHYDD.

PAN oeddwn gwedi Cyfieutbu o ddeutu banner y Llyfr bwn, daeth un Robert Llwyd o ymmyl y Bala i ymweled a mi, yr bwn oedd garwr Llyfrau, a chwedi bod ar wasgar meton amryw sannau 'n Lloeger a chymru. Felly un o'r pethau Cyntaf a osodais i ger ei fron, oedd fy mod yn Cyfieutbu Taitb Cristianes. Yntef a ddywedodd, fod yn dda iawn gantho glywed hynny, ond ebe efe y mae ef gwedi ei Gyfieutbu eisoes, er na welais i 'r un yr ioed o bonynt; etto y mae genyf ryw ddernyn o bonaw, heb na dechrau, na diwedd. Eithr i mae 'n ddigon i wirio ei fod yn gymraeg, ac er mwyn sicrhau 'r peth ebe fe, mi a'i danfonaf ef i chwi. Ac felly y wnaeth.

Pan welais i hynny, mi a ddigalonais bêth, ac a adewais y gwaith i sefyll; ond trwy Annogaeth

nogaeth rhai darllenwyr ystyriol, mi a'i Cymmerais
 ef eilckwaith mewn llaw. A phan roddais gyn-
 nygiad am gynnorthwy i'w Argraphu, Ob! pa-
 gan lleied nifer o wyr Cedyrn ag Enwog a'm
 Cynnorthwyodd, canys ni chefais ond pedwar Gŵr
 Eglwysig yn mŷsg Pedwar Cant o rai eraill. Ac
 yr wyf yn tebyg mae'r achos o hynny oedd, dau
 beth.

1. Yn Gyntaf. Am nad oedd John Bunyan,
 ond gŵr o waedoliaeth isel, ac heb gael ei ddwyn
 i fynu wrth draed Gamaliel, neu ei dynnu drwy
 Gaergrawnt; na Rhydychen. Eithr y ddysgeid-
 iaeth oedd gantho efe; a roddafid iddo, oddi
 uchod.

2. Yn Ail. Am nad oeddwn innau, ond un o'r
 rhai Distadlaf yn y tir, ac heb gael Cymmair
 ag un Diwrnod erioed o ysgol. Ac o ddiffyg
 hynny tybiasant, nad allwn i hepcor ond rhy-
 sippog o frethyn llwyd Cymreig i'w Ddilladu ef.
 Ac na byddei deikwng iddo gael derbyniad i'w
 Dwylo hwynt, heb fod mewn gwisg Euraid.
 Ond yr wyf yn rhwymedig i'r Sawl a'm Cyn-
 northwyodd, ac yn gobeithio, na bydd byth edifar
 ganthynt.

TAITH Y PERERIN,

Y R

AIL RHANN.

AREDIGION, mi a fynegais i chwi o'r blaen fy Mreuddwyd, yr hwn a freuddwydiais i gristion y Pererin, ac am ei beryglus ymdaith tua 'r wlâd Nefol, yr hyn oedd hyfryd genifi, a buddiol i chwithau.

Mi a fynegais i chwi hefyd yr hyn a welais ynghylch ei wraig, ai Blant ef, ac mor anewyllysgar oeddynt i fyned gyd ag ef ar ei Daith, yn gymmaint a bu orfod iddo fyned ar Bererindod hebddynt, oblegid nid alleu efe na byw, na bôd, yn y perygl o ddistryw, yr hwn a râgwelodd efe fod ar syrthio arno, os arhosau gyda hwynt yn Ninas y distryw, ac am hynny fel y dywedais i o'r blaen efe a'i gadawodd hwynt ac a aeth ymaith.

Felly digwyddodd i minnau gan amlra fy Ngôr-chwylion Bydol gael fy lluddias am Cadw yn ol oddiwrth fy nhrafael ddymunol i'r parthau hynny lle 'r aeth ef, ac felly nid ellais hyd y pryd hyn gael amser Cyfaddas i ymosyn ymhellach ynghylch y Sawl a adawfeu efe oi ol, fel y gallwn roi Cyfrif am danynt hwy.

A

Ond

Ond Cefais yn ddiweddar rai negesau tu a'r ffordd honno, a phan eis drachefn i wared tu ag yno mi a Letteuais mewn coedwig o ddeutu milldir ir fan, a mi yn Cyscu breuddwydiais drachefn.

Ac fel i'r oeddwn yn breuddwydio, wele w'r Bonheddig oedranus yn dyfod heibio im gorweddfa, ac am ei fod ef yn myned a'r hyd yr un ffordd a minnau, mi a godais i fynu yn fy meddwl ac ai dilynais ef.

Felly a ni yn cyd ymdaith, hi aeth yn ymddiddan rhyngddom, fel i mae yn arferol gan fforddolion, an hymddiddanion a ddigwyddodd ynghylch Cristion ai ymdaith; ond myfi a ddechreuodd ymresymmu a'r hên w'r: gan ofyn iddo, syr, pa ddinas fawr yw honaccw ifod sy yn gorwedd o'r tu afwy i'r ffordd?

Yna ebe Mr. *Synwyr Parod*, oblegid felly y gelwyd ef, Dinas y Distryw yw hi, lle llawn o Bobl, sef rhai segur anfucheddol sydd yn trigo ynddi.

O! mi a dybiais ebe fi mae dyna'r ddinas honno, Canys mi a fym innau unwaith trwyddi ac mi a wn yn dda fod'r hyn a ddywedafoch am dani yn wir.

Synwyr-parod, Rhy wîr o fywaith, mi a ddymunwn pe i gallwn ddywedyd yn amgenach am y sawl sy yn preswyllo ynddi, a dywedyd y gwîr.

Wel syr, ebe finnau i'r wyfi yn dirnad eich bod chwi yn w'r o ddeall da, ar Cyfryw un ag sydd yn Cymmeryd hyfrydwch wrth glywed, ac adrodd yr hyn sydd dda: Er tolwg a glywsfoch chwi beth a ddigwyddodd i w'r o'r dref ymmâ gynt, Enw pa un oedd Cristion, yr hwn aeth ar Bererindod tu a'r uchelderau.

Synwyr-p, A glywais i do? a chlywais hefyd am y gofid, ar trwbl, ar Rhyfel a'r Caethiwed, ei grî, ai ochneidiau, ar holl ddychryniadau a gwrddodd a ag ef yn ei daith. Ac hefyd rhaid i mi ddyweyd i chwi fod yn holl Wlâd ni yn canu mawl iddo, Canys nid oes ond ychydig Dylwyth ar a glywsfant am'r hyn a wnaeth, na ymosynasant ar ei ol ef, ac

yn Enwedig y fawl sydd a choffadwriaeth o'i Bererindod ef.

Ac mi allaf ddywedyd yn hŷ, fod ei ymdaith beryglus ef wedi ynnill llawer o Ewyllyswyr da i fyned ar hyd yr un Llwybr, etto pan oedd efe yn Cychwyn cyfrifid ef yn ffŵl yngenau pob dŷn, ond yr awron yn gymmaint ai fod wedi Cyrhaeddyd i ben ei daith yn ddiogel, y maent yw ganmol ef uwchlaw pawb, oblegid fe a ddywedir ei fod e yn byw 'n dda yno, ie llawer un sydd wedi rhoi ei bryd nad aent fyth trwy 'r fâth beryglon, ac etto er hynny ar Dwfr yn rhedeg o'i Dannedd wrth feddwl am y pethau a enillodd efe.

Felly gallant hwy ebe fi os Coeliant yr hyn sydd wîr, sef ei fod ef yn byw yn dda lle i mae yr awron, oblegid i mae efe yn byw yn ffynnon y bywyd; ac yn derbyn yr hyn i mae yw gael heb boen na blinder, am nad oes dim gofid yn gymysgedig yno.

Synwyr-p, Siarad y mae yr wladyddion yn rhyfeddol am dano ef, Rhai fy yn dyweyd ei fod yn rhodio mewn gwîsg wenn, a chadwyn Aur am ei wddwf, a choron o Aur am ei Benn yn llawn o Berlau gwerthfawr, Eraill sydd yn dywedyd fod y rhai disclair a ymddangosafau iddo yn ei daith wedi dyfod yr awron i fod yn gyfeillion iddo, ai fod mor gyffredinawl gyda hwynt yno, ac ydiw yma y naill gymmydog gyda 'r llall. Ac hefyd mae mor ddiamau yn ei gylch ef, a bod Brenin y lle hwnnw wedi rhoi iddo ef eusuf le goludog a hyfryd yn ei Lŷs, ai fod ef beunydd yn bwytta, ac yn yfed, yn rhodio, ac yn ymddiddan ac ef, ac yn derbyn ei wên ai gariad ef, yr hwn sydd farnwr ar y lle hwnnw. Mae rhai hefyd yn disgwyl ei Dywysog ef, sef Arglwydd y wlâd honno, ddyfod ar fyrr i'r parthau isod ymma, i wybod yr achosion, os medrant roi neb ryw-achos; pa'm ir oedd ei gymmydogion yn ymneullduo oddiwrtho ef, pan wybuant ei fod yn fyned yn Bererin.

4 TAITH Y PERERIN,

Ac ymmhellach fe a ddywedir fod awyddfryd ei Dywysog ef i wneud felly, a bod yn flin gantho y syrhad a wnaethpwyd i Grifftion er pan ddaeth yn Bererin, ac yr edrychiff efe ar y Cwbl fal pe i gwneuthid ac ef ei hûn, ac yn wîr nid rhyfedd, oblegid y Cariad oedd gan Grifftion yw Dywysog a barodd iddo anturio fel ac ei gwnaeth.

Mi a ddywedaf yn hyf ebe finnau mae da gennyf glywed, ie mae yn dda dros ben gennyf, er mwyn y Dŷn truan, Canys mae efe yr awron yn gorphwys oddiwrth ei lafur, ac yn medi ffrwyth ei ddagrau mewn llawenydd. *Luc. x. 16. Dad. xiv. 13. Psal. cxxvi. 5. 6.* Ac i mae efe allan o gyrhaedd ergyd pawb o'i Elynyon y rhai ai Cashaent ef.

I Mae yn dda gennyf hefyd fod fŵn y pethau hyn wedi ei tanu ar lêd y wlâd; Canys pwy a wŷr nad eill weithio yn gariadus yn y rhai a adawsêu ef o'i ôl; ond er tolwg syr, yr wân wrth gofio, a glywsoch chwi ddim ynghylch ei wraig ai Blant ef? Druain bâch mae yn rhyfedd gennyf beth y ddaw o honynt.

Synwyr-p. O Cristianes ai meibion, y maent hwy yn debyg i wneud Cystal a Christion ei hun, er ei bod hwy ar y Cyntaf yn chwaraau ffwl, ac ni fynnent mewn un modd ei Cynghori, na thrwy ddagrau, nac ersyniad Cristion. Etto yr ail feddwl a weithiodd yn rhyfeddol ynddynt hwy, nes iddynt ymroi i fyned ar ei ôl ef.

Well-well fyth ebe fi, Bêth ei wraig, ai Blant ar Cwbl? Je ebe Mr. Synwyr-parod, mae ê yn wîr diamheuol, Canys mi fedra fi fynegu i chwi fel ei bu, oblegid i'r oeddwn i yno yn y Cyfryw amser, ac yn gydnabyddus o bôb-peth.

Yna ebe fi, a eill Dŷn adrodd hyn am wirionedd?

Synwyr-p. Nid rhaid i chwi mor ammeu, ac er mwyn sicrhau yr peth, mi a ddywedaf ymmhellach ei bod hwy oll wedi myned yn Bererinion; sef y wraig dda, ai phedwar Bachgen.

Ac yn gymmaint an bod ni hyd yr ydwyf yn deall ar fedr trafaelu ynghyd, mi a rôf i chwi gyfrif o bob

bob peth. Y Gristianes ymma, oblegid felly y gelwyd hi er y dydd yr aeth hi ai phlant i ddilyn bywyd pererinion, ar ol yw gŵr fyned o'r tu hwynt i'r Afon, fel nad allei glywed oddiwrtho ef mwyach, ei meddylieu a ddechreuodd ddwyn iw chôf; yn gyntaf, y golled a gafodd hi am ei Gŵr, ar fath Rwymyn Cariadus o garennnydd a dorwyd rhyng-thynt hwy, oblegid chwi a cllwch ddeall ebe fe, na ddichon Nattur lai na derbyn llawer meddwl trwm; wrth goffhau ei cholled am ŵr caredig. Y meddyliau ymma ar cyfryw, am ei gŵr a goftiôdd iddi lawer deigr hallt; ond nid hyn oedd y cwbl y chwaith.

Yr oedd Cristianes yn dechrau teimlo ynddi ei hun y galleu ei hymddygiad farrug hi tu ag at ei gŵr, fod yn un o'r achosion na welsai hi mohonaw ef mwy, ar modd y dycpwyd ef oddiwrthi. Ar hynny daeth yw chôf ei holl Angharedigrwydd, ai hanu-wiol ymddygiad yn erbyn ei chyfaill, yr hyn bêth a dagodd ei chydwybod, ac ai llwythodd hi yn euog; cystyddwyd hi hefyd wrth alw yw chôf y Grudd-fanau anesmwyth, ar dagrau heilltion a welodd hi yn ymddygiad ei gŵr, ac fel y caledodd hithe ei chalon yn erbyn ei holl garedig erfyniadau ef, yn ei chymmell hi ai meibion i ddyfod gyd âg ef. Je nid oedd ūn peth ar a ddywedodd, nac y wnaeth Cris-tion, trwy gydol yr amser yr oedd ei Faich yn crogi ar ei gefn; na ddaeth yw chôf, gan gyflymed a go-leuni mellten, gan rwygo ei chalon yn ddrylliau, ac yn enwedig ei Grî ef, sef BETH Y WNAF I FOD YN GADWEDIG.

Y geiriau hyn a wnaeth fŵn ofnadwŷ yn ei chlustiau, yna ebe hi wrth ei phlant, Fy meibion, fe a ddarfu am danom ni oll.

Gan faint fy anwiredd, eich Tâd a'n gadawodd, ag fe aeth ymaith, ond fe a daer ymbiliodd ar i nineu fyned gyd âg ef, eithr mi a omeddais, ac a'ch chwystrais chwitheu o fywyd.

Ar hynny dechreuodd y Bechgyn wylo, gan lefain allan, awn ar ol ein Tâd.

Oh!

6 TAITH Y PERERIN,

Oh ! ebe Cristianes, na buafem mor happus a myned gyd âg ef, se fuasei hynny lawer Dymunach, na gorfod myned yr awron. Ond i'r oeddw'n ni y pryd hynny mor angall, a meddwl nad oedd blinder eich Tad, ddim angen nag ofer feddylieu oedd yn rhedeg yn ei-Benn ef, neu ryw wallgôf. Ond yr awron i'r wy fi yn credu ei bod hwy yn tarddu o achos arall, sef mae goleuni 'r bywyd a roesid iddo ef, Jag, i, 23, 24, 25. A thrwy yr goleuni hwnnw yr wyf yn credu iddo ddiangc rhag maglau marwolaeth.

Ar hynny hwy a wylasant oll, gan lefain Oh ! gwae ni o'r Dydd basio.

Y Nôson hono Cristianes a freuddwydiodd, weled darn llydan o femrwn wedi ei ledu o'i blaen, ynmha ūn yr oedd Cofadwriaeth o'i holl bechodau hi, ac i'r oedd 'r olwg arno yn ddû iawn, yna hi a grôch lefodd yn ei chwsc, gan ddywedyd, Arglwydd trugarhâ wrthyf bechadur, a'i phlant bâch a ddihunnodd wrth ei gwaedd, a phan gyscodd hi eilchwaith, i'r oedd yn gweled yn ei meddwl, ddau o rai hyllion yn sefyll wrth erchwyn y gwelu, gan ddywedyd wrth eu gilydd, beth a wnawn ni i'r wraig hon ? oblegid i mae hi 'n crefu am drugaredd yn cyscu, ac yn effro, os ceiff hi rydd-did i fyned selly yn y blaen, fel y mae hi yn cychwyn, nynti a'i collwn hi, fel y collasom ei gŵr. Gan hynny rhaid ini ryw ffordd neu gilydd, edrych y allom ni dŷnnu yr meddylieu hyn o'i phenn, ac onid ê nid eill yr holl fyd moi lluddias rhag myned yn bererin.

Ar hynny Cristianes a ddeffrodd yn llawn chwŷs dan grynu ; ac ymhen ennyd hi a syrthiodd i gyscu drachefn, ac yn ei meddwl, hi wele Griston ei gŵr mewn lle bendigedig, ym hlith llawer o Anfarwollion, a thelyn o aur yn ei law, yn sefyll ac yn canu o flaen ūn oedd yn eistedd ar yr orfeddfaingc, ac yr oedd megis enfŷs oddiamgylch ei Benn ef, gwelodd ef hefyd yn ymgrymmu a'i wyneb tu a'r palmant oedd tan draed y Tywysog, gan ddywedyd, Diolchaf

a'm

a'm holl galon i ti fy Arglwydd, a'm Brenin a'm fy nwyni'r Cyfryw le a hwn.

Yna y Blôeddiodd Tyrfa o'r Sawl a Safei gerllaw, a chânasant a'u Telynnau, Eithr nid allei un Dŷn byw ddirnad yr hyn a ddywedent, ond Cristion a'i Gyfeillion.

Y Boreu drannoeth pan oedd gwedi Codi, a gweddio at Dduw, ac ymddiddan dros ennyn a'i phlant, Daeth rhyw ūn i guro wrth y Drŵs, a hithu a'i hattebodd, gan ddywedyd, os ydwyf yn dyfod 'n Enw 'r Arglwydd, tyred i mewn; ynteu a ddywedodd, Boed fellu y bo, a chyda hynny hi a egorodd y Drŵs, a phan ddaeth ef i mewn efe a gyfarchodd iddi, gyda Thangnefedd i'r Tŷ hwn, a chwedi 'n ebe efe, Cristianes, a wyddost ti o ba herwydd y daethym i? yna hi a wrïdodd, ac a frawychodd, ond ei chalon a ddechreuodd gyn-nhesu o chwant i wybod o ba le y daethe efe, a pheth oedd ei Neges ef a hi, ar hynny fe a ddywedodd wrthi, mae Dirgelwch oedd ei Enw ef, a'i fod ef yn trigo gyda'r Sawl fy yn yr Uchelderau, ac i'r ydys yn Crybwyll lle'r wyf yn preswyllo, megis pe chwenychyt di ddyfod yno, Dywedant hefyd fod yn edifar gennit dy gyndynrhwydd gynt yn erbyn dy ŵr trwŷ galedu 'th Galon yn erbyn ei ffyrdd ef, a chadw 'th rai bychain hyn mewn Anwybodaeth.

Gan hynny y mae'r ūn Trugarog gwedi fy Anfon i fynegu i ti, mae Duw parod i faddeu yw efe, a'i fod yn ymhoifi i ddileu Camweddu; mynneu hefyd iti wybod ei fod yn dy wawdd i ddyfod i'w wydd, ac i'w fwrdd, ac y portha efe dydi a brasder ei Dŷ, ac Etifeddiaeth Jacob dy Dâd.

Yno mae Cristion dy wr, eso llengau eraill o'i gyfeillion; fyth yn gweled yr wynib bendigedig hwnnw, fydd yn gweinî bywyd i'r Golygwyr; lwynt hwy a lawenychant oll pan glywont drws dy Draed yn myned dros Drothwŷ, neu Riniog dy Dâd.

Cristianes

8 TAITH Y PERERIN,

Cristianes ar hyn a gywilyddiodd yn ddirfawr yn thi ei hûn a chrymmodd ei phen tua'r llawr; Eith yr ymwelwr hwn a chwanegodd, gan ddywedyc dymma i ti Lythr a ddycpwyd gen-ni fi oddiwr Frenin dy ŵr. A hitheu a'i Cymmerodd ac a'i dat blygodd, ond yr oedd e yn Rhogleuo fel y pâr arog gorau: ysgrifennafid ef hefyd a llythrennau Aur Can 1, 12. A'i ystyr ef oedd fel hyn, sef y myn neu'r Brenin iddi hi wneuthur fel y gwnaeth Cris tion ei gŵr, oblegid mae honno oedd yr unig ffordd i ddyfod yw Ddinas ef, ac i breswyllo mewn llawen ydd ger ei fron ef yn dragwydd.

Erbyn hynny y Wraig dda a ynnillwyd yn gwbl yna hi a lefodd ar ei Hymwelwr, gan ddywedyc fyr, a ddygwch chwi fi a'm plant gyda chwi fel y Addolom ninneu'r Brenin hefyd?

Yna ebe'r Ymwelwr, Cristianes! mae'n rhaid i' chwerw fyned o flaen y melus: ac a'm hynny gorfydd it fyned trwy drallodau, fel yr aeth yr hwn a'th Ragflaenodd i'r ddinas Nefol.

Gan hynny mi a'th gynghoraf i wneuthur fel Cris tion dy ŵr: Dôs i'r porth bychan accw dros y gwaftadedd, canys y mae hwnnw yn fesŷll ym-he y ffordd y gorfydd i ti fyned, ac mi a ddymuna i ti Rwydd-deb. Mi a'th gynghoraf di hefyd i ofo y Llythr hwn yn dy Fonwes, fel y gellych d ddailllein ynddo, i ti dy hûn, ac i'th Blant, nes gwreiddio yn eich Calonau: Canys ûn o'r Cania dau yw e a raid i' chwi eu Canu tra fôch yn Nh eich Pererindod. *Psal. cxix, 54.* A gorfydd i ti rodd hwn i mewn yn y porth eithaf yn y diwedd sef Hol ddeddfau Duw. Yn awr gwelwn yn fy mreuddwyd fod yr hên ŵr Bonheddig, wrth adrodd yr ystori hon wrthyf, fel pe buaseu yn ymgynhyrfu'n ddirfawr o blegid, gan adrodd ym-hellach amryw bethau.

Ar hynny Cristianes y alwodd ei meibion ynghyd ac a ddechreuodd dorri attynt fel hyn.

Fy mhlant, bûm yn ddiweddar fel y gellwch ddeall mewn blinder mawr yn fy Enaid ynghylch Mar wolaeth

wolaeth eich Tâd; nid o ran fy mod yn ammae o-blegid ei ddedwyddwch ef, Canys y mae 'n ddiogel gennyf ei fod ef yn Happus.

Bu'm hefyd yn drallodedig iawn yn fy meddyliau ynghylch fy nghyflwr fy hun, a chwithau, yr hyn wyf 'n credu yn ddilys sydd Refynol wrth Natur: fy ymddygaidd hefyd at eich Tâd yn ei Adfyd sydd iaich trwm ar fy Nghydwybod, canys mi a galedais fy nghalon fy hun, a chwithau yn ei erbyn ef, ac a wrthodais fyned gyd ag ef ar Bererindod. Meddwl am y pethau hyn a'm llwŷr ddifetheu i, oni bae fy mreuddwyd Neithiwr, ynghyd a'r Annogaeth a roddes y gŵr dieithr ymma i mi heddyw'r boreu.

Deuwch fy Mhlant gadewch i ni ymgyweirio i fyned tu a'r porth sy'n Arwain i'r wlad Nefol, fel y gwelom eich Tâd, ac y bôm gyd ag ef, a'i gyfeillion mewn Tangnhefedd yn ol Cyfreithia yr wlad honno.

Yna ei Phlant a dorrasant allan mewn Wylofain, o dra llawenydd fod Calon eu mham yn tueddu felly; a chydâ hynny yr ymwelwr hwnnw a ganodd yn iâch iddânt, a hwythau a ddechreuasant hwylio i fyned i'w Taith. Ond tra'r oeddent fel hyn ynghylch myned, Daeth dwŷ wraig o gymmydogetau i gristianes ac y gurasant wrth ei Drws. Y rhai hyn a Attebodd hi fel o'r blaen, sef os ydych yn dyfod ymma yn Enw'r Arglwydd, Deuwch i mewn, a synnodd gwragedd wrth hyn, oblegid nid oeddent yn arfer Clywed y Cyfryw ymadrodd, neu'r fâth iaith, nag yn ei disgwyl o enau *Cristianes*. Ond er hynny hwy ddaethant i mewn: Ac wele, hwy a gawsant y wraig-dda yn ymbaratoi i adel a'i Thy.

Felly hwŷ a ymosynasant gan ddywedyd, ein cymmydoges beth ydych chwi'n feddwl wrth hyn?

Cristianes a attebodd ac a ddywedodd wrth yr hynaf o honynt, Enw'r hon oedd Mrs. *Ofnus*, yr wyf yn ymbaratoi i siwrneu: (yr *Ofnus*) Hon oedd ferch i'r hwn a gyfarfu a Christion ar fryn Anhawldra, ac a fynnafeu iddo ddychwelyd rhag ofn y Llewod.

Ofnus. Pa Siwrneu er tolwg?

Cristianes. Fy siwrneu i'w myned ar ôl fy Ngŵr dâ, a chyd a hynny hi a Wylodd.

Ofnus. Gobeithio nad felly fy Nghymmydoges anwyl, attolwg na theflwch eich hûnain ymmaith, er mwyn eich plant anwyl.

Cristianes. Nagê, fe a geiff fy mhlant ddyfod gyd â mi; nid oes ûn o honynt yn fodlon i aros yn ôl.

Ofnus. Y mae'n rhyfedd gan fy Nghalon i, pwy, a pha beth a'th ddygodd i'r meddwl hwn.

Cristianes. Oh! fy Nghymmydoges pe gwypech chwi gymmaint ag a wn i, nid wyfi yn ammeu na's deuech chwi gyd â mi yn Ewyllysgar.

Ofnus. Er tolwg pa wyboddaeth newydd a gefais di, ac sydd yn diddymmu dy feddylieu oddi wrth dy gyfeillion, ac yn dy Demptio i fyned na's gwŷr nêb i ble? Yna *Cristianes* a'i hattebodd, Cefais fy nghystuddio yn flin er pan ymadawodd fy Ngŵr oddi wrthyf; ond yn enwedig er pan aeth êf dros yr Afon. Eithr yr hyn sydd fwyaf yn fy mlino yw, fy ymddygiad sarrig tu ag atto ef yn ei Gyfyngder, ac Heblaw hynny, yr wyfi yn awr, fel yr oedd ynteu yr pryd hynny; nid oes dim a wasanaetha i mî ond myned ar Bererindod; Breuddwydiais neithiwr fy mod yn ei weled ef, ac O! na bae fy enaid gyd ag ef! Canys y mae efe yn preswyllo yngwydd y Brenin, Ac i mae yn Eistedd, ac yn Bwyta gyd ag ef ar ei Fwrdd; ac efe a ddaeth i fod yn gydymmaith i'r Anfarwolion, a chanddo Dŷ yn awr wedi ei roddi iddo, nad yw'r Palas gorau ar y Ddaear o'i Gyftadlu iddo, i'w weled ddim gwell na Thommen. 2 *Cor.* i. 2, 3, 4. Y mae Tywyfog y Llŷs hwnnw gwedi danfon hefyd am danaf fi gyd âg Addewid o dderbyniad os deuaif atto ef. Yr oedd ei gennad ymma'r awron, ac a ddûg i mi Lythr, ac sydd yn fy ngwahodd i, i ddyfod, a chydâ hynny hi a dynodd allan ei Llythr, ac a'i darllenodd yna ebe hi, pa beth a ddywedwch chwi yn awr wrth hyn?

Ofnus.

Ofnus. O pa ynfydrwydd a'th feddiannodd di a'th ŵr i'ch rhedeg eich hūnain i'r fath Anhawdtra! y mae 'n ddilys gennyf i chwi glywed, yr hyn a gyfarfu a'ch gwr y mŵn y cam Cyntaf o'i ffordd, fel y gall ein Cymmydog cyndyn dystiolaethu etto, Canys efe a aeth gyd âg ef. A Meddal hefyd ne's iddynt fel gwŷr Calkofni myned ymhellach, Clywsom hefyd fwy na mwy, y modd y Cyfarfu ef a'r Llewod, Apollyon, a chysgod Angau, eſô llawer o bethau eraill: Sef ei Erludiaŵ, ai garcharau yn ffair y Gwagedd, ac a Anghofi di hyn ôll? O gwybydd o's bu cyn galeted arno ef, ac ynteu yn ŵr, beth a elli di O! Wraig ei wneuthr? Ystyria hefyd mae'th gnawd a'th Esgyrn yw yr pedwar plentyn serchoglan ymma, gan hynny pe bae ti mor fyrbwyll a'th daflu dy hūn ymmaith, ond etto er mwyn ffrwyth dy Frŷ aros Gartref.

Ond *Cristianes* a ddywedodd wrthi, na Themptia fi fy Nghymmydoges: Canys y mae gennyf yn awr werth wedi ei osod yn fy Llaw i elwa agef, a mi a fyddaf ynfyd os Colla i o eisiau Calon i daro i mewn gyd â'r odfa.

Ond am yr hōll Drallodau y ddywedafoch chwi ac wyfi yn debyg eu Cyfarfod yn y ffordd, y maent Cyn belled o'm Digalonni i, ai bod yn hytrach yn dangos i'm fy mod ar yr iawn. Canys rhaid i'r chwerw fyned o flaen y melus, a hynny a wneiff y melus yn Felusach.

Ac am na ddaethoch i'm Tŷ i yn Enw yr Arglwydd, fel yr Erchais, attolwg ewch ymmaith, ac na Afonyddwch fi yn hwy: Yna *Ofnus* a'i Gwawdiodd hi, ac a ddywedodd wrth ei Chyfeillies, deuwch fy Nghymmydoges *Tofuri*, nyni ai gadawn hi iw Dwylo ei hūn, gan ei bod yn dibrisio ein Cyngor, a'n Cyfeilliach ni.

Ond *Tofuri* oedd ar sefyll, ac ni's gallai hi yn hawdd gydsynio a'i Chymmydoges; o herwydd dau Reswm. (1 taf.) Ei Hymysgaroedd a gyffrōdd er mwyn *Cristianes*: Ac felly hi a ddywedodd ynddi

ei hûn, o's bydd i'm Cymmydoges ymmadel; mi âf ychydig o ffordd gydâ hi i'w chynnorthwyo hyd y bo ynnof. (yr ail) Ei Hymmysgaroedd a gyffrôdd o achos ei Henaïd ei hûn, o herwydd bod yr hyn a ddywedodd *Cristianes* wedi Cymmeryd peth gafel ar ei Meddwl hi, gan hynny hi a ddywedodd ynddi ei hûn drachefn, mynnaf ychwaneg o ymddiddan a'r *Gristianes* ymma, ac o's profaf wirionedd a bywyd yn yr hyn a ddywetto hi, mi âf a'm holl Galon gydâ hi.

Felly *Testuri* a atebodd ei chymmydoges ofnus. fel hyn. Fy Nghymmydoges, mi a ddaethum yn wir gydâ chwi y Borecwaith hwn i ymweled a *Cristianes* : A chan ei bod hi fel y gwelwn ni yn cymmeryd ei chennad Ddiweddaf o'i Gwlâd, yr wyf ar feddwl mynned ychydig gydâ hi y Boreu Heulog hwn i'w helpu yn ei Thaith.

Ond ni yngenodd hi air oblegid ei hail Reswm, ond hi a'i Cadwodd ef iddi ei hûn.

Ofnus. Beth, a hudwyd chwithau hefyd? *Joan vii.* 47. gwell i chwi wachêlyd mewn pryd a bod yn gall : tra'r ym allan o berigl, yr ym allan ; ond pan yr ym ynddo, yr ym yntho.

Felly Mrs. *Ofnus* a ddychwelodd i'w Thŷ, a *Cristianes* a ymwrolodd i fyned i'w Thaith. Ond gwedi dyfod ofnus adref i'w Thŷ, hi a yrrodd am rai o'i chymmydogesau, sef Mrs. *Llygaid-yflum*, Mrs. *Anysturiol*, Mrs. *Ysgafn-feddwol*, a Mrs. *Diwybodaeth* ; felly gwedi eu dyfod hwy i'w Thŷ, hi a ddechreuodd adrodd ynghylch *Cristianes* a'r siwrneu oedd hi 'n fwriadu myned iddi, ac fel y dechreuodd hi ei chwedl.

Ofnus. Fy Nghymmydogesau, Aethum heddyw 'r borau i ymweled a *Christianes*, a phan ddaethum at y Drws a churo yn ol yr arfer, hithau a'm hattebodd, os ydych yn dyfod yn Enw'r Arglwydd deu-wch, i mewn yr aethum i, gan feddwl fod pob peth o'r goreu : Ond pan aethum i mewn mi a'i gwelwn hi

hi yn ymbaratoi i ymadel a'r Drêf, ynghyd a'i phedwar plentyn.

Yna mi ofynnais iddi, beth oedd hi yn ei feddwl wrth hynny? Hitheu a'm hattebodd yn fyrr, ei bod hi yn awr ar feddwl myned ar Bererindod, fel yr aetheu ei Gŵr. Hi a adroddodd wrthyf hefyd ei Breuddwyd, a'r modd y danfonodd Brenin y wlâd honno Lythr atti i'w gwahodd hi i ddyfod yno.

Yna ebe Mrs. *Ddiwybodaeth*, beth! A ydych chwi yn meddwl yr aiff hi?

Ofnus. A eiff hi? Eiff, a doed a ddelo o honu; a mi a wn wrth hyn, oblegid fy Rhesympau pennaf i'w han-nog hi i aros gartref, sef y trallodau yr oedd hi yn debyg o'u Cyfarfod yn ei ffordd, yr hyn oedd ūn rheswm gyda hitheu i'w hannog ymlaen yn ei Thaith. Canys hi ddywedodd wrthyf amryw weithieu, fod y chwerw 'n myned o flaen y melus, hynny a wnâ'r melus yn Felusach.

Mrs. *Llygaidysflym*: Oh! Ddallineb ac ynsfydrwydd y wreigan hon, ai ni chymmer hi ddim rhybudd oddiwrth Drallodau ei Gŵr? O'm rhan i'rwi yn gweled, ac yn coelio, pe bae fe ymma drachefn, byddau fodlon i orphwyso mewn Croen Cyfan, ac na redai fyth i'r fath beryglon am beth mor ddi-ddim.

Yna Mrs. *Anystruiol* a'i hattebodd gan ddywedyd, ymmaith a'r fath ffolirid gwallgofus o'r Drêf.

Gwared da o honi, o'm rhan i pe bae hi 'n aros lle y mae hi a chadw'r fath feddwl ynddi, pwy alle fyw yn esmwyth gerllaw iddi? Canys hi a fydde yn Aftyd, neu yn anghymmydogol, neu yntau ac ymadrodd na's gall deb Call mo'i Dioddeu.

Gan hynny o'm rhan i, ni bydd fyth ddrwg gen-nifi ei hymmadawiad; eled ymmaith, a deued ei gwell yn ei lle: ni bu hi fyth yn fyd da er pan ddaeth y ffoliaid gwallgofus ymma i fyw ynddi.

Ynâ Mrs. *Esgafn-feddwl*, a chwanegodd fel hyn, Deuwch a rhowch heibio'r fâth ymddiddanion, a gwrandewch fi: yr oeddwn i ddoe yn Nhŷ Madam

Drythyll yn llawen ein gwala, a phwy debygech chwi oedd yno? ond myfi, a Mrs. *Caru'r-Cnawd*, a thair neu bedair ychwaneg ynghyd a Mr. *Anlladrwydd*, a Mrs. *Budrog*, efo rhai eraill, felly yr oedd gennym Gerddoriaith a Dawnfio, a phob perth arall a weddeu i gyflawni ein pleserau: ac mi allaf ddywedyd, fod fy Arglwyddes yn Wraig Fonheddig o ddygiad rhagorol i fynu, a Mr. *Anlladrwydd* fydd gyftal cyfaill a Hitheu.

Erbyn hyn yr oedd *Cristianes* gwedi Cychwyn, a *Tofturi* a aeth gydâ hi, ac wrth fyned, a'r plant gydâ hwy, *Cristianes* a ddechreuodd chwedleua a *Tofturi* fel hyn.

Yr wyfi yn ei gymmeryd ê yn garedigrwydd anif-gwyliadwy, i ti ofod troed allan o'r Drws i gyd-rodio a mi ychydig yn fy ffordd.

Yna ebe *Tofturi* Ieuangc, canys nid oedd hi etto ond Ieuangedd, pe gwyddwn y byddei yn Lleffol i mi ddyfod gydâ chwi, nid awn ni fyth ond hynny yn agos i'r Dref lle i'm ganwyd.

Felly *Cristianes* a ddywedodd wrth *Tofturi* fel hyn, bwrw dy Goelbren i mewn gydâ mi, canys mi a wn yn dda beth fydd diwedd ein pererindod ni. Ni fynneu fy Ngŵr i lai na bod lle y mae ef, er holl Aur yr India. Ac ni wrthodir mohonot *Tithau* er dy ddyfod ar fy Ngwahoddiad i, y mae'r Brenin a ddanfonodd am danafi a'm plant yn ûn ac fy'n ymhoffi mewn *Tofturi*, a Thrugaredd; heblaw hynny, os mynni mi a'th gyflogaf di, a thydi a gei ddyfod gydâ mi fel Morwyn: ond er hynny bydd pob peth yn gyffredin rhyngof i a thi, yn unig tyred gydâ mi.

Tofturi. Ond pa fodd y Caf fi Siccrwydd o'm derbyniad? pe bae'r gobaith hyn gennif oddiwrth ûn, ac a wyddei, ni phrifiwn i ddim; ond mi a wnn trwy gael fy helpu gan yr hwn a ddichon, er meithied yw'r ffordd.

Cristianes. Gâd iddo, *Tofturi* anwyl, mynnegaf iti yr hyn a wnei, Tyred gydâ mi hyd y porth bychan

bychan, ac mi a ymofynnaf yno ymmhellach drofot di, ac oni chyfarfyddi di ag Annogaeth yna, byddaf gwbl fodlon iti ddychwelyd yn dy ôl, a minneu hefyd a dalaf iti am dy gymmwynes tu ag attafi a'm plant, trwy gyd ymdeithio a ni yn ein ffordd.

Tosturi. Minneu a ddeuaf hyd yno a doed a ddêl, gan ddywedyd gyda'r Frenhines *Eſther*, mi a âf i mewn at y Brenin, ac o derfydd am danaf, derfydded. *Eſther* iv. a rhan o'r 16 vers.

A'r Arglwydd a ganiattao ini Coel-bren i Syrthio yno fel y gosodo Brenin y Nêf ei galon arnaf.

Ar hynny Llawenychodd *Cristianes* yn ddirfawr, nid yn unig o herwydd iddi gael Cyfeillies, ond hefyd o herwydd iddi fod yn offeryn i Ennill y Forwynig hon druan, i Syrthio mewn Cariad a'i iachawdwriaeth ei hun.

Ac felly hwy a gychwynasant ynghyd, a Thosturi a ddechreuodd Wŷlo, yna ebe *Cristianes* pam y mae fy Chwaer yn Wŷlo?

Tosturi. Oh! ebe hi, pwyl ni Alarau, ac na wylau hefyd, os iawn ystyriau ymmha gyflwr y mae fy Ngheraint druan yn byw ynddo, y rhai fy yn Cartrefu etto yn ein Trêf Bechadurus ni. A hyn fydd yn gwneuthur fy ngofid i yn drymmach, yw, o achos nad oes ganddynt un Athro wedi Cael tynnu yr cenn oddi wrth ei Lygaid, i allu Canfod y Perygl fydd ar ei gorddiwes.

Cristianes. Y Cyfryw ymysgaroedd a weddai i Bererinion, ac yr wyt ti yn gwneuthur dros dy Gyfeillion, fel y gwnaeth fy Ngŵr drosof-finneu pan i'n gadawodd, eſe a ymosfiodd o herwydd nad oeddwn i yn gwrando arno, nag yn ystyried, ond ei Arglwydd ef a ninau a gasclodd ei ddagrau ef, ac ai gosododd yn ei Gofrel, ac yn awr yr wyf, a thithau, a'm plant anwyl yn medi yr ffrwyth a'r budd o honynt.

16 TAITH Y PERERIN,

Yr wyfi yn gobeithio *Toſturi* anwyl na choller mo'th ddagrau dithau; Canys dywedir am y sawl fy yn hau mewn dagrau, y medant mewn Llawenydd a chanu, ar hwn sy'n myned ac yn wylo, gan ddwyn hâd gwerthfawr, addaw mewn gorfoledd tan gludo ei ysgybau. *Pſal.* cxxvi. 5, 6.

Yna *Toſturi* a ganodd fel hyn.

*Duw Bendigaid arwain fi
O'th wir haelioni hylwydd;
I mewn i'th Borth a'th gorlan rydd
Sef mynydd dy Sangſteiddrwydd.*

*Ac na chynnwys chwaith i mi
Byth gyfeiliorni o'th lwybrau;
Dod räs nad allo dim mo'm dwyn
O ffyrdd dy addfwyn ddeddfau.*

*A chafel Arglwydd i dy Ddôl
Y Sawl sy'n yn ol o'm heiddo
Gwna iddynt adel pawb o'u gwlad
A dyfod atad ti etto.*

Felly pan ddaeth *Cristianes* i fynu at y Gors-an-nobaith, hi a ddechreuodd lwfr-hau, gan ddywedyd, O! dymma lle bu fy Ngŵr anwyl i debyg o gaël ei dagu gan y Llaidd, ac hi wybu hefyd fod y llê yn waeth y pryd hynny na chynt. Er bod gorchym-myn y Brenin i wneuthur y fan hon yn dda i'r Pererinion, eithr yn hytrach ei waethygu a wnae-thant.

Pan glywais i hi yn dywedyd felly, mi a ofynnais i'm Cyfaill a oedd hynny yn wir?

Ydyw ebe yntau, yn ddigon gwîr, o herwydd fod llawer yn Cymmeryd arnynt fod yn Oruchwylwyr i'r Brenin, ac yn rhith wellhau ei briffyrdd ef, ond y maent gan mwyaf yn dwyn Tom, a Llaidd, yn lle cerrig; a thrwy hynny yn gwaethygu, ac nid yn gwellhau.

Felly

Felly *Christianes* a'i Phlant a safasant yn synn dros ennnyd, either ebe *Tofturi*, deuwlh ac anturiwn gan fod yn wiliadwrus. Felly hwy a edrychasant yn fanwl ar eu Camrau ac a aethant drosodd dan grynu a thrangwyddo.

Ond er hynny *Cristianes* fy debyg o syrthio iddi fwy nag unwaith, na dwy, a chynted ac i daethant drosodd, tybient glywed o honynt Lêf yn dywedyd fel hyn, dedwydd yw 'r hon a gredodd, Canys bydd Cyflawniad iddi yr hyn a ddywedpwyd gan yr Arglwydd. *Luc i. 45.*

Felly hwy a gychwynnasant ymlaen drachefn, ac ebe *Tofturi* wrth *Cristianes*, pe bae gennyfi gystal fail i obeithio am dderbyniad yn y Porth bychan, ac fydd gennych chwi, yr wyf yn Credu na chae un gors-anobaith fy ni-galonni i.

Yna ebe *Cristianes* Pawb a wyr ei ddolur ei hun, chwy-chwi a wyddoch eich Clefyd chwi, a minnau a wn fy eiddof-innau, felly gyfeillies anwyl, ni gwan ein gwala o drallodau Cyn y delom i ben ein taith; Canys nid oes disgwyl amgen, i Bobl fy'n amcanu mwynhau y fath ogoniant rhagorawl ac ydym ni, hefyd mae'r gynfigen yn erbyn yr happusrwydd ac fydd i ni, ond na chwrrddom ar fath ofnau, ar fath drallodau a chystuddiau, ac fydd bosibl i'n Caseion ofod arnom.

Erbyn hyn Mr. *Synwyr Parod* fy hên gyfaill a'm gadawodd i orphen fy mreuddwyd wrthyf fy hun, a chydâ i mi ddyrchafu fy Ngolwg tu ag i synu, mi a debygafwn fy môd yn gweled *Cristianes*, a *Tofturi*, a'r bechgyn yn myned oll i synu at y Porth: A phan ddaethant atto, hwy a ymresymmasant a'u gilydd ynghylch pa fodd y trefnent eu galwad wrth y Porth, a pha bêth a ddywedent wrth yr hwn a Agorau iddynt, a chyttunwyd gan mae *Cristianes* oedd yr hynaf, iddi hi guro am dderbyniad, ac iddi hi lefaru wrth yr hwn a Agoreu iddynt dros y lleill i gyd.

Felly

Felly *Cristianes* wedi darllen yr ysgrifsen oedd uwch ben y porth, fef Curwch ac fe a agorir i chwi, a ddechreuodd guro fel y gwnaethu ei gŵr, a hi a gurodd unwaith, ac eilchwaith, eithr yn lle bod neb yn ateb, hwy a dybiafant oll glywed o honynt megis pe buafeu Gî yn dyfod tan gyfarth tu âg attynt, a Chî mawr iawn hefyd, gwnaeth hyn i'r gwragedd, a'r plant frawychu, ac ni feiddaifant tros ennyd guro yn chwaneg, rhag ofn i'r gwaed-gî redeg arnynt.

Erbyn hyn yr oeddent yn drallodedig dros ben yn eu meddyliau, ac ni wyddent beth i'w wneuthur, ni feiddent guro rhag ofn y Cî: myned yn ôl ni feiddent rhag ofn i'r porthor eu Canfod, ac anfodloni wrthynt; ond o'r diwedd Cŷd fwriadafant guro drachefn, a churo a wnaethant yn ddwyfach nag or blaen.

Yna ebe Ceidwad y porth, pwy fydd yna? ar hynny tawodd y Cî a chyfarth, ac fe a Agorwyd iddynt. A *Cristianes* a ostyngodd ei phen tua'r llawr ac a ddywedodd, na ddigied ein Harglwydd wrth ei forwynion o herwydd i ni guro wrth ei Borth Tywysogaidd ef.

Yna ebe'r porthor o ba le y daethoch chwi, a pha beth a fymwch chwi ymma.

A *Cristianes* a'i hattebodd, ni a ddaethom o'r ûn Ddinas ag y daeth Cristion, ac ar yr unrhyw achos ac yntau; os rhynga bodd i chwi ein derbyn yn rasufol i'r porth fy yn Arwain i'r Ddinas Nefol. Attebas fy Arglwydd yn y lle nefaf mae myfi yw *Cristianes*, gwraig Cristion y pererin.

Ar hynny rhyfeddodd y porthor, gan ddywedyd, bêth a ddaeth hi 'n awr yn Bererin, yr hon oedd gynt yn ffeiddio 'r bywyd hwnnw? yna hi a grymmodd, ac a ddywedodd, ydwyf Arglwydd, ac felly y mae fy Mhlant ymma hefyd.

Yna efe a'i Cymerth hi erbyn ei Llaw, ac a'i harweiniodd hi i mewn, dywedodd hefyd, gadewch i Blant bychan ddyfod attaf fi, a chydâ hynny efe a gauodd y porth,

Gwedi

Gwedi hynny efe a alwodd ar udganwr a oedd uwch-law y porth, i groesawŷ *Cristianes* gydâ bloeddio a llais Udgorn o lawenydd.

Yntau a ddaeth, a chan Seinio, efe a lanwodd yr Awyr ac adfain ei gerddoriaeth.

A *Tosturi* oedd trwy gydol yr amser yn sefyll oddiallan, yn Crynu ac yn llefain rhag ofn cael ei gwrthod. Ond gwedi i *Gristianes* gael ei derbyn ynghyd a'i phlant, hi a ddechreuodd Eirioli dros *Tosturi*, gan ddywedyd fy Arglwydd, y mae cyfeillies i mi yn sefyll etto oddiallan a chwedi dyfod ymma ar yr ūn achos a mineu: Sef ūn ac fydd mewn Cyfyngder meddwl o herwdd iddi dyfod fely mae hi yn tebygu, heb alwad a minneu oeddwn gwedi cael gwahodd i ddyfod trwy orchymmyn y Brenin.

Erbyn hyn yr oedd *Tosturi* yn dra anioddefgar, a phob munud cyhyd ag Awr yn ei golwg hi, gan hynny hi a ragflaenodd *Gristianes* rhag Eirioli drosti ymmbhellach, trwy guro ei hūn wrth y porth, a churodd Cyfuwch nes y Cyffordd *Cristianes*.

Yna ebe Ceidwad y porth, Pwy fydd yna? Oh! ebe *Cristianes* fy Nghyfeillies fydd yna.

Felly efe a agorodd y porth, ac a Edrychodd allan; ag wele *Tosturi* a Syrthiodd mewn llewig, canys llefsgaodd ei Hyspryd rhag ofn nad agorid y porth iddi hi.

Yna y porthor a'i Cymmerodd hi erbyn ei llaw, ac a ddywedodd wrthi, y Llangces Cyfod.

Oh! Syr ebe hi yr wyfi yn dra-llesc, a phrin y mae Bywyd ynof.

Yntau a'i hattebodd, ddywedwyd o ryw ūn gynt, pan Lefsgaodd fy Enaid ynof, Cofiais yr Arglwydd, a'm gweddi a ddaeth at ei deml Sanctaidd. *Jona.* ii. 7. Gan hynny nag ofna, ond sâf ar dy draed, a mynega i mi yr Achos y daethost di ymma.

Tosturi. Mi a ddaethum am yr hyn na's gwa-hoddwyd fi erioed, megis fy ffrind *Cristianes*, oble-gyd ei galwad hi oedd oddiwrth y Brenin; a minneu oddiwrthi

oddiwrthi hitheu, gan hynny yr wyfi yn rhyfygu. Beth ebe yr porthor ai *Cristianes* a ddeusyfodd arnat ti ddyfod i'r lle hwn?

Tofturi. Ie, ac mi a ddaethym fel y gwel fy Arglwydd, ac od oes dim grâs a maddeuant yngweddill, attolygaf i'th Law forwyn-wael gael bod yn gyfrannog o honaw. O! ebe yr porthor fy Ngrâs a'th dynodd di, ac nid oedd *Cristianes* ond yn offeryn, ar hynny efe a'i Cymmerodd hi erbyn ei Llaw, ac ai harweiniodd yn fwynaid i mewn, ac a ddywedodd wrthi.

Yr wyfi yn gweddio dros bawb ac sydd yn credu ynofi, trwy ba foddion bynnag y delont attaf fi. *Ioan* xvii. 20.

Yna fe a ddywedodd wrth y rhai oedd yn sefyll gerllaw, Cyrchwych ryw beth i'r Eneth i'w arogl i attal ei Llewigfeudd hwythau a gyrchasant swp o Fyrh iddi; ac ymhen ychydig hi a Adfywiodd.

Felly *Cristianes*, a'i Meibion, a *Thofturi* a dderbynwyd gan yr Arglwydd ymhen y ffordd, a dywedodd eiriau hwyrffrydig wrthynt.

Yna hwy a chwannegasant lefaru wrtho, gan ddywedyd, y mae yn ddrwg gennym o achos ein pechodau, ac yn attollwg i'n Harglwydd eu Maddeu i ni, a'n haddysgu ym-mhellach pa beth fy raid i ni ei wneuthr fel byddom Cadwedig.

Yntau a ddywedodd yr wyfi yn Cenhadu pardwn trwy Air a Gweithred; trwy air yn yr Addewid o faddeuant; a thrwy weithredoedd yn y ffordd y gwnaethpwyd ef. *Can.* i. 2. Cymmerwch y Cyn-taf o'm genau gyda Chyfan, a'r llall megis y dadguddier ef. *Ioan.* xx. 2.

Yn awr mi welwn yn fy Mreuddwyd ei fod ef yn llefaru o eiriau buddiol iddynt, y rhai hynny a'u llawenychodd hwynt yn ddifawr. Efe hefyd a'u Cymmerodd hwynt i fynu uwch ben y porth, ac a ddanghosodd iddynt trwy ba weithred yr Achubwyd hwynt, ac a ddywedodd wrthynt hefyd y caent wellled yr olwg hono drachefn i'w Cysuro yn e'u taith,

a'r olwg ymma oedd golwg trwy ffydd ar Grif Groshoeliedig.

Felly efe a'i gadawodd hwynt tros ennyd mewn haf dy: A hwy a ddechreuasant ymddiddan a'u gilydd yno, *Cristianes* a ddechreuodd fel hyn.

Oh! Arglwydd, pa mor llawen wyfi ein bôd ni gwedi ein derbyn i mewn ymma? Yna ebe *Tosturi*, felly y gellwch chwi, ond yn Enwedig y mae gennyfi achos i Lammu o Lawenydd.

Cristianes. Mi a dybiais ûnwaith pan oeddwn yn sefyll wrth y porth ag yn Curo, ac heb neb yn Atteb, fod ein holl Lafur-waith ni wedi mynned yn ofer, yn enwedig pan oedd y Cî diffaith hwnnw yn Cyfarth arnom.

Tosturi. Ond fy ofn mwyaf i oedd, pan welais chwi wedi 'ch derbyn iw noddod ef, a minneu wedi yngadel o'r ôl. Yn awr meddwn i y Cyflawnwyd yr hyn a ysgrifennwyd; Dwy a fydd yn malu mewn Melin, ûn a gymmerir, ar llall a Adewir. *Matt. 24. 51*, Cefais waith ymattal rhag Llefain allan DARFU am danaf, Darfu am danaf, Ac yr oedd hefyd arnaf ofn Curo ychwaneg nes yr edrychais ar yr hyn oedd ysgrifennedig uwch ben y porth, ac yna cymmerais annogaeth a thybiais fod yn rhaid i mi naill ai curo drachefn neu farw, felly mi a gurais ond ni's gwn i pa fodd, oblegid yr oedd fy yspryd y pryd hynny'n ymdrechu rhwng bywyd, a marwolaeth.

Cristianes. Ni's gwyddoch chwi pa fodd y curafoch meddwch? Mi'ch attebaf fod ych Ergydion mor ddwys, fel y parodd eu hadfain i ni gyffroi, tybiais na chlywais i erioed eu Cyffelib yn fy mywyd, mi a dybiais y Deuech chwi i mewn trwy Drais, ac y Cymmerech chwi yr Deyrnas trwy Orthrech. *Mat. xi. 12*.

Tosturi. Och! pwy na's gwnae felly a fae yn fy Nghyflwr i? Chwi a welsoch y Drws gwedi ei gau yn fy erbyn, a bod Cî tra chreulon oddiamgylch yno.

yno. Pwy meddaf a fuafeu a chalon lysmeiriog fal myfi, na Churafau a'i holl egni? Ond attolwg, beth a ddywedodd fy Arglwydd, am fy mod mor anfocfawl? Ai onid oedd efe yn ddig?

Cristianes. Pan glybu efe Sŵn trwmlyd eich gweddiau chwi, efe a wênodd yn dirion ryfedd, fel yr wyfi 'n credu yn ddilus ei fod ef yn dra bodlon i'r hyn a wnaethoch, canys ni ddanghosodd efe ūn argoel i'r gwrthwyneb. Ond yr wyfi yn rhyfeddu yn fy Nghalon pa ham y mae efe 'n cadw'r fath Gî: pe gwybuaſwn i hynny o'r blaen, ni buafau gennyfi ddigon o galondid i anturio fel y gwnaethym. Ond i mae 'n llawen gan fy Nghalon ein bod ni yn awr wedi cyredd i mewn.

Toſturi. Os gwelwchi fod yn dda, mi a ofynnaf iddo pan ddêl ymma nefaf pa ham y Ceidw ef yr fath Gî afiachus yn ei fuarth, gobeithio na bydd ef anfodlon i mi.

Gwnewch felly ebe'r Bechgyn, gan ei Annog i'w grogi ef, oblegid y mae arnom ni ofn y brâth efe ni wrth fyned ymmaith. Felly o'r diwedd fe a ddaeth i wared attynt eilwaith, a *Thofturi* a Syrthiodd i lawr ar ei hwyneb ger ei fron ef ac a'i addolodd, gan ddywedyd bydded Cymmeradwÿ gan fy Arglwydd Aberth o fawl, yr hwn a offrymmaf iddo gyda Lloi fy Ngwefysau. *Jer.* xii 12. *Pſal* xvii, 1.

Yntef a ddywedodd wrthi Tangnefedd i ti, Sâf ar dy draed.

Eithr hi a barhaodd ar ei hwyneb ac a ddywedodd, Cyfiawn ydwyt ti O Arglwydd pan ddadleuwyf, etto ymrefymmaf a thi am dy farnedigaethau; pa ham yr wyt ti 'n Cadw yr fâth Gi Creulon yn dy gadlas, yr olwg arno a ddichon beri'r fath wrageddos, a phlant, ac ŷm ni, i ffoi oddiwrth y porth rhag ofn?

Yntef ai hattebodd, gan ddywedyd mae eiddo arall yw'r Cî yna, Cedwir ef yn ddiogel ar dir gŵr arall, ni ddichon efe ond Cyfarth yn unig fy

fy mhererinion i, y mae efe 'n perthyn i'r Castell a welwch chwi îfod, ond efe a ddichon ddyfod i fynu at furiau'r llê hwn.

Fe frawychodd lawer Pererin goneft o waeth i well, trwy fawr Sŵn ei Ruad ef. Ac yn wir nid yw ei berchennog yn ei gadw ef er Ewyllŷs da attaf, na'm heiddo, ond ar fwriad Cadw'r pererinion rhag dyfod attaf fi, ac fel yr ofnant guro wrth y porth hwn am dderbyniad.

Torrodd allan hefyd amrŷw weithiau a drygodd rai ac oeddwn i yn ei Caru, ond yr wyfi yn Cymeryd pôb peth yn bresennol yn Amyneddgar. Yr wyfi hefyd yn rhoddi help wrth raid i'm heiddo, fel na rodder hwynt tan ei allu ef, i wneuthr iddynt yr hyn a Ewyllysio. Ond beth! fy mhrydwerth, Gobeithio pe fuafit yn gwybod Cymmaint ymlaen llaw na buasai arnat ofn Cî; y mae'r Tlawd ac fy'n myned o Ddrws i Ddrws, yn hytrach nag y Collont eu Helusen yn rhedeg i'r perigl o chwyrniad, a chyfarthiad, a chnodad Cî hefyd. Ac a gaiff Cî ar gadlas neu fuarth ûn arall, Cyfarthiad y Cyfryw gi ydwyfi yn droi er llês i'r pererinion, gadw nèb rhag ddyfod attaf? Gwaredaf hwynt rhag y Llewod a'm hanwylyd o feddiant y Cî. *Psal.* xxii. 20, 21.

Yna ebe *Tofturi*, yr ydwyfi yn Cydnabod fy Anwybodaeth, lleferais yr hyn ni ddeallais, yr wyf yn Cyfaddef dy fod yn gwneuthur pob peth yn dda.

Yna *Cristianes* a ddechreuodd chwedleua ynghylch eu Siwrneu, ac ymosyn ansawdd y ffordd.

Yntef ai Cyfarwyddodd hwynt, ac a olchodd eu Traed, ac a'u gosododd yn ei Lwybrau ei hun, fel y gwnaethau a'i gŵr hi o'r blaen.

Yn awr mi a welwn yn fy mreuddwyd eu myned ymlaen yn eu ffordd a chowsant y Tywydd yn drâ dymunol, a *Cristianes* y ganodd fal hyn.

Bendigaid

*Bendigaid fyth a fytho'r dydd
Yr eis i'n brydd ar ymdaith
A Bendigedig fo'r gŵr a'm trodd
Yn ol ei wir-fodd A-faith.*

*Hir y bum i yn y Byd
Yn dilyn bywyd afiach
Ond yn awr fe'm trowd yn llwyr
A gwell i'm hwyr, na hwyrach.*

*Yn dagrau i lawenydd troes
Rhag ofnau, rhoes i ni obaith
Fel bo yn dechreuad i ni'n braw
Pa beth y ddaw o'n hymdaith.*

Felly yr oedd gan berchennog y Cî yr hwn grybwyllais i o'r blaen Ardd, ai mŵr yn ochrau ffordd hyd ba ûn yr oedd *Cristianes* a'i chwmpaen yn myned, a choedydd yr ardd ymma a Eftynasaf eu Canghenau tros y mŵr, ac arnynt ffrwythau tynen a melus, a'r Sawl y ddaeth o hyd iddynt ai Bwyd tafant er niwaid iddynt eu hunain.

Yna Bechgyn *Cristianes*, fel y mae'n dueddol Blant wneuthur, oedd hoff ganddynt y Coed a'u ffrwythydd, dechreuafant eu Cipio, a'u bwyta.

Ond eu Mâm a'u Ceryddodd hwynt am hynny eithr y Bechgyn ni pheidient ddim.

Ah! fy Meibion ebe hi yr ydych chwi yn trofedd yn fawr, canys nid ein heiddo ni yw'r ffrwythydd yna, ond ni wyddei hi mae ciddo'r Gelyn oeddyn chwaith. Mi allaf ddywedyd yn hŷf pei gwybaf hi hynny, hi a fuafei yn barod i farw rhag ofn.

Ond hynny a aeth heibio, a hwy aethant i'r ffordd, ond erbyn eu myned ynghylch dan ergy Bwa o'r fan y daethant i'r ffordd, Canfyddent ddag hagar iawn yn dysod i'w Cyfarfod ar ffrwft.

Yra *Cristianes*, a *Thosturi* a'u gorchgyddiasant eu hunain a'u Llenn-gydd, ac felly yr aethant rhagddynt, a'r plant hesyd aethant o'u blaen, ac o diwedd hwy a ymgysarfuant.

A phan ddaethant yn gymmwys at y Gwragedd, fel pe buafant ar feder eu Cofleidio, yna ebe *Cristianes*, Sefwch yn ôl, neu ewch ymmaith yn heddychol fel y dylech.

Either y ddau Ellŷll hyn fel byddaried ni wnaethant gyfrîf o'i geiriau hi, ond a ddechreuafaut ofod Dwylaw arnynt hwy; ac ar hynny *Cristianes* a ddîgiodd yn greulon; gan Wingô ei Thraed yn eu herbyn, A *Thofsturi* hefyd a wnaeth ei gorau, hyd yr oedd ynddi i'w gyru hwy ymmaith.

Yna ebe *Cristianes*, wrthynt drachefn, Ewch ymmaith, Canys nid oes gennym ni ddim Arian i chwi i'w cael, gan mae Pererinion ydŷm ni, fel y gwelwch chwi a'r Cyfrŷw hefyd ac fydd yn byw ar Ewyllys da ein cyd gyfeillion.

Yna ebe ūn o'r ddau Ellyll, nid ŷm ni yn ymofod arnoch er mwyn y'ch Arian, ond nyni a ddaethom i fynegu i chwi, os Caniattewch chwi i ni ūn ldeusyfaid fechan, nyni a'ch gwnawn chwi yn wragedd happus tros fyth.

Ar hynny *Cristianes* a ddychymmygodd beth a allent feddwl, ac a'i hattebodd fel hynn, sef, Ni wnawn ni na gwrando, nag ystyried, na chaniattau'r hyn a ofynoch, Canys y mae Brŷs arnom, ac nis gallon ni aros, am fod ein Hachosion ni yn achos Bywyd, a Marwolaeth.

Felly hi a'i chyfeillies a amcanodd fyned heibio ddynt eilchwaith, Eithr hwy au hattaliasant yn eu ffordd, Gan dywedyd nid ydŷm ni 'n Amcanu gwneud dim niwed i'ch Einioes chwi, peth arall yr ŷm ni yn ei geisio?

Ie ebe *Cristianes* Ceisio niwed i'r Corph, a'r Enaid yr ydych chwi, Canys mi a wn mae i hynny y daethoch; Eithr ni a fyddwn feirw yn hytrach yn y fan hon, nag y goddefom ein dwyn i'r Cyfryw faglau a fo peryglus i'n dedwyddwch ar ôl hynn: A chyd â hynny hwy a grochwaeddasant eill dwy, Llofryddieth, Llofryddieth, a thrwy hynny hwy a'u gosodasant

sant eu hunain tan y Cyfreithiau a ofodwyd er diogelwch i Wragedd, *Deut.* xxii. 26. 27.

Canys nyni a wyddom ebe hwy mai da yw'r gyfraith, os arfer dŷn hi yn gyfreithlon. i *Tim.* i. 8, 9, 10. Ond er hynny y gwyr hyn a nesaodd attynt yn ddibaid, a'u bwriad yw gorchfygu: a nhwythau a waeddasant drachefn.

Ond nid oeddent fel y dywedais, yn Neppell o ddiwrth y porth, ag am hynny Clybuwyd hwy o ddiyno: a daeth rhai o dylwyth y ty allan, wedi adnabod llais Cristianes, gan frysio ŷw cynnorthwyo, ond erbyn eu dyfod o fewn golwg iddynt, yr oedd y gwragedd mewn ymdrech mawr; a'r plant yn fefyll gerllaw yn wylo.

A phan ddaeth yr Amddiffynwr i fynu yn hollawl at y Treiswyr, efe a ofynodd, pa beth yw hynn? a berwch chwi bobl fy Arglwydd droseddu? ac efe a roddes gais ar eu dal, eithr hwy a ddian-gasant dros y mŵr i Ardd yr hwn a bodd y Cî mawr, ac felly daeth y Cî yn Amddiffynydd i iddynt.

A phan welodd y cynnorthwywr y gwragedd hynny, efe a drodd attynt, gan ofyn pa fodd yr oedd-ynt; Hwythau a'i hattebasant, eu bod yn ddigon da ond eu dychryndod, a'u bod yn ddiolchgar yw dywyfog ef ac îddo yntau hefyd, am ddyfod yw helpu, pe amgen ebe hwy fe a'n gorchfygasid.

Felly'n ol ychydig ychwaneg o ymddiddan, y Cynnorthwywr a Lefarodd fel hyn:

Mi a ryfeddais yn fawr pan gawsoch y fath groesaw yn y porth frŷ. A chwitheu'n gwybod nad oeddech ond gwrageddos gweinion, na buasech yn deusyf cael Cynnorthwywr gan yr Arglwydd, yna chwi a allasech ddiangc rhag y trallodau a'r peryglon ymma, Canys fe a roesei yn ddilus ŷn i chwi.

Oh, ebe *Cristianes* yr oeddem ni mor gyflawn o fendithion presennol, fel yr anghofiasom y drygau a ddeuau yn ôl llaw, neblaw hynny, pwy a feddyliafei fod y fath Ddiffaithwyr yn llechu mor agos

i Llys y Brenin? yn ddiau fe fuasei dda i ni, pe buafem yn Ceisio ūn gan ein Harglwydd; ond gan y gwyddei efe ymlaen-llaw y buasei 'n llefol i ni, y mae yn rhyfedd gennyf na's danfonodd ef ūn gyda ni heb ofyn.

Cynnorth. Nid yw angenrheidiol bob amser gyfrannu pethau heb eu gofyn, rhag wrth wneuthr felly iddynt fod o lai pris, ond pan deimler gwir angenrheidrwydd o'r peth, fe'u Cyfrifir yn werthfawr yngolwg yr Anghennog, pe buasei fy Arglwydd yn Caniattau i chwi gynnorthwywr, ni buafech yn ymosidio o achos eich gwallysdra 'n Ceiso ūn, fel y mae yn awr gennych achos i wneuthr: felly y mae pob peth yn Cydweithio er daioni, ac 'ich gwneuthur yn fwy gwiliadwrus.

Cristianes. A ddychwelwn ni yn ôl at fy Arglwydd, a chyfaddef ein ffolineb, a cheisio ūn etto?

Cynnorth. Mynned yn ôl fy afreidiol i chwi, Canys y gyffes o'ch ynfydrwydd myfi ai dygaf iddo, ag ni chewch weled dim diffyg yn ūn lle ac y deloch, oblegid y mae 'n holl Deiau Lletty fy Arglwydd y rhai a burattoadd efe i groesawy pererinion, ddigonedd i'w harfogi gyferbyn a phob ymosodaidd, ond fel y dywedais i, myn efe iddynt ymosyn ac ef am wneuthur hyn iddynt: ac ar hynny efe a ddychwelodd Adref, a'r pererinion a aethant yw ffordd.

Yna ebe *Tofturi*, Pa aflwydd buan oedd hwn? mi a dybiais i ein bod wedi pasio pob peryglon, ac na wellem dristwch mwyach.

Cristianes. Dy ddiniweidrwydd di fy chwaer addic-hon dy escusodi, ond y mae fy mai i yn fwy, yn gymmaint ac i mi weled y perigl hwn, cyn fy myned allan o'r drws, ac ni pharatoes iw erbyn, pan y gallaswn; a hyn y helaethodd ar fy meiau i.

Yna ebe *Tofturi*, Pa fodd y gwyddech chwi hyn Cynych dyfod oddi Cartref? Attolwg agorwch i mi y dychymmyg hwn.

Cristianes. Mi addywedaf i chwi. Cyn i'm ofod troed allan o'r Drŵs, ar Nofwaith pan oeddwn yn fy Ngwely, mi a freuddwydiais ynghylch hyn : Tybiais fy mod yn gweled dau gyffelyb i'r rhai 'n, yn Sefyll wrth draed fy Ngwely, yn Cynllwyn pa fodd y rhagflaenent fy iechadwriaeth. Meddent hwy, pan oedd fwyaf fy ngofyd, pa beth a wnawn ni a'r Wraig hon? Canys y mae hi yn llefain am drugaredd, yn Cyfgu, ag yn effro ; os dioddefwn i-ddi fyned yn y blaen, fel y mae hi yn Cychwyn, ni a'i Collwn hî, fel y Collasom ei Gŵr. A hyn fel y gwyddoch chwi a allasei beri i mi ymogelyd, a pharottoi pan oedd parattoad i'w gael.

Tofturi. Megis y mae'r ysgeulysdra hwn yn gw-eini i ni achos i weled ein Hammherffeithrwydd ein hunain, felly ein Harglwydd a gymmerodd ach-lysur drwy hyn i amlygu Golud ei Râs. Canys efe a'n Canlynodd ni fel y gwelwch chwi a chare-digrwydd di-ofyniol, ac o'i wir ewyllys da, a'n gwaredodd ni o ddwylaw y sawl oedd drech na ni.

Felly gwedi iddynt chwedleua ychydig yn chw-aneg i ddifysru yr Amser, hwy a nefasant at Dŷ ac oedd yn sefyll ar eu ffordd, yr hwn Adailiad-odd y Brenin er Cynnorthwy pererinion, fel y gell-wch weled yn y rhan gyntaf o daith y pererin. Ond pan ddaethant at Ddrŵs Tŷ, sef y Tŷ'r *Deonglwr*, hwy a gylwent yno Siarad mawr, a chan Glustfe-inio hwy a dybient eu bod yn clywed Sôn am Gristianes wrth ei henw. Canys rhaid i chwi wy-bod fod y Sŵn am ei mynediad hi a'i phlant ar bererindod gwedi myned o'i blaen hî ; ac yr oedd hyn yn fwy hyfryd ganddynt, o achos iddynt gly-wed mae gwraig Cristion ydoedd hi ; Sef y wraig honno ac oedd gynt mor wrthwyneb i glywed Sôn am fyned ar Bererindod.

Ac felly hwy a Safasant yn llonydd gan wrando ar y bobl dda yn Canmol yr hon na's gwyddent ei bod yn sefyll wrth y Drŵs. Ac ymhen enyd *Cristi-anes* a gurodd wrth y porth fel y gwnaethei Cristion

oi blaen. A chwedi iddi guro, daeth Llangces ieuangc a elwid Diniwaid i'r Drws; a chwedi iddi agor y Drws hi a ganfyddei ddwy wraig yno.

Llangces, Yna ebe hi, a phwy'r Ewyllysiwch chwi Siarad yn y lle hwn? *Cristianes* ai hattebodd, yr ŷm yn deall mae lle Breiniol i'w hwn i Bererinion, ac yr ŷm Ninau'n gyfryw rai o herwydd hynny ni a ddeusyfwn gael bod yn gyfrannog o'r hyn y daethom ymma am dano; canys y mae'r Dydd gwedi mynd ymhell, ac y mae yn anodd genym ni heno fyned ymmhellach.

Llangces, Er tolwg beth yw 'ch Enw chwi? Fel y gallwyt fynnegu i'm Harglwydd oddifewn.

Cristianes. Fy Enw i yw *Cristianes*, gwraig i'r pererin hwnnw a aeth er ys rhai Blynnyddoedd y ffordd ymma, a dyma ei Bedwar Mâb ef; y Forwynig hon yw fy Nghyfeillies, ac fy yn myned ar Bererindod hefyd.

Yna y rhedodd diniwaid i mewn, canys felly y gelwyd hi, ac ai hysbysodd i'r rhai oedd yn Tŷ, fod *Cristianes*, a'i phlant, ai chyfeillies, yn disgwyl oll am dderbyniad. Yna y Llammasant o Lawenydd, gan fyned i fynegu yw Meïster. Yntef a ddaeth i'r Drws, a chan edrych arni, efe a ofynodd, ai tydi yw *Cristianes* yr hon Adawodd Cristion y Gwr-da hwnnw o'i ôl pan aeth yn Bererin?

Cristianes. Myfi yw'r Wraig honno a fu mor galon galed a di-yftryu trallodau fy Ngŵr, ac ai gadewais ef i fyned yn unig yn ei Siwrneu, a dymma ei bedwar Mâb ef; ond yn awr minneu a ddeuthym hefyd, canys profais nad oes ffordd uniawn onid hon.

Deonglwr, Yna y Cyflawnwyd yr hyn a ddywedodd y Tâd wrth ei Fâb, dos gweithia heddyw yn fy Ngwinllan, yntef a ddywedodd wrth ei Dâd nid âf, a chwedi hynny a Edifarhaodd ac a aeth. *Matt. xxi. 29.* Ebe *Cristianes*, *Amen*, boed felly y bo. Duw a wirio'r ymadrodd hwnnw ynosi, ac a

ganiattao i'm Cael i ynddo ef yn y diwedd, mewn Tangnefedd, yn ddi-feius, ac yn di-frycheulyd.

Deong. Ond pa ham yr wyt yn Sefyll fel hyn wrth y Drws, tyred i mewn ti ferch *Abraham*, yr oeddem ni yn Sôn am danat ti gynne, canys daethe yr Newydd i ni o'th flaen y modd y daethost yn Bererin; felly efe au galwodd hwynt oll i mewn, a chweddi eu dyfod i mewn, parwyd iddynt eistedd i lawr a gorphwys, yna daeth y neb oedd yn gweini i'r pererinion yn y Tŷ, i'r ystafell honno yw gweled hwynt, ac ūn a wênodd, a'r llall a wênodd, a phawb a wênodd o lawenydd fod *Cristianes* wedi dyfod yn Bererin. Yr hên Seintiau yn Llawenychu wrth weled rhai ieuaingc yn dyfod i rodio yn ffyrdd Duw. Edrychasant hefyd ar y Bechgyn, a thynasant eu dwylaw hyd eu pennau yn arwydd o'u Caredigol dderbyniad, ymddygasant yn fwynedd hefyd tu âg at Dosturi, gan ddywedyd fod iddynt oll groesaw i Dŷ eu Meistr.

Ac am nad oedd etto Swpper yn barod, Lladmerydd au Cymmerth hwynt i'w ystafelloedd arwyddocâd, ac a ddanghosodd iddynt yr hyn a welsai Cristion o'r blaen. Yna y gwelsant y Gŵr yn y Cyffion, y Gŵr ai freuddwyd; y Gŵr a dorrodd y ffordd trwy ei Elynion. A dull yr hwn sydd fwy na phawb oll, yng-hyd a phethau eraill ac oedd mor fuddiol i Grifftion.

Ar ol i *Cristianes* a'i chwmpeni amgyffred y pethau hyn, y Deonglwr a'u Cymmerodd hwy o'r neilldu, ag au dŵg hwy yn gyntaf i ystafell, lle yr oedd Gŵr na's gallei edrych mewn ūn ffordd ond tu â'r ddaear, a chanddo Gribin dail yn ei Law, ac yr oedd gŵr yn Sefyll hefyd uwch ei ben ef a choron Nefol yn ei Law, ag yn cynnyg y goron honno iddo, yn lle'r gribin dail; eithr nid oedd y gŵr yn edrych i fynu, nag yn ystyried ond yn Cribinio iddo ei hūn wellt, a Briwydd Sothach, efo Llŵch y Ddaear.

Yna ebe *Cristianes*, yr wyfi yn ammeu yr gwnn i ryw

yw beth o ystyr hyn : Canys dull yw hwn o ddy-
nion y Byd hwn, onid ê Syr ?

Deong. Union y dywedaisf ebe ef, a'i Gribin dail
yw ei feddwl chwannog ef, ag fel y gwelaist mae
gwell yw ganddo Gribinio a chafclu gwellt, a So-
thach y Ddaear, na gwrando ar alwad yr hwn oddi
uchod oedd a Nefolaidd goron yn ei Law, hynny fydd
yn dangos nad i'w yr Nefoedd yngolwg rhai ond peth
disdadl, ac mae pethau daearol i'w ei hunig dryfor.
Ti welaist hefyd nad allei'r dyn edrych ûn ffordd ond
tuâ'r Ddaear, Gwybydd ditheu fod pethau Daearol
pan gaffont feiddiant yn meddyliau Dynion, yn dwyn
eu Calonnan yn gwbl gyfan oddiwrth Dduw.

Cristianes. Yna ebe *Cristianes* Oh Arglwydd Dduw
gwared fi rhag y Cyfryw Gribin dail.

Deong. Y mae'r weddi yna ebe'r deonglwr wedi
cael ei harbed, nes iddi agos Rydu, nid oes mor
ûn yn mysc Deng-mil, fel Agur yn gweddio Ar-
glwydd na ddyro i mi gyfoeth, *Dihar.* xxx. 8. ond
yn hŷtrach gwellt, a Sothach, a Llŵch y Ddaear,
y mae'r rhan fwyaf yn edrych yn awr ar eu hol.

Ar hynny *Cristianes*, a *Thosturi*, a wylodd, gan
ddywedyd, och ! mae yn rhy wîr o Sywaith.

Gwedi *Lladmerydd* ddangos y pethau hyn iddynt,
aeth a hwynt i'r ystafell orau yn y Tŷ, a lle gwych
iawn oedd efe, a pharodd iddynt edrych oddiamgylch
yn fanwl a welent hwy ddim buddiol yno.

Yna hwy a edrychasant oddiamgylch-ogylch :
Ac nid oedd yno ddim i'w weled ond Anferth Brŷf
Coppŷn ar y pared, ac ar hwnnw ni Ddaliasant
hwy Sulw chwaith.

Syr, ebe *Tosturi*, ni wela i ddim ymma, eithr *Cri-
stianes* ni ddywedodd Air.

Deong. Edrychwch yn fanylach etto, hithau a e-
drychodd eilwaith ac a ddywedodd, Nid oes ymma
ddim ond prŷf Coppŷn brwnt, yn crogi erbyn ei
ddwylaw ar y pared.

Yna ebe'r *Deonglwr* a oes onid ûn pryf Coppŷn
yn'r ystafell Ehang ymma ?

Ac ar hynny y Dagrau oedd yn sefyll yn Llygaid *Gristianes* am ei bod yn wraig o ddeall parrod : A hi a attebodd oes fy Arglwydd fwy nag ūn ; Ie pryfed mwy o lawer eu gwenwyn na'r hwn fydd ar y pared. Yna'r Edrychodd y *Deonglwr* arni a golwg Tirion gan ddywedyd, union y Llefaraist.

Hyn y barodd i *Dofluri* wrido, a'r Bechgyn a guddiasant eu wynebau, am eu bod oll yn dechrau deall y dychymmyg.

Yna ebe'r *Deonglwr* wrthynt, chwi a welwch fel y mae'r pryf Coppyn yn dal gafel yn nerth ei ddwy Law ; ai fod ef yn gwneud ei drigfan yn Llys y Brenin.

Tystiolaeth i'w efe, i ddangos i chwi er ych llawned o wenwyn Pechod ; etto chwi ellwch trwy ddwyllaw ffydd, lynyd, a byw, yn yr ystafell orau ynmhalas y Brenin uchod.

Yna ebe *Gristianes* mi a dybies ryw beth o hyn, ond ni ddaeth y cyfan i fy meddwl i, eithr meddyliais ein bod ni yn gyfryw o'r fath Bryfed, a'n bod yn edrych fel rhyw greaduriaid hagar pa le bynnag y byddom : ond wrth y pryf Coppyn, y creadur hagar gwenwynig hwn yr addyscur ni pa fodd i weithredu ffydd, daeth i mewn ar ei ddwylo fel y gwelwch chwi, ac y mae'n trigo yn y lle gorau yn y Tŷ : Ni wnaeth Duw ddim yn ofer.

Erbyn hyn yr oeddent oll megis yn llawen, ond yr oedd y Dwfr yn sefyll yn eu Llygaid : Ag er hynny hwy a edrychasant ar eu gilydd ac a ymgrymmasant ger bron y *Deonglwr*.

A chwedi hynny fe aeth a hwynt i fan arall, lle'r oedd Giâr a chywion, ac a barodd iddynt ddala Sulw ar y rheini tros ennyd, ac wele aeth ūn o'r cywion i'r casn i yfed, a phob gwaith yr yfei, hi a godei ei phen ai Llygaid tua'r Nêf.

Gwelwch ebe fe beth y mae'r cyw bâch ymma yn ei wneuthur, a dyscwch ganddo gydnabod o ba le y mae'ch Trugareddau yn dyfod ; trwy eu derbyn gydâg edrychaid i fynu.

Edrychwch

Edrychwch a deliwch Sulw ymhellach; ac felly y gwnaethant, a deallasant fod gan y Iâr bedwar math o ymddygaidd at ei Chywion.

I. Yr oedd ganddi Alwad Gyffredinawl, yr hwn fydd ganddi trwy 'r Dydd.

II. Yr oedd ganddi weithieu alwad neillduol.

III. Yr oedd ganddi lais Magwriaethol.

IV. Yr oedd ganddi lais Crôch, neu groch lef.

Yna ebe efe, Cyffelybwch y Iâr hon i'ch Brenin chwi, a'r cywion hyn yw ei rai ufudd ef, fydd yn gwrando a'r ei lais. *Matt.* xxiii. 27.

Canys yn gyfattebol i'r Iâr hon, y mae ei ymddygiadau ef, tuâg at ei Bobl.

Nid yw efe yn rhoddi dim trwy ei alwad Cyffredinawl, ond y mae ganddo fe yn wastadol ryw beth i'w roddi trwy ei alwad Neillduol; y mae ganddo lais magwrus i'r Sawl fy tan ei Adenydd wedi eu Casclu ynghyd.

Ac y mae ganddo grôch-waedd, i roddi Alarwm o rybydd pan welo efe 'r gelyn yn Neflau. Yr wyf fy rhai anwyl yn dewis 'ch arwain i'r fan y mae yr yr Cyfryw bethau, o herwydd eich bod yn weinïon, a'r pethau hyn yn hawdd eu dirnad.

Attolwg Syr, ebe *Cristianes* danghoswch i ni ryw bethau 'n rhagor: Felly fe aeth a hwynt i'r Dihenydd-dy, lle yr oedd cigydd yn lladd Dafad. Ac wele y Dafad yn llonydd, ac yn cymmeryd ei Dihenydd yn ddiodeffgar, yna ebe 'r *Deonglwr* rhaid i chwi ddyfgu diodeff gan y Dafad hon: a chymeryd cam heb rwgnach, nag achwyn.

Gwelwch pa mor llonydd y mae hi yn cymmeryd ei marwolaeth, ac heb wrthwynebu, yn goddef tynnu ei chroen dros ei phen. Felly y mae 'r Goruchaf yn eich galw chwi 'n Ddefaid iddo. *Ezec.* xxxiv. 11. *Ioan.* x. 3, 5. Fe roddodd Crist esampl i ni i ddiodeff. Gwel i *Ped.* ii. 20, 25.

Yna ebe a'i harweiniodd hwynt i'w Ardd, lle'r oedd amryw fath o Flodau: ac a ddywedodd wrthynt, a welwch-chwi y rhai hyn oll? wele y maent yn

34 TAITH Y PERERIN,

yn amrywiol mewn maintiolaeth, ie mewn dull, mewn lliw ac mewn Arogl, a rhinwedd, a rhai yn well na'u gilydd : A lle y gosododd y Garddwr hwynt, yno y maent yn ddi-ymrafel a'u gilydd.

A thrachefn efe a'i Dŷg hwynt i'w Faes, yr hwn a hauafei ef a gwenith : a phan Edrychasant arno, yr oedd y Tywys gwedi eu torri oll ymmaith, a'r gwellt yn unig gwedi ei adel, y Tîr hwn ebe efe, a gloddwyd, ac y wnaethpwyd yn llafyr-dir, a wrteithwyd ac a hauwyd ; ond beth y wnawn ni a'r cyfryw gnŵd ? yna ebe *Cristianes*, llosgi peth a gwneuthur Tom a'r llall.

Yna ebe 'r *Deonglwyr* ffrwyth i'w yr unig beth yr ydych chwi yn ei ddisgwyl am dano, ac o eisiau hynny yr ydych yn ei fwrw ef i'w Losci a'i fathru tan draed : ymogelwch ebe efe rhag eich condemnio eich hunain yn hyn.

Ac wrth ddychwelyd tuâg adre o'r maes, Canfyddent Robyn gôch, a phrŷf Coppyn yn ei gîlfin. Gwelwch yna ebe 'r *Deonglwyr* ; felly hwy a edrychasant, a *Thosturi* y ryfeddodd, eithr *Cristianes* a ddywedodd O ! pa wrthni yw hyn, fod y fath Aderyn bâch glân ac yw'r Fron-rhuddyn yr hwn fydd amgenach na bagad, yn Caru Cyfeilliachu a Dynion ? mi a dybiais ei fod yn bŷw ar friwfion bara, neu yr cyffelyb bethau diniwaid, i mae yn llai genyf am dano nag y bû.

Yna y *Deonglwyr* a atebodd, y fron-rhuddyn ymma fydd arwydd cymmwys iawn i ofod allan rai Proffesiwyr, canys y maent yn golygu yn debyg i'r aderyn hwn ; yn ffraeth eu llais, a hardd eu lliw a'i hymddygiad, cymmerant arnynt hefyd eu bod yn caru yn fawr y gwîr Broffesiwyr : ac yn chwennych ymgyfeilliachu a hwynt yn fwy nag eraill, a bod yn eu cymdeithas fel pe baent yn byw ar friwfion y gwîr da, cymmerant arnynt hefyd mae o herwydd hynny y maent yn cyrchu i deiau duwiol, ac atodfeydd Grâs : ond pan y byddont o'r neilldu fel y fron-huddyn ymma gallant ddal, a llyngcu i fynu

pryfed Coppog gwenwynig ; medrant newid eu unieth gan yfed Anwiredd fel Dwfr.

A chwedi dyfod i'r Ty, gan nad oedd Swpper atto yn barod, dymunodd *Cristianes* ar y Dehongwr, Naill a'i dywedyd, neu ddangos rhyw bethau buddiol eraill iddynt.

Yna y dechreuodd y *Deanglwor* lefaru damhegion wrthynt gan ddywedyd, Pa fraffa y bo'r Mochŷn, mwyâ chwennych ef ymdreiglo yn y Dom.

Pa fraffa y bo'r ŷch, mwy gwammal yr â ef i'r Lladfa. A pha iacha ac esmwytha y bo Dŷn, mwyâ tueddol yw efe i Bechod.

Yna mae chwant mewn Gwragedd i fynd yn hoyw ac yn bert, a pheth dymunol yw bod gwedi eu haddurno ar hyn sy werthfawr yngolwg Duw.

Hawfach yw gwiliad Noswaith neu ddwy, na Blwyddyn gyfan : felly y mae'n hawfach i Ddŷn ddechreu profffesu yn dda na pharhau fel y dylei hyd y Diwedd.

Pob Meistr *Llong* pan fo mewn Temheftl, a fwriff trosodd o'i wirfodd y pethau gwaelaf yn ei Lestr ; ond pwy a deifl ymmaith y pethau goreu yn gyntaf ? Nid neb ond y Sawl nad ofna Dduw.

Un Agen mewn *Llong* a'i fudda, ac un pechod a ddinistra Bechadur.

Yr hwn a anghofio ei Gyfaill sydd angharedig tuâg atto ; ond yr hwn sy yn anghofio ei iachawdwr, sydd anrhugarog wrtho ei hun.

Yr hwn sydd yn byw mewn pechod ymma, ac yn disgwyl Dedwyddwch ar ol hyn, sydd debyg i'r hwn a hauo Efrai, ac a feddwl lenwi ei ysgybor a Gwenith neu haid.

O's myn neb fyw yn dda, cyrched ei Ddydd olaf atto, a gwnaed ef yn gydymmaith beunyddiol iddo.

Ymffial ac anwadalwch meddyliau sy yn profi fod pechod yn y byd.

O's yw'r byd yr hwn y mae Duw yn gwneuthur yn lleied Cyfrif o honaw, yn cael ei fawrygu mor wrthfawr gydâ Dynion, pa fâth yw yr Nefoedd y mae Duw yn ei chanmol ?

O'r

O's yw mor anhawdd gennym ymadel ar bywyd hwn ac sy mor llawn o helbul, pa fodd y dylem ddal gafel ar y Bywyd sydd i ddyfod?

Pawb a ganmolant ddaioni Dynion, ond pwy sydd yngosod allan haelioni Duw fel yd ylei?

Anfynych yr ym yn eistedd i lawr i fwyta, nad ym yn Cael ein gwala, a'n gweddill. Felly y mae mwy o haeddedigaeth a chyfiawnder yn Iesu Crist nag sydd raid i'r holl fyd wrtho.

A chwedi i'r *Deonglwr* ddarfod, fe ai dygodd hwynt i'w Ardd drachefn: gan ddyfod a hwy at bren, ac oedd gwedi Cwbwl Bydru oddifewn, ac er hynny yr oedd efe yn tyfu, ac a dail arno.

Yna ebe *Tosturi*, beth yw yr ystyr o hyn?

Deonglwr. Y pren hwn ac sydd deg oddiallan a Phwdwr oddifewn, sydd gyffelyb i fagad yngardd Duw: y rhai sy'n Siarad yn uchel a'u gênau dros Dduw, ond ni wnant hwy ddim mewn Gwirionedd drosto; y mae eu dail yn dêg, eithr nid yw eu Calonau dda i ddim, ond i fod yn * Osgymmun ymlwch gosgymmon y Diafol.

Erbyn hyn yr oedd Swpper yn barod, a'r Bwrdd gwedi ei osod a phob peth arno; felly hwy a eisteddasant, ac a fwyttasant gwedi i un rodidi Diolch.

Ar Lladmerydd arferai groesawy y Lletteuwyr a cherddoriaeth a'r eu prydiau bwyd, felly y Cerddor a ganodd, ac yr oedd yno ūn hefyd yn Canu ar Dafod, a chanddo lais tra pheraidd a hyn oedd ei Gân ef.

*Yr Arglwydd yw 'fy Ngwanas grêf,
A hefyd ef sy i'm porthi,
Nid eill fod arna i eisiau dim;
Amgenach i'm digoni.*

Gwedi darfod y gân, a'r gerddoriaeth, y *Deonglwr* a ofynodd i *Cristianes*, bêth ai Cyffroesai hi ar y cyntaf i ddyfod yn Bererin?

Cristianes

Cristianes, A'i hatebodd, (1) fy ngholled am fy Ngŵr a ddaeth i fy meddwl, yr hyn a barodd i'm calon ofidio; nid oedd hyn i gyd ond serch Naturol. A chwedyn daeth trallodau a phererindod fy Ngŵr i'm meddwl, a'm han-natturioldeb inneu tu ag atto ef.

Ar hynny Euogrwydd a ymaflodd yn fy meddwl ac am Llysgasei i'r Pwll, oni buasei freuddwydio o honof mewn pryd ynghylch Dedwyddwch fy ngŵr, ynghyd a Llythyr a ddanfonaſid i mi oddiwrth Llywydd y wlad, lle y mae fy ngwr yn trigo, i'm gwahodd i ddyfod atto.

Y Breuddwyd ynghyd a'r Llythyr a weithiodd felly ar fy meddyliau, fel y gorfu i mi ddyfod i'r ffordd hon.

Deong. Eithr a gyfarfuaſoch chwi a dim rhwystrau cyn eich dyfod allan oddi cartref?

Cristianes. Do, cymmydages i mi ūn Mrs. *Ofnus*, cares oedd hi i'r hwn a fynnaſei gynghori fy Ngŵr i droi yn ôl rhag ofn y Llewod; hi a'm cyfrifodd yn dra ynfyd. Galwodd fy mwriadau i yn enbyd, ac ehud, hi a ddadleuodd gymmaint ac a allodd hi, i'm digalonni, trwy Adgoſio ŷm yr Adfyd a'r helbulon a gyfarfu a fy Ngŵr yn ei ffordd; ond mi a aethym dros y rhai hyn yn hollol. Ond y Breuddwyd a welais i ynghylch y ddau-ddyn hagar, ſef y rhai ac oedd yn dyſeifio pa fodd im dwyn i ſethu yn fy Siwrneu, a'm blinodd yn dra-mawr: Ie y mae'n trywanu fyth fy Meddyliau, ac yn peri i'm ofni pawb a gyfarfyddei a mi, rhag iddynt fod er niwaid mi, a'm troi allan o'r ffordd. Ac i'r ydwyf yn dywedyd wrth fy Arglwydd, mae rhwng hyn a'r orth trwy ba ūn y daethom i'r ffordd hon, yr amosododd dau arnom o rai Cyffelyb i'r rhai a welwn i yn fy mreuddwyd, fel y gorfu ini Lefain allan llofruddiaeth, Llofruddiaeth.

Yna ebe'r *Deonglwr*, y mae dy ddechrau yn dda, ſth ddiwedd a gynnydda yn ddirfawr. Felly ſe a rodd at *Dofuri*, ac a ddywedodd wrthi, Beth a'th yffrodd di fy Anwylyd i ddyfod ymma. Yna

Yna *Tofturi* a wridodd, ac a grynodd, a thawodd Sôn dros hîr ennyd. A'r *Deonglwyr* a ddywedodd wrthi o Nag ofna, ond Cred yn unig, a dywedodd feddwl.

Ar hynny *Tofturi* a ddechreuodd, ac a ddywedodd yn wîr Syr, fy niffyg o brofiad fy'n peri i'm chwen nych tewi, canys arfwydo yr wyf rhag ofn o ddyfod yn fyrr yn y diwedd. Nid allafi adrodd gweledigaethau a breuddwydion fel *Cristianes*, a ni's gwn i beth yw galaru o achos fy ngwrthoddiad o gyngor perthynafau da.

Deong. Beth ynteu fy anwylyd a'th ennillodd i wneuthur fel y gwnaethost?

Tofturi. Pan oedd fy nghyfeillies ymma yn ym daccu i fyned o'n Trêf ni, Myfi ac ûn arall, aethom ar ddamwain i'w gweled hi. A chan gun wrth y Drws ni a aethom i mewn, a phan wel som yr hyn oedd hi yn ei wneuthur, Nyni a ofynasom iddi beth oedd hi yn ei feddwl. Hithau a hattebodd, ei bod hi gwedi danfon amdani i ddyfod at ei gŵr, ac yna hi a adroddodd wrthym, y môdd y gwelsei hi ef yn ei breuddwyd, yn tarm mewn lle Godidog, ymysc Anfarwolion, yn gwisgo Caron, ac yn chwaraau ar y Delyn, yn Bwytta yn yfod ar Fwrdd ei Dywysog, ac yn Canu mawr iddo am ei ddwyn ef yno &c. Tra yr oedd hi yn adrodd y pethau hyn wrthym, mi a glywn fy Nghaerlon yn Llosgi ynnof.

A dywedais ynddwy fy hûn, o's yw hyn yn wîr Mi adawaf fy Nhâd a'm Mam, a gwlad fy Ngaredigaeth, ac a âf o's gallaf o hyd gyd â *Cristianes*.

Felly mi a ofynnais iddi ymmhellach am wîrioedd y pethau hyn, ac a fyddei hi bodlon i mi ddyfod gyd â hi, Canys yr oeddwn i yn gweled erbyn hyn, nad oedd aros yn hwy yn ein Trêf ni heb berigl o ddinistr, ond er hynny mi ddaethym ymmaith a chalon drom, nid o ran fy mod yn anghewyllysgur i ymadel; ond o achos fod Cynnifer yn trigo ar ol. Myfi a ddaethym gyd â llwyr Ew

lys fy Nghalon, ac a âf o's gallaf gyd â *Cristianes* at ei Gŵr a'i Frenin.

Deong. Y mae dy gychwnfa yn dda, Canys ti goelieft y gwîrionedd: *Ruth* ydwyt, yr hon o achos y Cariad oedd ganddi at *Naomi*, ac at yr Arglwydd ei Duw, a adawodd ei Thâd a'i Mam, a gwlad ei ganedigaeth, i ddyfod at Bobl na's adwaenei hi o'r blaen. Yr Arglwydd a wobrwyo dy waith, a llawn wobr a rodder iti, gan Arglwydd Dduw Israel, tan Adenydd yr hwn y daethost i ymddiried. *Ruth.* ii. 11, 12.

Erbyn hyn yr oeddent gwedi darfod Swpperu ac yn ymbarattoi i gyfsgu; y Gwagedd wrthynt eu hunain, a'r Bechgyn wrthynt eu hunain. Ond pan aeth *Tofluri* iw gwely ni's gallei hi gyfsgu o Lawenydd, oblegyd yr oedd ei holl Ammheuron hi o fod yn fyrr yn y diwedd, yn awr gwedi eu symmud ymmhellach oddiwrthi nag erioed o'r blaen: Felly hi a orweddodd yn bendithio, ac yn moliannu Duw am ei Nawdd tu ag atti hi.

Y Borau dranoeth hwy a godasant gyd â'r Haul ac ymbarottoesant i ymadael: Eithr y *Deonglwr* a fynnei iddynt aros dros ennyd, Canys ebe efe mae yn rhaid i chwi fyned yn drefnus oddiymma, yna efe a ddywedodd wrth y Llangces a agorasei iddynt ar y Cyntaf, Dôs a hwy i'r Ardd, i'r Olchfa, a golch hwy yno yn lân oddi wrth y budreddi a gasglasant hwy yn eu Taith.

Yna Diniwed, sef y Llangces a'u harweiniodd hwynt i'r Ardd; ac au dyg hwynt i'r olchfa, yna hi a ddywedodd wrthynt, fod yn rhaid iddynt ymolchi yno a bod yn lân, Canys felly y mynnei ei Meistr i'r gwagedd ac oedd yn galw wrth ei Dŷ ef i wneuthur, wrth fyned ar Bererindod.

Yna hwy a aethant iddo ac a ymolchasant, y Bechgyn a'r Cwbl, a hwy a ddaethant i fynu o'r olchfa nid yn unig yn bêraidd ac yn lân, ond hefyd gwedi eu bywioghau a'u nerthu yn eu Cymmalau,

40 TAITH Y PERERIN,

a chwedi eu dyfod i'r Tŷ yr oeddent yn edrych yn deccach o lawer, na phan aethant allan i'r olchfa.

Gwedi eu dyfod o'r olchfa, y *Deonglwr* a'u Cymmerth ac a edrychodd arnynt, ac a ddywedodd wrthynt, Têg fel y Lleuad. *Can. vi. 10.* Yna fe alwodd am y fêl a'r hon yr arferid felio y rhai a ymolchent yno.

Felly y fêl a ddygpwyd, ac efe ofododd ei Nôd arnynt, fel yr adnabyddyd hwynt ymmhâ le bynnag y deuent: Y Sêl hon, oedd ystyr a swm y pasc a fwyttafei Meibion Israel pan ddaethant allan o wlad yr Aipht; a'r Nôd a ofodwyd rhwng eu Llygaid. *Exod. xii. 8, 9.* Y Sêl hon a chwanegodd lawer at eu tegwch hwynt, gan wneud eu gwynebaw yn llawn Prydferthwch.

Ar ol hynny y *Deonglwr* a barodd i'r forwynig ac oedd yn gweini i'r gwragedd hyn, fyned i'r Dillad-dŷ a chyrchu Gwisgoedd i'r Bobl hyn: Hitheu a aeth ac a ddygodd allan Wisgoedd gwynnion, o Liein main gwynn glân, ac a'u gosododd a'r lawr ger ei fron ef. Pan oedd y gwragedd gwedi eu haddurno fel hyn, yr oeddynt fel pe buasent yn arswyd i'w gilydd; Canys ni allent weled y Gogoniant hwnnw bob ūn arno ei hūn, ac a welent ar eu gilydd; yn awr gan hynny y dechreuasant gyfrif y naill y llall yn well nag ef ei hunan; yr ydych chwi 'n deccach na myfi meddei ūn, yr ydych chwithau yn harddach na minneu meddei'r llall. A'r Plant a synnodd wrth weled i ba ddull y dygpwyd hwynt.

Yna y *Deonglwr* a alwodd ei Wâs, sef ūn Mr. *Calondid*, ac a barodd iddo gymmeryd ei Gleddyf, a'i Helm, a'i Darian, a chymmer fy merched ymma, ebe fe ac arwain hwynt i'r Tŷ a elwir Prydferth, ymmha lê y Gorphwysant nesiâf. Felly efe a gymmerodd ei Arfau, ac a aeth o'u blaen hwŷnt, a'r *Deonglwr* a archodd iddynt, Duw yn rhŷydd.

A'r lleill o'r Tylwyth a ddymunodd iddynt bob rhwydd-deb, felly hwy a gychwynasant dan Gânau.

A'u

A'u Cân hwy oedd fel hyn.

*Yn hail orphwysfa ydoedd hon,
Lle tirion am athrawiaeth,
Caem weled amryw bethau ynghyd,
Na amlygwyd i'n hiliogaeth.*

*Y gŵr a'r gribin dail o hŷd,
Yn Casglu ynghyd y briwydd,
A'r jâr yn galw ymmbob rhyw fan,
Ei chywion dan ei Edenydd.*

*Y prŷf Coppyn isel râdd,
A'r gŵr yn llâdd y Ddafad,
Yr ardd lysiau a'r maes di-ffrwŷth,
Sy'n egor pwŷth i fagad.*

*Y pren pŵdwr glâs ei frîg,
Sydd debyg i ragrithiwr,
Duw dyro ras i mi sydd wan,
Rhag syrthio i'w aflan gyflwr.*

Yn awr mi welwn yn fy mreuddwyd iddynt fyned rhagddynt, a Mr. Calondid a aeth o'u blaen hwynt, a hwy a daithiasant nes eu dyfod i'r fan y syrthiasfei Baich Cristion oddiar ei gefn, ac ymdreinglo i Fêdd.

Ymma hwy a safasant yn synn ac a fendithiasant Dduw.

Yn awr ebe *Cristianes* y mae 'n dyfod i'm Côf, yr hyn a ddywedpwyd wrthym yn y Porth, sef y caem Bardwn trwy Air, a Gweithred.

Sef trwy Air yr Addewid; yn y ffordd y Cyrhaeddwyd ef, ac yr wyfi yn deall mewn mesur berthyniad yr addewid ymma: Ond cael pardwn trwy weithred, neu'r ffordd yr ynillwyd ef, sydd o'r tu hwynt i'm gwybodaeth i, ond yr wyfi yn tebyg y gwyddoch chwi Mr. Calondid, gan hynny os gwel-

wch fod yn dda; gadewch i ni glywed eich ymadrodd yn ei gylch.

Mr. Calon. Maddeuant trwy 'rgwaith a wnaed, yw maddeuant gwedi ei gyrhaeddyd gan ryw ūn tros craill, ac sydd mewn diffyg o honaw: Nid trwy 'r hwn y maddeuwyd iddo, ond ebe ūn arall, trwy 'r ffordd y Cefais i ef; ac felly y mae 'ch pardwn ehwi oll gwedi ei gael, trwy ynnilliad ūn arall, fel trwy yr Gŵr a'ch gollyngodd i mewn i'r Proth.

Ac ynteu a'i Cafodd ef mewn dwy ffordd, hynny yw, efe a gyflawnodd gyfiawnder i'ch gorchguddio, ac a dywalltodd ei waed i'ch Golchi.

Cristianes. Ond os ymedu ef ai gyfiawnder i ni, pa beth a wneiff efe iddo ei hun? O ebe *Mr. Calon* did, y mae ganddo ef ragor o gyfiawnder nag a raid i ni, nag yntau ei hūn wrtho.

Cristianes. Attolwg amlygwch hynny i ninau, canys y mae yn beth Tywyll iawn yn ein golwg ni.

Mr. Calon. Gwnaf o ewyllys fy Nghalon; ond yn gyntaf dim rhaid i mi ddywedyd, fod yr hwn ac yr ūm ni yn Sôn am dano yn ūn heb ei Gyffelyb.

Y mae ganddo ddau natur mewn ūn Person, yn eglur i'w dosparthu, yn Amhosibl i'w gwahanu.

Ac y mae Cyfiawnder perthynasol i bob un o'r Naturiaethau hynny, a chyfiawnder pob Natur yn hanffodawl i'r Natur honno: fel y mae Cyn hawfeddiddymmu 'r Natur honno, ac yw gwahanu ei chyfiawnder oddiwrthi.

Eithr ni wneir ni yn gyfrannogion nag o'r naill na 'r llall o'r Cyfiawnder hynny fel i'n Cyfiawnheid ac y byddem byw trwyddo. Heblaw y rhai hyn, y mae gan y gŵr hwn gyfiawnder i'w ddurnad ac fy'n sefyll ynghyfsylltiad y ddwy Natur hyn yn ūn, ac nid Cyfiawnder y Duwdod yn ddosparthol oddiwrth y Dyndod; na chyfiawnder y Dyndod yn wahanol oddiwrth y Duwdod yw hwn, ond Cyfiawnder yw efe ac fy yn sefyll yn ūndeb y ddwy natur; ac yn briodol a ellir ei alw yn gyfiawnder ac fy Hanffodol i'w fod gwedi ei barattoi gan Dduw

fod yn gymwys i'r swydd Gyfryngol, am yr hon yr ymddiriedwyd iddo.

Felly os ymedu ef a'i gyfiawnder Cyntaf, efe a ymedu a'i Dduwdod, ac os ymedu a'i ail gyfiawnder, fe ymedu a phurdeb ei ddynodod, ac os ymedu a'i drydydd gyfiawnder, fe a ymâd a'r perffeithrwydd hynny ac sy'n ei wneuthur yn gymmwys i'r swydd Gyfryngol. Y mae ganddo gyfiawnder arall ac sy'n sefyll mewn Cyflawniad, neu ufudd-dod i ewyllys Dadguddiedig Duw: a hwnnw y mae fe yn ei osod a'm Bechaduriaid, ac â hwnnw y Cuddier eu pechodau, o herwydd pa ham y mae yn dywedyd megis trwy Anufudd-dod ûn y gwnaethpwyd Llauer yn Bechaduriaid, felly trwy ufudd-dod ûn, y gwneir Llauer yn gyfiawn. *Rhuf. v. 19.*

Cristianes. Eithr a yw'r Cyfiawnderau eraill o ddim defnydd i ni?

Mr. *Calondid.* Ydynt, er eu bod yn hanffodawl i'w Natturiaethau a'u Swydd, ac felly ydynt yn anghyfrangol i arall, er hynny trwy eu rhinwedd hwynt y mae'r Cyfiawnder Sydd yn Cyfiawnhau, yn bod yn Effeithiol i'r diben hynny. Cyfiawnder ei Dduwdod sy yn rhoddi rhinwedd i'w ufudd-dod; a chyfiawnder ei Ddyn-dod, sy yn rhoi cymhwysdra i'w ufudd-dod i gyfiawnhau. A'r Cyfiawnder sydd yn sefyll yn undeb ei ddwy Nattur, tu âg at ei swydd, a rydd Awdurdod i'r Cyfiawnder hwnnw i wneuthur y gwaith yr ordeinwyd ef o'i blegid.

Felly y mae gan Grift Cyfiawnder fel y mae fe yn Dduw nad rhaid iddo wrtho, canys y mae efe felly hebddo, a chanddo gyfiawnder fel y mae efe yn Ddŷn nad rhaid iddo wrtho i'w wneuthur ef felly, oblegid y mae efe 'n Ddŷn perffaith hebddo. A chyfiawnder sy yn undeb ei Natturiaethau tu âg at ei Swydd nad rhaid iddo wrtho, Canys y mae efe felly yn gwbwl berffaith hebddo.

Y mae gan Grift gyfiawnder gweithredol mewn perthynas iddo ei hûn nad rhaid iddo wrtho, gan hynny fe all ei hepgor ef, er Cyfiawnhad i'r sawl sy a'i

44 TAITH Y PERERIN,

ddiffyg ef arno. Ac oddiwrth hynny y gelwir ef yn Ddawn Cyfiawnder. Gan i'r Arglwydd Iesu ei wneuthur ei hûn tan y Ddeddf, rhaid i'r Cyfiawnder hwn gael ei roddi ymmaith *Rhuf.* v. 17. Canys y mae'r Ddeddf nid yn unig yn rhwymo'r sawl fy tani i wneuthur Cyfiawnder, ond i arferu cariad. O herwydd hynny gorfydd yn ol y Ddeddf i'r hwn fy ganddo ddwy bais, roddi ûn i'r neb fydd heb yr ûn.

Yn wir y mae gan ein Harglwydd ddwy bais, fef ûn iddo ei hûn, ar llall i'w Hepcor : gan hynny y mae yn ei rhoddi 'n rhâd i'r sawl fydd heb yr ûn.

Ac fel hyn y mae eich pardwn yn dyfod i chwi ôll, trwy waith gŵr arall. Eich Arglwydd Iesu a weithiodd, ac y mae'n rhoddi ymmaith ei waith i'r Cardottyn cyntaf a gyfarfyddo.

A thrachefn, mewn perthynas i bardwn trwy weithred, rhaid yw talu rhywbêth yn iawn i Dduw yn gyftal a pheth i'n gorchguddio ni. Canys pechod a'n rhoddodd ni i fynu i ddyledus felldith y gyfraith gyfiawn : oddiwrth y felldith hon, rhaid i ni gael ein cyfiawnhau mewn ffordd o brynedigaeth, trwy fod gwerth gwedi ei dalu dros ein drygau ni; a hyn a wnaed trwy waed ein Harglwydd : yr hwn a ddaeth ac a safodd yn eich lle chwi, ac a farw yr farwolaeth dros eich Troseddiadau chwi. Fel hyn ich prynwyd oddiwrth eich pechodau trwy ei waed ef, ac y cuddwyd eich Eneidiau halogedig, ai gyfiawnder ef. *Rhuf.* iii. 23, iv. 24. Er mwyn yr hwn y Duw yn myned heibio i chwi, ac ni wna i chwi ddim Niwaid pan ddêl i farnu yr Byd, *Gal.* iii. 13.

Cristianes. Gwych yw hyn, mi a welaf yn awr fod rhyw beth i'w ddysgu trwy ein bod gwedi ein pardynu trwy Air, a gweithred. Attolwg *Tofsture* anwyl, a chwithau fy Mhlant, gadewch i ni gymmeryd gosal ar gadw hyn i'n Côt yn oestadol.

Ond Syr, onid hyn a barodd i'r Baich Syrthio pddiar ysgwyddau *Cristion* druan, a Llamu daid gwaith o lawenydd ?

Mr.

Mr. *Calondid*. Ie, y ffydd o hyn y dorrodd y car-
reumon nas gellyd eu torri trwy ūn modd arall yn
y byd; Ac i roddi prawf iddo o Rhinwedd hyn,
efe a orfu iddo ddwyn ei faich at y Groes.

Cristianes. Mi a feddylies hynny, ac er bod fy
Nghalon yn ysgafn, a llawen o'r blaen, ond yn awr
y mae hi ddengwaith ysgafnach: ac y mae'n ddiau
gennyf wrth yr hyn a Deimles, Er na Theimles i
ond ychydig etto, pe bae'r Dyn mwyaf Llwythog
yn y Byd ymma, yn gweled, ac yn Credu fel yr
wyfi yn awr, fe a wnae ei Galon yn fwy llawen
a hoenus.

Mr. *Calondid*. Y mae nid yn unig ddiddanwch,
ac esmwythâd o Faich, yn cael ei ddwyn i ni trwy
r olwg a'r ystyriaeth o'r pethau hyn; eithr y
mae'n cenhedlu Anwyldeb ynnom tuâg atto trwy
hyn: Oblegyd pwy a all lai na ferchu ffordd a
moddion ei brynedigaeth? ac felly hefyd y gŵr
a'i gwnaeth ef drosto, ar a iawn ystyrio fod pardwn
yn dyfod nid yn unig trwy Addewid, ond fel hyn
hefyd.

Cristianes. Gwir yw, mi debygwn ei fod yn peri
i'm Calon waedu ynnof, wrth feddwl iddo ef waedu
drosof fi.

Oh! tydi un Caredig, a BENDIGEDIG ti a
haeddynt fy Nghael i yn gwbwl, canys Telaiſt am
danaf ddengmil o weithiau fwy na'm gwerth.

Nid rhyfedd i hyn beri i'r Dwfr sefyll yn Llygaid
fy Ngŵr, a gwneud iddo frysio ymlaen mor ebrwydd;
y mae yn ddiogel gennif y mynnasei fe i mi ddyfod
gyd âg ef, eithr os truan oeddwn i, mi ai gadewais
ef i fyned wrtho ei hûn. O *Toſturi!* na bae y'th
Dâd a'th Fam ymma, je a Mrs. *Ofnus* hefyd:
Dymunwn o lwyr ewyllys fy Nghalon fod Madam
Anllad, ymma hefyd. Yn ddilys eu Calonau a
Gyffroee, ac ni allei Ofnau y Naill, na Thrachwan-
tau grymus y llall, eu hennill i fyned adref dra-
chefn ac ymwrthod a bod y Bererinion da.

Mr. *Calondid*. Yr ydych chwi 'n awr yn siarad yngwresfogrwydd eich Cariad. A ydych chwi yn meddwl y bydd hi fel hyn gyd â chwi bob amser? Ac Heblaw hynny ni chyfranner mo hyn i bawb, nag i bob ūn a welodd yr Iesu yn Gwaeddi. Yr oedd rhai yn sefyll gerllaw, ac yn gweled y Gwaed yn rhedeg o'i Galon ef i'r llawr, cyn belled oddi-wrth hyn, fel yr oeddent yn chwerthin am ei Ben ef yn lle galaru, ac yn lle dyfod yn Ddisgyblion iddo, yn Caledu eu Calounau yn ei erbyn ef. Fel y mae 'r hyn oll fy gennych chwi fy merched, trwy Argraph neillduol a wnaethpwyd trwy ddwyfol myfyrdod a'r y pethau a Lefareis i wrthych. Cofiwch hefyd nad yw 'r Jâr trwy ei galwad Cyffredinawl yn rhoddi dim bwyd i'w chywion, gan hynny y mae 'r hyn a dderbyniaf och chwi trwy Râs enwedigol.

Yn awr mi a welwn yn fy Mreuddwyd iddynt gychwyn nes eu dyfod i'r fan yr oedd *Anghall*, *Diog*, a *Rhyfig* yn gorwedd, ac yn Cysgu pan aeth *Cristion* heibio ar Bererindod: Ac wele yr oeddent yr Awron gwedi eu Crogi i fynu mewn Haiarn, ychydig o ffordd o'r tu arall.

Yna ebe *Tofturi* wrth ei Harweinydd, Pwy yw yr tri Gŵr accw? A pha-ham y Crogwyd hwynt?

Mr. *Calondid*. Tri gŵr o gyneddfau drwg iawn ydoedd y gwŷr accw, nid oedd ganddynt ddim meddwl i fod yn Bererinion eu hunain, a phwy bynnag a allent hwy eu rwystro, hwy a'u Rhwystrent; yr oeddent am ddiogi ac ynfydrwydd eu hunain, ac yn Cynghori pwy bynnag a allent i fod felly hefyd, a chydâ hynny yn eu dysgu i Ryfygu yr ymdarawent o'r gorau yn y diwedd, yr oeddent yn Cysgu pan aeth *Cristion* heibio, ac yn awr y maent fel y gwelwch yngrhōg.

Tofturi. Eithr a Allasent hwy berfswaedio neb i fod o'u Opiniwn hwy eu hunain?

Calondid. Do, hwy droefant amryw allan o'r ffordd hwy a Annogasant ūn Llesg-gerdded i wneuthr fe hwythau

hwythau, Troeasfant ũn Ebychiol, ac ũn di-galon, ac ũn Llercian ar-ol-trachwant, ynghyd ac un Pengysglyd, a Benyw ieuange a elwir Hurt, allan o'r ffordd, ac i ddyfod fel nhwythau: Heblaw hynny hwy a ddugasant i fynu ddryg-air i'ch Harglwydd, gan wneud i eraill goelio mae Tâsg-feistr yw efe, Dugusant hefyd anair i'r tîr dâ gan ddywedyd nad yw fe hanner; Cystal ac y mae rhai yn Cymeryd arnynt ei fod ef: Dechreuasant hefyd ddwyn *Enllib* ar ei Weision ef, a chyfrif y gorau o honynt yn rhai ymmyrrus, anesinwyth, manylgais; ymmhellach galwant Fara Duw yn Gibau, a diddanwch ei Blant ef yn ddychymygion, Teithiau a phoen y Pererinion yn bethau diles.

Cristianes. O's dyna'r fâth oeddent, ni chwynaf fi fyth o'u plegyd, ni chawsant ond a haeddent, ac yr wy fi yn meddwl mae da yw eu bôd cyn agosod i'r Brîf-ffordd fel y gwelo eraill, ac y Cymmeront rybydd. Eithr oni buasei yn fuddiol fod eu Beiaz gwedi eu Hargraphu mewn rhyw o Haiarn, neu Brês, a'i adel ymma lle y gwnaethant eu drygau er Rhybydd i ddrwg Ddynion eraill.

Mr. *Calondid.* Felly y mae, fel y gellwch yn hawdd ganfod, ond myned ychydig yn nês at y Fagwyr.

Tofluri. Nagê, Nagê, gadewch hwy yngrhøg a'u henwau i bydru a'u drygau i fyw byth yn eu herbyn, yr wyfi'n Cymmeryd ê yn ffafar mawr eu bod gwedi eu Crogi cyn ein dyfod ni ymma, canys pwy a wŷr beth a wnaethent hwy i'r fath Wrageddos a ni?

Yna hi a'i troes ê a'r Gân fel hyn.

*Yna yr ych chwi ynghrøg eich triwedd,
Am na unech a'r gwirionedd,
Esiampl fawr i bawb ach gwelo,
I gymryd rhybydd wrth fynd beibio.*

48. TAITH Y PERERIN,

Fel hyn yr aethant ymlaen nes eu dyfod at Droed y Bryn Anhawfdra, lle Cymmerth Mr. *Calondid* achlyffur drachefn i adrodd wrthynt yr hyn a ddigwyddodd i Grifftion pan aeth heibio. Felly fe aeth a hwy'n gyntaf at y ffynnon. *Zech. xiii. 1.* Wele ebe fe dymma yr ffynnon yr yfodd Cristion o honi cyn ei fyned i fynu i'r Bryn.

Yr oedd hi yn Loyw ac yn dda 'r pryd hynny, ond yn awr y mae hi yn fwy pydew-lyd trwy fod y sawl nad yw yn Ewyllysio i'r Pererinion dorri eu fyched gwedi eu Sathru a'u Traed. Ond pahan ebe *Tofturi* y maent mor gynfigenus?

Mr. *Calondid*. O fe a ellir gwneud o'r goreu ac ef, ond ei godi a'i ofod mewn Llester peraidid da, o herwydd fe waeloda 'r Dom, ac yna bydd y Dwfr yn Loywach. A chymmellwyd *Cristianes* a'i chyfeillion i wneuthur felly, a hwy a'i cymmera-fant ef gan ei ofod mewn Llestr pridd, a gadaw-fant ef i sefyll nes gwaelodi, a chwedi hynny hwy a'i hyfasant.

Yn nesaaf fe a ddangosodd iddynt y ddau Draws-lwybr ac oedd wrth ymmyl y Bryn, lle y collodd Ffurfiol a Rhagrithiol eu hunain. Ac ebe efe, Llwybrau enbyd iawn yw y rhai hyn: Collwyd dau yn y fan ymma pan oedd Cristion yn myned heibio. Ac er bod y ffyrdd hyn, ym ôl hynny, gwedi eu cau i fynu fel y gwelwch chwi, a chadwynau, wrth byst, a chlawdd, ac er hynny y mae rhai a fentra i'r ffyrdd hyn yn hytrach, na chymmeryd poen i fyned i'r bryn hwn.

Cristianes. Ffordd Trofeddwyr sydd galed. *Dihar. xiii. 15.* Y mae yn rhyfedd pa wedd y gallant fyned ar hyd eu ffyrdd gan berygl o dorri eu Gydd-fau.

Mr. *Calondid*. Hwy a fentrant, ac os digwydd ūn amser i rai o weision y Brenin eu canfod, a galw arnynt a mynegu iddynt eu bod yn mynd i'r cam-lwybr, gan beri iddynt wachelyd y perygl. Yna hwythau a'i hattebant hwy gyda Siarhâd, gan ddy-wedyd.

Am

Am y gair a Lefareist di wrthym ni yn enw yr Arglwydd, ni wrandawn ni arnat. Ond gan wneuthur y gwnawn ni bob peth a'r ddelo allan o'n genau. *Jer. xlv. 16.*

Ac os edrychwch chwi - ymhellach, cewch welled fod y ffyrdd hyn gwedi eu gwneuthur yn wagelgar ddigon, nid yn unig trwy yr pyst, ar clawdd, a'r gadwyn, ond hefyd gwedi eu hargau i fynu, ac er hynny hwy a ddewifant fyned yno.

Cristianes. Segur ydynt, ac ni charant ymboeni, y ffordd i fynu fy anhyfryd iddynt. A chyflawnwyd ynthynt hwy 'r hyn a Scrifennwyd. Ffordd y Diog sydd fel cae drain, dewifant yn hytrach rodio ar y Rhwyd, na myned i fynu i'r Bryn hwn, ac ymlaen tua 'r Ddinas. *Diar. xv. 19.*

Yna hwy a aethant ymlaen gan ddechrau myned i'r Bryn, ac i fynu 'r aethant; ond cyn eu dysod i'w goppa, *Cristianes* a ddechreuodd ddiffygio, gan ddywedyd, dymma Fryn a yrrodd ein Anadlau ni yn fyrrion: Nid rhyfedd bod y sawl sy'n Caru eu hesmwythdra 'n fwy na'u heneidiau yn dewis iddynt eu hunain ffordd esmwythach. Yna ebe *Tofturi*, gorfydd arnaf fi eistedd i lawr, ac ar hynny y rhai lleiaf o'r Plant a ddechreuodd weiddi. Deuwch, Deuwch ebe Mr. *Calondid*, na eisteddwch ymma, Canys o'n blaen y mae Cysgodwydd y Brenin. Yna efe a gymerth y Bachgen bâch erbyn ei Law, ac a'u tywysodd hyd yno.

A phan ddaethant i'r Cysgodwydd, yr oeddent yndra ewyllysgar i eistedd i lawr, Canys yr oeddent wedi twymo trwyddynt.

Yna ebe *Tofturi*, Pa mor felus yw gorphwysfa i'r Lluddiedig? A pha mor ddaued yw Tywysog y Pererinion am baratoi 'r fath orphwysleoedd iddynt? Mi a glywais lawer o Sôn am y goedwig hon, ond ni welais i mo-honi erioed o'r blaen. *Matt. xi. 28.*

Eithr Cymmerwn ofal rhag Cysgu ymma, oblegid mi a glywais iddo gostio yn ddrud i Grifftion druan.

Yn

Yna ebe Mr. *Calondid* wrth y Plant, Deuwch fy Mechgyn Anwyl, pa fodd yr ydych chwi? Bêth meddwch chwi yn awr am fyned ar Bererindod?

Syr ebe'r ieuangaf yr oeddwn i ymron digaloni: Ond mae gennif ddiolch i chwi am roi i mi help eich Llaw wrth fy rhaid. Ac yn awr yr wyfi yn adgofio yr hyn a ddywedodd fy Mam wrthyf, sef bod y ffordd i'r Nêf yn gyffelyb i ysgol ar i fynu, a'r ffordd i Uffern megis goriwared ar fryn, ond well genifi fyned i fynu'r ysgol i'r Bywyd, na mynd i wared i'r Bryn i Farwolaeth.

Yna ebe *Tofturi*, eithr y ddihareb yw, mae hawdd yw myned i lawr yr Allt: Eithr ebe *Iago* (canys felly y gelwid ef) y mae'r Dydd yn dyfod, yn ol fy nhyb i, pan fo mynd i wared yn anhawfaf ac yn galetaf o'r Cwbl. A'i ymadrodd ef y barodd i *Gristianes* wênu, ac i *Tofturi* wrido.

Cristianes. Deuwch ebe *Cristianes* a fwyttewch chwi dammaid i flasu'ch geneuau, tra fo'ch yn esmwytho eich Coesau? Canys y mae gennifi ymma ddarn o Bomgranad, yr hwn a roddes Mr. *Deonghwr* yn fy Llaw, pan yr oeddwn i yn dyfod allan o'i Ddrws ef, rhoddodd i mi hefyd ddarn o Ddil Mêl, a chofrest fâch o ddwfr Bywiol. Mi dybiais iddo roddi i chwi ryw bêth ebe *Tofturi*; Oblegyd iddo eich galw o'r neilldu.

Felly y gwnaeth efe ebe'r llall, ond ebe *Cristianes*, bydd pob peth fel y dywedais i ar y cyntaf pan ddaethom oddicartref, ti a gei fod yn gyfran-nog o'm holl ddaioni i, o herwydd i ti ddyfod mor ewyllysgar gyda'm fi. Yna hi a roddes iddynt, a hwythau a fwyttasant ôll o honaw.

Aceba *Cristianes* wrth Mr. *Calondid*, Syr, a wne-wch chwi fel Ninnau? Yntef a'i hattebodd, yr ydych chwi'n mynd ar eich fiwrneu, a minneu a ddychwelaf cyn y bô hîr, Mawr lles i chwi o'r hyn fydd gennych, yr wyfi beunydd yn bwytta'r ûn peth gartref. A chwedi iddynt fwytta, ac yfed; ac ymddiddan ychydig, Mr. *Calondid* a ddywedodd wrthynt

wrthynt, y mae'r dydd yn hwyrhau, gan hynny o's rhynga bodd i chwi, gadewch i ni ymbaratoi i Gychwyn.

Felly hwy a godasant i fyned, a'r Bechgyn a aethant o'r blaen, ond *Cristianes* a Anghosiodd gymmeryd ei chofstrel gyda hi, am hynny hi a anfonodd y Bachgen lleiaf yn ol i'w chyrchu hi.

Yna ebe *Tofturi*, yr wyfi yn tebyg mae lle colledus yw hwn. Canys ymma y collodd Cristion ei Blyg-Lyfr, a *Cristianes* ei chofstrel; attolwg Syr, beth yw'r achos o hyn? eu Harweinydd a'i hatebodd, mae'r achos oedd Cwsg, neu Anghof rhai a gysgant pan ddylent wilied, a rhai a anghosiant pan ddylent gosio; a dyna'r unig achos y mae rhai pererinion yn myned o'r Gorphwysleodd, yn golledig am ryw bethau.

Nid yw'r pererinion yn chwilio, a chosio am y pethau a dderbyniafant o'r blaen, pan font yn meddiannu'r pethau mwyaf: Ond o ddifffyg gwneuthr hynny, y mae eu gorfoledd yn terfynnu mewn Dagrau yn fynych, a llewyrch eu Haul tan gwmmwl: Tyfto hwn yw'r hanes am Griston yn y lle hwn.

Pan ddaethant i'r fan y Cyfarfu *Anbyderus* ac *Ofnus*, a Christion i'w gynghori i fyned yn ol rhag ofn y Llewod, Canfyddent megis Colofn, ac o'r tu nesaf i'r ffordd Lech-faen llydan, a cherdd yn ysgrifenedig arno, ac odditan y gerdd yr achos y gwnaed y golofn honno: Y Gerdd oedd fel hyn.

*Y Sawl a welo'r Golofn hon,
Boed iddo o'i Galon goelio,
Er mynd ymlaen na bydd e haws,
Tra bo fe yn traws betruso.*

Y geiriau oddi-tan y gerdd oedd hyn, sef.

Y Golofn hon a gyfodwyd i gospi arni y Sawl trwy ofn ac anhyder a arfwydent fyned ymhellach ar Bererindod, Ac ar yr Uchelfan hwn befyd y Llosgwyd

Llosgwyd *Anhyderus*, ac *Osnog* trwy eu Tafodau â Haiarn poth, am iddynt gynnyg rhwystro Cristion yn ei Daeth.

Yna ebe *Tosturi*, tebyg yw hyn i ymadrodd yr Anwylyd, *Psal.* cxx. 3, 4. Beth a rodder iti ? Neu pa beth a wneir i ti, dydi dafod twyllodrus ? Llymion faethau Cawr ynghyd a marwor meryw.

Felly hwy a aethant ymlaen nes eu dyfod o fewn golwg i'r Llewod.

Yn awr yr oedd Mr. *Calondid* yr ŵr Nerthol fel nad oedd arno ofn Llew. Ond pan ddaethant i'r fan yr oedd y Llewod, y Bechgyn ac oedd yn mynd o'r blaen, oeddent yn fodlon i lercian yn ôl, am fod arnynt ofn y Llewod, felly hwy a droesant ac a aethant yn olaf.

Ei gweled felly y barodd i'w Harweinydd wênu a dywedyd, Beth fel hyn fy mechgyn i, a ydych chwi yn Caru mynd o'r blaen pan na bo perygl yn agos, ac yn Caru bod o'r ol cyn gynted ac yr ymddanghofodd y Llewod ?

Yn awr wrth fyned ymlaen, Mr. *Calondid* a dynnodd ei Gledddyf, mewn bwriad i wneuthur ffordd i'r pererinion er gwathaf yr Llewod. Yna'r ymddanghofodd ūn fel y tybient a gymmerasei arno gefnogi yr Llewod, a dywedodd wrth Arweinydd y pererinion, Bêth i'w'r achos o'ch dyfodiad chwi ymma ?

Ac Enw'r Gŵr oedd *Dursing*, neu ŵr Gwaedlyd, am ei fod yn Llâdd y Pererinion, ac yr oedd efe yn tarddu o Gŷff-cenedl y COWRI.

Yna ebe Mr. *Calondid*, y Gwragedd a'r Plant hyn fydd yn myned ar Bererindod, a dymma'r ffordd y rhaid iddynt fyned, ac ymlaen yr ânt hwy er dywaethaf di a'r Llewod hefyd.

Dursing. Nid hon yw eu ffordd hwy, ac ni chant fyned ar hyd-ddi chwaith, Canys Mi ddaethum allan i'w Gwrthsefyll ; ac i'r diben hwnnw mi a gefnogaf y Llewod.

Ac yn awr i ddywedyd y gwirionedd, o herwydd ffyrnigrwydd y Llewod, a Sarrugrwydd eu cefnogwr ;

gwr; yr oedd y ffordd hon yn ddiweddar wedi myned yn ddi dramwy iawn, a Glâswellt gwedi tyfu agos drosti oll.

Yna ebe *Cristianes*, er bod y Brîf-ffordd gynt yn anghyfannedd, ac er gorsod i'r Pererinion yn yr amser a basiodd dramwy ar hyd draws-lwybrau, ni bydd hi felly mwyach, Canys Myfi a gyfodes yn Fam yn Israel. *Barn. v. 6, 7.*

Y Cawr a dyngodd myn y Llewod nad aent ymhellach, a chan hynny parodd iddynt droi o'r naill-du, oblegid na's caent fyned y ffordd honno.

Mr. *Calondid* eu Harweinydd a ddyn-nesodd yn gyntaf at y Cawr, ac a osododd mor drwm arno a'i Gleddeyf fel y gorfu iddo wrthgilio.

Yna ebe'r Cawr, A Leddwch chwi fi ar fy Nhîr fy hun? Nagê ebe Mr. *Calondid*, ar Brîf-ffordd y Brenin yr ym ni, ac yn ei ffordd ef y gosodaist di y Llewod; ond er gwaethaf y Llewod, y gwragedd a'r plant ymma ni throant o'r ffordd. A chydâ hynny efe ai trawodd ef darchefn hyd lawr, ac a'i bwriodd ef ar ei liniau, Ar yr ergyd hwnnw fe a dorrodd ei Helm ef, ac a'r nessaf fe a dorrodd ymmaith ei Fraich ef. Yna y rhuodd y Cawr mor erchÿll, fel y Brawychodd ei lais ef y Gwragedd, ac er hynny yr oedd yn llawen ganddynt ei weled ef yn ymdrabaeddu hyd lawr.

Yn awr yr oedd y Llewod gwedi eu Cadwyno, fel nad allent wneuthur dim yn eu nerth eu hunain. A chan hynny pan oedd yr hên Gawr oedd a'i fwriad iw Cynorthwyo gwedi marw, yna ebe'r Mr. *Calondid* wrth y pererinion, Dilynwch fi, ac ni ddigwydd i chwi ddim niwaid oddi wrth y Llewod.

Yna hwy a aethant ymlaen, ond y Gwragedd a grynasant wrth fyned heibio iddynt; a'r Bechgyn hefyd oedd yn edrych ar farw; ond hwy aethant oll heibio heb niwaid mwyach.

Erbyn hyn yr oeddent o fewn golwg i Lettÿ'r porthor, a buan y daethant i fynu atto, ond hwy a wnaethant

wnaethant fwy o ffrwst i gyraedd yno, o herwydd ei bod hi yn enbyd i ymdeithio gwedi nôs: A phan ddaethant at y Porth, eu Harweinydd a gurodd, a'r porthor a ofynodd, pwy fydd yna? ond cyn gynted ac y dywedodd eu Harweinydd, Myfi, efe a adnabu ei lais ef, ac a ddaeth i lawr, canys buasei 'r Arweinydd yno yn fynych o'r blaen, megis Hyfforddwr i Bererinion, a chwedi ddyfod i lawr, fe a Agorodd y porth, a phan welodd yr Arweinydd yn fefyll yn gymmwys oi flaen, Canys nid oedd efe yn Canfod y gwagedd oedd o'r tu ol iddo, efe a ofynodd iddo beth yn awr Mr. *Calondid* yw 'ch neges chwi ymma mor hwyredd? yntef a atebod, mi ddygais ymma rai pererinion, lle mae yn rhaid iddynt Letteua yn ol Gorchymmyn fy Arglwydd.

Mi a gyrhaeddafwn ymma yn gynt, oni buasei i ni gael fy Ngwrth-wynebu gan y Cawr, fy yn arfer Cefnogi 'r Llewod, ond gwedi hîr ymdrechgu ac ef, mi a'i torrais ymmaith, ac a ddygais y pererinion ymma mewn Diogelwch.

Porthor. Ai nid ewch chwi i mewn a thario hyd y borau? Na wna, ebe Mr. *Calondid*, mi addychwelaf i Dŷ fy Arglwydd heno.

Cristianes. Oh, syr; ni w'n i pa fodd i fodloni i chwi ein gadel ni yn ein pererindod, Canys chwi a fuoch mor ffyddlon, a charedig tu ag attom, chwi a ymladdasoch mor wrol trosom, ac a'n Cyngorasoch mor galonnog, fel nad anghofiaf fi byth eich rhadferthwch tu ag attom.

Tofturi. O nad allem gael eich Cymdeithas hyd diwedd ein taith! Pa fodd y gall fâth Wrageddos tlodion ac i'm ni, ddal allan mewn ffordd ac fy mor llawn o helbul ac yw hon, heb Gyfaill o Amddiffynwr?

Iago. Yna ebe *Iago* y ieuengaf o'r Bechgyn, attolwg syr, Cymmerwch eich annog i ddyfod gyd â ni, i'n helpu, o achos ein bod cyn wanned, a'r ffordd mor enbyd.

Mr.

Mr. *Calondid*. Yr wyfi wrth Orchymmyn fy Arglwydd, o's efe a'm trefna i, i fod yn Arweinydd i chwi o hyn allan, myfi a fyddaf bodlon i'ch gwafanaethu; ond yn hyn y buoch chwi 'n fyrr ar y Cyntaf; Canys pan barodd efe i mi ddyfod gyd â chwi hyd ymma, dylafech fy ngofyn i ganddo ef, i ddyfod gyd â chwi hyd y diwedd, ac efe a ganiadaefei y'ch deusfyfiad, ond pa fodd bynnag gorfydd i mi ymadel, ac felly *Cristianes* Anwyl, a *Thosturi*, a Mechgyn gwyh i; byd da yr eloch.

Yna 'r porthor Mr. *Gwiliadwrus* a fynnodd i *Cristianes* am ei Gwlâd, a'i cheraint, a hithei a'i hattebodd ef ei dyfod hi o Ddinas Destrŷw, gwraig weddw ydwi a'm Gŵr a fu farw, ei Enw oedd *Cristion* y Pererin. Beth ebe 'r Porthor a'i ych Gŵr chwi oedd efe? Ie ebe hi, a dymma ei Blant, a dymma ferch arall o'n Trê ni, gan ddangos *Tosturi*.

Yna 'r Porthor a ganodd y Glôch fel yr arsei, ar y Cyfryw achosion, a daeth ûn o'r Llangcesfau i'r Drws, Enw yr hon oedd Meddwl Gostyngedig.

Ac ebe 'r Porthor wrthi hi, dôs i mewn a dywed, fod *Cristianes* gwraig Cristion y Pererin a'i Phlant gwedi dyfod ymma ar Bererindod. Hithau a aeth i mewn ac a'i mynegodd, ond Oh! pa fŵn o Lawenydd oedd oddifewn pan ddiferodd y Gair allan o enau 'r *Llangces*.

Felly hwy a ddaethant yn ebrwydd at y Porthor, a *Cristianes* yn sefyll etto wrth y Drws; yna rhai o'r henaiddiaf o honynt a ddywedodd wrthi; Tyred i mewn Wraig fendigedig, tyred i mewn ynghyd a phawb sydd gyd â thi.

Felly hi a aeth i mewn, a hwy a'i diilynasant hi. A chwedi eu myned i mewn, aethpwyd a hwynt i ystafell ehang, lle parwyd iddynt eistedd i lawr: A galwyd y pennaf o'r Ty i weled, a chroesawŷ 'r Lletteuwyr, yna hwy a ddaethant i mewn, a chwedi ddeall pwy oeddent, Cyfarchasant eu gilydd a chyflannu cariad, gan ddywedyd Croesaw wrthych chwi
Lleftri

Llestri gras Duw, Croesaw attom ni eich Cyfeillion ffyddlon.

Yn awr o achos ei bod hi yn hwŷr, a'r Pererinion yn flinderog o achos eu siwrnau, a chwedi llesghau trwy'r olwg ar yr ymladdfa, a'r Llewod dychrynlyd, gan hynny hwy a chwenychasant ymbarattoi i orphwys cyn gynted ac y gellyd. Nagê ebe'r tylwyth y Tŷ, Cryfhewch eich hunain a thammaid o fwyd. Canys hwy a baratoesent Oen iddynt, ynghyd a'r fôs perthynafol iddo, canys Clywsau yr Porthor o'r blaen am eu dyfodiad ac a'i mynegodd iddynt hwy oddisewn, felly gwedi iddynt Swpperu, a dywedyd gweddi gydâ Psalm, dymunasant gael myned i orphwys, ond gadewch i ni ebe *Cristianes* os gallwn fod mor hŷf a dewis bod yn y ystafell honno y bŷ fy Ngŵr pan fy ymma. Felly hwy au Cymmerasant i fynu yno, a Gorweddasant oll yn yr ūn ystafell, a phan oeddent yn eu hefmwythdra, *Cristianes* a *Tosturi* a ymddiddanasant ynghylch pethau angenrheidiol.

Cristianes. Ychydig a feddyliais i pan aeth fy Ngŵr ar Bererindod, y byddei i mi byth ei ganlyn ef.

Tosturi. A chyn lleied a dybiafoch chwi o orwedd yn ei welu, a gorphwys yn ei ystafell ef, fel yr ŷch chwi yr awrhon.

Cristianes. A llai o lawer y tybiais i y Cawn welled ei Wyneb ef gydâ chysur, ac o Addoli'r Arglwydd y Brenin gydag ef, fel yr wyfi'n awr yn Credu y Câf.

Tosturi. Gwrandewch, oni chlywch chwi ryw Sŵn?

Cristianes. Clywaf, ac yr wyfi'n Credu mae Sŵn Cerddoriaeth, o lawenydd ein bôd ni ymma yw ef.

Tosturi. Rhyfeddol! Cerddoriaeth yn y Tŷ, Cerddoriaeth yn y galon, a cherddoriaeth yn y Nefoedd o wir lawenydd am ein bod ni ymma.

Fel hyn yr ymddiddanasant tros ennyd, a chwedyn, hwy a ymroesant i gyfsgu, felly y Borau gwedi di-huno, ebe *Cristianes* wrth *Dosturi*, beth oedd yr achos

chos a barodd i chwi chwerthin yn eich Cwsg
neithiwr? Yr wyfi yn tebyg mae Breuddwydio a
wnaethoch.

Tosturi. Felly'r oeddwn, a melus oedd y Breudd-
wyd, ond a ydych chwi yn Siccr i mi chwerthin?

Cristianes. Do; A chwarddasoch yn uchel hefyd,
ond attolwg rhowch i mi glywed eich Breuddwyd?

Tosturi. Mi freuddwydiais fy mod yn eistedd
mewn lle anghyfannedd wrthyf fy hun, ac yn Cw-
ynfan o achos Caledwch fy Nghalon. Eithr ni
eisteddais i yno dra hir nes bod bagad o Bobl de-
bygaswn i gwedi ymgasglu oddiamgylch, i'm gweled
ac i wrando beth oeddwn i yn ei ddywedyd; felly
a hwy yn Clustfeinio, minneu a euthym rhagof
gwynfan o achos Caledwch fy Nghalon. Erbyn
yn rhai o honynt a chwarddasant am fy Mhen,
a rhai a'm galwasant yn ynfyd, ac eraill a ddech-
euasant fy nghilgwthio, ac ar hynny mi a dybias
i'm edrych i fynu, a chanfod un yn dyfod ac A-
denydd tuag attaf.

Felly fe a ddaeth yn uniawn attaf, ac a ddy-
wedodd, *Tosturi* beth sydd arnat ti? pan Glybu
i yn gwneuthur fy Nghwyn; efe a ddywedodd
Tangnefedd i ti, sychodd hefyd fy Llygaid a'i Law-
tain, ac am gwisgodd ag Aur ac Arian, a gosododd
adwyn am fy Ngwddwf, a chlust dlysau ym fy
Nghlustiau, a choron hardd ar fy Mhen. *Ezec.*
vi. 8, 9, 10, 11.

Yna fe a'm cymmerth i erbyn fy Llaw, gan
ddywedyd wrthyf, Canlyn fi. Felly fe aeth i fynu,
minneu a'i canlynes ef nes ein dyfod at Borth
Aur, yna efe a gurodd, a phan egorasant hwy,
gŵr a aeth i mewn, a minneu a'i Canlynes ef i
fynu at Orseddfaingc, ar yr hon yr oedd ūn yn
istedd, ac a ddywedodd wrthyf Croesaw ferch.

Yr oedd y Lle yn edrych yn ddisglair iawn, ac
yn Gwreichioni fel y Sêr, neu 'n hytrach fel yr Haul.
Dybias hefyd i'm weled eich gŵr chwi yno, felly
mi a ddihunes o'm Breuddwyd, ond a chwerddais i?

Cristianes. Chwerthin, do a da y galloch chwi, 'ch gweled eich hun gyftled, canys mae 'n rhaid i chwi ganiatau i mi ddywedyd mae Breuddwyd da oedd efse, ac fel y profasoch y rhan gyntaf yn wir, felly hefyd y Cewch brofi y rhan arall o honaw yn y diwedd. Y mae Duw 'n llefaru unwaith, ie ddwywaith, ond ni ddeall Dŷn, trwy hŷn, a thrwy weledigath Nês, pan syrthio trymgwsg ar Ddynion wrth hepiant ar wely. Nid rhaid i ni orwedd yn effro yn ein Gwelyau i ymddiddan a Duw, fe all ymweled a ni yn ein Cŵsg, a pheri i ni glywed ei lais ef y pryd hynny y mae 'n Calonnau yn fynych yn neffro, pan ŷm yn Cysgu, geill Duw ddywedyd wrthyt y pryd hynny trwy ei Air, a'i Ddiharebioh, ac Arwyddion a chyffelybiaethau, Gyftal a phan fo un yn neffro.

Tofturi. Ynteu'r wyfi yn llawen o'm Breuddwyd. Canys yr wyfi 'n gobeithio gweled ei gyflawni cyn y bo hir.

Cristianes. Wel yr wyfi 'n tebyg ei bod hi yn llawn pryd i ni gyfodi bellach.

Tofturi. Er tolwg o's gwahoddant hwy ni i aros ymmhellach, byddwn ewyllysgar i dderbyn eu Cyn-nig. Canys yr wyfi yn fodlon iawn i aros ymm-tros ennvd fel y byddom yn fwy Cydnabyddus a Morwynion hyn, sef *Doethineb*, *Duwioldeb*, a *Charia perffaith*.

Ni a gawn weled ebe *Cristianes* beth a wna hwy, a chwedi iddynt gyfodi ac ymbarattoi, daethant i lawr, a gofynasant i'w gilydd am eu hesmwythder. Da odiaethol ebe *Tofturi*, un o'r Nosweithia llettu goreu ydoedd hi a'r a gefais i yn fy hol fywyd.

Yna ebe *Doethineb*, os Cymmerwch chwi eich Cynghori i aros ymma dros ennvd, chwi a gewch yr hyn a fo'r Tŷ yn ei ddarpau, Cewch ebe *Charia* gyd âg ewyllys da. Felly hwy a gydsyniasant i aros yno ynghylch Mîs, neu ychwaneg. A *Doethineb* oedd mewn chwant i wybod pa wêdd y dygodd *Cristianes* ei Phlant i fynŷ, a hi a ofynnodd Gennaf

i'w holi hwynt. Hîthau a ganiattaodd iddi, yna hi a ddechreuodd ar y ieuengaf o honynt, enw'r hwn oedd *Iago*.

Doethineb. Tyred *Iago*, a fedri di ddywedyd i mi pwy a'th wnaeth di?

Iago. Duw 'r Tâd, Duw 'r Mâb, a Duw 'r Yspryd Glân.

Doeth. Da Machgen, ac a fedri di ddywedyd pwy fydd yn dy Achub di?

Iago. Duw 'r Tâd, Duw 'r Mâb, a Duw 'r Yspryd Glân.

Doeth. Dyna Fachgen da fyth, ond pa fodd y mae Duw 'r Tâd yn dy Achub?

Iago. Trwy ei Râs.

Doeth. Pa fodd y mae Duw 'r Mâb yn dy achub?

Iago. Trwy ei gyfiawnder, a'i Farwolaeth, ei waed, a'i fywyd.

Doeth. A pha fodd y mae Duw 'r Yspryd Glân yn dy achub di?

Iago. Trwy ei oleuad, a'i Adnewyddiad, a thrwy ei amddeffyniad.

Yna ebe *Doethineb* wrth *Cristianes*, yr ydych chwi i'ch Canmol, am ddwyn eich Plant i fynu fel hyn, yr wyfi 'n tebyg nad rhaid i mi ofyn y Cwestiwnau hyn i'r lleill, gan y meder y ieuengaf eu hatteb Cystal, mi a âf yn nessaf at yr ieuengaf onid ûn.

Doeth. Dewch *Joseph* ebe hi, Canys felly yr henwyd ef, a fyddwch bodlon i mi eich holi chwithau?

Joseph. Byddaf o wir ewyllys fy Nghalon.

Doeth. Beth yw Dŷn.

Jos. Creadur rhesymmol a wnaethpwyd felly gan Dduw fel y dywedodd fy mrawd.

Doeth. Beth a debyger wrth y gair Achub?

Jos. Bôd Dyn trwy Bechod gwedi ei ddwyn ei hun i gyflwr o Gaethiwed a Thrueni.

Doeth. Beth a feddylier wrth fod yn gadwedig trwy 'r Drindod?

Jos. Fôd pechod y Cyfryw ormesswr galluog nas gallei neb ein tynu allan o'i Grafangau ond Duw,

a bod Duw mor ddaionus a charedig tu ag at Ddŷn a'i gippio allan o'r Cyflwr truenus. hwn.

Doeth. Beth yr oedd Duw yn ei Amcanu wrth fod yn achubydd i Ddŷn truan?

Jos. Gogoneddu ei Enw, a'i Râs, a'i Gyflawnder, gyd â thragwyddol ddedwyddwch ei Greadur.

Doeth. Pwy yw'r Sawl a Achubir?

Jos. Y Sawl a dderbynio ei iechydwrïaeth ef.

Doeth. Da *Joseph* fy Machgen ebe hi, dy Fam a'th ddysgodd di yn dda, a thithau a wrandewaist ei llais hi.

Yna ebe *Doethineb* wrth *Samuel* yr hynaf onid ūn, a fyddwch chwi fodlon i mi 'ch holi chwithau hefyd?

Samuel. Byddaf yn wîr, o's gwelwch fod yn dda.

Doeth. Beth yw'r Nefoedd?

Sam. Lle o gyflwr tra Bendigedig, o herwydd fod Duw yn preswyllo yno.

Doeth. Beth yw Uffern?

Sam. Lle a chyflwr tra gresynol, o herwydd mae Trigfan pechod, Diafol, a Marwolaeth yw ef.

Doeth. Pa ham y mynnit ti fyned i'r Nefoedd?

Sam. Fel y gallwyf weled Duw, a'i wasanaethu yn ddislino, ac fel y gallwyf weled Crist, a'i garu yn dragwydd, fel y Caffwyf gyflawnder o'r Yspryd Glân ynnof, yr hyn na's gallaf ei feddiannu mewn un modd ymma.

Doeth. Purion Bachgen wyt tithau hefyd, ac un a ddysgodd yn dda. Yna hi a drodd at yr hynaf, Enw'r oedd *Matthew*, ac a ddywedodd wrtho, a gaf fi ych holi chwithau hefyd?

Matthew. Cewch yn Ewyllysgar ddigon.

Doeth. Yr wyfi yn gofyn ynteu, a oedd hanfod i ddim o flaen Duw?

Matth. Nag oedd, Canys y mae Duw'n Dragwyddol, ac nid oes dim a Bod iddo oddieithr Duw, cyn dechreu'r dydd Cyntaf; Canys mewn chwe Diwrnod y gwnaeth yr Arglwydd, y Nefoedd a'r ddaear, a'r Môr a'r hyn oll fydd ynddynt.

Doeth.

Doeth. Beth ydych chwi 'n debyg am y Bibl?

Matth. Gair Sanctaidd Duw yw efe.

Doeth. A oes dim yn ysgrifennedig yntho ar nad y'ch chwi yn ei ddeall?

Matth. Oes Lawer iawn.

Doeth. Beth yr ydych chwi yn ei wneuthur a lleoedd yntho nad ydych yn eu ddeall?

Matth. Yr wyfi 'n Credu fod Duw 'n ddoethach na myfi, yr wyfi 'n gweddio hefyd ar ryngu bôdd iddo ef ganiattau i mi gael gwybod pob peth yntho ar a wŷr efe a fô er llês i mi.

Doeth. Pa fodd yr ydych chwi yn Credu ynghylch Adgyfodiad y meirw?

Matth. Yr wyfi yn Credu y Cyfyd yr ūn-rhyw a gladdwyd; sef yr ūn mewn natur, ond nid mewn Llygredigaeth. Ac yr wyfi yn Credu hynny o herwydd dau beth, yn gyntaf, oblegid fod Duw gwedi ei addo. Yn ail, oblegid ei fod yn abl i'w Gwplau.

Yna *Doethineb* a ddywedodd wrth y Bechgyn, rhaid i chwi wrando etto ar eich Mam, Canys hi a ddichon ddysgu i chwi Ragor, a rhaid i chwi hefyd wrandaw 'n ddyfal ar ymddiddanion da, a glyw-och gan craill, Canys er eich mwyn chwi y maent hwy 'n adrodd pethau da. Deliwch sulw hefyd beth y mae'r Nefoedd a'r ddaear yn ei Ddysgu i chwi; ond yn enwedig byddwch ddiwŷd i myfyrio yn y Llyfr hwnnw a fu 'n achos o fynediad eich Tâd ar Bererindod. Ac o'm rhan i, fy Mhant mi a'ch dysgaf chwi yn yr hyn a allwyf tra fô chwi ymma, a bydd da gennif o's gofynwch chwithau Gwestiwnau i minneu er Duwiol Adailiadeth.

Ynawr pan oedd y Pererinion gwedi bod yno ynghylch wythnos, Daeth ūn i ymweled a *Thosturi*, ac oedd yn Cymeryd arno ddwyn peth ewylllys da tu ag atti hi, ai Enw ef oedd Mr. *Chwimwth*, yr oedd ê yn wŷr o ddygiad i fynu, ac yn Cymmeryd arno fôd yn Grefyddol; ond yr oedd efe yn ymlynu 'n fawr wrth y Bŷd.

Felly efe a ddaeth unwaith neu ddwy at *Dofuri*, gan gynnig ei Gariad iddi. Yr oedd y Llangces yn dëg o brÿd, ac o herwydd hynny 'n fwy llithiog. Ei meddylfryd hi oedd bod yn ddjwid yn wastadol yn ei Gorchwyliaeth. Oblegid pan na bae ganthi ddim i'w wneuthur iddi ei hÿn, hi a arferai wneuthur hofanau, a gwisgoedd i eraill, ac au rhoddeu i'r anghenus.

A Mr. *Chwimwath* nis gwyddeu pa fodd yr oedd hi yn dosparthu 'r hyn a wnelai, oedd yn dra bodlon iddi, am na chafodd efe hi un amser yn segur, y mae yn ddiau gennyf ebe ef wrtho ei hunan, ei bod hi yn hyswi dda.

Yna *Tofuri* a ddadguddiodd y garwriaeth i ferched y Tÿ, ac a ymosynodd a hwynt yn ei gylch ef, oblegid hwy au hadwaenent ef yn well na hi, felly hwy addywedasant wrthi, mae Dÿn ieuangc prysur oedd efe, ùn ac oedd yn Cymmeryd arno fod yn Grefyddol; ond ùn fel yr oeddent hwy 'n ofni yn ddieithr ei rym yr hyn fydd dda.

Nag ê ebe *Tofuri* ni edrychafi mwyach arno, oblegid nid wyfi 'n bwriadu fyth gymmeryd nêb a fo yn rhwystr i'm henaid.

Yna *Doethineb* a'i hattebodd, nad oedd rhaid cael peth mawr i'w ddigalonni ef, ei pharhad i wneuthur fel y dechreuasei hi dros y Tlodion a oere yn ebrwydd ei ferch ef tu ag atti hi.

Felly y tro nessaf ac y daeth atti, fe a'i Cafodd hi ar ei hên-waith, yn gwneuthur pethau dros y Tlodion: Beth ebe efe ai dal at y gwaith yr ÿch chwi yn wasdad? Ie ebe hithau, naill ai drosof fy hÿn, neu eraill. A pha faint a ennillwch chwi yn y Dydd ebe efe?

Yr wyfi ebe bithau yn gwneuthur y pethau hyn, fel y bwyf Cyfoethog mewn gweithedoedd dâ; gan osod sail dda erbyn yr âmser a ddaw, fel y Cymmerwyf afael ar y bywyd Tragwyddol. i *Tim. vi. 17, 18, 19.* Attolwg ebe ef, Beth a ydych chwi yn ei wneuthur a hwynt? Dilladu 'r noeth ebr
hitheu,

hitheu, Canys fy Enw i yw *Tofturi*; a chydâ hynny syrthiodd ei Wynebpryd ef. Felly fe a ymataliodd rag dyfod atti mwyach. A phan ofynnwyd iddo yr achos, Attebodd fod *Tofturi* yn Llangces bert ddigon, ond ei bod hi o athrylith ddrwg.

Gwedi iddo ei gadel hi, dywedodd *Doethineb*, oni fynegais i ti y byddei i Mr. *Chwimwth* dy adel di yn ebrwydd; ie efe a gyfyd anair i ti, oblegid er ei fod ef yn Cymmeryd arno fod yn Grefyddol, yn caru Trugaredd a *Tofturi*, er hynny y mae *Tofturi* ac ynteu, mor wahanol o dymherau, fal yr wyfi yn Credu na ddeuant fyth ynghyd.

Tofturi. Mi allafwn gael gŵr Cyn hyn, er na ddywedais i mo hynny wrth neb o'r blaen.

Doeth. Ychydig gyfrif a wneir yn ein dyddiau ni o *Tofturi*, ond yr Enw yn unig, ond am yr arferiad o honaw, nid eill ond y chydig mo'i aros.

Tofturi. Wel ebe *Tofturi*, oni's myn neb fi, mi a fyddaf marw 'n Forwynig, neu ynteu fo fydd fy moesau da yn lle Gŵr i mi. Cahys ni allaf fi newid fy Nattur, ac yr wyfi yn bwriadu na Chymmerwyf yn fy oes, ûn a fo gwrthwyneb i mi yn hyn.

Yr oedd i mi chwaer a elwyd *Haelionus*, yn briod ac ûn o'r rhai Tauogfur ymma; ond ni's galle hi ac ynteu fyth gytûno, am fod fy chwaer yn bwriadu myned ymlaen fel y dechreuafei hi, sef i ymgleddu yr anghenus, gan hynny ei Gwr a'i Criodd hi ar y groes, a chwedyn ef ai troes dros y Drws.

Doeth. Ac mi a wrantaf i chwi mae proffesŵr ydoedd efe? Ie ebe *Tofturi*, o'r fath ac oedd efe, ac o'r fath y mae'r Byd yn awr yn llawn, ond nid wyfi am neb o honynt oll.

Yna *Tofturi* a ganodd fal hyn.

<i>Caru fy Enw i y mae bagad, Ond Cäs ganddynt fy ngweithrediad, Ni thâl Tofturi ar flaen tafode, Ddim i'r Sawl a fo mewn eifie.</i>	}	Iago. ii. 15, 16.
---	---	----------------------

Ynawr *Matthew*, Mâb hynaf *Cristianes* a gwym-podd yn glâf, a'i Glefyd oedd yn drwm iawn arno, Canys blinwyd ef yn ddifawr yn ei ymysgaroedd, fel yr oedd ef ar amserau, fel pe tynnafid ei ddaupen ynghyd gantho. Ac yr oedd yn bŵw gerllaw yno un Mr. *Medrus*, o hen phyflogwr profadwy.

Felly *Cristianes* a ddymunodd ei gael ef at ei Mâb, a hwy a ddanfonasant am dano, ac yntef, a ddaeth, ond gwedi ei ddyfod i'r ystafell a dal ychydig sulw ar y Bachgen, Barnodd ei fod yn Glâf o'r Gwe-wyr.

Yna ebe efe wrth ei Fam ef, pa Luniaeth yr ymborthodd *Matthew* arno yn ddiweddar?

Lluniaeth ebe *Cristianes*, nid dim ond yr hyn fydd iachus. Y Phyflogwr a'i hattebodd, y mae yr Bachgen hwn gwedi Cymmeryd rhyw beth ac fy'n aros yn ddidraul yn ei Gylla ef, ac nid â ef oddiyno heb foddion. Ac yr wyfi i'n mynegi i chwi y gorfydd ei lân-garthu ef, ac onid ê fe a fydd marw.

Samuel. Mâm ebe *Samuel*, beth a gasglodd fy Mrawd i'w fwyta pan ddaethom oddiwrth y Porth fydd ymhen y ffordd hon? Chwi a wyddoch fod yno Berllan o'r tu hwynt i'r Mûr, ac yr oedd rhai o'r Canghennau yn tyfu dros y Mûr, a Mrawd a gymmerodd o'u ffrwythydd hwynt ac a'u bwyttaodd.

Cristianes. Gwir yw fy Machgen, efe a'u profodd, ac au bwttodd; Bachgen drwg oedd efe, a mi ai Ceryddais ef, ac er hynny efe a'u byttaodd.

Medrus. Gwybum iddo fwyta rhyw beth ar nad oedd yn ymborth iachus. A'r Lliniaeth hynny yw'r ffrwyth mwyaf enbydus o'r Cwbl, ffrwyth perllan

llan Belzebug ydoedd ef. Y mae 'n rhyfedd gen-nyf na's rhybuddwyd chychwi o'u plegid, canys bu llawer feirw o'i hachos.

Cristianes. Yna dechreuodd *Cristianes* Lefain a dywedyd; Oh! Fachgen drwg, ac O Fam ddiofal; beth a wnaf am fy Mâb?

Medrus. Tewch, na fyddwch rhŷ athrist, geill y Bachgen wellhau etto, ond gorfydd iddo garthu i lawr yr hên fudreddi, a chyfogi 'r rhan arall o honaw i fynu.

Cristianes. Attolwg fyr, profwch eithaf ych Cel-fyddyd arno ef beth bynnag a goftio.

Medrus. Nag ê, gobeithio y byddaf yn weddaidd. *Heb.* x. 1, 2, 3, 4. Felly efe a wnaeth iddo Garth-fa, neu Bwrds, ond yr oedd efe yn rhyw wann: Dywedpwyd ei wneuthur ef o waed Geifr a Llundw Anner, ac ychydig o fûg yffop, &c. *Pŷalm* l. 13. *Num.* xix. 10.

Pan welodd Mr. *Medrus* fod y moddion hynny yn rhy wan, efe a baratodd iddo ûn pwrpasol, gwnaethpwyd ef o gnawd a gwaed Crist, chwi a wyddoch fod physygywyr yn rhoddi Cyffiriau dieithr i'r Cleision, *Iolan* vi. 54, 55, 56, 57. A gwnaethpwyd ef i fynu yn Bellenau, ynghyd ac addewid, neu ddwŷ, a mesur Cyfattebol o Halen. *Marc* ix. 49. Yn awr yr oedd iddo eu Cymmeryd dri ar y pryd yn ei Gythlwng, mewn hanner chwarter peint o Ddagrau Edifeirwch.

Pan oedd y Physygywriaeth ymma 'n barod, a'i ddwyn at y Bachgen, yr oedd yn anodd gantho ei gymmeryd ef, er ei fod ê yn Cael ei rwygo gan y Cnofeydd, fel pe buasei 'n ei dynnu ef yn Llapiau. Dowch, Dowch, ebe 'r Physygywr, rhaid i chwi ei gymmeryd ef, a'r Bachgen atebodd gan ddywedyd y mae ef yn erbyn fy Ystyymmog i, ac o's cymmeraf ef, fe a ddaw i fynu drachefn. Attolwg fyr, ebe *Cristianes* wrth y Physygywr, pa flâs sy iddo? Nid oes iddo ddim blâs drwg ebe'r Doctor, a chydâ hynny

hynny hi a roddes flaen ei Thafod i gyffwrdd ac ūn o'r pellenau er mwyn gwybod eu blās.

Oh! *Matthew* ebe hi, y mae fe yn felusach na'r Mēl. Gan hynny os ydwyt ti'n Caru 'th Fam, a'th Frodyr, a *Thofsturi*, ie a'th fywyd dy hūn cymmer ef.

Felly trwy lawer o boen fe ai cymmerodd ef, gwedi byrr weddi am fendith Duw arno.

Ac fe a weithiodd yn fwynaidd gyd âg ef, parodd iddo Arloesi, parodd iddo Gysgu, a gorphwys yn esmwyth; a gosododd ef mewn gwrês hyfryd, a chwys Cymhedrol, ac a'i llwyr ryddhaodd ef o'i wewyr.

Ac felly mewn ychydig o amser, efe a gododd ac a rodiodd oddiamgylch ar bwys ei ffon, ac a ymresymmodd a *Doethineb*, *Duwioldeb*, a *Cbariad* ynghylch ei Afiechyd, a'r modd y gwellhawyd ef.

Gwedi 'r Bachgen wellhau, *Cristianes* a ofynodd i'r physygwr, Syr, Beth a'ch bodlona chwi am eich poen a'ch gofâl trofod i a'm Bachgen?

Yntef a ddywedodd, rhaid i chwi dalu i Feistir Cynulleidfa y physygwyr, yn ol y rheolau a wnaethpwyd ac a barotowyd yn yr achos hynny *Heb.* xiii. 11, 12, 13, 14, 15.

Cristianes. Eithr Syr, ebe hi, i ba beth y mae'r pellenau ymma yn dda heblaw hyn?

Mr. *Medrus*. Pellennau Hollawl ydynt, rhain ac fydd dda yn erbyn pob Clefyd y mae'r pererinion yn ddarostyngedig iddo. A phan iawn barotoir ef, efe a geidw 'n dda y tu hwŷnt i bob amser a aller ei feddwl.

Cristianes. Ertolwg Syr, gwnewch i mi ddeuddeg Blyched o honynt, oblegid o's caf fi y rhai ymma, ni chymmeraf fi fyth ūn physygwriaeth arall.

Med. Gwybyddwch hefyd fod y pils, neu'r pellenau ymma yn dda i ragflaenu Clefydon, Cystal ac i iachau ūn pan fo 'n glaf. Mi allaf ddywedyd hynny a sefyll wrtho, o's arfer Gwr y Physygwriaeth hon fel y dylâi, fe wna iddo fyw yn Dragywyd

wydd. *Ioan.* vi. 50. Ond *Cristianes* anwyl, nid oes i ti roddi'r pollennau ymma mewn un ffordd arall, ond fel y rhagddanghosais i, sef mewn Costrel o ddagrau Edifeirwch, Canys o's amgen y gwnewch, ni wnant ddim Lleshâd. Felly efe a roddes i *Cristianes* physygwriaeth iddi ei hun a'i phlant, a *Thofuri* hefyd. Ac a barodd i *Matthew* wachelyd bwytta Eirin gwyrddleision mwyach, a chyffanodd hwynt ac a ymadawodd.

Dywedpwyd wrthych o'r blaen, i *Ddoethineb* beri i'r Meibion, o's ewyllysient un pryd ofyn iddi hi ryw gwestiwnau, ac a fae buddiol, y rhoddei hithi ryw atteb iddynt.

Matthew. Yr hwn a fuasei Glâf, a ofynodd iddi, beth oedd yr achos fod physygwriaeth gan-mwyaf yn chwerw i'n Geneuau ni?

Doeth. I ddangos leied Croesaw sydd i Air Duw, a'r Effaith o honaw gyd a chalon Gnawdol.

Matth. Paham y mac physygwriaeth, o's bydd efe yn Lleshau, yn Carthu, ac yn peri Cyfogi?

Doeth. I ddangos fod y gair gan ei bô'n gweithio yn Effeithiol, yn glanhau'r Galon, a'r Meddwl. Canys fel y mae ūn, yn gwneuthur i'r corph, fellu y gwna'r llall a'r Enaid.

Matth. Beth a ddylaem ni ei ddysgu wrth weled ffam y Tâm yn myned i fynu? ac oddiwrth weled pelydr a hyfryd rinwedd yr Haul yn taro i wared.

Doeth. Wrth dderchasiad y ffam y dysger i ni escyn i fynu i'r Nefoedd mewn dymuniadau gwr-esog. Ac oddiwrth fod yr Haul yn danfon ei wrês a'i belydr, a'i hyfryd Rinweddau i lawr; y dysger ni fod Achubwr y Bÿd, er uchod yw ei breswylfod, yn cyrhaeddyd i lawr attom ni yn ei Râs a'i Gariad.

Matth. O ba le y mae'r Cymmylau yn cael Dwfr?

Doeth. O'r Mor.

Matth. Beth sydd i ni iw ddysgu oddiwrth hynny?

Doeth.

68 TAITH Y PERERIN,

Doeth. Y dylei Gweinidogion gyrchu eu Hathra-wiaeth oddiwrth Dduw.

Matth. Paham y mae'r Cymmylau yn ymarlloes ar y Ddaear?

Doeth. I ddangos y dylei Gweinidogion roddi allan i'r Bŷd yr hyn a wypon't hwy am Dduw.

Matth. Pa ham y mae'r Haul yn achos mwyaf o'r Enfyfsg? neu Fwa'r Cyfammod.

Doeth. I ddangos fod Cyfammod Grâs Duw gwe-di ei Siccerhau i ni yng Hrist.

Matth. Pa ham y mae'r Ffynnonau yn tarddu o'r Mo'r trwy'r Ddaear i ni?

Doeth. I ddangos fod Grâs Duw yn dyfod i ni trwy Gorph Crist.

Matth. Pa ham y mae rhai ffynnonau 'n tarddu o bennau Bryniau uchel?

Doeth. I ddangos y bydd i yspryd y Grâs darddu mewn rhai mawr a Galluog; yn gyftal ac mewn rhai tlawd ac ifel.

Matth. Pa ham y mae'r Tân yn ymaffyd ymmhab-wyren y Ganwyll?

Doeth. I dangos mae oddieithr i Râs enyn ar y Galon, na bydd gwîr oleuni'r bywyd ynom ni.

Matth. Pa ham y mae'r Babwyren, a'r Gwer ar Cwblwl, yn treulio wrth gynnal goleuni'r Gan-wyll?

Doeth. I ddangos y dylae'r Corph, a'r Enaid a'r Cwblwl fod i wasanaeth Duw, ac i'w treulio i gy-nal mewn agwedd dda Râs Duw'r hwn fydd ynom.

Matth. Paham y mae'r Pelican yn Gwânau ei Dwyfron a'i phîg?

Doeth. I fagu ei rhai bâch a'i Gwaed, a thrwy'r moddion hynny yn dangos fod y Crist Ben-digedig, yn Caru ei rai bychain, sef ei Bobl, felly fel yr achubodd efe hwynt rhag Marwolaeth trwy ei Waed.

Matth. Beth a ddichon Dŷn ei ddysgu wrth glywed y Ceiliog yn Cânu?

Doeth.

Doeth. Dysgu Cofio pechod *Peder* a'i Edifeirwch, y mae Caniad y Ceiliog hefyd yn Arwyddocau fod y Dydd yn neslâu; bydded yntef i ganiad y Ceiliog dy osod dithau mewn Côt am Ddýdd ofnadwy yr Farn Ddiweddas.

Felly weithian yr oedd eu Mís hwy wedi dyfod i benn, gan hynny gwnaethant dylwyth y Tŷ 'n gydnabyddus ei bod hi yn Addas iddynt ymbarotoi i fyned. Yna ebe *Joseph* wrth ei Fam y mae 'n addas nad anghofioch ddanfon i Dŷ Mr. *Deonglwr*, i ddeusyf arno ganiattau anfon Mr. ----- attom ni i fod yn Hyfforddwr i ni y rhan arall o'n ffordd.

Da Machgen ebe ei Fam, bu 'm agos i Anghofio; felly hi a wnaeth Betisiwn ac a ddeisyfodd ar Mr. *Gwiliadworus* y Porthor, ei ddanfon ef. yn llaw gŵr Cymmwys at ei chyfaill da Mr. *Deonglwr*; yr hwn pan ei derbyniodd, ac edrych ar ystyr y Petisiwn, a ddywedodd wrth y gennad, Dôs a dywed wrthynt y danfonaf fi ef.

Pan welodd y Tylwyth lle 'r oedd *Gristianes* eu bod yn bwriadu myned rhagddynt, galwasant yr holl Deulu ynghyd i roddi Diolch i'w Brenin, am ddanfon y Cyfryw Letteuwŷr buddiol a rhai hyn attynt. Gwedi 'n dywedasant wrth *Gristianes*, oni chawn ni ddangos i ti ryw bethau yn ol ein harfer i'r Pererinion, ar ba rai y gallont fyfyrion pan fyddont ar y ffordd?

Felly hwy a gymmerasant *Gristianes* a'i Chyfeillion i'r ystafell, ac a ddangosasant iddynt ũn o'r Afaleu y bwyttaisei *Efa* o honynt, ac a'i rhoefei hefyd i'w Gŵr, ac o achos bwytta o honynt, y troewyd ill dau allan o Baradwys, a gosynasant iddi beth oedd hi 'n debyg ydoedd hwnnw? Ebe hithau, naill a'i bwyd neu wenwyn yw ef, ni's gwn i prun, Felly hwythau a egorasant y Pêth iddi, hittheu a gyfododd ei Dwylo i fynu a rhyfeddodd. *Gen.* v. 6. *Rhuf.* vii. 24.

A chwed 'yn aethant a hi i lê arall, ac a ddangosafant iddi Ysgol Jacob, ac yr oedd y pryd hynny rai Angylion yn escyn i fynu ar hyd-ddi, a *Cristianes* a edrychodd drachefn a thrachefn ar yr Angylion yn mynd i fynu, ac felly y gwnaeth y lleill o honynt.

Yna 'r oeddent yn myned i le arall, i ddangos iddynt bethau 'n rhagor, ond Iago a ddywedodd wrth ei Fam am geisio ganddynt aros yno ychydig yn hwŷ, o achos mae golwg ddymunol oedd honno, felly hwy a droesant eilwaith i borthi eu Llygaid ar yr olwg hyfryd hyn.

Gwedi hyn aethant a hwy lle 'r oedd Angor Aûr yn Crogi uwch ben, yna parafant i *Gristianes* ei thynnu i lawr, Canys ebe nhwy, chwi ai Cewch hi gyda chwi, ac y mae hi yn llwyr angenrheidiol i chwi, fel y galloch gymmeryd gafel ar yr hyn sydd tu fewn i'r llen, yna y gellwch sefyll yn ddiogel os Cyfarfyddwch a thywydd Garw. *Gen. xxviii. 12. Ioan i. 15. Heb. vi. 19.* Felly yr oeddent yn dra llawen o honi. Yna hwy au Cymmerasant hwynt i fynu i'r mynydd lle 'r Offrymmodd ein Tâd *Abraham*, *Isaac* ei Fâb, a dangosafant iddynt yr Allor, a'r Coed, a'r Tan, a'r Gyllell, oblegid y maent etto iw gweled hyd y Dydd heddyw. *Gen. xxii. 2.*

A phan welsant y Pethau hyn Codasant eu Dwy-law i fynu gan eu Bendithio eu hunain; a dywedyd Oh! Ba fâth wr a chariad at ei Feistr, a hûnan ymwadiad oedd *Abraham*?

Ar ol dangos y Pethau hyn iddynt, *Doethineb* a aeth a hwynt i'r ystafell Giniaw, lle 'r oedd dau Offeryn Cerdd rhagorawl, ar ba rai hi a chwaraodd gan droi yr hyn a ddangosafid iddynt i'r gynghanedd hon, gan ddywedyd.

Danghofwyd

*Danghofwyd Afal Efa i chwi,
Mogelwch brofi o honaw,
Ac ysgol Jacob ar ei fry,
Angylion fy 'n ei dringaw.*

*Chwi gawsoch Angor gennym ni,
Ond arni na fodlonwch,
Nes rhoi fel Abraham yn glau,
Yr offrwrm gorau feddwch.*

Ynghylch y pryd hyn daeth un i guro wrth y Drŵs; a'r Porthor a Agorodd, ac wele pwy oedd yno ond Mr. *Calondid*? A phan ddaeth ef i mewn Oh! pa Anrhaethawl Lawenydd oedd yno? oblegid hwy a atgofiasant yn awr y modd y Lladdasei ef yn ddiweddar y CAWR Gwaedlyd, au gwarediad hwy hefyd rhag y Llewodd.

Yna ebe Mr. *Calondid* wrth *Cristianes* a *Thosturi*, Danfonodd fy Arglwydd Gofstreled o WIN i bôb un o honoch, Ac ychydig Grâs-ŷd hefyd: Ynghyd a chwpl o Bomgranadau, a danfonodd hefyd rai Ffigys a Refings i'r Meibion iw llonni ar y ffordd.

Yna hwy a ymbarattoefant i gychwyn iw Tâith, a *Doethineb* a *Duwioldeb* a aethant gydâ hwy.

A phan ddaethant at y Porth, gofynodd *Cristianes* i'r Porthor a aeth neb yn ddiweddar heibio?

Yntef a ddyweddod nad aethei oddigerth un, er y's ennyd, yr hwn a fynegodd i mi fod yspeilio mawr wedi bôd yn ddiweddar a'r Brif ffordd y Brenin, hyd ba un i'r ydych chwi yn myned; ond bod y Lladron gwedi eu dal, ac fe au profir hwy ar fyrder am eu Bywyd.

Ar hynny Syrthiodd ofn mawr ar *Cristianes* a *Thosturi*, Eithr ebe *Matthew*, Mam nag ofnwch ddim, tra bo Mr. *Calondid* gydâ ni, ac yn flaenor i ni hefyd.

Yna ebe'r *Cristianes* wrth y porthor, Syr, yr wyf yn dra rhwymedig i chwi am yr holl garedigrwydd a ddangosafoch tu ag atafi er pan ddaethym ymma,

ymma, ac hefyd am eich bod mor fwŷn a charedig wrth fy Mhlant. Ac ni's gwn i pa fodd i fod yn ddigon diolchgar i chwi, am eich Caredigrwydd, attolwg gan hynny derbyniwch yr Hatling hon gennyf fi, yn Argoel o'm had-ddychwelaid i chwi: Felly hi a ddododd ddrull ô Aur yn ei law ef, yntef a ymgrymmodd iddi; ac a ddywedodd, Bydded dy wilgoedd yn wynion bôb amser, ac na fydded diffyg olew ar dy Ben. *Preg. ix. 8.* A bydded *Tofturi* fyw; ac nid marw, ac na fydded ei Gweithredoedd yn anaml.

A dywedodd hefyd wrth y Bechgyn ffywch oddi-wrth chwantau ieuengŕid, a dilynwch y Duwiol gyda'r Sawl fydd bwylllog a doeth. 2 *Tim. ii. 22.* Canys trwy wneuthur felly chwi a ofodwch Lawenydd ynghalon eich Mam, a chwi a gewch eich mawrhau gan bawb o'r Duwiolion.

Felly hwy a ddiolchasant yn fawr i'r porthor ac a ymadawsant.

Yn awr mi a welwn yn fy Mreuddwyd iddynt fyned ymlaen nes eu dyfod at Ael y Bryn, lle'r adgofiodd Duwioldeb ei hunan, ac a ddywedod, O h fi! mi a Anghofiais yr hyn oedd yn fy mwriad roddi i *Griffianes* a'i chyfeillion; ond mi a ddychwelaf yn ol iw gyrchu, felly hi a redodd ac a'i Cyrchodd ef. Ond tra bu hi yn myned yn ol, tybiodd *Cristianes* glywed mewn Coedwig ychydig ar y Llaw ddehau, Byngcio tôn felusgerdd a'r geiriau oedd gyffelyb i'r rhai hyn.

O'th nawdd y daw y doniau hyn,	} Pſal. xxiii. 6.
I'm Canlyn byth yn bylwydd,	
A minnau a breswyliaf byth,	
A'm Nŷth yn nhŷ yr Arglwydd.	

Yna hi a Gluft-ymwrandawodd yn hwy, a hi y dybieu glywed o honi ûn arall yn ei Atteb fel hyn.

Canys

*Canys da yw'r Arglwydd awdur bêdd,
Da ei drugaredd a dilyth,
Ai wirionedd i ni a roes,
O oes, i oes, a beru byth.*

} Psal. c. 5.

Yna *Cristianes* a ofynodd i *Ddoethineb* beth oedd yn Lleisio'r fâth Nôdau hyfrydawl hynny? Adar asgellog ein Gwlad ni ydynt hwy ebe hi. *Can.* ii. 11, 12.

Ond nid ydynt yn Canu'r Nôdau ymma yn wafdadol, Eithr o flaen Calan-mai pan y bô'r Blodau yn torri allan, a'r Haul yn gynnes, y prydiau hynny chwi a ellwch eu Clywed hwy trwy gydol y Dydd.

Ac yn wir ebe hi, yr wyf yn myned yn fynych i'w Clywed, y mae hefyd amryw o honynt yn Cael eu Cadw'n ddôf yn ein Tai. Am eu bôd hwy'n Gymdeithion mwynion i ni pan fo'm mewn Pryddder, Gwnant hefyd y Coedydd, a'r Anialwch, a lleoedd Anghyfannedd yn fwy Dymunol i fod ynddynt na Llŷfoedd Brenhinol.

Erbyn hyn yr oedd *Duwioldeb* gwedi dyfod o hyd iddynt drachefn, Ac ebe hi wrth *Cristianes* gwel ymma, fal a dugais i ti Ddull yr hyn ôll a welais yn ein Tŷ ni; Ar ba un y gelli edrŷch pan fydddech yn anghenus, a thrwy wneuthr telly eu galw i'th Gôf darchefn er Adailiadeth a chysur i ti a'th gyfeillion.

Yn awr yr oeddynt yn dechrau myned i lawr y Bryn i Ddyffryn *Darostyngiad*, yr oedd e yn fryn tra chrïbog, a'r ffordd yn llithrig; ond yr oeddynt hwy'n dra gofalus, ac am hynny hwy a aethant i wared i'r gwaftadedd yn llêd ddi-boen.

Ar ôl eu myned ychydig rhagddynt yn y Dyffryn, dywedodd *Duwioldeb* wrth *Cristianes*, mae dyna yr fan y Cyfarfu *Cristion* eich gwr a'r echrydus Ellyll Apolyon, A lle bu'r frwydr fawr rhwngddynt, mi a wn nas gallasech lai na chlywed Sôn am dani.

Ond byddwch chwi gyfurus, a Chalonnog, gob-
eithio'r ymdarewch yn well, yn gymmaint a bôd
Mr. *Calondid* yn Arweinydd i chwi.

A chwedi i'r ddwy ymma, sef *Doethineb* a *Durw-
ioldeb*, Orchymmyn y Pererinion i gadwriaeth eu
Harglwydd, Mr. *Calondid* a aeth o'r blaen, a hwy-
thau a i Canlynasant ef.

Yna ebe Mr. *Calondid* wrth ei gyfeillion, nid
rhaid i ni mo'r mawr ofni'r Dyffryn ymma, oblegid
nid oes ynddo ddim a wneiff niwaid i ni, oni's tyn-
nwn ni ef arnom ein hunain.

Gwir yw ddarfod i *Gristion* gyffwrdd ymma ac
Appolyon, gydâ pha un y Cafodd ef yr Frwydr drom
honno; ond yr achos o'r gynnen, oedd ffrwyth ei
Lithriadau ef, wrth ei ddisgynniad i wared o'r
Bryn.

Canys rhaid i'r Sawl fy'n Llithro yno, ddisgwyl
am frwydr pan ddêl ymma. Ac o'r achos hynny
y Cafodd y Dyffryn hwn y fath Enw caled.

Ac hefyd y mae'r gwerinos Bobl pan glywant
fod rhyw beth dychrynlyd wedi digwydd i'r Cy-
fryw ûn, yn y Lle a'r lle, yn ammau fod rhyw
Ellyll echrydus, neu ddrwg Ysryd yn aflonyddu
r Cyfryw fan; ond Och! ni bydd dim ond o achos
ffrwyth eu Gweithredoedd eu hunain, yn peri'r fath
bethau ddigwydd iddynt.

Ond yn ddiau, y mae Dyffryn Gostyngeiddrwydd,
neu ddarostyngiad, o honaw ei hun gan ffrwythlonedd
lle ac yr ehedodd Brân drosto erioed.

Ac y mae'n siccr gennyf, pe gallem ni ond
chwilio yn ddyladwy, y Caem ni ganfod rhyw beth
o fewn ei gyffiniau, ac a roddai hanes o ba herwydd
yr ymosodwyd mor galed ar *Gristion* yn y fangre
hon.

Yna ebe *Iago* wrth ei Fam, wele draw accw
megis Colofn yn sefyll, ac y mae'n edrych fel
pe bae rhyw beth gwedi ei ysgrifennu arni; er tolwg
gadewch i ni fyned i welêd beth yw ef.

Felly hwy a aethant, ac a gawsant yn ysgrifenedig arni fel hyn.

*Boedd i lithriadau Cristion,
Cyn Cyfarfod Appolyon;
A'i ymladdfa fod er rhybydd,
Yn ei daith i bob ymdeuthydd.*

Wel ebe'r Arweinydd! Oni ragfynegais i chwi y gallei fod ymma ryw beth yn agos a ddatguddiau i ni yn eglur am ba achos yr ymosodwyd cyn Galeted ar *Gristion* yn y lle hwn?

A chan droi at *Gristianes* efe a ddywedodd: Nad oedd ef fwy o warth i *Gristion*, nag i lawer eraill, ac oedd yn digwydd iddynt fel yntau, oblegid y mae'n hawsach myned i fynu'r Bryn hwn, na myned i wared; Ac ni ellir dywedyd hynny ond am ychydig o Fryniau yn yr holl fan ymma o'r Byd.

Ond nyni a adawn y Gŵr da yn llonydd, y mae efe yn ei csmwythder, Efe a gafodd fuddigoliaeth wŷch ar ei Elyn: A chaniataed preswlydd yr uchelder na ddigwyddo gwaeth i ninnau pan ein profer, nag iddo ef.

Ond ni a ddeuwn etto i'r Dyffryn hwn o Dda-rostyngiad. Y Darn goreu, a mwyaf ffrwythlawn o Dir yw hwn yn y holl Ardaloedd hyn. Sef Tîr brâs yw efe, ac fel y gwelwch chwi y mae llawer o honaw yn Wair-gloddydd: ac os daw Dŷn ymma amser Hâf, fel ac yr ŷm ni yn awr ac heb wybod dim odiwrtho o'r blaen, yn enwedig o's byddei yn ymhyfrydu yngolwg ei lygaidd ffydd, cae weled lle hwn yn hyfryd iddo. Gwelwch pa mor wyrddas yw'r Dyffryn hwn, a chwedi ei harddu hefyd a lili. *Can. ii. 1.*

Myfi a adwaenwn lawer o Wŷr diwid a ennillodd Dreftadaeth dda yn y Dyffryn hwn o ofstyngddrwydd, Canys y mae Duw'n gwrthwynebu y seilchion ond yn rhoddi mwy fwy o Râs i'r Gofngedig. *Iago. iv. 6. 1 Ped. v. 5.*

Canys yn wir Priddin tra chnwdfawr yw efe, ac yn dwyn ffrwyth yn ddyrneidiau. Rhai hefyd a chwennychasant pe buasei 'r ffordd ymma o hyd i Dŷ eu Tâd, fel na flinesid hwy mwyach trwy orfod myned dros Fryniau a Mynyddoedd. Ond y ffordd a ordeinwyd yw 'r ffordd, a thyna ddiwedd.

Ac yn awr wrth fyned ac ymddiddan, Canfyddent Fachgen yn Bugeilio defaid ei Dâd. Yr oedd y Bachgen mewn dillad gwael iawn, ond o Wynebpryd bywiog a serchog-lân, a chan eistedd wrtho ei hun efe a ganodd. Gwrandewch ebe Mr. Calondid, beth y mae 'r Bachgen y Bugail yn ei ddywedyd.

Felly hwy a wrandawfant, ac yntef a ddywedodd fel hyn.

*Yr hwn sydd isel yn ei fryd,
Ni syrth un munud mono,
Ar hwn sydd ddifalch yn ei Ddydd,
Ceiff Dduw 'n Arweinydd iddo.*

*Pr hyn sydd gennyf bodlon wy,
Bid llai, bid mwy nag ydyw,
Calon fodlon sydd beth Cu,
Mae Duw yn Caru 'r Cyfryw,*

*Mae gormod llownder yn faich blin,
Pr gwîr Bererin gario,
Gwell yw ychydig yn ein plith,
Os rhydd Duw fendith arno.*

Yna ebe 'r Arweinydd, a glywch chwi ef?

Mi allaf ddywedyd fod y Bachgen hwn yn byw yn llawenach ac yn gwisgo mwy o'r Llyfeyrn a Elwir esmwythdra Calon yn ei fynwes, na rhai fydd gwedi eu gwisgo mewn sidan a Melfed; ond gadewch i ni ymddiddan ymhellach ynghylch y Dyffryn ymma o Ddarestyngiad.

Yn

Yn y Dyffryn hwn, yr oedd gynt Dŷ gwledig ein Harglwydd. Ac yr oedd efe 'n hofi 'n fawr fod ymma; yr oedd efe hefyd yn Caru rhodio yn y Gwaigrloddydd hyn, Canys yr oedd efe yn profi yr Awyr yn hyfryd: Heblaw hynny, bydd Dŷ ymma 'n rhydd oddi wrth sŵn, a thrafferth y Bywyd hwn, Diau fod pob Cyflwr yn llawn sŵn a therfysg, ond Dyffryn Gostyngeiddrwydd yn unig, yr hwn fydd le gwâg, ac Anghyfannedd. Ni chaiff Dyn ei attal neu ei Luddias ymma yn ei ddwys Fyfyrdod, megis y mae yn dueddol mewn Lleodd eraill. Ar fyrr, Dyffryn yw hwn na rodia neb yntho, ond y Sawl fy yn Caru bywyd Pererindod.

Ac er i *Gristion* fod a'i hap mor galed a chyfarfod ac Apolyon ymma, a myned mewn ymdrechfa wrolwych âg ef, er hynny rhaid i mi ddywedyd wrthych, i wŷr gynt gyffwrdd ag Angylion ymma. A chael o honynt Berlau ymma ynghyd a gair y Bywyd. *Hof. xii. 4, 5.*

A ddywedais i wrthych, fod gan ein Harglwydd ei Wladeidd-dŷ ymma yn y Dyddiau gynt, a'i fôd ê yn Caru rhodio ymma? Mi chwanegaf ei fôd ef gwedi gadael yn yr Ardal hwn, i'r Bobl fydd yn byw, ac yn rhodio 'r Tiroedd hyn, Ardreth Flyn-yddawl i'w dalu 'n ffyddlon iddynt ar amserau nodedig, tu âg at eu Cynhaliaeth yn y ffordd, ac er ychwaneg o Annogaeth iddynt fyned ymlaen yn eu pererindod. *Matth. xi. 29.*

Ac wrth fyned ymlaen, dywedodd *Samuel* wrth Mr. *Calondid*, Syr, yr wyfi 'n deall mae yn y Dyffryn hwn, y bu 'r Frwydr hono rhwng fy Nhâd âg Apolyon: Ond mi a chwenychwn wybod o ddeutu pa fan y bu 'r ymdrech, canys yr wyfi yn deall fod y dyffryn hwn yn dra Ehang.

Yna ebe Mr. *Calondid*, Bu 'r Frwydr honno rhyngthynt draw accw o'n blaen ni, mewn ffordd gŵl, y tu hwynt i faes angôf: Ac yn wir dyna 'r lle mwyaf enbydus yn yr holl ardaloedd hyn, oblegid o's Cwrdd y Pererinion un pryd a rhyw rythur, fe fydd

fydd pan yr anghofiont y ffafar a dderbyniafant, a'u hanheilyngdod o honynt: Dyna'r fan hefyd y bu hi yn gwbl galed ar eraill: Ond ni soniwn ymhellach am y lle pan ddelom iddo; Canys yr wyf yn Ameu, fod yno hyd heddyw, naill ai rhyw argoel o'r Frwydr, neu yntau ryw faentyftiolaeth yn gwirio fod y fath ymladd gwedi bod yno.

Yna ebe *Tosturi*, yr wyf yn Ameu fy mod i Cystled yn y Dyffryn hwn ac y bum i un lle arall yn fy holl siwrneu; Yr wyf yn meddwl fod y lle yn cyd ddwyn a'm Hyspryd i. Ac y mae yn hoff genyfi fod mewn lle, na bo Ysgytian cerbydau, a thwrf olwynion. A mi a debygwn y dichon ūn yn y Cyfryw le a hwn heb lawer o aflonyddwch, feddwl beth yw efe ei hun, ac o ba le y daeth efe, a pheth a wnaeth ef, a hefyd i ba beth y galwodd y Brenin ê, ymma y gall un fod yn ddrylliedig o Galon, ac yn doddedig o Yspryd, nes y bôe i Lygaid fel y Pysgodlynnoedd yn Hesbon. *Can.* vii. 4.

Y Sawl a ânt yn iawn trwy'r Dyffryn Bacca hwn a'i gwnant ê yn ffynnon, a'r Glaw a ddenfyn Duw o'r Nefoedd ar rhai fydd ymma a leinw y Llynnoedd. *Psal.* lxxxiv. 5, 6, 7.

O'r Dyffryn hwn hefyd y rhydd y Brenin eu Gwinllannodd i'w eiddo. *Hof.* ii. 15. A'r rhai a ânt trwyddo â Ganant fel y gwnaeth *Cristion*, er iddo Gyfarfod âg Apollyon.

Mr. *Calondid*. Gwir yw ebe'r Arweinydd, mi a aethum trwy'r Dyffryn hwn amryw weithiau, ac ni bŵm erioed gwell na thra bawn ymma. Mi a fum hefyd lawer gwaith yn Hyfforddwr i Bererinion, a hwythau a addefent yr un peth, Ar y Dŷn hwn yr edrychaf ebe'r Brenin, Sef ar y truan, a'r Cystuddiedig o yspryd, ac Sydd yn Crynu wrth fy Ngair i. *Esay*, lxvi. 2.

Erbyn hyn yr oeddent gwedi dyfod i'r fan lle y bu'r Frwydr a grybwyllwyd o'r blaen. Yna ebe'r Arweinydd wrth *Gristianes* ai chwmpëini: Dymma'r fan, ar y Tîr hwn yr oedd *Cristion* yn sefyll, ac i
fynu

synu yna y daeth Apollyon yn ei erbyn ef: A gwelwch, oni ddywedais i wrthych chwi, fod ymma beth o waed eich Gŵr ar y Cerrig hyd hedyddyw: fel y gellir Canfod hefyd ymma a thraw, rai darnau o Biccellau drylliog Apollyon! Gwelwch hefyd y modd y Curasant y Tîr a'i Traed wrth ymladd, i wneuthur eu lleoedd yn dda yn erbyn eu gilydd; a'r modd hefyd yr holltasant y Cerrig yn ddrylliau a'u gwrth-ergyddion.

Yn wir, yn wir meddaf i chwi fe a chwaraodd Cristion ymma ran Gwr, ac a'i dangosodd ei hun mor Lew, a phe buasei Hercules ei hunnan ymma.

Gwedi i Apollyon golli'r fuddugoliaeth gwrthgilioedd i'r Dyffryn nessaf, a elwir Dyffryn Cysgod Angau, i'r hwn y deuwn ni ar fyrr. Wele, draw hefyd golofn Goffadwriaeth yn Sefyll, ar ba ûn yn Argraphwyd y Frwydr honno, a Buddugoliaeth Cristion, er ei glod ymhôb oes: Ac o herwydd ei fod yn sefyll ar fin y ffordd yn gymmwys o'u blaen, hwy a aethant atto, ac a Ddarllennasant yr Ysgrifen, yr hon oedd Air yng-air fel hyn.

*Ymma y bu'r ymladdfa fawr,
Mae'r gwaed hyd lawr i wirio,
Rhwng Cristion y Pererin gwâr,
A Sattan gynar gonô.*

*Y Dyn a chw'radd ei ran fel gŵr,
Tu bwynt i gyflwr Nattur,
Gosodwyd ar y Graig ei droed,
Cyn Cario erioed y frwydur.*

*Nid yn ei nerth ei hun nai ffon,
Y gallodd Cristion sefyll,
Ond Grâs oedd ynddo'n gweithio'n gu,
I allu ymdrechbu a'r Ellyll.*

Gwedi eu myned heibio i'r lle hwn, hwy a ddaethant i Gyffiniau Cysgod angau, ac yr oedd y

Dyffryn hwn yn hwy na'r llall, a llê yw efe fydd yn Cael ei aflonyddu 'n anferth a phethau drwg, fel y geill llawer dystiolaethu: Ond y Gwragedd, a'r plant hyn a aethant yn hawsach trwyddo, o herwydd iddynt gael goleu Dydd, ac o achos bod Mr. *Calondid* yn Arweinydd iddynt.

Ar ol iddynt ddechreu myned i'r Dyffryn hwn, tybient eu bod yn Clywed Griddfannau, megis Dynion yn meirw, sef griddfannau trymion iawn. Tybient hefyd eu bod yn Clywed geiriau o Alarnad, yn cael eu llefaru gan rai megis mewn dîr-boenau. Y Pethau hyn a wnaeth i'r Bechgyn grynu gan ofn, a'r Gwragedd hefyd i edrych yn welw, ond eu Harweinydd a barodd iddynt fod yn gyflurus.

Felly hwy aethant ychydig ymmhellach, a thybient eu bod yn teimlo 'r Tîr yn dechrau Crynu danynt, fel pe buasei yno ryw le rhongca; Clywent hefyd fath o chwibianiad megis gan Seirph, ond nid oedd dim etto yn ymddangos.

Yna ebe 'r *Llangiau*, a ydym ni yn agos i ddiwedd y llê alaethus hwn? ond eu Harweinydd a barodd iddynt fôd yn Galonnog, ag edrych yn fanwl at eu Traed, rhag digwydd eich dala ebe fe, mewn rhyw Rwyd.

Erbyn hyn *Iago* a ddechreuodd fod yn Glâf; ond yr achos o honaw fel yr wyfi yn tybied oedd ofn, ond ei Fam a roddodd iddo ychydig

Cysuron o'r Gostrel a roddasid iddi yn Nhŷ 'r *Gair Duw*. *Deonglwr*, ynghyd a thair o'r Pils a ddarparasei Mr. *Medrus*, yna 'r bachgen a ddechreuodd adfywio.

Fel hyn yr aethant ymlaen nes eu dyfod i ganol y Dyffryn, ac yna ebe *Cristianes*, Mi a debygwn fy môd yn gweled rhyw beth draw ar y ffordd o'n blaen ni, o'r fath agwedd na's gwelais erioed mo'i gyffelyb.

Yna ebe *Jeseph*. Mam beth yw ef? Peth diffaith yw efe fy Mâb, ebe hitheu a hagar iawn.

Y Mam, ebe'r ynteu, tebyg i ba beth yw ef? atebodd hithau na's medrei mo'i gyffelybu gan ei hylled.

lled. Ac erbyn hyn nid oedd efe 'n hepell oddiwrth-ynt; yna ebe hi y mae efe gerllaw.

Gadewch iddo, ebe Mr. *Calondid*, nessaed y rhai Mwyaf ofnus attafi: felly yr Ellyll a ddaeth ymlaen, a'r Arweinydd a'i Cyfarfu ef; ond pan ddaeth efe hyd atto ef, efe a ddiflannodd allan o'u golwg hwynt. Yna y Cofiafant yr hyn a ddywedpwyd gynt; Gwrthwynebwyh y Diafol, ac efe a ffy oddiwrthych. 1. *Iago* iv. 7.

Gwedi hynny yr aethant ymlaen drachefn, a'u Cynnorthwywr a aeth o'u blaen hwynt, nes y daethant i fan yr oedd pwll gwedi ei gloddio dros holl lêd y ffordd, a chyn iddynt fod yn barod i fyned drosodd, Syrthiodd Niwl a Thywyllwch mawr arnynt, fel na's gallent weled; yna ebe 'r Pererinion Gwae ni! beth a wnawn yn awr? ond eu Harweinydd a'u hattebod, gan ddywedyd, nag ofnwch, Sefwch yn llonydd, a gwelwch pa ddiwedd a wnâ efe i hyn hefyd; felly hwy a arofasant yno: Ac o achos bôd eu ffordd gwedi ei Llygru, tybient hefyd eu bôd yn Clywed yno 'n eglurach Sŵn a rhythr eu Gelynyon.

Yr oeddent yn Canfod hefyd yn eglurach y Tân a'r Mŵg o'r Pydew.

Yna ebe *Christianes* wrth *Dofuri* yn awr y gwelaf beth yr aeth fy Ngŵr druan trwyddo: Mi a glywais lawer am y lle hwn, ond ni bûm i ymmaerioed o'r blaen; Druan Gŵr efe a aeth wrtho ei hûn y ffordd hon, ar hyd nôs: Yr oedd yr Ellyllon hynny hefyd yn ddibaid o'r ddau tu iddo, fel pe mynnasent ei dynu ef yn llarpiau. Bagad a chwedleuant am dano, ond ni ddichon neb fynegu beth yw meddwl Dyffryn *Cysgod Angau*, nes y delont iddo eu hunain, y Galon a wŷr ei chwerwder ei hun; ac nid yw diethr gyfrannog o'i Llawenydd hi: Oh! Peth ofnadwy yw bod ymma.

Mr. *Calondid*. Y mae hyn yn debyg i wneuthur Gorchwyl yn y Dyfroedd mawrion, neu fyned i wared i'r dyfnder; Y mae hwn gyffelyb i fod ymmherffedd

mherfedd y Môr, ac yn debyg i fyned i wared i waelod y Mynyddoedd: Yr ydym yn awr fel pe bae'r Ddaïar a'i Phegwnnau o'n hamgylch yn dragwydd. Ond bydded i'r neb fy'n rhodio mewn tywyllwch ac heb lewyrch iddo, obeithio yn yr Arglwyd, ac ymddiried yn eu Duw.

O'm rhan i, fel y dywedais wrthyhych o'r blaen, mi aethym yn fynych trwy'r Dyffryn hwn, a bu galettach arnaf o lawer nag yn awr, ac etto yr wyfi ar dir y rhai byw fel y gwelwch i.

Nid ymffroftiaf, Canys nid wyf Achubwr i mi fy hun: Ond yr wyfi'n Credu y Cawn ni ymwared daionus. Deuwch a gweddiwn am oleuni at yr hwn a ddichon oleuo'n Tywyllwch, ac a ddichon geryddu, nid yn unig y rhai hyn, ond holl Gythreuliaid Uffern.

Felly hwy a waeldafant, ac a weddiafant, a Duw a ddanfonodd oleuni ag ymwared iddynt, ac nid oedd erbyn hyn rwystr yn eu ffordd: Eithr nid oeddent gwedi myned etto trwy'r Dyffryn; felly hwy aethant ymlaen o hyd, ac wele Aroglau gwrthwynebus a'u blinodd hwy'n ddirfawr.

Yna ebe *Tofturi* wrth *Gristianes*, nid yw mor hyfryd bod ymma, ac wrth y porth, neu Dŷ'r *Deonglwr*, neu'r Tŷ y buom ddirweddar ynddo.

Ond Oh! ebe'r un-o'r Llangciau, nid yw Cyn-ddrwg Mynd trwy'r lle hwn; ac yw aros ymma yn wastadol, ac am ddim a wn i, un rheswm o ba herwydd yr ŷm ni yn gorfod myned y ffordd hon i'r Tŷ a barotowyd i ni yw, fel y bo ein Cartref yn felusach gennym.

Da y dywedais *Samuel*, Ebe'r Arweinydd, ie llefareist fel Gŵr. Yna ebe'r llangc os, gallaf fyth fyned allan oddi ŷmma, yr wyfi yn tebyg y prisiafi yn fwy gwerthfawr oleuni a ffordd dda, nag y gweuthum erioed o'r blaen.

Yna ebe'r Arweinydd, ni a ddeuwn allan oddi ymma Cyn y bo hîr. Felly hwy a aethant ymlaen, ac ebe *Joseph*, ai nid allwn ni weled cithaf

yr Dyffryn hwn? Ebe'r Arweinydd edrychwchi at eich Traed, Canys chwi a fyddwch yn ebrwydd ymhlith y Croglathau.

Felly hwy a edrychafant ar eu Camrau ac a aethant ymlaen; ond blinwyd hwy'n fawr a'r Maglau. Ac ymhlith y maglau ymma Canfyddent ŵr wedi ei daflu i'r Clawdd ar y llaw affwy, a'i holl gnawd gwedi ei rwygo oddi am dano.

Yna ebe'r Arweinydd, un Anochelgar ydoedd hwn, ac oedd yn myned y ffordd hon, y mae efe yn gorwedd accw er ys llawer o Amser, ac yr oedd un Gwagelog gyd âg ef, pan y Cymmerwyd ac y Laddwyd ef, ond Diangodd hwnnw rhag Pwys eu dwylo hwynt.

Ni ellwchi ddychymmyg pa nifer a Laddwyd o ddeutu ymma, ac er hynny y mae Dynion mor yn fyd ac anturio i ofod allan yn ysgafn ar Bererindod, ac i ddyfod heb Arweinydd.

Rhyfeddol oedd i *Griflion* druan ddiangyd ymma, ond yr oedd efe yn anwyl gan ei Dduw; a chanddo hefyd Galon hyderus hyd y diwedd, pe amgen ni allasei fe fyth ddiange.

Erbyn hyn yr oeddynt yn nessau tuâ diwedd y ffordd, ac yn gymmwys lle gwelodd *Griflion* yn yr Ogof, GAWR a elwir PÉCHOD. Y Cawr hwn a arferei anrheithrio'r pererinion ieuaingc trwy ei gyfrwys ddeall-wrieth, A galwodd ar Mr. *Calondid* wrth ei Enw ac a ddywedodd wrtho, Pa Sawl gwaith y gwaharddwyd chwi i wneuthur y pethau hyn?

Pa bethau ebe Mr. *Calondid*?

Pa bethau ebe'r Cawr? chwi wyddoch pa bethau, ond mi a wnafi ddiwedd eich Celfyddyd.

Attolwg ebe Mr. *Calondid*, Cyn yr elom i'r frwydr ag ef, gadewch i ni ddyall am ba achos y gorfydd i ni ymladd; erbyn hyn yr oedd y Gwragedd a'r plant yn sefyll yn ddychrynedig, heb wybod beth i'w wneuthur.

Yr

Yr ydych chi ebe 'r Cawr yn yspeilio 'r wlad, a hynny a'r fath waethaf o ledrad hefyd.

Mr. *Calondid* a'i hattebodd gan ddywedyd, nid yw 'r pêth hyn ond Cyffredin, dowch yn fwy neill-duol wr.

Yna ebe 'r Cawr, yr wyt ti yn arfer Celfyddyd Lleidr Plant, ac yr wyt ti yn Casglu Gwragedd a Phlant, ac yn eu dwyn i wlad ddieithr, a hynny er gwanhau Teyrnas fy Meistr i. Mr. *Calondid* a'i hattebodd ef fel hyn, Gwâs ydwyf i Dduw 'r Ne-foedd, a'm neges i yw Cyngori Pechaduriaid i Edifeirwch, perwyd i mi wneuthur fy ngorau i droi Gwŷr a Gwragedd, a Phlant o dywyllwch i oleuni, ac o feddiant Sattan at Dduw, ac os hyn yn wir yw sail dy ymryson yr wyf yn barod i gwympo allan a thi, gan gynted ac y mynych.

Yna y daeth y Cawr i fynu, a Mr. *Calondid* a aeth iw gyfarfod ef, ac wrth fyned efe a dynnodd ei Gleddeyf, ond yr oedd gan y Cawr Ffon gnwpa a elwid Profedigaeth yn ei Law, a phan gwmpas-ant eu dau ynghyd; y Cawr ar ei ergyd Cyntaf a darawodd Mr. *Calondid* i lawr ar ei Lîniau; a chydâ hynny y Gwragedd a'r Plant a Lefasant yn grôch: Felly Mr. *Calondid* a adfywiodd yn ei Yspryd, ac a ymosododd arno ef yn Nghyflawnder ei nerth, hyd oni's Clwyfodd y Cawr yn ei Fraich; fel hyn yr ymladdodd ete dros yspaid awr, a'r fath wrêsfow-grwydd, nes yr oedd Anadl y Cawr yn dyfod allan o'i ffroenau fel gwrês o Bair berwedig.

Yna hwy eisteddasant i lawr i orphwys, ond Mr. *Calondid* a aeth i Weddio; eithr ni wnaeth y Gwragedd a'r Plant ddim trwy gydol yr amser y parhaodd yr ymladd, ond Ochneidio a Llefain.

Gwedi iddynt orphwys a chael eu Hanadl, hwy aethant ynghyd eilwaith eill dau, a Mr. *Calondid* trwy fawr boen a gyrhaeddod y Cawr i lawr.

Nid felly ebe 'r Cawr, atteliwch eich Llaw a gade- wch i mi gyfodi.

Felly

Felly Mr. *Calondid* a adawodd iddo gyfodi, ac atto fe a aeth drachefn: Ac ni bu agos i ddim rhwng y Cawr a thorri Afgwrn penglog Mr. *Calondid* a'i Bastwn-ffon.

Pan welodd Mr. *Calondid* hynny efe a redodd atto ef ymhoethder ei Ysryd, ac a'i gwânodd ef tan ei bummed Ais; gydâ hynny dechreuodd y Cawr lewygu, fel na's gallei ddal i fynu ei Ffongwpa yn hwy.

Yna Mr. *Calondid* a'i hail darawodd ef, ac a dorrodd ymmaith Ben y Cawr oddiar ei ysgwyddau, yna y gorfoleddodd y Gwragedd a'r Plant a Mr. *Calondid* a foliannodd Dduw am y Waredigaeth fawr a wnaethei. Gwedi hyn gosodasant i fynu Cŷd-rhyngddynt Golofn, ac a sicrhasant Ben y Cawr arni, ac a ysgrifenasant odgi tano mewn Llythrennau, ac a allei ymdeithwyr eu darllen fel hyn.

*Dymma goppa y Cawr a fu,
Yn drygu 'r Pererinion,
Trwy gau eu ffordd heb arbed nêb,
I luddias rhwydd-deb Sion.*

*Nes i mi Calondid Mawr,
Wrthnebu 'r Cawr eu gelyn,
Wrth glywed eu Tofturus grî,
Y daethym î, yn erbyn.*

Yn awr mi a'ugwelwn hwynt yn myned i'r Efcynfa, a gyfodafid ychydig o'r blaen er mwyn rhoi golwg o bell i'r Pererinion, oddiar y fan honno y Cafodd *Cristion* yr olwg gyntaf ar ei Frawd *Ffyddlon*. Gan hynny hwy a eisteddasant i lawr yno, ac a orphwysasant, a bu iddynt fwytta ac yfed, a bod yn llawen yno; o herwydd iddynt gael ymwared rhag y Cyfryw Elyn enbyd, ac fel yr oeddynt yn eistedd ac yn ymborthi, Gofynnodd *Cristianes* i'r Arweinydd a gowfeu ef ddim niwaid yn y Frwydr? Naddo ebe Mr. *Calondid*, oddiethr ychydig yn fy Nghnawd;

Nghnawd; a bydd hynny hefydd Cyn belled oddi wrth wneuthur i mi golled, fel y mae yn brofiad presennol o'm Cariad at fy Meistr a chwithau, ac a fydd yn foddion trwy Râs i chwanegu fy ngwobr yn y diwedd. 2 Cor. iv. 17, 18.

Ond Syr, ebe *Cristianes*, a oedd arnoch chwi ddim ofn, pan welsoch ef yn dyfod ai Ffon-gnwppa attoch?

Fy nyledswydd i, ebe ef, yw, nid ymddiried i'm nerth fy hun, fel y pwyfswyf i ar yr hwn fydd gryfach na phawb.

Ond er tolwg ebe hi beth a feddyliafsoch chwi pan y tarawodd efe chwi i'r llawr ar yr ergyd Cyn-taf?

Mi a feddyliais ebe yntef mae felly y gwasanaethwyd fy Meistr ei hun, ac er hynny fe a gafodd y Fuddugoliaeth yn y diwedd.

Yna ebe *Matthew*, Peth bynag i'w ych Meddyliau chwi? Yr wyfi 'n meddwl fod Duw yn rhyfeddol o'r da tu ag attom, trwy 'n dwyn allan o'r Dyffryn ymma, a'n gwared rhag y Cyfryw elyn; O'm rhan i, ni welaf fi ûn rheswm i ni fod yn anhyderus yn ein Duw mwyach, gan iddo yn awr, yn y Cyfryw le, roddi i ni 'r fath Dyftiolaeth a hyn o'i Gariad.

Yna hwy a gyfodasant, ac a aethant ymmaith, ac ychydig o'u blaen yr oedd Derwen, a phan ddaethant atti, hwy gawfant hên Bererin tani, yn ei drwm-gwsg, gwybuant mae pererin ydoedd efe wrth ei ddillad, a'i Ffon, a'i wregys. Felly Mr. *Calondid* a'i Deffrodd ef, a'r hên wr bonheddig, wrth gyfodi ei olwg, a lefodd allan; Beth yw'r achos a hyn? pwy ydych chwi, a pha beth yw ych neges ymma? yna ebe Mr. *Calondid* Oh! Ddŷn na fydd waedwyll, nid oes ymma nèb ond Cyfeillion: Ar hynny'r hên wr a gyfododd i fynu, ac a Safodd ar ei Amddeffynniad, ac a fynnei wybod beth oeddent.

Yna ebe'r Arweinydd, fy Enw i yw *Calondid*, Arweinydd ydwyf i'r pererinion hyn, fy 'n myned tuâ'r wlad Nefol.

Pan

Pan glybu Mr. *Gonest*. hynny, eich nawdd ebe ef, mi a ofnais eich bod o'r Dorf hono a yspeillodd Ychydig ffydd gynt o'i Arian; ond yn awr wrth edrych yn fanylach o'm hamgylch yr wyf yn eich Cymmeryd yn gywyrach pobl.

Mr. *Calondid*. Beth a wnaethech chwi, neu a allasech chwi ei wneuthur, pe buafem ni o'r gyfeilliach hono?

Mr. *Gonest*. Gwneuthur! mi a fuafwn yn ymladd tra buafei chwythiad ynnof; ac o wneuthur felly, mae yn ddilys gennyf, na's gallasech chwi fyth fy ngorfod; Canys ni orchfyger *Cristion* byth, oni ymostwng ef o honaw ei hun iw orchfygu.

Mr. *Calondid*. Da y dywedaist y Tâd *Gonest-rwydd*; mi a wn wrth dy Leferydd dy fod di 'n Geiliog o'r iawn ryw, oblegid ti a ddywedaist y gwi-rionedd. Mr. *Gonest*. Minneu a ddeallais wrth hyn. y gwyddost dithau beth yw gwir Bererindod; o blegid y mae pawb eraill yn meddwl mae y rhai hawfaf ei gorchfygu ydym ni o bawb oll.

Mr. *Calondid*. yn gymmaint a'n bôd mor ddedwydd ac ymgysarfod, mi a attolygaf gael gwybod beth yw eich Enw chwi, ac o ba lê y daethoch?

Mr. *Gonest*. Fy Enw ni's gallaf gyflawni o hon-wyf fy hun, ond mi a ddaethym o Drêf Hurtrwydd, y mae hi 'n gorwedd ynghylch Pedwar grâdd oddi-wrth Ddinas y Destryw.

Mr. *Calondid*. Oh! ai Gwladwr oddiyno ydych chwi? Yr wyf yn ammau fod gennyf ryw wybodaeth o honnoch, eich Henw yw Mr. *Gonestrwydd*, onid ê? Ar hynny yr hên-awgwr Bonheddig a wênodd, ac a ddywedodd nad *Gonestrwydd* yn ddofparthol, ond *gonest* yw fy Enw i, ac mi a ddy-munwn fod fy Natur yn gyttûnol a'm henw.

Gonest. Ond syr, wrth bâ bêth y tybiaf och chwi mae'r Cyfryw ddyn oeddwn i, gan fy nyfod i allan o'r fath lê?

Mr. *Calondid*. Clywais am danoch o'r blaen, gan fy Meistr, oblegid efe o wyr bob peth a wnelir a'r

ar y Ddaear : Ond mi a ryfeddais yn fynych i neb ddyfod o'ch Parthau chwi, oblegid y mae ych Trêf chwi yn waeth na Dinas y Destryw ei hunan.

Mr. *Gonest*. Felly mae, yr y'm ni ymhellach oddi wrth yr Haul, ac o achos hynny yn fwy oer, ac anwybodus; ond etto pe bae Dyn mewn Mynydd o iâ, o's Cyfodau Haul cyfiawnder arno, Gwnae i'w Galon rewlyd doddi; ac felly y bu gydâ 'm fi.

Mr. *Calondid*. Yr wyfi yn ei gredu ef, y Tâd *Gonest* rwydd, yr wyfi yn Credu hynny, Canys mi a wn fod y peth yn wir. Ar hynny 'r hên wr Bonheddig a Gyfarchodd y Pererinion a chusan Sanctaidd o Gariad, a gofynnodd iddynt eu henwau, a pha fodd y bu arnynt er pan ddaethent yn Bererinion?

Cristianes. Y mae 'n debyg i chwi glywed am fy Enw i, *Cristion* oedd fy Ngŵr, a'r pedwar hyn yw ei Blant ef, ond prin y gellwch chwi feddwl y môdd y Cynhyrfodd yr hên wr, pan ddywedod hi pwy oedd hi, Canys efe a wênodd ac a Lammodd o lawenydd, gan eu Bendithio hwynt a Mil o ewyllys da, a dywedyd, mi a glywais lawer o Sôn am eich Gŵr, a'r Teithiau a'r Rhyfeloedd yr aeth efe trwyddynt yn ei ddyddiau. Bydded y gair hyn er Cysur i chwi, fod Enw 'ch Gŵr wedi dadfeinio ar léd tros y parthau hyn o'r Byd; sef ei Ffydd, a'i wroldeb, ei ddiodeffgarwch, a'i burdeb, yn dwyn y Cwbwl, y pethau hyn a wnaeth ei Enw ef yn hynod.

Yna efe a drodd at y Llangiau, ac a ofynnodd iddynt am eu henwau, a hwythau a'u mynegasant iddo: Yntef a ddywedodd wrth *Matthew*, bydd di debyg i *Matthew* y Publican, nid mewn troseddiadau, ond mewn rhinweddau. *Samuel* bydd dithau debyg i *Samuel* y Prophwyd, yn wr o ffydd a Gweddi: *Joseph* bydd dithau fel *Joseph* yn Nhŷ Potiphar, yn ddiwair, ac yn ffoi rhag Profedigaeth. A *Iago* bydd dithau

dithau fel *Iago* 'r Cyfiawn, ac fel *Iago* brawd yr Arglwydd.

Gwedi hynny mynegasant iddo am *Dosturi*, a'r modd yr ymadawodd hi a'i Thrêf, a'i cheraint, i ddyfod gydâ *Cristianes* a'i meibion, ac ar hynny ebe 'r hênwr Mr. *Goneft*, *Tosturi* yw 'th Enw, a *Thosturi* a'th gynnal, ac a'th ddwng twy 'r holl anhawf-dra 'ath gyferfydd yn dy ffordd; nes y delocht, i'r lle y Cei edrych yn wyneb *Tosturi* gyd â chyflur, Canys y mae Duw yn *Tosturio* wrth y Sawl a myno. *Rhuf.* ix. 15.

Yr oedd Mr. *Calondid* yn dra bodlon iddo, trwy gydol yr amser, ac yn gwênu arno. Ac wrth ymdeithio, gofynodd yr Arweinydd i'r gŵr, &c. a oedd efe 'n adnabod un Mr. *Ofnus* a ddaethei ar Bere-rindod o'i Ardal oedd ef?

Goneft. Adwaenwn or gorau, ebe fe, Dŷn oedd efe a gwreiddin yr matter ynddo, ond ūn o'r pererinion blin a oedd efe a'r a welais i erioed.

Mr. *Calondid.* Mi a wn yr adwaenoch chwi ef, o blegyd chwi a roesoch ei hanes ê yn gymwys.

Mr. *Goneft.* Ei adnabod ef, Cydymmaith mawr iddo fe, oeddwn i, yr rhan amlaf, ac yr oeddwn ni yn ei gymdeithas ef, pan feddylodd gyntaf yngnylch yr hyn a ddigwydau yn ôl y bywyd hwn.

Mr. *Calondid.* Myfi oedd ei Arweinydd ef o Dŷy Meistr, hyd Borth y Ddinas Nefol.

Mr. *Goneft.* Chwithau a brofasoch mae un trallodus oedd efe.

Mr. *Calondid.* Dô, ond yr oeddwn ni yn gallu cyddwyn ac ef o'r gorau, Canys yr ydys yn fynych yn ymddiried i Wyr o'm galwad i, am Hyfforddiad y Cyfryw ac oedd efe.

Mr. *Goneft.* Wel gan hynny, attolwg gadewch i ni glywed peth yn ei gylch ef, a pha fodd yr ymddydd oedd efe tan eich golygiad chwi.

Mr. *Calondid.* Yr oedd arno bob amser ofn o ddyfod yn fyrr o'r lle 'r oedd efe yn chwennych mynd iddo, yr oedd pob peth yn ei frawychu ef,

a'r a glywei nèb yn Sôn am dano, ac a fae ar ymddanghosiad lleiaf o wrthwynebiad yntho: Clywais ef yn rhuo wrth y Gors Anobaith uwchlaw Mis ynghyd, ac ni feiddieu efe Anturio, er gweled llawer yn myned drosodd o'i flaen ef, a bagad o honynt yn Cynnyg iddo fenthig eu Dwylaw. Ond ni fynnei fyned yn ol ychwaith, Dywedei y byddeu fe marw, onis gallei fyned i'r Ddinas Nefol. Ac er hynny bydde 'n Cael ei daflu i lawr wrth bob anhawstra, a thrangwyddau wrth bob gwelltyn ar a fwrieu nèb yn ei ffordd ef.

Felly 'n 'ol iddo orwedd yn hîr, ger llaw Corfanobaith fel y dywedais i o'r blaen; ar foreugwaith Haulog efe a anturiodd fyned trosodd, ond Oh! braidd y Credeu ef, ei fod wedi dyfod i'r lann. Mae 'n debyg gennyf fod gantho Gors o Anobaith yn ei fynwes, a'i fod ef yn dwyn y Gors honno gyd âg ef i bob man, pe amgen ni allasei fe fych fod fel ac yr oedd ef. Felly fe a ddaeth i fynu at y Porth, sy ymhen y ffordd hon, safodd yno hefyd yn hîr, Cyn meiddio Curo, Pan fydde 'r Porth yn agored, efe a wrthgilie, ac a roddeu le i eraill, gan ddywedyd, nad oedd efe teilwng, er ei ddyfod o flaen rhai at y Porth, etto aeth bagad o honynt i mewn o'i flaen ef. Yno yr oedd y Dÿn druan yn sefyll ac yn Crynu o ofn, fel y buaseu 'n drueni a'r Galon Dÿn ei weled ef: Nid ae efe yn ol y chwaith. Ac o'r diwedd efe a gymmerodd y Morthwyl yr hwn oedd yn hongian wrth ddrws y Porth yn ei Law, ac a darawodd ddyrnod gwann, neu ddau; yna yr agorodd un iddo, ond efe a aeth yn wysg ei Gefn megis gynt. Ond y Porthor a neidiodd allan ar ei ol ef, ac a ddywedodd wrtho, Tydi Ddÿn dychrynedig, beth sy 'n eisiau arnat di? A chydâ hynny efe a syrthiodd i lawr ar y Ddaear, a'r hwn a lefarodd wrtho, a ryfeddodd ei weled mor llewygedig, felly efe a ddywedodd wrtho, Heddwch i ti; Cyfod a thyred i mewn: Canys myfi a egorais y Drÿs i ti, herwydd

herwydd dy fod yn Fendigedig. A chydâ hynny
 efe a gyfododd, ac a ddaeth i mewn yn ddychrynedig,
 a Phan oedd efe oddi fewn, yr oedd arno gywilydd
 ddangos ei wyneb, ond gwedi iddo gael ei graefawu
 yno dro, yn ol yr arfer, gorchmynwyd iddo fyned
 i'w Daith, a dywedpwyd wrtho pa ffordd a gym-
 merei.

Felly efe a ddaeth hyd ein Tŷ ni, ac megis yr
 ymddygafeu efe wrth y Porth, felly y gwnaeth
 wrth Ddrws fy Meistrir y *Deonglwyr*, efe a ymdrodd
 oddiamgylch yn yr oerfel dro hîr, Cyn iddo gynnig
 galw, er hynny ni fynnei fyned yn ol. Ac yr oedd
 y Nôfweithiau yn hîr ac yn oerllyd
 y pryd hynny. Heblaw hynny 'r oedd *Anwybodaeth*
 ganddo Lythr o Angenrheidrwydd yn *yn lliddias*
 ei fynwes at fy Meistr, am dderbyn- *gweddio.*
 iad, a chaniattau iddo gyffuron ei
 Dŷ; a threfnu iddo Arweinydd Calonog a glew, o
 achos ei fod ef ei hûn mor wân galon, ac er hyn
 oll yr oedd arno ofn galw wrth y Drws.

Felly efe a fu druan gŵr o ddeutu yno Cyhyd,
 nes ei fod ef ymron sythu; ie yr oedd ei ddi-
 galondid gymmaint, er iddo weled llawer trwy guro
 yn Cael myned i mewn, etto 'r oedd arno ef ofn
 meiddio. O'r diwedd yr wyfi 'n meddwl i mi
 edrych allan trwy ffenestr, ac wele Ddŷn yn rhodio
 oddiamgylch y Drws, mi aethym atto ef, a gofyn-
 nais iddo, pwy oedd efe; ond druan gŵr, y Dwfr
 a safodd yn ei lygaid ef, felly mi a ddeallais beth
 oedd yn eisiau arno, am hynny mi aethym i mewn,
 ac a fynegais felly yn y Tŷ; a nyni a fynegasom
 y Peth i'n Harglwydd: Yntef a'm hanfonodd i allan
 drachefn, i'w gymmell ef i ddyfod i mewn, ond
 yn wîr mi a gefais waith mawr gyd âg ef, ac o'r
 diwedd efe a ddaeth i mewn, ac mi a ddywedaf
 o ran fy Arglwydd iddo ymddwyn yn dra charedig
 i'w ag atto ef.

Nid oedd yno nemawr o dammaid dâ ar y
 Bwrdd, na's gosodwyd peth o honaw ar ei Draen-
 G 2 siwr

fiwr ef, a dyna 'r pryd y rhoddodd efe ei Lythr, a'm Harglwydd a'i ddarllenodd, ac a ddywedodd y Cae fe ei ddymuniad.

Gwedi iddo aros yno yn hîr, yr oedd efe yn ymddangos beth mwy Calonnog a chynfforddus, Canys rhaid i chwi ddeall fod fy Meistr yn ûn o ymmysgarodd tyner iawn, yn enwedig tu ag at y rhai *Ofnus*, o achos hynny efe a ymddygodd mewn modd tra anogaethol tu ag atto ef.

Ar ol iddo gael golwg ar y pethau oedd yno, ac yn barod i fyned iw ffordd tua 'r Ddinas, fy Arglwydd a roddodd iddo Goftreled a ddwfr Bywiol, fel y gwnaethei o'r blaen a Christion, ynghyd a phethau Cyffurus i'w bwytta. Fel hyn yr aethom ymlaen, a mi ai rhagflaenais ef.

Pan ddaethom lle 'r oedd y tri dihirddyn gwedi eu Crogi, efe a ddywedodd fod arno ofn mae dyna a fydde ei ddiwedd yntef hefyd. Ond pan aethom ymlaen a chanfod o honaw y Groes, a'r Bedd, efe a gefnogodd lawer; ac yr wyf yn addef ei fod ef yn dymuno aros yno drô i graffu yn fanylach arnynt; ac yr oedd efe yn ymddangos wedi hynny 'n dra Siriol.

Pan ddaethom at fryn Anhawfdra ni Safodd efe ddim yno, ac nid oedd arno fawr o ofn y Llewod. Canys rhaid i chwi wybod nad oedd ei drallod ef ynghylch y cyfryw bethau, ond ei ofn ef oedd rhag bod yn ol ei dderbyn yn y diwedd.

Yr wyfi yn tebyg i mi fyned ac ef i mewn i'r Tŷ Prydferth cyn ei fod ef yn ewyllysgar; pan oedd ef i mewn hefyd gwneuthym ef yn gydna-byddus a'r Llangcesau a ydoedd yno, ond yr oedd arno ef gywilydd o fod yn eu Plith, a'i ddymuniad oedd bod ar ei ben ei hûn, ond etto 'r oedd efe yn Caru ymddiddanion da bob amser, a mynych y llechau efe o'r tu ol i wrando; yr oedd hefyd yn hoff iawn gantho weled hên bethau, gan ei hystryied yn ddifrifol yn ei feddwl, efe a ddywedodd wrthyf gwedi hynny, ei fod e yn Caru byw yn y ddau

ddau Dŷ o ba rai y daethom ddiwaethaf, fef y Porth, a Thŷ 'r *Deonglwr*, ond ni's gallodd fod mor hŷ a gofyn bod yno.

Pan aethom hefyd o'r Prŷdferth-dŷ, i lawr y Bryn i Ddyffryn darostyngiad, efe aeth i lawr gystal ac y gwelais i Ddŷn erioed, canys nid oedd efe yn gofalu pa mor wael y byddei ef, trwy ei fod e yn happus yn y diwedd: Ac yr wyfi 'n meddwl fod rhyw gyd-anian rhwng y Dyffryn hwnnw ac ef; am na welais i mo-honaw yr well yn ei holl Bererindod nag yn y Dyffryn hwn.

Ymma y gorweddei ef i lawr, ac y cofleidie 'r Ddaear, a chufanei hefyd y Blodau a oedd yn tyfu yn y Dyffryn hwn. *Galar. iii. 27, 28, 29.*

Efe a gyfodei 'r awron bôb boreu gyda 'r wawrddydd, gan dramwyo i fynu ac i wared yn y Dyffryn.

Ond pan ddaeth efe i ymmyl Dyffryn Cysgod angau, mi a dybiais y Collwn i y Dŷn; nid o ran bod gantho y tueddiad lleiaf i fyned yn ôl, Canys yr oedd ef yn ffeiddio hynny bob amser, ond yr oedd e mron marw rhag ofn. Oh! meddai ef yr Ellyllon eiff a myfi, yr Ellyllon eiff a myfi, ac ni allwn yrru hynny o honaw ef, efe a waeddodd ac a grygleisiodd yno, a phe buasent yn eu glywed ef, fe fuasei yn ddigon o annogaeth iddynt ddyfod a chwympo arnom.

Ond mi a ddeliais fulw 'n fawr ar hyn, fef fod y Glynn hwn mor llonydd tra 'r aethom ni trwyddo, ac yr adnabum i ef y erioed na chynt na chwedyn, mae yn debyg genyfi i'r Gelynion ymma gael Cerydd enwedigol yr awron gan ein Harglwydd, a a pheri iddynt fod yn llonydd tra 'r elei Mr. *Ofnus* drosodd.

Fe fyddai 'n rhu faith adrodd y Cwbwl wrthych, gan hynny ni a grybwyllwn yn unig am un peth, neu ddau yn y chwaneg. (1) Pan ddaeth efe i Ffair y Gwagedd, mi a dybiais yr ymladdei fe a'r holl Bobl yn y Ffair; ofnais hefyd y tarewid ni yn ein pennau,

pennau, gan boethed oedd ei Nattur ef yn erbyn eu Hynfydrwydd hwynt; yr oedd efe hefyd yn dra Deffrous ar y Tîr a reibwyd. (2) Pan ddaeth efe at yr Afon, yr hon oedd heb ûn Bont arni, yno drachefn y bu ef mewn Cyflwr blîn; Bellach yn awr ebe fe y Suddaf fi yn dragywydd; ac felly na chae fe fyth weled y wyneb hwnnw gydâ chyffur, ac y daethei gynnifer o Fillediroedd er mwyn ei weled.

Ac ymma hefyd, deliais Sulw ar yr hyn oedd dra rhyfeddol; Sef, yr oedd Dwfr yr Afon honno yn îs y Dwthwn hwnnw, nag y gwelais i ef erioed; felly efe a aeth trwodd or diwedd heb nemawr gydâ gwlychu ei Esgidiau.

Pan oedd efe yn myned i fynu tua'r Porth *Calondid* a gymmerth ei ymadawiad ac ef, gan ddymuno iddo dderbyniad dâ frŷ, yntef a atebodd MI a GAF, Mi a Gâf, a chydâ hynny ni a ymadowsom, ag ni welais i mo honaw ef mwyach.

Mr. *Gonest*. Mae 'n debyg ynteu ei fod ê yn hap-pus yn y diwedd.

Mr. *Calondid*. Oedd, oedd; ni amheuais i erioed yn ei gylch ef. Dŷn o Ysryd dewisol oedd efe, ond yn unig ei fod ef yn Cael ei gadw 'n dra-isel yn wastad, a hynny a barodd ei fywyd mor llwythog iddo ei hun, ac mor anesmwyth i eraill.

Yr oedd ê yn gochel rhag pechu tu hwynt i lawer; ac yr oedd efe mor *Ofnus* rhag gwneuthur Cami eraill, fel y gwadei efe ei hun yn fynŷch o'r hyn oedd Gyfreithlon, rhag iddo roddi tramgwydd. *Rhuf.* xiv. 21. 1 *Cor.* viii. 13.

Mr. *Gonest*. Ond beth oedd yr achos fod Cystled gŵr dros ei holl Ddyddiau mewn Cymaint Tywyllwch.

Mr. *Calondid*. Y mae dau fath o Resymmau am hynny, ûn yw, mae felly y myne y doeth Dduw iddo fod, Canys rhaid i rai wylo, a rhai ganu: Yr oedd Mr. *Ofnus* yn un ac oedd yn chwareu 'r llais îsaf. Y mae efe a'i gyfeillion yn Seinio a'r offeryn Cerdd

a chwthir a gwynt, Nots pa un fydd fwy alaethus na cherddoriaeth arall : *Matth.* xi. 16, 17. Ond y mae rhai yn dywedyd mae'r Tant garw yw Sail Cerddoriaeth, âc o'm rhan i, nid wyfi yn gofalu dim am y proffesswyr nad yw yn dechre mewn Trwm-garwch meddwl.

Y tant Cyntaf yr ymarfer y Creddorwr ei gyffwrdd yw'r Bâs, neu'r garw, pan fo yn bwriadu dod i'r Cwbwl mewn ton, felly y mae Duw hefyd yn chware ar y tant hwn yn gyntaf, pan fo yn gosod yr Enaid mewn hwyl iddo ei hun yr hyn yn unig yr oedd Amherffeithrwydd Mr. *Ofnus*, ni's gallei fe chwareu ar yn un offeryn Cerdd arall ond hon, hyd o fewn ychydig i'w ddiwedd.

Yr wyfi'n adrodd fel hyn ar ddammegion, er mwyn addfedu Synhwyrâu Darllenwyr ieuaingc; ac o herwydd bôd y rhai Cadwedig yn Llyfr Dadcuddiad yn Cael eu Cyffelybu i Dyrfa o Gerddorion yn Canu ar eu Telynniau ac yn Canu eu Caniadau ger bron yr Orfeddfaingc. *Dat.* xiv. 2, 3.

Goneft. Yr oedd ê'n wr o zel fawr, a debygei un wrth yr hanes a roesoch am dano ef. Canys nid oedd arno ef ddim ofn Anhawfdra, na'r Llewod, na ffair y Gwagedd: Pechod, Marwolaeth, ac Uffern, oedd yr unig bethau Dychrynadwy yn ei olwg ef, o herwydd ei fod ê'n amheus ynghylch ei hawl, neu ei feddiant yn y wlâd Nefawl.

Mr. *Calondid*. Chwi a ddywedasoch yn uniawn, y pethau hynny oedd ei Drallodwyr ef, ac yr oeddynt yn tarddu fel y nodasoch chwi oddiwrth wendid ei feddwl ef ynghylch y pethau hynny, ac nid o wendid yspryd neu y rhan arferedig o Fywyd perrin. Ac yr wyf yn Credu fel y dywaid y ddihareb, efe allasai gnoi'r pentewyn pe buasei yn ei ffordd; ond y pethau ac oedd yn ei Orthrymmu ef, ni's gallodd neb erioed etto eu hysgwyrdd ymmaith yn efmwyth.

Yna ebe *Cristianes*, y mae'r hanes ymma ynghylch Mr. *Ofnus* gwedi gwneuthur i mi lês, Tybiais nad

nad oedd neb yn gyffelyb i mi, ond mi welaf fod rhyw gyffelybrwydd rhwng y gŵr da hwnnw a'm fi; ond ein bod yn amgen mewn dau beth, yr oedd ei flinderau ef Cymmaint fel yr oeddent yn torri allan, ond fy eiddo finnau a gedwais i mewn. Yr oedd hi mor galed arno ef, fel na's gallei guro wrth y Tai barottowyd er Cynnorthwy; ond yr oedd fy ngofid i yn wastadol yn gyfryw ac a wnaeth i mi guro yn uwch.

Tosturi. Pe bawn inneu yn Cyffellu meddwl fy nghalon, gorfyddeu i mi ddywedyd fod rhyw beth o honaw ynglŷn ynnof finnei hesyd. Canys fe fyddei arnafi yn wastad fwy o ofn y Llynn diwaelod, a cholli mynd i Baradwys, nag o golli dim arall. O, meddwn i, o's bydda i mor ddedwydd a chael Trigfan yno, fe fydd yn ddigon, er ymadael a'r holl Fyd iw Ennill.

Matthew. Yna ebe *Matthew*, ofn oedd un peth a wnaeth i mi debyg fy mod ymmhell o berchen-nog Iechydwrïaeth, o herwydd dim a oedd ynnof fy hŷn, ond o's oedd hi felly gyda'r fâth wr da ac efe, p'am na's gall hi fod o'r goreu gyda min-neu.

Iago. Heb ofn, heb Râs, ebe *Iago*, er nad oes gras yn wastad lle mae ofn Uffern; ond er hynny mae'n Sicr, neu'n ddi ammeu, nad oes dim Grâs, lle nad oes dim ofn Duw.

Mr. Calondid. Da y dywedaist, *Iago*, ti a gyrhaeddaiſt y Nôd, o herwydd mae ofn yr Arglwydd yw dechreuad *Doethineb*; ac y mae'n ddilys am y Sawl sy heb ddechreu, nad oes ganddynt na diben na dosparth.

Ond nyni a ddibenwn ein hymddiddanion yma am Mr. *Ofnus*, ond Canu ffarwel iddo fal hyn.

*Y Meister Ofnus tra fu byw,
A ofneu Dduw yn ei galon,
Câsaodd bechod yn ddi baid,
Rhag Colli ei Enaid gwirion,*

*Ac os ofnodd ef fal-hyn,
Y Pwll a'r Llyn diwaelod,
Y Sawl na wnelo 'r un rhyw waith,
Does iddynt obaith Cymmôd.*

*Ob! na byddeu i bawb trwy 'r byd,
Fod o'r ūn fryd ac yntau,
Fel na byddo yn ôl eu Dydd,
Annedwydd mo'u beneidiau.*

Yn awr mi a welwn eu myned ymlaen yn eu hymddiddan. Ac ar ol i Mr. Calondid ddibennu ynghylch Mr. Ofnus, Dechreuodd Mr. Gonestwydd fynegi iddynt am ūn arall a'i Enw ef oedd Mr. Hunan-ewyllys. Yr oedd efe yn Cymmeryd arno fod yn Bererin, ond yr wyfi yn gadael na ddaeth ef erioed i mewn i'r Porth sydd ymhen y ffordd.

Mr. Calondid. A chwedleuasoch chwi ddim erioed ag ef ynghylch hynny?

Mr. Gonest. Do, amryw brydiau; ond efe a fyddai 'n waftad yn debyg iddo ei hunan yn hunanol-ewllys, nid oedd efe yn prifio am ddyn, na rheswm, nag Enfiamp!; ond yr hyn y gynhyrfei ei feddwl ef iddo, a wnaï efe, ac ni ellyd ei ddenu ef i ddim arall.

Mr. Calondid. Er tolwg pa wyddorion oedd efe yn ei ddal, oblegid y mae 'n ddiammau gennyf y gwyddoch chwi?

Mr. Gonest. Yr oedd efe yn dal y gallei Dŷn ganlyn beiau, gyftal a rhinweddau 'r Pererinion, ac os gwnelei 'r ddau y byddei fe ficer o fod yn gadwedig.

Mr. Calondid. Beth! pe dywedasei fod yn bosibl i'r Gwŷr goreu fod yn gyfrannog o feiau gyftal a rhinweddau 'r Pererinion, ni buasei fawr achos i'w feio ef. Canys yn wir nid y'm ni yn gwbl rydd oodi wrth ūn bai, ond tan ammod i ni wlio ac ymdrechu.

Ond yr wyfi yn tebyg mae nid hyn yw 'r peth : Ond os wyfi yn eich iawn ddyall chwi, eich meddwl yw, ei fod ef o'r Opiniwn, bod hynny 'n ganiataol i fod felly.

Mr. *Gonest*. Ie, ie ; felly 'r oedd efe yn Credu ac yn gwneuthur.

Mr. *Calondid*. Ond pa fail oedd ganddo ef i ddyweyd felly ?

Mr. *Gonest*. Dywedyd yr oedd efe fod gantho sctrythrau i brofi hynny.

Mr. *Calondid*. Er tolwg Mr. *Gonest* rwydd ; adroddwch i ni rai o honynt, sef y Pethau mwyaf hynodol.

Mr. *Gonest*. Mi a wna felly, yn gyntaf ynghylch ymarfera Gwagedd Gwŷr eraill, yr hyn beth a wnaethpwyd gan *Ddafydd* Anwylyd Duw, a chan hynny y gallei yntef wneuthur felly. A *Solomon* a fyddei yn Cadw mwy nag un wraig, ac am hynny y gallei yntef wneuthur felly.

Dywedodd i *Sarah*, a Byd wragedd Duwiol yr Aipht ddywedyd Celwydd, ac y gallei yntef hefyd hynny.

Dywedodd hefyd, i'r Discyblion fyned wrth arch eu Meistr a chymmeryd ymmaith Afflyn y perchen-nog, ac o herwydd hynny a gallei yntef wneuthur felly.

Ac i *Jacob* ennill Etifeddiaeth ei Dâd trwy dwyll a lledrithiad, ac o herwydd hynny gallei yntef wneuthur felly.

Mr. *Calondid*. O rhyfedd ! a ydych chwi yn siccr ei fod ef o'r Opiniwn hwn ?

Mr. *Gonest*. Mi a'i Clywais ef yn ymddadlu drosto, ac yn dwyn Ysctrythyr, a rheswm am dano, &c.

Mr. *Calondid*. Dyna Opiniwn nad yw addas ei oddef yn y Byd.

Mr. *Gonest*. Ond dyallwch fi yn iawn : nid oedd efe yn dywedyd y gallei pawb wneuthur hynny ; ond y gallei 'r sawl ac oedd a rhinweddau 'r Cyfryw rai ynthynt, wneuthur hefyd yr un pethau.

Mr.

Mr. *Calon*. Pa gam ddibenion a ddichon fod mwy ffugiol? Mae hyn gymmaint a dywedyd o herwydd i wyr da gynt bechu trwy wendid, fod gantho yntef ganiatâd iw wneuthur ef mewn meddwl rhyfygus, neu o herwydd i Blentyn o achos awel o wynt, neu daro ei droed wrth garreg, gwympo, a difwyno ei hunan yn y pydew, gan hynny y dichon yntef o'i wirfodd orwedd i lawr, ac ymdreiglo fel Hwch yn y dom. Pwy a debygei y gallasei un Dyn gael ei ddallu gymmaint trwy rym trachwant? Ond gwir yw yr hyn a Scrifennwyd; Hwyl a dramgwyddasant wrth y Gair, gan fod yn anufudd i'r hyn yr ordeinwyd hwynt hefyd, i *Pet. ii. 8.*

Ei dŷb ef y gall y sawl sy'n ymroi i'r Cyfryw feiau feddiannu Rhinweddau gwyr Duwiol, sydd hudoliaeth gymmaint a'r llall; tel pe dywedei 'r Cîd fod gantho gynheddfau Plentyn; o achos ei fod yn lleppian i fynu ei fydrddi Drowllyd ef. Nid yw bwyttu pechodau Pobl Dduw ddim argoel o fod un yn meddiannu ei rhinweddau. *Hof. iv. 8.*

Nid oes argoel yn y byd fod gan y neb ac sy o'r oppiniwn hwn, na ffydd, na chariad yntho. Ond mi a wn i chwi wrth-ddadlu yn egniol i'w erbyn ef, attolwg beth a ddywedodd efe drosto ei hun?

Mr. *Gonest*. Fe a ddywedodd fod gwneuthur felly trwy opiniwn, yn ymddangos yn onestach o lawer, nai wneuthur ef, ac etto dal mewn Barn yn ei erbyn ef.

Mr. *Calon*. Atteb Ddrygionus dros ben, yw hon; canys er bod gollwng y ffrwyn yn rhydd i drachwantau yn ddrwg; etto pechu, ac ymddadleu dros ganiatâd i hynny, sydd waeth; y mae'r naill yn tramgwyddo'r golygwyr yn ddamweiniol, a'r llall yn eu gyrru trwy resymmau i'r Rhwyd.

Mr. *Gonest*. Y mae bagad o'r un feddwl ar Dyn ymma, a hynny sydd yn gwneuthur myned ar Be-terindod mor ddi gyfrif ac ydyw.

Mr. Calon. Chwi a ddywedafoch y gwîr, ac Alaethus yw yr peth : Ond yr hwn sy 'n ofni Bre-nin paradwys a ddaw allan o honynt oll.

Cristianes. Y mae Opiniwnau dieithr yn y Bÿd ; Mi a adwaenwn un ac a ddywedodd ei bod hi yn ddigon buan i edifarhâu pan fyddai ar welu Angau.

Mr. Calondid. Nid yw 'r Cyfryw rhy ddoeth : Fe fyddai anhawdd gân hwnnw, pe gorfyddau arno redeg ugain Milldir mewn Wythnos am ei Fywyd, oedi 'r Siwrnai hon hyd yr awr ddiweddaf o'r Wythnos.

Mr. Gonest. Union y dywedafoch, ac etto mae y rhan fwyaf o'r fawl sy 'n eu Cyfryf eu hunain yn Bererinion, yn gwneuthur felly.

Yr wyfi fel y gwelwch chwi yn hên ŵr, ac yn ymdeithydd yn y ffordd er ys llawer Dydd ; a mi a ddeliais Sulw ar lawer o bethau.

Mi a welais rai yn Cychwyn, fel pe gyrrasent yr holl fÿd o'u blaen ; ac er hynny yn feirw ymmhen ychydig o Ddyddiau fel y rhai hynny yn yr Anial-wch, ac felly ni chawfant fÿth olwg ar wlâd yr Addewid.

Mi a welais rai nad oedd debyg i fod yn ddim, ar eu Cychwnaid ar Bererindod, fel y tybieu Dÿn na buasent byw ddiwrnodd, ac er hynny hwy a ddaethant yn Bererinion da.

Mi a ddeliais Sulw ar rai yn rhedeg yn fuan ymlaen, ac ymmhen ychydig amser, yn rhedeg mor gyflym yn eu hôl drachefn.

Mi a glywais rai ac oedd yn Canmol bywyd Pererinion ar y Cyntaf, ac ymmhen ennyd yn dad-leu Cymmaint yn eu herbyn.

Ac mi a glywais rai pan ddechreuafant gychwyn tua Pharadwys, yn taeru fod y Cyfryw Lê yn ddilys ; a chwedi Cyrraedd ymmron yno, yn dychwelyd yn ôl drachefn, ac yn dywedyd nad oes y Cyfryw Lê.

Mi a glywais rai yn ymfawrygu o'r hyn a wnaent hwy mewn achos iddynt gael eu gwrthwynebu, ac er hynny wrth larwm anwir, yn ffoi oddiwrth y ffydd, a ffordd y Pererinion.

Yn awr fel yr oeddent yn eu ffordd, daeth un ar redeg i'w Cyfarfod hwynt, ac a ddywedodd, Foneddigion, a chwithau rai Cyffredin; os ydych yn Caru eich bywyd, diengwch; o herwydd y mae'r Yspeilwyr o'ch blaen chwi.

Mr. *Calondid*. Yna ebe Mr. *Calondid*, y rhai a ymosododd gynt ar ychydig ffydd ydynt hwy. Wel, gadewch iddo ebe ef, yr y'm ni yn barod iddynt; Felly hwy aethant ymlaen; ac yn disgwyl Cyfarfod y dihirwyr ymhôb Croesffordd: Ond pa un bynnag ai Clywed a wnaethant am Mr. *Calondid*, neu yntau iddynt gael rhyw Ddifyrwch arall, ni ddaethant hwy ddim i fynu at y Pererinion.

Erbyn hyn yr oedd *Cristianes* yn ewyllysio Cael Lletty i'w Phlant a hithau, am eu bod hwy yn flinedig.

Yna ebe Mr. *Gonest*, y mae Tŷ Lletty da ychydig o'r blaen, lle mae ūn *Gaius*, Discybl urddasol yn tario. *Rhuf. xvi. 23.*

A chytuno y wnaethant oll i droi i mewn yno. Ac yn hytrach wrth glywed yr hên ŵr bonheddig yn rhoi'r fâth air da iddo, a phan ddaethant at y drws hwy aethant i mewn heb guro, am nad yw arferol gan Bobl guro wrth ddrws Ty Tafarn.

Yna hwy alwasant ar ŵr y Ty gan ofyn iddo a gaent gennad i orwedd yno y Noswaith honno?

Gaius. Cewch wyr Boneddigion, os ydych chwi yn wyr Cywir, Canys nid yw fy Nhy i yn agored i neb ond Pererinion yn unig. Clywed hynny a barodd i *Gristianes*, a *Thosturi*, a'r Plant Lawenhychu am fod Gŵr y Tŷ yn caru Pererinion.

Felly hwy a alwasant am Ystafelloedd, a'r Gŵr a ddangosodd ystafell i *Gristianes* a'i Meibion ynghyd a

Thofuri. Ac yftafell arall i Mr. *Calondid* a'r hên wr Bonheddig.

Yna ebe Mr. *Calondid*, Da *Gaius*, moes glywed Beth sydd gen-nit ti i swpper? Canys fe ddaeth y Pererinion hyn o bell heddyw, ac y maent yn lluddiedig.

Gaius. Y mae hi yn rhy hwyr heno, i allu yn addas fyned allan i geisio bwyd; Ond os medrwyd fodloni i'r lluniaeth sydd gennym ni, chwi a'i Cewch gyda chroesaw.

Mr. *Calondid.* Nyni a fyddwn bodlonus i'r hyn sydd gennit di yn dy Dŷ, oblegid Cyn belled ac y profais i tydi, nid ydwyf un amfer wedi dy adel heb yr hyn sydd gyfaddas.

Yna efe aeth i lawr, ac a barodd i'r Arlwywr-bwyd, Enw pa un oedd *Profi'r hyn fy dda*, baratoi swpper i gennifer o Bererinion, a chwedi hynny, efe a ddaeth attynt eilwaith, ac a ddywedodd, Dowch fy Nghyfeillion anwyl, y mae i chwi Groesaw ymma, ac yr wyfi yn llawen fod gennyf Dŷ i'ch derbyn chwi; ac os gwelwch chwi fod yn ddâ, tra fyddys yn Arlwyro swpper, gadewch i ni groesawu y naill y llall a rhyw ymddiddanion da: A hwy a ddywedasant oll, bodlon ŷm.

Gaius. Yna ebe *Gaius*, Gwraig i bwy yw'r wraig-dda Barchedig ymma, a Merch i bwy yw'r herlodes hon?

Mr. *Calondid.* Gwraig i un *Cristion* yw hi, Pererin yn yr amferoedd gynt, a dymma ei bedwar Mâb ef, a'r Forwynig hon sydd un o'i chydabyddiaeth hi, ac a Annogodd hi i ddyfod ar Bererindod gyda hi. Ac y mae'r Bechgyn oll wedi Tebygu i'w Tâd, gan chwenychu rhodio yn ei Lwybrau ef: Ie, o's Canfyddant un Gorwedd-le i'r hên Bererin; neu olei Droed ef, bydd hynny yn peri llawenydd i'w Calonnau, a chwenychant orwedd neu sengi yn yr un Lle.

Gaius. Yna ebe *Gaius*, ai dymma wraig *Cristion*? ac a'i dyma ei Blant ef? Mi adwaenwn Dâd eich Gwr chwi,

chwi, ie a thâd ei Dad ef hefyd, bu fagad o wŷr da or Gyff-genedl hon; eu henafiaid oedd yn preswyllo ar y Cyntaf yn *Antiochia*. *Act. xi. 26.*

Yr oedd Taid, a hên-daid *Cristion* yn wyr Ardderchawg iawn, diammau gennyf i chwi ei glywed ef yn sôn am danynt hwy; Canys fe ddarfu iddynt hwy tu hwynt i bawb ar adwaenwn i, ymddangos yn wŷr o Rinweddau mawr, mewn gwroldeb dros Arglwydd y Pererinion a'u ffyrdd, a phob rhyw sawl oedd yn ei garu ef.

Clywais hefyd am fagad o Geraint eich Gŵr ac a wrth-safodd bob profedigaeth er mwyn y Gŵirionedd. Sef *Stephan* yn un o'r rhai Cyntaf o'r Tylwyth, o Lwynau pa un y tarddodd eich Gwr chwi, efe a Labuddwyd a Cherig. A *Iago* oedd un arall o'r Genedl a laddwyd a min y Cleddyf, heb sôn am *Paul*, a *Pheder*, hênafiaid eich Gŵr chwi.

Yr oedd un *Ignatius* a daflwyd i'r Blewod; a *Romanus*, Cnawd pa un a dynnwyd oddiwrth ei escyrn, a *Pholicarpus*, a ymddygodd fel Gŵr wrth ddioddef Angerdd y Tân. Ac yr oedd un arall a grogwyd i fynu mewn Basged i'r Caccwn i'w ddifa, a gosodwyd un arall mewn sách ac a fwriwyd i'r môr i'w foddï am fod yn caru bywyd Pererin, ie peth amhosibl a fydd ei galw i Gôf bawb o'r Llwyth hwnnw, ac a ddioddefodd gamwri a marwolaeth o wir gariad ar Fywyd Pererinion. Ni fedra fi lai na llawenhychu weled Pedwar o'r fâth Feibion wedi eich Gŵr eu gadael o'i ôl. Ac yr wyfi yn gobeithio y Cynhaliant hwy i fynu Enw eu Tâd, gan rodio yn ei Lwybrau ef hyd y diwedd.

Mr. *Calondid*. Yn wir fyr, y maent yn Llangciau bywiog, ac wrth bob tebygoliaeth am ddewis ffordd eu Tâd.

Gaius. Dyna 'r peth gan hynny y mae Teulu *Cristion* yn debyg i ymdannu ar hyd wyneb y Ddaiar, ac i fod yn aneirif etto yn y Byd: Gan hynny bydded i *Gristianes* ymosyn am ryw Langcesau i'w mei-

bion, iw Dyweddio iddynt, &c. Fel na bo i Enw eu Henafiaid gael fyth eu hanghofio yn y Byd.

Mr. *Gonest*. Gresynnus yw i'r Teulu hwn syrthio diffoddi yn llwyr.

Gaius. Syrthio yn llwyr ni's geill ef, ond lleihau a ddichon efe; gan hynny Cymmered *Cristianes* fy Nghyngor i, Canys dyna'r unig ffordd i'w gynnal i fynu.

Ac yn wir *Gristion* anwyl ebe'r Lletteuwr wrth *Matthew*, bydd Llawen gennyf dy weled ti ath gyfeillies *Tofluri* ymma ynghyd mewn ystâd Priodas; gan hynny *Cristianes* Cymmer *Dofluri* yn nês Carennydd iti, o's bydd hi fodlon rhodder hi 'n briodi *Matthew* dy Gyn-fab di: Canys dyna'r unig fôdd i gadw eich hiliogaeth chwi ar y Ddaiar.

Felly y Cytunwyd ar y Gyfathrach hon, a'r Briodas a gyflawnwyd ymhen amser: Ond chwi a gewch eu hanes yn helaethach etto.

Gaius. hefyd a chwanegodd, gan ddywedyd, Mi a Lefaraf yn awr ymhlaid Gwragedd, i gymmeryd ymmaith eu Gwarth, Canys megis y daeth Angau a melldith i'r Byd trwy Wraig, *Gen.* iii. 16. Felly y daeth Bywyd a iechyd; o blegid Duw a ddanfodd ei Fâb yn iachawdwr i'r Byd wedi ei wneuthur o Wraig. *Esay.* vii. 14.

Ie y mae'n dangos hefyd y modd yr oedd y fawl a ddaeth ar ol, yn ffeiddio gweithred eu Mam; y rhyw ymma tan yr hên Destament a chwennychent Blant, fel o's digwyddei hap y wraig hon, neu arall, fod yn fam i iachawdwr y Byd.

Ac mi a ddywedaf ymhellach, pan ddaeth yr achubwr i'r byd, yr oedd Gwragedd yn Llawenychu yntho, cyn bod na Gŵr, nag Angel. *Luc* ii. 19. *Pen.* viii. 2, 3. *Pen.* vii. 37, 50. *Joan* xi. 2. *Matth.* xxvii. 55, 61. Ond nid wyf yn darllain i ūn Gŵr erioed, roddi Cymmaint a Grôd i Grift, Eithr, y Gwragedd a'i Canlynasant ef, gan weini iddo o'r hyn oedd ganddynt, Gwraig a olchodd ei

Draed ef a'i dagrau, a Gwraig a Eneiniodd ei Gorph ef i'r Claddedigaeth.

Gwragedd hefyd a'i canlynasant ef at y groes. A Gwragedd a'i canlynasant ef oddiwrth y groes, ac a eisteddasant wrth ei fedd ef, Gwragedd hefyd oedd gyntaf gyd âg ef ar forau ei Adgyfodaidd, a Gwragedd a ddyg y newydd hwn gyntaf at ei Ddiscyblion, sef ei fod ef gwedi Cyfodi oddiwrth y Meirw; gan hynny fe a ymddengis yn amlwg eu bod hwy yn dra chyfrifol, ac yn gyd gyfrannog a ni o Râs y Bywyd.

Erbyn hyn danfonodd y Côg i fynu i ddangos fod Swpper ymron parod, ac a ddanfonodd un i ofod y Lliain, a'r Dyfsglau, ac i ofod Halen a bara mewn trefn.

Yna ebe *Matthew*, y mae'r olwg ar y Lliain ar rhag-redegwr o'n Swpper, wedi ennill ynnosi fwy awyddfryd at fy Lluniaeth, nag oedd gennyfi or blaen.

Gaius. Felly bydded i'r holl Athronddysg Gweini-dogaethol lêsu i ti yn y Bywyd hwn, nes cenhedlu ynnot fwy o Awyddfrydd i eistedd ar Swpper gyd â'r Brenin mawr yn ei Deyrnas; o blegid nid yw'r holl Bregethau, Llyfrau, a'r Ordeinhadau ymma, ond fel gosodiad y Dyfsglau, a gosodaidd yr Halen ar y Bwrdd fydd gyffelybiaeth i'r Wlêdd a wna ein Harglwydd i ni pan ddelom iw Dŷ ef.

Felly Swpper a ddaeth i fynu, ac yn gyntaf rhoddwyd y Balfais ddehau, ar ysgwyddog ddehau, a pharwyden y gwhwsan a'r y Bwrdd o'u blaen hwynt: *Levit. vii. 32, 33, 34*. I ddangos iddynt fod yn rhaid dechrau prydiau bwyd gyd â gweddi a mawl i Dduw. Ar ysgwyddog-dderchafel y derchafodd *Dafydd* ei Galon i fynu i Dduw, ac a pharwyden y cwhwsan lle'r oedd ei Galon ef yn gorwedd, ac ar hono'r arferai bwyso ar ei Delyn wrth chwareu. *Pf. xxv. Heb. xiii. 15*.

Yr oedd y ddwy Ddyfsglaid ymma yn iraidd a melus, felly hwy a fwyttasant oll yn ddigonol o honaw.

Y peth nefaf a ddygpwyd i synu oedd costreled o Win cyn goched a'r Gwaed, yna ebe *Gaius* wrth-ynt, yfwch yn helaith o hwn. Canys dymma ffrwynt y wir Winwydden sydd yn Llawenychu dyn. Felly yfed a wnaethant a Llawen oeddynt *Deut.* xxxii. 14. *Barn.* ix. 13.

Y Ddysglaid nefaf oedd Llaeth yn llawn o friwfion Bara, ond ebe *Gaius*, bwyttaed y bechgyn o hwn fel y cynhyddont trwyddo. *1 Pet.* ii. 1, 2.

Yna hwy a ddygasant i synu Ddysglaid o ymenyn a Mêl, yna ebe *Gaius*, bwyttewch yn helaith o hwn hefyd, Canys y mae fe yn dda i'ch bywiogi, ac i gryfhau eich Barn, a'ch Dyalldwriaeth.

Dymma Ddysglaid ein Harglwydd ei hun pan oedd efe yn Plentyn. Ymenyn a Mêl a fwytu efe, fel y medro ymwrthod a'r drwg ac ethol y da. *Esay.* vii. 15.

Yn ol hynny hwy a ddygasant iddynt Ddysglaid o Afalau, ac yr oeddynt yn ffrwyth blasus iawn. Yna ebe *Matthew*, a allwn ni fwyta Afalau, gan mae trwyddynt hwy y Twyllodd y Saph ein cyn-fam.

Yna ebe *Gaius*.

*Afalau ydynt hwy a pha rai fe 'n twyllwyd,
Ag etto nid afalau, ond a phechod i'n halogwyd;
Ffrwythau gwaharddedig o's bwyttawn a'n llygra,
Ond hwy a wnant ddaioni pan orchmynir ini bwytta
Ifed yr holl Eglwys o'r gwppan megis Clomen,
Ar sawl sy'n glâf o gariad bwyttaed afalau'n
llawen.*

Yn wir ebe *Matthew*, yr wyfi yn petruso 'n sawr, o blegid mi a sum Glâf yn ddiweddar am imi fwyta ffrwythau.

Gaius, Ffrwythau gwaharddedig a'ch gwna yn Glâf, ond nid dim a gennadhaodd ein Harglwydd a wna i ni niwaid,

Tra yr oeddent yn ymddiddan fel hyn, Cyflwynwyd iddynt Ddysglaid o Gnau. *Can.* vi. 11.

Yna

Yna ebe rhai ac oedd wrth y Bwrdd, y mae Cnau yn ddrwg ar lês Dannedd meddalion, yn enwedig Dannedd Plant; yr hyn beth pan glywodd Gaius efe a ddywedodd.

*Dammegion Caled ydyw Cnau,
Er bod rhai weithiau 'n goegion,
Mae'r lleill yn gwyradd iawn eu gwisg,
A chanddynt blisg teneuon.*

*Ona torri'r blisgin pawb a ddwyd,
Fod ynddo fwyd rhagorol,
Cymmerwch oll o honynt hwy,
Ych Ciniaw fydd mwy digonol.*

Erbyn hyn yr oeddent oll yn llawen, gan eistedd wrth y Bwrdd dro hîr, tan ymddiddan ynghylch amryw bethau; yna ebe'r Henawgwr Bonheddig wrth y Llettywr, tra 'r ym ni ymma yn torri'r Cnau a roddasochchwi o'n blaeneu, mi a ddymunaf arnoch o's rhynga bodd i chwi Dddeongl i mi y Dychymmyg hwn a ofodaf o'ch blaen.

*Rhyw Ddyn oedd a rhai 'n ei gyfrif yn anoeth,
Pa mwyaf y wasgarai, mwyaf oedd ei Gyfoeth.*

Yna hwy a wrandawfant oll yn ddiwyd, gan ryfeddu, a disgwyl beth a ddywedai Gaius. Yntef yn ol eistedd yn fyn dros hîr ennyd, a'i hattebodd ef fel hyn.

*Y Sawl fy yn rhoi i'r Tlawd mewn eisiau,
Yn Ddeg dyblyg fe a'i Ceiff adrau.*

Yna ebe Joseph, Syr mae'n rhaid i mi gyfaddef wrthyf fy mod yn Creddu na's gallasech chwi moi Ddeongli.

Oh! ebe Gaius, fe'm haddysgwyd i yn hîr yn y ffordd hon: Nid oes un athro fel profiad, mi a ddyfsgais

ddysgais gan fy Arglwydd fod yn Garedig, ac a brofais i mi ynnill trwy hynny; deliais sylw ar y Gair sy yn dywedyd fel hyn ----- fef, Rhyw ūn a wasgar ei dda, ac efe a chwanegir iddo: A rhyw un arall a arbed mwy nag a weddai, ac a syrth i dlodi. Rhyw un a ymffroftia ei fod yn gyfoethog, ac heb ddim ganddo: Ac arall ei fod yn dlawd, y chyfoeth lawer iddo. *Dihar. xi. 24. xiii. 7,*

Yna *Samuel* a fisialodd ynglust *Cristianes*, gan ddywedyd fy Mam, dymma Dŷ Gŵr da iawn, er tolwg gadewch i ni aros ymma yn hîr, a bydded i'm Brawd *Matthew* briodi *Tosturi* cyn yr elom ymhellach.

A *Gaius* eu Lleteuwr a'i Clybu ef, ac a ddywedodd bodlon ydwyf gyd âg ewyllys da, fy Machgen i.

Felly hwy a arhofasant yno Fîs, ac yn rhagor; a rhoddwyd *Tosturi* yn briod i *Matthew*.

Tra 'r oeddent yn aros yno, *Tosturi* yn ol ei harfer, a wnae Beisiau, a Gwisgoedd eraill yw rhoddi i'r tlodion, a thrwy wneuthur fel hyn hi a ddygodd Ait da i'r Pererinion.

Ond i ddychwelyd drachefn at ein Yftori: Gwedi dar fod Swpper, y Llangiau a ddymunasant gael mynd i'w Gwelau, o herwydd eu bod yn lluddedig gan eu taith; yna *Gaius* a alwodd am un i ddangos iddynt eu Ystafell; ond ebe *Tosturi*, myfi a'u rhoddaf hwy yn eu Gwelau.

Felly hi a'u dodes hwy yn eu hesmwythdra a melus y Cŵsgasant, ond y lleill a eisteddasant i fynu trwy 'r Nôs: Am fod *Gaius* a hwythau yn gyfeillion Cyfaddas, fel na's gwyddent pa fodd i ymadael; a hwedi hîr ymddiddan ynghylch eu Harglwydd, a'u hunain, a'u siwrnau, hên Mr. *Gonestrwydd* a ddechreuodd heppian.

Yna ebe Mr. *Calondid* beth fyr a ydych chwi yn dechrau Cyngu? Ymysgydwch yn ddeffrous, a mi roddaf Ddychymmyg i chwithau.

Yna ebe Mr. *Gonest*, Moeswch i ni ei glywed ef, a Mr. *Calondid* a'i hadroddodd fel hyn.

*Y Sawl elo i ladd ei Elyn,
Rhaid ei orchfygu cyn ei gychwyn ;
A'r sawl fo'n chwennych byw oddi ymma,
Rhaid iddo farw gartre yn gynta.*

Oh ! ebe Mr. *Gonest*, Dychymmyg caled yw ef, sef caled i'w Ysbyfu, a chaletach i'w weithredu. Ond dowch chwi fy Lletywr ebe fe, o's gwelwch fod dda mi adawaf i chwi ei ddeongli ef, a minnau a wrandawaf.

Nag ê ebe *Gaius*, i chwi y rhoddwyd ef, a disgwyliar i chwi ei ateb ef.

Yna ebe 'r hen ŵr bonheddig.

*Mae'n rhai i Râs orchfygu'r Dyndod,
Cyn y lladdo'r Dyn ei bechod,
Arbaid i'r sawl fy am fyw'n y Nefoedd,
Farweiddio ei gnawd a'i holl weithredoedd.*

O'r gorau ebe *Gaius*, Athrawiaeth iachus a phrofiadwy fy yn dysgu hyn. Canys yn gyntaf, nes i Râs egluro ei hun, a gorfod yr Enaid a'i ogoniant, y mae efe 'n llwyr ddigalon i wrthwynebu Pechod, ac heblaw hynny o's Pechod yw rhaffau Diafol, a pha rai y rhwymir yr Enaid, pa fodd y gwrth-saif ê cyn ei ryddhau o'r Gwendid hwnnw?

Yn ail. Nid all neb a'r a adwaeno naill ai Rhefwm, ai Grâs, gredu y dichon Dŷn fod yn Golofn fywiol o Râs, tra byddo ê yn gaethwas i'w Lygredigaethau ei hun, ac yn awr y daeth i'm Côf Ystori a dal ei chlywed.

Yr oedd Dau ŵr ac a aeth a'r Bererindod, sef un yn ieuangc a'r llall yn hên ; yr oedd gan y Gŵr ieuangc Lygredigaethau Cryfion i ymdrechui a hwy. Ond Pechodau 'r hên ŵr oedd gwedi dadfeilio gyda methiantrwydd Nattur ; ac er hynny yr oedd y Gŵr ieuangc yn mesur ei Gamrau mor gymmwys a'r hên ŵr, ac yn gwbl mor ymysgafn ag yntef ;

Pwy

Pwy neu pa un o honynt yn awr oedd ai Râs yn Llwyrchu egluraf, gan fod y ddau mor debyg i'w gilydd?

Mr. *Goneft*. Grâs y Gwr ieuangc yn ddiau, am ei fod ê yn blaenori yn erbyn y gwrthwynebrwydd Cryfaf, a hyn fy yn rhoi goleufynag mae fe yw'r Cryfaf, yn enwedig pan y mae'n Cyd gerdded ar Cyfryw un na chyffwrdd a haner Cymmaint o Lygre-digaeth, fel yn ddiammau nad yw henaint.

Ac ymhellach mi a ddeliais fulw, fod hên Bobl yn eu Siomi eu hunain a'r Camsyniad hwn, sef yn Cymmeryd methiantrwydd Nattur yn lle Buddugoliaeth Rafol ar eu Llygredigaethau, ac felly ydynt debyg o'u twyllo eu hunain.

Yn wir hên Bobl Râfol fydd mwyaf Cymmwys i roddi Cyngor i'r ieuaingc, am eu bod wedi canfod mwy o wagedd pethau. Ond etto pryd y bo hên ac ieuangc yn cyd ofod allan, y mae blaenoriaeth gan y Gwr ieuangc o wneuthur yr eglurhâd teccaf o waith Grâs o'i fewn, er bod Llygredigaethau'r hên Ddyn yn wannach trwy fethiant Nattur.

Fel hyn yr eisteddasant dan ymddiddan a'u gilydd nes torri or wawr ddydd, erbyn hyn yr oedd tylwyth y Tŷ wedi Codi, a *Christians* y barodd i'w Mâb *Iago* ddarllain pennod: Ac yntef a ddarllenodd y 53 o *Esfay*. A phan ddarfu iddo ddarllain, Mr. *Goneft*, a ofynnodd pa-ham y dywedpwyd fod yr Iachawdwr yn dyfod o dîr sych, ac hefyd nad oedd iddo na phryd na thegwch?

Yna ebe Mr. *Calondid*, i'r Cyntaf yr wyf yn ateb mae o achos bod Eglwys yr Iwddewon, o ba un y tarddodd Crist, ymron colli y pryd hynny ffriwyth ac Ysryd Crefydd.

Yn ail, yr wyf yn ateb, fod y geiriau wedi eu llefaru ymherfonau'r anffyddloniaid, y rhai o achos nad oes ganddynt olwg i ganfod i Galon ein Tywysog, ydynt yn ei farnu yn ol ei waeledd oddi allan, yn gyffelyb i'r Sawl ni's gwyddant fod Mei-

ni gwerthfawr gwedi ei gwisgo oddiallan a chryf-
tyn garw, pan gaffo un o honynt y Cyfryw, hwy
a'i taflant hi ymmaith fel Carreg arall, o herwydd
na's gwyddant werth y peth a gawfant.

Wel, ebe *Gaius*, yr ydych chwi ymma yr aw-
ron; a chan fod Mr. *Calondid*, fel y gwn i yn
hylaw ar ei Arfau, felly os gwelwch fod yn orau,
ar ol i ni adnewyddu ein hunain, ni a rodiwn
i'r Meusydd i yspio a allwn ni wneuthur rhyw
ddaioni, y mae ynghylch Milldir oddiymma GAWR
a Elwir Lladd daioni, ac y mae efe yn ni-
wedio llawer ar Brif-ffordd y Brenin yn y parthau
ymma: Ac mi a wn o ddeutu pa fan y mae ei
gynmiwerfa ef, y mae efe yn feistr i nifer o La-
dron; a da fyddai pe gallem ei yrru ymmaith o'r
Ardaloedd hynny.

Felly hwy a gydsyniasant ac a aethant tuag yno,
a Mr. *Calondid* a gymmerodd ei Gleddef, ei Helm,
a'i Darian, a'r lleill Waywffyn.

A phan ddaethant lle yr oedd efe, hwy au Caw-
fant ef ac un Gwan-feddwl yn ei Law, yr hwn a
gymmerafid gan ei weision ef, ac a'u dugasant i-
ddo; A'r Cawr oedd yn ei anrheithio ef, ac yn
bwrïadu pigo ei Esgryn cyn pen hîr, Canys yr oedd
efe a Natur ysglyfaethu ynddo.

Felly Cyn gynted ac y Canfu efe Mr. *Calon-
did* a'i Gyfeillion yn arfogion wrth enau eu ffau,
Gofynodd iddynt beth oeddent hwy yn ei geisio?

Mr. *Calondid*, Dy geisio di, Canys nyni a ddae-
thom i ddial am yr amryw Bererinion a Laddaist
di, gan eu llysgo hwynt allan o Brif-ffordd y Bre-
nin; ac am hynny tyred allan o'th ogof. Felly
efe a'i harfogodd ei hun, ac a ddaeth allan; ac
ymladd y wnaethant ychwaneg i awr, yna ebe 'r
Cawr, pa-ham yr ych-chwi ymma ar fy Nhîri?

Mr. *Calondid*, I ddial Gwaed y Pererinion, fel
dywedais wrthyf or blaen; ac i ymladd yr
ethant drachefn, a'r Cawr a wnaeth i Mr. *Calon-*

did gilio yn ei ol, ond efe a ymwrolodd eilwaith, ac yn Amllder ei nerth fe ymneidiodd at Ben ac ystlysau 'r Cawr, fel y syrthiodd ei Arf o'i Law, ac yn hynny o odfa werthfawr efe a'i tarawodd, ac ai Lladdodd ef; ac a dorrodd ymmaith ei Ben ef, ac a'i dug i'r Llettŷ.

Cymmerodd hefyd Mr. *Gwan-feddwyl* y Pererin ac a'i dygodd gyd âg ef i'w Lettŷ, a phan ddaethant adre, dangosafant ei Ben ef i'r Tylwyth. Yna hwy ai gosodafant ef i fynu, fel y gwnaethant i eraill o'r blaen er rhybydd a dychryn i'r fawl a gynnygieu wneuthur felly rhagllaw.

Yna y gofynnafant i Mr. *Gwan-feddwyl*, pa fodd y syrthiafei ef i Ddwyllo 'r Cawr.

Mr. *Gwan-feddwyl*. Dŷn afiachus fel y gwelwch chwi wyfi, ac am fod Angau yn arferol o guro wrth fy Nrŵs unwaith bob dydd, meddyliais na's byddwn yn iâch gartref: Felly mi a ymroesym i fyned yn Bererin, ac a ddaethym hyd ymma or Drêf a elwir Anwadal, am mae yno y ganwyd fi, a'm Tâd hefyd, a dŷn di-rym o gorph, a meddwyl wyfi; ond a fynwn pe gallwn dan ymlysgo dreulio fy Mywyd yn ffordd y Pererinion.

Felly pen ddaethym i'r porth sydd ymmhen y ffordd hon, Arglwydd y lle hwnnw a'm Croesawodd i yn rhâd: Ac ni wrth ddywedodd ef ddim yn erbyn fy edrychiad gwan i, nag yn erbyn fy Ngwan-feddwyl i; ond efe roddes i mi'r fath bethau a oedd angenrheidiol i'm taith, ac a barodd i mi obeithio hyd y diwedd.

Pan ddaethym i dy'r *Deonglwr*, derbyniais amryw garedigrwydd yno, ac am fod Brynn Anhawddra yn rhy galed i mi allu ei ddringo, fe a'm Carwyd i fynu yno gan un o'i weision ef,

Yn wir mi a dderbyniais lawer o gynnorthwyl gan Bererinion, er nad oedd neb yn fodlon i fyned mor araf ac yr wyfi yn gorfod myned: Er hynny parant i mi fod yn gyfurus wrth fy mhasio i heibio a dywedant mae Ewyllys eu Harglwydd oedd di

ddan

ddanu 'r *Gwan-feddwyl*, ond er hynny hwy aethant ymlaen yn ddi ymaros. 1. *Thef.* v. 14.

Pan ddaethym i fynu i Heol-ymgyrch, yna yr Cawr hwn a'm Cyfarfu, ac a barodd i mi ymbartottoi i ymladd; ond Och! egwan oeddwn i, ac yn rheitiach imi wrth dropyn o Gordial: Felly efe ddaeth i fynu ac a'm Cymmerodd i: Ond yr oeddwn i yn lled ammau na's gallei mo'm Lladd i, er iddo fy nghael i'w ffau, am nad aethym i yn ewyllysgar gyd âg ef, Credu yr oeddwn ydeuwn i allan yn fyw. Canys mi a glywais nad oes i un Pererin, a ddelir yn gaeth trwy orthrech, os efe a geidw ei holl Galon tuag at ei Feistir, i farw trwy ddwylo 'r Gelyn yn ol Cyfraith Rhagluniaeth.

Fy yspeilio 'r oeddwn i yn ddisgwyl, a'm hyspeilio yn ddiau a gefais, ond er hynny chwi a welwch fy mod i ar Dir y rhai byw, ac mae gennyf achos i ddiolch i'm Brenin megis fy Achubwr, a chwithau megis y moddion. Yr wyf yn disgwyl aml-Ruthau eraill, ond myfi a roes fy mryd ar hyn; sef Rhedeg tra gallwyf, a cherdded pryd na's gallwyf Rhedeg, a chropian pan na's gallwyf gerdded. Ond m y nerth, yr wyf yn diolch i'r hwn a'm Carodd sefydlais fy ffordd sydd o'm blaen, or tu hwynt Afon fu heb un Bont arni, er fy mod i fel y welwch chwi yn Wan-feddwyl.

Mr. *Gonest.* A'i onid oeddech chwi yn gydnabyddus ynt âg un Mr. *Ofnus* y Pererin?

Mr. *Gwan-f.* Oeddwn yn ddigon Cydnabyddus ef, efe a ddaeth o Drêf Hurtrwydd, y mae hi'n gorwedd bedair grâdd tu a'r Gogledd oddiwrth Dinas y Destryw, ar un faint o Raddeu or fan lle anwyd finneu; ond er hynny yr oeddem yn gydnabyddus: Canys yn wir fy Ewythr i o Frawd Nhâd oedd efe; yr oedd ef a minau yn debyg dymer i'n gilydd, ychydig fyrrach na'm fi oedd o gorpholaeth, er hynny yr oeddem ni yn debyg Wynebpryd.

Mr. *Gonest*. Yr wyfi yn deall eich bod chwi yn eadnabod ê, ac nid allaf lai na chredu eich bod chwi yn gar iddo hefyd, am eich bod o'r un wynepryd Lwyd-wen ag ynau; ac o'r un droead Llygad, ac y mae 'ch Lleferydd yn eich Cyhuddo hefyd.

Mr. *Gwan-f*. Felly dywyd y ran fwyaf o'r sawl a'n hadwaenant ni ein dau, ac heblaw hynny mi gefais ynnof fy hun gan mwyaf yr hyn a ddarlle-nais i yntho ef.

Wel Syr, ebe *Gaius* byddwch gyfflurus, y mae i chwi groesaw attafi, ac i'm Ty; a gelwch am yn hyn y bo'ch i'w chwennych, Canys y maent i'w Cael yn rhwydd, ac yn rhâd; ac ymhellach os mynnwch i'm gweision i, wneuthur drosoch un rhyw orchwyl, hwy a'u gwnant gyd a pharodrwydd Ca-lon.

Mr. *Gwan-f*. Dymma ffafor Annisgwyladwy, ebe *Gwan-feddwyl*, megis tywynniad Haul allan o gwm-mwl tywyll iawn: A oedd y Cawr *Lladd-dairon* yn bwriadu hyn o nawdd i mi pan i'm hattaliodd, ac y bwriadodd na's Cawn i fynd ymhellach? a oedd efe yn meddwl gwedi iddo bigo fy Mhoc-cedau i, Cawn i fyned at *Gaius* fy Lletteuwr? a etto felly y digwyddodd.

Yr awron tra'r oedd Mr. *Gwan-feddwyl* a *Gaius* yn ymddiddan fel hyn, daeth ūn ar ei redeg ac alwodd wrth y Drŵs, ac a ddywedodd, mae yn-ghylch Milldir â hanner oddiymma, yr oedd pere-rin wedi Cael ei darro 'n farw â Bollt-tarran, a Enw ef oedd Mr. *Camwedd*, Cassauwr pob un-iawndeb.

Oh! ebe Mr. *Gwan-feddwyl* a Laddwyd ef? efe a'm goddiweddodd i ychydig o Ddyddiau cyn y'm gyrhaeddyd ymma, ac efe a geisiodd fod yn gyd-ymmaith i mi: Yr oedd efe hefyd gyda mi pan ddaliodd y Cawr fi, ond ei fod e yn gyflymmach o draed na myfi, ac felly y diangodd. Ond mi a welaf yr awron mae diangc a wnaeth efe i Far-wolaeth.

wolaeth, a minnïan a ddiangais i Fywyd. Ar hynny Mr. *Gwan-feddwyl*, a ganodd fel hyn.

*Rhagluniaeth fydd ddirgelwch mawr,
Na wnaethau 'r Cawr fi yn ddryllïau,
A gadwo Duw, Cadwedig y fydd,
Er diodde Cystydd weithïau.*

Ynawr o ddautu'r amser ymma *Matthew*, a *Thof-turi* a Briodasant; A *Gaius* a roddodd ei Ferch *Phebe* i *Iago* brawd *Matthew* yn wraig; a thrigasant o ddeutu deng Niwrnod gwedi hynny yn Nhŷ *Gaius*, gan amser fel y gweddei i Bererinion. A chyn iddynt ymadael, *Gaius* a wnaeth wledd iddynt, a hwy a Fwyttasant, ac a yfasant yn Hawen.

Erbyn hyn yr oedd eu hawr gwedi dyfod, ac yn rhaid iddynt gychwyn, gan hynny Mr. *Calondid* a alwodd am gyfrif i gael gwybod beth oedd i dalu drostynt yn y Tŷ. Ond *Gaius* a ddywedodd wrtho, nad oedd arferol i'r Pererinion dalu dim am eu Croesaw yn ei Dŷ ef.

Canys ebe fe yr wyfi yn ei Lliniaethu hwy wrth y Flwyddyn. *Luc* x. 33, 34, 35. Ac yn disgwyl taledigaeth gan y *Samaritan* da; yr hwn a addawodd dalu ar ei ddychweliad pa gost bynnag, y byddei ef yntho yn ffyddlon.

Mr. *Calondid*. Anwylyd gwnaethost yn ffyddlon yr hyn a wnaethost i'r Brodyr, ac i ddfeithred, y rhai a ddugasant dystiolaeth o'th garedigrwydd gerbron yr Eglwys: ac os hebryngi hwy etto fel dyn Duwiol, da y gwnei.

Yn awr *Gaius* a gymmerodd ei gennad oddi wrthynt oll, ac yn enwedig Mr. *Gwan-feddwyl*, efe a roddodd hefyd iddo ryw beth ar i'w yfed ar y ffordd.

A phan oeddent wedi myned allan or Drws, Mr. *Gwan-feddwyl* oedd am Lercian ar ol, yr hyn pan ganfu Mr. *Calondid*, efe a ddywedodd wrtho,

Deuwch ymmlaen gydâ ni, a mi fyddaf Hyfforddwr i chwi, a chwi a gewch ymdaro fel y lleill.

Mr. *Gwan-f.* Gwae fi! mae arnaf eisiau Cymdeithion addas i'm fy hun, vr ydych chwi oll yn grvſion, ac yn heinif, a minnau fel y gwelwch fydd egwan; gan hynny dewitoll gennyfi ddyfod fel y gallwyf ar ych ol, rhag o achos fy amryw wendidau, i mi fod yn Faich i mi fy hun, ac i chwithau.

Yr wyfi fel y dywedais yn ŵr *Gwan-feddwyl*, a lleſc, fe'm tramgwyddir ac a'm gwanheir trwy'r hyn a ddichon eraill ei ddwyn. Nid wyfi yn hoſſi dim chwerthin, na Gwîſgoedd gwyhion, ac ni allafi oddef dim ymddiddanion anſuddiol, ie, yr wyfi cyn wanned Dyn, ac y tramgwyddaf wrth yr hyn y bo gan arall rydd-did i'w wneuthur, am na wn i etto mor holl wirionedd, *Criſtion* anwybodus iawn wyfi, weithiau pan glywyf rai yn ymlawennychu yn yr Arglwydd, fe fydd yn flinder i mi, o achos na's gallaf finneu wneuthur hynny hefyd.

Y mae gydâ 'm fi, fel y mae gydâ Dyn egwan ymhlith y Cryſion; neu fel Dŷn Clâf ymyſc y iach, neu ynteu fel Lamp ddiſtyr, Canys Lamp ddiſtyr ym meddwl y Llwyddiannus, yw 'r hwn ſy barod i lithro ei Draed, am hynny nî wn i beth i'w wneuthur. *Job* xii. 5.

Mr. *Calondid.* Fy Mrawd fe a roddwyd i mi Awdurdod i gyſſuro'r *Gwan-feddwyl*, a chynnal y Gweinïaid. i *Theſſ.* v. 14, *Rhuf.* xiv. 1. Ac am hynny y mae yn rhaid i chwi ddyfod gydâ ni, a ninâu a arhofwn wrthych, ac ach Cynnorthwywn chwi, hyd y bo ynnom; Nyni a wadwn ein hunain hefyd mewn opiniwnau, ac arferiad er eich mwyn chwi; ac nid ymyrrwn ni a phyngciau amheus yn eich gwydd chwi, ond a fyddwn yn bod peth er eich mwyn chwi, yn hytrach nag y gadawom chwi ar ol. *Cor.* viii. 9. *Eſay* xxxviii.

Yn awr yr oeddent trwy gydol yr amser yn sefyll wrth Ddrws *Gaius*, a thra'r oeddent fel hyn yn ymddiddan yn wrêfog, Wele pwy a ddaeth heibo? ond Mr *Parod-i-gloff*; *Psal.* xxxviii. 17, A'i ffyn baglau yn ei Law, ac yr oedd yntef hefyd yn myned ar Bererindod.

Yna Mr. *Gwan-feddw* a ofynodd iddo, y Cyfaill pa fodd y daethost di ymma? yr oeddwn i Gynneu vn Cwyno o eisiau Cydymmaith addas, ac yn wîr yr ydwyd di yn ol fy Ewyllys i Croesaw, Croesaw, Mr. *Parod-i-gloff*, gobeithio y byddwn ni ein dau yn beth help i'n gilydd.

Parod-i-gloff. Fe fydd yn dda iawn gennyf gael dy Gyfeilliach, ebe'r llall, ac yn wîr fy Mrawd Anwyl, yn hytrach nag yr ymadawom, gan ein bod mor happus a chyfarfod, ein gilydd, mi a roddaf i ti fenthyg un o'm ffyn baglau.

Gwanf. Na fynnaf ebe'r llall, ond y mae gennyf ddiolch iti am dy Ewyllys dâ, ond nid wyfi yn dueddol i Lercian cyn cloffi, er hynny yr wyfi yn meddwl y geill hi fod yn fuddiol os digwydd achos i Amddiffyn rhag Cî.

Parod-i-g. O's geill fy Maglau, na minnau, wneuthur dim llefhâd i ti, yr ym yn barod wrth dy Arch Frawd Anwyl.

Felly hwy a gychwynasant i'w Taith, Mr. *Calondid*, a Mr. *Gonestrwydd* a aethant o'r blaen, a *Christians* a'i phant yn nessler; a Mr. *Gwan-feddw* a Mr. *Parod-i-gloff* a'u ffyn baglau a ddaeth ar eu hol.

Mr. *Gonest*. Attelwg syr, yn gymmaint a'n bod ni yr awron ar y Brif-ffordd, mynegwch i ni ryw bethau buddiol ynghylch rhai ag aeth ar Bererindod o'n blaen ni.

Mr. *Calondid*, Gwnâf o ewyllys fy Nghalon, yr wyfi yn meddwl i chwi glywed y modd y Cyfarfu *Crifion* gynt ag Apolyon yn Nyfryn Darostyngiad, ac hefyd y fath orchwyl caled a gafodd efe i fyned

trwy ddyffryn Cysgod Angau. Mae 'n debyg gen-
nyf hefyd i chwi glywed pa mor galed yr ymofod-
dodd Madam *Anllad* ar Ffyddlon, ac Adda'r Cyn-
taf, ynghyd ag un Anfodlonrwydd, â chwilydd;
pedwar o'r dihirwyr mwyaf dichellgar ac a allei
Dŷn eu Cyfarfod ar y ffordd.

Mr. *Gonest*. Do, mi a glywais am hyn i gyd, ond
yn wir Cywilydd a fu galetaf o'r Cwbl wrth Ffydd-
lon, Canys un blin iawn ydoedd efe.

Mr. *Calondid*. Ie, canys da y dywedodd y Pererin,
efe o Neb-ryw ddŷn a gafodd y cam Enw.

Mr. *Gonest*. Attolwg syr, o ddeutu pa le y cyfarfu
Cristion â Ffyddlon ag un chwedleugar? Gŵr hynod
iawn oedd hwnnw hefyd.

Mr. *Calondid*. Ffôl-hyderus oedd efe, ac er hynny
y mae llawer yn dilyn ei ffyrdd ef.

Mr. *Gonest*. Fe fu debyg o hudo Ffyddlon druan.

Mr. *Calondid*. Dô ond er hynny *Cristion* a'i gos-
dodd ef mewn ffordd i'w brofi ef allan yn fuan.
Fel hyn yr aethant ymlaen, nes dysod o honynt i'r
fan y Cyfarfu *Cristion* â Ffyddlon, ac Efangylwr,
yr hwn a Brophwydodd iddynt, yr hyn a ddigw-
yddei i'w herbyn yn ffair y Gwâgedd; ac yn wir
efe a egorodd iddynt Bennod galed, ond efe a
roddodd iddynt annogaeth ynghyd a hynny i fyned
trwyddo.

Onid beth yr ydym ni yn siarad am danynt hwy?
Cwpl o wŷr fel Llewod oeddent hwy, canys hwy
a ofodasant eu hwynebaw fel Callester, onid ych
chwi yn Cofio pa mor ddifigl y safasant ger bron
y Barnwr.

Mr. *Gonest*. Wel gwir yw hynny, ond ffyddlon
druan a ddiddfodd yn wych!

Mr. *Calondid*. Felly y gwnaeth ef, a gwych oedd
y pethau a darodd o hono: Oblegid Gobeithiol
a rhai eraill fel y mae 'r ystori yn rhoi allan a
ddychwelwyd, neu a ennillwyd trwy ei Farwolaeth
ef.

Mr. *Gonest*. Attolwg ewch rhagoch, canys yr ydych chwi yn dra chydabyddus a llawer o be-thau.

Mr. *Calondid*. O'r Cwbl oll a gyfarfu a *Christion* gwedi iddo fyned trwy ffair y Gwagedd, un *Camddibenion* oedd y Pennaf.

Mr. *Gonest*. *Camddibenion*, er tolwg pa fath un oedd ef?

Mr. *Calondid*. Dyn tra hoccedus, a Rhagrithiwr trwyddo; sef un oedd efe a synei fod yn Grefyddol, aed y Byd y ffordd y mynnei, ond mor gyfrwys fel na fodlonei un rhyw golled, na Merthyr o i Phlegid hi.

Yr oedd gantho ef Ddull o Grefydd i wasnaethu ar bob achos newydd, ac yr oedd ei wraig ef gystal am hynny ac yntef, efe a droe ac a newidiau o'r naill Opiniwn i'r llall, ac a ddadleuei fod hynny yn dda, ond cyn belled ag yr wyfi yn deall, efe a ddaeth i ddiwedd drwg a'i Gamddibennion gantho, ac ni chlywais i chwaith, fod neb o'i Blant o ddim Cyfrif gydâ neb ag oedd yn gwir ofni Duw.

Erbyn hyn yr oeddent gwedi dyfod o fewn golwg i Drêf Gwagedd, lle mae ffair y Gwagedd yn cael ei chadw. Felly pan welant eu bod cyn nessed i'r Drêf hwy a gyd ymgyngorasant, pa wedd yr aent trwyddi, Rhai a ddywedent un peth, ac eraill beth arall.

O'r diwedd Mr. *Calondid* a ddywedodd myfi a fûm fel y gellwch chwi ddyall yn fynnych yn Arweinydd i Bererinion trw'r Dref hon; a hefyd yr wyfi 'n gydnabyddus âg un Mr. *Mnason*, o gyff genedl y Cypriad, ac i mae efe yn hên Ddiscybl, yn Nhŷ pa un y gallwn ni Letteua. Felly o's yw da yn eich golwg, nyni a drown i mewn yno.

Bodlon wyfi ebe un, bodlon wy finnau ebe un arall, ac felly ar fyrr bodloni a wnaethant oll.

Yr awron chwi ellwch wybod ei bod hi yn llawn hwyr, at gaerau'r Drêf; ond Mr. *Calondid* a wyddei 'n dda'r ffordd i Dŷ'r hen wr, a phan ddaethant

ddaethant yno, efe a alwodd wrth y Drŵs, ar hen ddiscybl oddi fewn a adnabu ei lais ef, ar y galwad cyntaf; felly efe a egorodd iddynt, a hwy ddaethant oll i mewn. Yna ebe *Mnafon* eu Llettuwr, pa cyn belled y daethoch chwi heddyw?

Ebe hwythau nyni a ddaethom o Letteudŷ ein Cyfaill *Gaius*. Yn wîr ebe yntau chwi a ddaethoch daith drom; nid ellwch chwi lai na bod yn lluddiedig, eisteddwch i lawr, felly hwy a eisteddasant.

Mr. Calondid. Deuwch Gyfeillion pa fodd yr ydych chwi? Byddwch er tolwg gyffurus, canys mi a wn fod i chwi groesaw ymma.

Mnafon. Oes yn ddiau i chwi groesaw i'm Tŷ i, ac od oes dim yn fyrr arnoch, gofynnwch ef; a ni wnawn ein gorau tu âg at ei gael ef i chwi.

Mr. Gonest. Ein mawr ddiffyg ni er ysmeittyn oedd cael dyfod i'r Porthladd dymunol, a chael Cyfeilliach dda; ac yr awron yr wyfi yn gobeithio i ni gael pŵb ūn o'r ddau.

Mnafon. Am eich Porth chwi a welwch pa fath yw ef, ond am Gyfeillaich dda, fe ymddengys hynny yn well yn y profiad o honaw.

Mr. Calondid. Wel ebe *Mr. Calondid*, a ewch chwi a'r Pererinion i'w Ysphyty?

Mnafon. Af ebe *Mr. Manfon*, felly efe a aeth a hwynt i'w lleoedd perthynol; ac a ddangosodd iddynt ystafell-giniaw wych iawn, lle gallent swperu ac eistedd ynghyd tan bryd Cyfgu. Felly gwedi iddynt eistedd yn ei lleoedd a dadffino ychydig yn ol eu siwrneu, gofynnodd *Mr. Gonest* trwydd i'w Lettywr, a oedd nemawr o Bobl dda yn y Dréf?

Mnafon. Mae gennym ychydig, ac yn wîr nid ŷnt ond ychydig mewn Cyffelybrwydd i'r lleill.

Mr. Gonest. Ond pa fodd y gwnawn ni i gael gweled rhai o honynt hwy? Canys y mae'r olwg ar Bobl dda i'r Pererinion, yn debyg i lewyrch y lleuad ar fêr i'r sawl sy'n hwylio ar y ddyfnderoedd, y Môr.

Yna

Yna Mr. *Mnason*, a alwodd ar ei ferch *Grâs*, ac a ddywedodd wrthi am fyned a mynegu i'w Gyfeillion ef, fef Mr. *Briwedig-o-Galon*, Mr. *Gŵr-sanſtaidd*, Mr. *Caru-'r-saint*, Mr. *Na-faidd-ddwedyd-celwyld*, a Mr. *Edifeiriol*; fod Cyfaill neu ddau yn fy Nhŷ i, yn chwennych eu gweled hwy ymma tu ar hwyr.

Felly *Grâs* aeth, ac a'u galwodd hwynt, a hwythau a ddaethant yn ddi ymaros, a chwedi Cyfarch y Pererinion hwy a eisteddasant wrth y Bwrdd.

Yna ebe *Mnason* eu Llettywr, fy Nghymmydigion, fe ddaeth Cwmpeini o ddieithraid fel y gwelwch chwi i'm Tŷ i, ac y maent vn Bererinion wedi dyfod o bell, a myned y maent tua Mynydd Sion: Ond pwy ebe fe debygwch chwi i'w hon? Gan dangos *Cristianes* a'i fŷs: Gwraig ydyw hi i *Cristion* y Pererin hynod hwnnw, yr hwn ynghyd a'i frawd Ffyddlon a drinwyd mor gywilyddus yn ein Tref ni.

Pan glywsant hynny hwy a synnasant oll, gan ddywedyd, Ychydig oeddem ni 'n ei feddwl o weled *Cristianes* pan ddaeth *Grâs* i'n galw ni, ac yn wir yr ydym ni wedi Cyffroi 'n ddirfawr, ond i Dduw y bo 'r diolch i mae ein Cyffro ni yn gyfurus.

Yna hwy a ofynnasant iddi am ei hiechyd, ac a'i meibion ei Gŵr da hi oedd y Llangciau hynny, a chwedi iddi ddywedyd mae le, hwythau a ddwyedasant Oh! bydded i'r Brenin yr y'ch chwi 'n ei garu, ac yn ei wasanaethu, eich gwneud chwi fel eich Tâd, ac a'ch dygo lle mae yntef mewn heddwch.

Yna y gofynnodd Mr. *Gonestrwydd* i Mr. *Briwedig-o-Galon* ac i'r lleill, ymmha ymarweddiad yr oedd eu Trêf hwy 'n bresennol?

Briwedig. Mae 'n ddiau i chwi ein bod ni yn llawn terfysg amfer ffair, a gwaith caled i'w i ni gadw ein Calonnau, a'n hysprydoedd mewn Cymhwysdra, pan y bo'm mewn Cyflwr trafferthus, y neb sy 'n byw yn y fath lê a hwn, ac yn ymarfer

a'r

a'r Cyfryw bethau ac ym ni, buddiol fyddau iddo ryw amnaid i'w rybuddio i edrych atto ei hun bob moment o'r dydd.

Goneft. A ydyw eich Cymmydogion yn ymddwyn yn heddychlun tu ag attoch chwi yn awr.

Briw. Y maent yn weddeiddiach o lawer yn y Dyddiau hyn nag y buont gynt, mae 'n hyspys i chwi pa mor galed y trinwyd *Cristion* a Ffyddlon yn ein Trêf ni; ond fel y dywedais i o'r blaen i maent yn ddiweddar beth mwy moesawl; ac yr wyfi yn tybied fod Gwaed Ffyddlon ein Brawd yn gorwedd yn drwm arnynt hwy etto; oblegid er pan Losgafant ef, bu Cywilydd arnynt losgi nêb a'r ei ol ef: Y pryd hynny 'r oedd arnom ofn rhodio 'r Heolydd, ond yn awr nyni allwn godi a dangos ein pennau: Yr oedd enw proffeswr yn Gâs y pryd hynny, ond yn awr mewn rhyw rannau o'r Drêf gan ei bod mor ehang, y mae Crefydd yn cael ei chyfrif yn beth anrhydeddus.

Yna ebe Mr. *Briwedig-o-Galon* wrthynt, attolwg pa fodd yr ydych chwi yn ymdaro yn eich Taith; pa wedd y mae Trigolion y wlad yn ymddwyn tu ag attoch chwi?

Mr. *Goneft.* Y mae hi yn digwydd gyda ni fel i Ddynion pellennig eraill, yr y'm yn cael y ffordd weithiau yn lân, ac weithiau 'r fydur; weithiau i fynu, ac weithiau i wared: Ac ansynych iawn ar wastadedd; ac nid allwn ddisgwyl cael y Gwynt i'n Cefnau bôb amser, nag y chwaith bob un a gyfarfyddom ar y ffordd yn gyfaill i ni. Ni gwrddasom ag amryw Ruthrau hynod eisoes; a pha beth sydd etto 'n ol nis gwyddom ni, ond y rhan fynychaf nyni a brofasom fod yn wirionedd yr hyn a dywedpwyd gynt, sef bod yn rhaid i bob Gŵr da oddef blinder.

Mr. *Briw.* Er tolwg pa Rwystrau a gwrddodd a chwi cyn Cyrhaeddyd o honoch ymma?

Mr. *Goneft.* Gofynnwch i Mr. *Calondid* ein Har-

weinydd,

weinydd, canys efe a wyr, ac a feidir roi i chwi'r Cyfrif gorau.

Mr. *Calondid*. Ymosodwyd arnom dair gwaith neu bedair eisoës, yn gyntaf ymosododd dau ddiffaithwr a'r *Gristianes* a'i phlant, fel yr ofnasant a Collent eu bywyd, ymosodwyd arnom hefyd gan y C A W R Gwaedlyd, Cawr garw gichiog, a'r Cawr *Lladd pob daioni*, ond o ddywedyd y gwîr nyni yn hytrach a ymosododd a'r diwaethaf o honynt, canys fel hyn y bu, gwedi i ni dario dros ennyd yn Nhŷ *Gaius* fy Lletteuwr i ar holl Eglwys, cyd syniaw y wnaethom ar ryw bryd, i gymmeryd ein harfau, a myned i yspio neu edrych a ddoem ni o hyd i neb o Elynion y Pererinion, canys nyni a glywsom am un hynod o ddeutu yno, ac fe wyddei *Gaius* ei gynniwerfa fe yn well na ni, o achos ei fod ef yn byw ger llaw yno, felly ni a Edrychasom yn fanol, nes y Canfuom o'r diwedd enau ei Ffau ef; yna y Llawenychasom, a chyffroesom i fynu ein hysprydoedd.

Felly ni a nefasom at enau ei ogof ef, ac wele pan ddaethom yno, efe a lysgasei trwy drais i'w Rwyd, y Dyn tlawd hwn sef Mr. *Gwan-feddul*, ac yn wir yr oedd efe ynghylch ei ddihenyddio ef, ond pan ganfu efe ni, tybio a wnaeth rwy'n Coelio, iddo gael ysglyfaith arall, efe a adawodd y Dyn druan yn ei ffau, ac a ddaeth allan, ond o ddywedyd ar fyrr, efe a ddygpwyd i'r llawr, a thorrrwyd ymmaith ei Ben ef, a gosodwyd ef i fynu ar fin y ffordd, er dychryn i'r sawl a chwennychau wneuthur y fath Anuwioledeb rhag llaw. Ac er mwyn profi mae gwirionedd yr wyfi 'n ei lefaru, dymma'r Gŵr ei hunan i sicrhau'r peth, yr hwn a gymmerwyd megis oen o safn y Llew.

Gwan-f. Yna ebe Mr. *Gwan-feddul*, mi a brofais hyn yn wir i'm traul, ac hefyd i'm Cyffur; i'm traul, pan oedd efe yn bygwth pigo fy Nghig oddiar fy Esgryn bob moment: Ac i'm Cyffur,

pan wela's Mr. *Calondid* a'i Gyfeillion fel gwyr Arfogion yn neshau er ymwarded imi.

Yna ebe Mr. *Gwr-janetaidd*, y mae'n angenrheidiol ir fawl a fo 'n myned ar bererindod feddiannu dau beth, sef Gwroldeb, a bywyd difrycheulyd, os byddant yn fyrr o wroldeb nid allant gadw ei ffordd; ac os dilynant Ewyllys rhydd, hwy a wnant i enw pererinion ddrewi.

Gobeithio ebe Mr. *Caru-'r-Saint* nad yw'r rhybydd hwn yn angenrheidiol yn eich plith chwi, ond yn wir y mae bagad yn ymdaith ar y ffordd ymma, ac fydd yn fwy dewisol ganddynt ymddangos yn ddiethred i Bererindod; na bod yn ddiethred a phererinion ar y ddaiar.

Gwir yw ebe Mr. *Na-faidd-ddywedyd-celwydd*, ni feddant na lleferydd, na gwroliaeth pererinion; ac y maent megis yn eu dau ddyblyg, a'u Traed yn troi eu hefyddiau un i mewn, a'r llall allan, a'u hosaneu i lawr, a'u gwisg fydd Clwt ymma, a rhwyg accw, a hynny er gwradwydd i'w Harglwydd.

Edifeiriol. hwy a ddylaent ymofdio o achos y pethau hyn ebe Mr. *Edifeiriol-am-ddrwg*, ac nid yw'r pererinion na'u ffordd yn debyg o gael eu harddu a gwisg o Râs fel y dymunent, nes y glânhaer y fordd o'r Cyfryw frychau a messau. 2 *Pedr.* ii. 13.

Yn y modd hyn y treuliasant yr amser yn ymddiddan au glydd, nes y dygpwyd swpper ar y Bwrdd: At ba un yr aethant a llonasant eu Cyrph Lluddiedig, a chwedi 'n hwy aethant i orphwys. Ac yn wir hwy a arofasant yn y ffair hon dro hîr yn Nhŷ *Mnason*, yr hwn ymhen ennyd o amser a rhoddodd ei ferch *Grâs* i *Samuel* mab *Cristianes* yn wraig; a'i ferch *Martha* a roddodd efe hefyd yn wraig i *Joseph*.

Felly hwy a arofasant ymma yn hir meddaf, canys nid oedd hi yn awr fet yn y dyddiau gynt. A daeth y pererinion yn gydnabyddus a bagad o Bobl

Bobl dda y Drêf a buant wafanaethgar iddynt yn yr hyn a allent.

Tosturi yn ol ei harfer oedd lasarus yngwaith y tlodion, a hynny a barodd yw Boliau, a'u Cefnau ei Bendithio hi: Ac yr oedd hi yn brydferthwch i'w proffes. Ac i ddywedyd yr gwîr, yr oedd *Grâs*, *Phebe*, a *Martha*, o Nattur neu dymmer da, ac yn gwneuthur llawer o Lês yn eu lleoedd. A phob un o honynt yn dra ffrwythlon, hyd onid oedd Enw *Cristion* fel y dywedpwyd o'r blaen yn debyg o fyw yn y byd.

Tra'r oeddent yn aros ymma, daeth Bwystfil allan o'r Diffaithwch ac a Laddodd fagad o Bobl y Drêf, a chymeryd ymmaith hefyd eu Plant, ac a'u dysgodd hwynt i Sugno eu Genawon. Ac nid oedd un gŵr yn y Dref a feiddieu gymmaint ac wynebu'r Anghenfil hwn. Ond pawb a ffoent pan glywent Sŵn ei ddyfodiad ef.

Nid oedd yr Anghenfil ymma debyg i un rhyw Anifail ar y Ddaiar. *Dad.* xvii. Ei Gorph ef oedd debyg i Ddraig, a chantho saith pen a dêg Corn. A mawr oedd nifer y plant a ddinystrwyd trwyddo efe. Ac er hynny Gwraig oedd yn ei Reoli ef; a hi gynnygieu ammodau heddwch i Ddynion; a'r sawl a gare eu bywyd presennol yn fwy na'u Heneidiau, a dderbynient yr ammodau hynny.

Yn awr Mr. *Calondid* ynghyd a'r Sawl a ddaethu i ymweled a'r Pererinion, a aethant mewn Cyngrair, i fyned ac ymladd a'r Bwystfil, i edrych a allent waredu Trigolion y Drêf ymma o Grafangc, a safn y Saph ysglyfaethus hon.

Yna Mr. *Calondid* a'r lleill o'r gwyr oedd yn Nhŷ *Mnason*, a aethant yn Arfogion i ymweled ac ef, ond yr oedd y Bwystfil ar y cyntaf yn dra ffyrnig, ac yn edrych ar ei gaseion yn ddirmygus iawn, eithr hwy a'u blinasant ef, am eu bod yn wyr o freichiau Nerthol, nes y bu Orfod iddo gi-

lio yn ei ol; felly hwy a ddychwelasant i dŷ Mr. *Mnaſon* drachefn.

Yr oedd gan y Bwyſſfil chwi a ellwch wybod ei amſer nodedig i ddyfod allan, ac i ymoſod ar blant trigolion y Drêf, a'r prydiau hynny hefyd y gwiliodd y Gwyr cedyrn Gwrolwych hyn ef, trwy ymoſod arno yn fynych; nes iddynt o'r diwedd ei Archolli ef a'i gloffi hefyd, fel nad oedd ganddo allu i ddihenyddio plant y Drêf fel gynt. Ac y mae rhai yn Credu yn ddilus y bydd y Bwyſſfil hwn farw o'i glwyfau.

Hyn a wnaeth i Mr. *Calondid* a'i gyfeillion gael Brî mawr yn y Drêf, hyd oni ddaeth i'w parchu, rai Pobl na archwaethodd a'r ddaioni Erioed o'r blaen, ac o herwydd hyn, ni chafodd y Pererinion fawr niwaid ymma. Ond yn wîr yr oedd rhai o'r Râdd ifaf heb allu Canfod dim o hyn, mwy na'r twrch daiar, nac yn dyall dim gwell nag Anifail, felly nid oedd gan y cyfryw barch yn y byd i'r Pererinion; am na ddaliafant ddim Sulw ar eu Gwrolaeth hwy.

Bellach yr oedd yr amſer wedi Nefhau fel ae, yr oedd yn rhaid i'r Pererinion hyn fyned i'w Taith, a hwythau a ymbarattoefant i fyned. Ond danfonasant am eu Cyfeillion, ac ymddiddanasant a hwy, a goſodasant beth amſer heibîo i orchymyn y naill y llall. Tan Amddiffyniad eu Tywyſog, a rhai hefyd a ddugasant iddynt o'r pethau a oedd ganthynt, ac oedd addas i'r gwan a'r Crŷf, a llwythasant hwynt a phethau angenrheidiol. *AET.* xxviii. 10.

Yn ol hyn, hwy a aethant rhagddynt yw ffordd, au Cyfeillion a gydymdeithiasant a hwy cyn belled ag oedd addas; a gorchymmynasant eu gilydd i gadwraeth eu Brenin, ac felly hwy a ymadawfant.

Felly y fawl ag oedd o gyweithas y Pererinion a aethant rhagddynt, a Mr. *Calondid* a aeth o'u blaen hwynt; ac o herwydd bod y Gwragedd a'r Plânt yn weinïon, gorſu iddynt fyned yn arâf, trwy

trwy hyn y Cafodd Mr. *Parod-i-gloff*, a Mr. *Gwanfeddw*l ychwaneg i gyd ddioddef a'u Cyflyrau.

A chwedi iddynt ymadel a'r Dinasyddion; a chanu yn iâch i'w Cyfeillion eraill, hwy a ddaethant yn ebrwydd i'r fan lle gosodwyd Ffyddlon i farw: A safasant yno, a diolchasant i'r hwn a'i Nerthodd ef i ddwyn ei Groes mor Amyneddgar, ac yn hytrach am eu bod hwy'n awr yn cael Bûd oddiwrth eu ddioddefiadau gwrol ei.

Felly hwy a aethant ymlaen i'mynyd o ffordd ymhellach, dan ymddidan ynghylch *Cristion* a Ffyddlon, a'r modd yr ymgysylltodd Gobeithiol ei hun a *Christion* ar ol i Ffyddlon farw.

Erbyn hyn, yr oeddent gwedi dyfod i fynu at Fryn Elw, lle 'r oedd mwyn Arian, yr hwn a hydodd *Ddemas* o'i Bererindod, ac i'r un man fel y mae rhai yn tebyg y Syrthiodd Mr. *Cam-ddibenion* ac y darfu am dano; a hwy ysturiasant hynny. Ond pan ddaethant at y Maen-arwydd yr hwn oedd yn sefyll gyferbyn a Bryn Elw, a hefyd y Golofn Halen, a oedd yn sefyll o fewn golwg i Sodom, a'i Llynn drewllyd; a rhyfeddu a wnaethant, fel *Cristion* o'u blaen, fod Gŵyr o'r fath wybodaeth ac addfedrwydd synhwyrâu a rhai hynny, gwedi eu dallu cyn belled, fel y troent i fewn ymma, Eithr ysturiasant drachefn, nad yw Nattur yn Cyffroi dim wrth y drygau y mae eraill yn eu gyfarfod, yn enwedig o's bydd y peth a bônt yn Llygad-rythu arno, o Nattur enillgar.

Erbyn hyn, mi a'u gwelwn hwynt gwedi myned hyd at yr Afon a oedd o'r tu ymma i'r Mynydd-oedd hyfryd, a dymma yr Afon lle 'r oedd Coedydd tēg yn tyfu o bob tu iddi, ac yr oedd eu Dail hwynt yn dda rhag brwysgedd, neu syrffed; ac mae 'r Gwairgloddydd ymma'n leision trwy 'r flwyddyn, ymma y gallant orwedd mewn diogelwch.

Ar lann yr Afon ymma, o'r tu fewn i'r gwairgloddydd yr oedd Lluesty, a chorlanau Defaid, a

Thŷ arall gwedi ei adailiadu i fagu a dwyn i fynu yr wyn, sef Pabanod y Gwragedd sy 'n myned yn Bererinod. *Heb. v. 2.*

Yr oedd ymma hefyd un ag y gellid ymddiried iddo am danynt, yr hwn a fedrau *Dofsturio* wrth yr ŵyn, au Casglu a'i Fraich, a'u dwyn yn ei fynwes, a choleddu'r Mamogiaid. *Esay xl. 11.* A *Cristianes* a gynghorodd ei phedair Merch i roddi eu rhai bychain tan gadwraeth y Gŵr hwn, fel y bo iddynt gartrefu ar lann y Dyfroedd hyn, a chael eu Magwriaethu, a'u Cynnorthwyo gantho ef, fel na byddo ar neb o honynt eisiau dim yr amser a ddel y Gŵr ymma, o's digwydd i neb o honynt fyned ar ddisperod a'u Cais hwy drachefn yw Cynnefin, rhwymiff hefyd y briwedig, a nerthiff y Cystuddiedig. Ac yn wir ni bydd arnynt fyth eisiau ymma, na bwyd, na diod, na dillad, *Jer. xxiii. 4.* *Ezec. xxxiv. 11, 12, 13, 14, 15, 16.* Ac se a'i Cedwir hwynt ymma rhag Lladron ac yspeilwyr, oblegid bydd y Gŵr hwn farw yn hytrach nag y Cyfargollir un o'r rhai a roddwyd iddo ef. *Joan x. 14, 15, 16.* Ac heblaw hynny hwy a fyddant siccr o gael ymma y fath Addysg dda a gosod eu traed i rodio ffyrdd uniawndeb, yr hyn beth fydd ffafor fawr.

Y mae ymma hefyd fel y gwelwch chwi ddyfroedd Peraidd, a Gwairgloddydd hyfryd, a blodau amheuthyn, ynghyd ac amryw Goedydd yn dwyn ffrwythau iachus. Sef ffrwythau anhebyg i'r rhai a fwyttaodd *Matthew*, ac oedd yn Crogi tros y mŷr yngardd Belzebub. Ond ffrwythau yw y rhain sy 'n peri iechyd i'r Cleifion ac lle mae iechyd; maent yn ei gynnyddu beunydd.

Felly hwy a fuant fodlon i roddi eu rhai bychain dan ei noddod ef, ac yr oedd y pethau hyn oll, yw cael yn Rhâd, sef ar gost y Brenin, megis Elusendŷ i Blant ieuaingc ac ymddifaid.

A chwedi 'n hwy aethant ymlaen, nes eu dyfod at wraiglodd traws-lwybr, ac wrth y gamfa'r aethei

aethei *Cristion* a'i gyfaill *Gobeithiol* drofti, pan gymmerwyd hwynt gan y Cawr *Anobaith*, ac a'u gosodwyd ynghastell amheus: hwy a Eisteddasant i lawr, i ymgynghori beth oedd orau iddynt ei wneuthur, a'i rhoi cynnyg ar y Cawr, a dymchwelyd ei Gastel ef, fel os oedd neb Bererinion yntho y gallent eu gollwng yn rhydd cyn yr elont ym hellach, oblegid yr oeddynt yn ymglywed yn grŷf a chanthynt y fath ŵr a Mr. *Calondid* yn Arwinydd iddynt.

Felly un a ddywedodd un peth, ac arall y gwrthwyneb. Y naill oedd yn ammeu os oedd gyfrethlon iddynt fyned i Dir Anghyslegredig, arall a ddywedei y gallent am eu bod ar feddwl da; yna ebe Mr. *Calondid*, er nad all y pererinion droi o'r ffordd ar bob achos, etto y mae gennyfi orchymmyn i wrthnebu pechod, ag i ymdrech ymlhaid y ffydd; ac attolwg â phwy yr ymdrechaf fi'r ymdrech hon oni's gwnaf a'r Cawr *Anobaith*? gan hynny mi a rôf gynnyg ar ddwyn ei fywyd ef, a dymchwelyd ei Gastell amheus. Yna ebe efe pwy a ddaw gydâ mi hyd yno?

Myfi a ddeuaf ebe Mr. *Gonefdrwydd*, Ninau hefyd a ddeuwn ebe Meibion *Cristianes*, sef *Matthew*, *Samuel*, *Iago*, a *Joseph*, canys yr oeddent y pryd hyn yn ieuaingc, ac yn gryfion. i *Ioan ii. 13, 14.*

Felly hwy a adawsant y Gwragedd ar y Briffordd a Mr. *Gwan-feddwyl*, a Mr. *Parod-i-gloff* a'u ffyn baglau i'w amddiffyn hwynt hyd oni ddychwelent yn ol, ac yn gymmaint a bod y Cawr *Anobaith* yn byw mor agos, o's Cadwent yn y ffordd; gallei Plentyn bychan eu harwain. *Esay xi. 6.*

Felly Mr. *Calondid*, a Mr. *Gonefdrwydd* ynghyd a'r pedwar Eraill, a aethant i fynu at Gastell *Ambeueth* i yspio am y Cawr *Anobaith*: A phan ddaethant at Borth y Castell hwy a gurasant am dderbyniad, gydâ thwrf anarferol, a hynny barodd i'r hŵn Gawr ddyfod at y Porth ar frys, ac *Anhyder* ei wraig a'i Canlynodd ef, yna ebe efe, Pwy, a pha beth fydd

yna wedi anturio fel hyn aflonyddu'r Cawr *Anobaith*.

Myfi ebe Mr. *Calondid* fydd ymma, sef un o weision Brenin gwlad Nêf, ac Arweinydd y Pererinion i'w lle eu hunain. Ac yr wyfi'n erchi iti Agoryd dy Borth i mi ddyfod i mewn, a pharottoa dy hun hefyd i Ryfel, canys myfi a ddaethym i dorri dy Ben di, ac i ddymchwelyd Castell *Ambeueth*.

Yn awr y Cawr *Anobaith*, gan mae Cawr oedd efe, a dybiodd na's gallei un Dŷn ei orchfygu ef, a thrachefn ebe efe, yn gymmaint ac i mi gael y fuddugoliaeth gynt a'r Angylion, a geiff Mr. *Calondid* wneud i mi arswydo? Na chaiff ebe ef, ac ar hynny gosododd ei Luric am dano, ac a ddaeth allan; yr oedd gantho Gap o Ddŷr am ei Ben, a dwy fronneg o Ddân gwedi wregysu oddiamgylch iddo, a daeth allan mewn Eſcidiau haiarn; a phaf-dwn mawr yn ei Law.

A'r chwech Gwyr hyn a neshiodd atto, ac a ymosodasant arno o'r tu ôl, ac o'r tu blaen; ar Gawres *Anbyder* pan welodd hynny, a ddaeth i fynu i'w amddiffyn ef, ond Mr. *Goneſtrwydd* a'i tarawodd hi i lawr, ar y dyrnod Cyntaf, yna hwy a ymladdasant am eu bywyd tros hîr amſer, ac o'r diwedd, y Cawr *Anobaith* a ddygpwyd i'r Llawr, ond yr oedd yn anodd iawn gantho farw: Efe a ymdrechodd yn galed, ac yr oedd gantho fel y dywaid yr hên ddihareb gynnifer bywyd a Châth; ond er hynny Mr. *Calondid* a fu yn Ddihenyddwr iddo, canys ni adawodd efe mo honaw nes iddo wahanu ei Ben oddi wrth ei ysgwyddau.

Yna hwy a gwmpasant ar eu gliniau, i ddadymchwelyd Castell *Ambeueth*, a gwnaethant hynny yn lled hawdd, gan fod y Cawr *Anobaith* gwedi marw, ond er hynny hwy a fuont saith niwrnod yn ei ddinistrio ef; a chawsant o Bererinion yntho un Mr. *Anobeithiol* ymron rhyhny i farwolaeth, ac un *Onfus-iawn* ei Ferch ef; y ddau hyn a achubasant hwy yn fyw. Ond golwg aruthr oedd can-

fod y Celaneddau meirwon a oedd yn gorwedd ymma, ac accw, ynghyntedd y Castell, a llawned hefyd oedd y Daiar-dy o Esgyrn y Meirw.

Yn ol Mr. *Calondid* a'i Gyfeillion orphen hyn o ddewis Gamp, hwy a gymerasant Mr. *Anobeithiol*, a'i Ferch *Ofnus-iawn* tan eu hamddeffynniad, oblegid mae Pobl ddiwair oeddent hwy, er eu bod yn garcharorion ynghastell Amheus, i'r Cawr *Anobaith*.

Felly hwy a gladdasant Gorph y Cawr tan Garnedd o Gerrig, ac a ddygasant ei Ben ef gyda hwynt i wared i'r Brif-ffordd, lle'r oedd eu Cyfeillion; ac a dangosasant iddynt yr hyn oll a wnaethant. Ond pan welodd Mr. *Gwan-feddwol*, a Mr. *Parod-i-gloff* mae Pen y Cawr oedd efe, yn wir yr oeddent yn dra llawen. Erbyn hyn fe allasei *Cristianes* chwareu ar Ffidl pe buasei raid, a *Thosturi* ar y Dympan gutgerdd liosawg, o lawenydd: A chan fod eu Calonau yn Llamu o lawenydd fel hyn, yr Fam a'r Ferch, a ganodd Gainge iddynt, a Mr. *Parod-i-gloff* a fynnei ddawnsio; felly efe a gymmerth Mrs. *Ofnus-iawn*, merch Mr. *Anobeithiol* erbyn ei Llaw, ac i ddawnsio. 'r aethant ar y Brif-ffordd: Ond gwir i'w, ni's gallei efe druan-gwr mor dawnio heb un o'i ffyn Baglau yn ei Law; ond mi a addefaf i chwi ei fod ef, yn Troedi yn ysgafn iawn; a'r Enaith hefyd oedd i'w chanmol, oblegid yr oedd hi yn ateb pob notyn o'r Miwlig.

Ond am Mr. *Anobeithiol*, nid oedd eu Cerddoriaeth yn llonni nemawr arno ef, canys yr oedd efe am ymborthi yn hytrach na Dawnio, oblegid ei fod e ymmron Trengu gan Newyn, ac Anwyd: *Cristianes* pan welodd hynny, a roddodd iddo ychydig o Ddŵr bywiol o'i Chostrel yn ymborth presennol; a chwedi 'n hi a arlwyodd iddo ryw beth i'w fwytta, ac ymmhen ychydig amser yr hen wr Bonheddig a adfywiodd, ag a ddaeth i'w gynnesfa iechyd.

Yn awr mi a welwn yn fy Mreuddwyd, gwedi i Mr. Calondid orphen y Pethau hyn oll, efe a gynmerth Ben y Cawr *Anobaith*; ac a'i gosododd yr Bastwn hîr yn ymmyl y Brîf-ffordd, gyferbyn ar Golofn a godasei *Cristion* y Pererin, i rag-rybyddio y Pererinion a ddeuei ar ol, rhag myned o nêb i'w diroedd *Anobeithiol* ef. Ac efe a scrifenodd y Pennillion hyn mewn Maen mynôr, ag a'u gofodes o'r tu îsaf i Ben y Cawr.

I.

*Dymma Ben y Cawr oedd greulon,
Yn brawychu 'r Pererinion,
Ei Gastell Amheueth a ddinistrwyd,
Ac Anhyder ei wraig a laddwyd.*

II.

*Ni chawd o fewn ei Byrth Am-mheus,
Ond Anobeithiol a'i Ferch Ofnus,
Mr. Calondid a'i Gyfeillion,
A wnaeth yn rhwydd y rhain yn rhyddion.*

III.

*Mae hyn yn argol eglur ddigon,
Sef gweld rhai gweiniaid a rhai Cloffion,
Yn Canu a Dawnsio o wir lawenydd,
Am gael yn rhâd y fâth waredydd.*

IV.

*Er ini lâdd y Cawr dichellgar,
A thynu ei Gastell at y Ddaiar,
Fe a ddichon Pechod ei adfywio,
Ag Adailiadu ei Gastell etto.*

Felly ar ol i'r Gwyr hyn ymddangos mor wrol-wych yn erbyn Castell *Am-mheueth*, a Llâd y Cawr *Anobaith*, hwy a gychwynasant ymmhlaen yn eu Taith, nes eu dyfod i'r Mynyddoedd hyfryd; ymmaha fan y llonodd *Cristion* a *Gobeithiol* eu hunain

ac Amrywiaeth y lle. A gwnaethant eu hunain yn gydnabyddus i'r Bugeiliaid yno, y rhai hyn a'u Croesawasant hwynt i'r Mynyddoedd hyfryd, fel y gwnaethant i *Gristion* o'r blaen.

Yn awr pan welodd y Bugeiliaid y fâth Dyrfa yn canlyn Mr. *Calondid*, canys yr oeddent yn gydnabyddus ag efe; syr ebe hwy: Y mae yn eich dilyn Gynlleidfa hardd; er tolwg p'le y Cawsoch chwi y rhain oll?

A'r Arweinydd atebodd y Bugeiliaid fal hyn.

I.

*Mae ymma yn gyntaf Gristianes a'i Llwyth,
Ei Meibion, a Gwagedd ei Meibion yn wŷth,
Yn Môrio wrth Gwmpas, a seren glaer grêf,
At Râs, oddiwrth Bechod, a'u porthladd yw'r Nêf.*

II.

*Yn nesaf, mae Gonestrwydd yn mynd ar ei daith,
A Pharod-i-gloffi, ni ildia efe y chwaith,
Gwanfeddwl ag yntau su a'u pennau yn y ddôl,
A'r ddau yn Cydtynnu rhag aros yn ol.*

III.

*Y Gwr da Anobeithiol sy'n dyfod ymmlaen,
A'i Ferch elwir Ofnus un howddgar ei graen,
A gawn ni dderbyniad a chariad gennych chwi,
O's rhaid mynd ymhellach anhawsach i ni.*

Yna ebe 'r Bugeiliaid, dymma gynlleidfa gymfforddus ei Canfod, y mae i chwi groesaw attom ni; sef y Gwan, gystal a'r Cryf, ac y mae gan ein Tywysog ni olwg ar yr hyn a wneir i'r lleiaf o honynt. *Matth. xxv. 40.* O herwydd hynny ni ddyleu Gwendid nèb fod yn rhwystr i ni eu derbyn.

Felly hwy a aethant a hwynt at Ddrŵs y Palas. ac a ddywedasant wrthynt, Deuwch i mewn Mr.

Gwanfoddwl, Mr. *Parod-i-gloff*, Mr. *Anobeithiol*, a Mrs. *Ofnus*. Y rhai hyn ebe hwy ydym ni yn eu alw i mewn wrth eu henwau, o herwydd eu bod hwy yn fwy tueddol i laesu 'n ol nag eraill, ond am danoch chwi, a'r lleill sy'n gryfion yr ym yn eich gadael i'ch rhydd-did arferol.

Yna ebe Mr. *Calondid*, y Dydd heddyw y Cefais weled fod Grâs yn llewyrchu yn eich wynebau, ac mae gwir Fugeiliaid fy Arglwydd ydych chwi, gan na wthiafoch y briwedig âg ysgwydd nag âg ochor. *Ezec. xxxiv. 21.* Ond yn hytrach a danafoch Flodau hyd eu ffordd fel y dylafech.

Felly y Gwan a'r Llêsg a aethant i mewn, a Mr. *Calondid*, a'r lleill au dilynasant, a phan oeddent gwedi Eistedd; Gofynodd y Bugeiliaid i'r rhai Gweinied: Beth a fynnent hwy? Canys y mae 'n rhaid i ni ebe nhwy drîn pob peth ymma, er Cynhaliaeth i'r Gweiniaid; Cystal ac er rhybydd i'r Afreolus.

Yna hwy a wnaethant iddynt Wlêdd o bethâu hawdd eu Treilio, ac oedd flafus i'r Genau, a maethus i'w Cyrph; gwedi hynny hwy a aethant i orphwys i'w lleoedd perthynol: A phan ddaeth y Boreu, gan fod y Mynyddoedd yn uchel a'r Dydd yn eglur; ac o herwydd mae arfer y Bugeiliaid oedd dangos i'r Pererinion ryw bethau newyddion cyn eu hymadawiad; felly pan oeddent yn barod, a chwedi adfywio eu hunain, y Bugeiliaid au dug hwynt i'r Meusydd, ac a ddangosasant iddynt yn gyntaf, yr hyn a welsei *Cristion* o'r blaen.

A chwedi 'n aethant â hwy i ryw leoedd newyddion, ar cyntaf oedd Bryn-rhyfeddod, lle Canfyddent o bell Ddŷn, yn Treinglo 'r Mynyddoedd oddiamgylch â Geiriau. *Marc xi. 23, 24.*

Yna hwy a ofynasant i'r Bugeiliaid, beth oedd meddwl hynny? Hwythau a ddywedasant, mae Mâb i un Mr. *Grâs* mawr ydoedd efe, am yr hwn y gellwch ddarllain yn y rhan gyntaf o Daith y Pererin.

Gosodwyd

Gosodwyd ef accw i ddysgu 'r Pererinion pa fodd i gredu, neu dreiglo o'u ffordd pa anhawfdra a bynnag au cyfarfydddei, a hynny trwy ffydd.

Yna ebe Mr. *Calondid*, mi a'i hadwaenwn ef yn dda iawn, a Gŵr i'w efe fydd wedi Cael derchafiad uwch-law llawer.

Gwedi hynny aethant a hwy i lê arall a elwir Bryn-diniweidrwydd: Ac yno hwy a ganfyddent ŵr wedi ei wîsgo a dillad gwynnion: A dau ŵr eraill, sef *Rhag-farn*, a *Drwg-ewylls*, yn taflu Tom arno; a hynny y ddi baid. On pa Dom, neu fydreddi bynnag a dafient arno, fe syrthieu i lawr drachefn ymmhen ychydig, a'i Wîsgoedd a ddifgleirient cyn laned a phe buafid heb daflu dim bydr atto 'r ioed.

Beth yw ystyr hyn ertolwg, ebe 'r Pererinion? Y Bugeiliaid a'u hattebodd; gan ddywedyd, y Gŵr ymma a elwir Mr. *Duwiol-ddyn*: A'r Wîsg hon sy'n arwyddocau Diniweidrwydd ei fywyd ef. A'r neb sy'n taflu Bydreddi atto, yw 'r sawl sy'n CASHAU ei waith da ef, a chwi a welwch na lŷn dim o'r Dom ar ei Ddillad ef, felly hefyd y bydd gydâ'r sawl sy'n byw yn wîr ddiniwaid yn y Byd. Pwy bynnag a gymmero boen i ddifwyno 'r Cyfryw rai, a ymboenant yn ofer; o herwydd fe wnâ Duw ymmhen ychydig o Amser i'w Diniweidrwydd hwy dorri allan fel y Goleuni, a'u Cyfiawnder fel canol Dydd.

A'r ol hynny aethant a hwy i Fryn-Cariad, lle y dangosafant iddynt ŵr a Dryll neu gorn o Frethyn o'i flaen, o ba un y torrei efe Beiliau, a Gwîsgoedd i'r tlawd ar Anghenus, sef y rhai ac oedd yn sefyll oddiamgylch iddo; ac er hynny nid oedd ei Ddarn Brethyn ef ddim llai.

Attolwg beth yw ystyr neu feddwl hyn ebe hwy? O! ebe 'r Bugeiliaid y mae hyn yn dangos i chwi, na fydd fyth ddiffyg ar y sawl a fo gantho Galon i hepcor i'r Tlawd o'i lasur, canys yr hwn a Ddw-

frhâo, a Ddwfrheir; ac ni bu'r Deisen a roddodd y wraig weddw i'r Prophwyd achos yn y byd, fod ganthi hi lai yn ei Chelwrn.

Aethant a hwy hefyd i fan lle Canfuant, un Ffôl, ac un arall Di-synwyr, yn golchi Ethiopian, a'u bwriad oedd, ar ei wneuthur ef yn wynn, ond pa fwyaf a olchent arno Duach oedd efe.

Yna y Pererinion a ofynnasant i'r Bugeiliaid beth oedd yr ystyr o hynny? A hwythau a ddywedasant, mae fel hyn y bydd y Drygionus, yn arfer pob moddion i geisio ynnill iddo ei hun Enw da, a hynny yn y diwedd ai gwnâ hwy yn ffeiddiach. Canys felly y bu gydâ'r Phariseaid gynt, ac y bydd hi etto gydâ phôb Rhagrithiwr.

Yna ebe *Tofturi*, Gwraig *Matthew*, wrth *Gristianes* ei Mam, y mae arnafi chwant i weled y Twll fydd yn ochor y Bryn; neu fel y gelwir ef yn fwy Cyffredin: Y Traws-lwybr i Uffern, felly *Cristianes* a ddatguddiodd ei Desyfiad hi i'r Bugeiliaid, Hwythau a aethant at y Drws; yr hwn oedd yn ochor y Bryn, ac a'i hagorasant ef, parasant i *Dofturi* i Glustfeinio yno ryw hyd, a hitheu a roddodd ei chlust i wrandaw.

A chlybu ūn yn dywedyd, Melldigedig a fo Nhâd am attal fy Nhraed i, o ffordd Tangnefedd a bywyd.

O! ebe ūn arall na ddrylliasid fi yn ddrylliau, cyn i mi achyb fy mywyd, a cholli fy Enaid.

Ac ūn arall a ddywedai Oh! na chawn ni ddychwelyd unwaith etto ar dîr y rhai byw, mi a daer ymbiliwn am Râs im gwadu fy hûn, yn hytrach nag y deunwn i'r lle hwn.

Yna'r oedd fel pe buasei'r Ddaiar yn Gruddfan, ac yn Crynu tan draed y wraig ieuangc hon rhag ofn; A hithei pan syrthiodd ei Gwynebpryd gan ddychryn, a drôdd ymmaith tan grynu, gan ddywedyd; bendigedig yw pôb ūn a waredir rhag y lle Poenus hwn.

Gwedi

Gwedi i'r Bugeiliaid ddangos iddynt yr holl bethau hyn, daethant a hwy 'n ol i'r Palas, gan ei Croesawu a'r Cyfryw bethau ac a allei 'r Tŷ hecori; ond gan fod *Tofturi* yn ieuangc, ac yn feichiog hefyd, hi a flŷfiodd ryw bêth a welsei hi yno, ond yr oedd hi yn rhy wladaidd i'w ofyn ef. A'i chwegr a ofynnodd iddi beth oedd arni, oblegid yr oedd hi 'n edrych fel un heb fod yn iach.

Yna ebe *Tofturi* y mae Drŷch yn Crogi ar y pared yn yr Ystafell-giniaw, ac nid allaf mewn un môdd dynnu fy meddwl oddiarno; ac onis Cafi ef, yr wyf yn Credu na's gallaf Esgori, yna ebe ei chwegr; myfi a amlygaf dy ddymuniad i'r Bugeiliaid, ac yr wyfi 'n Credu na omeddant hwy ef iti. Ond ebe hithau, y mae arnafi Gywilydd i'r Gwyr hyn wybod fod arnafi Flŷs, Nid felly fy merch ebe hitheu, nid yw ef gywilydd, ond yn hytrach rhinwedd it chwennychu 'r Cyfryw beth; Mam ebe hitheu o's gwelwch chwi fod yn dda, gofynnwch a fyddant hwy bodlon i'w werthu ef.

Y Drŷch hwn oedd un o fil, sef gair Duw; gellid canfod yntho un ffordd, Ddŷn yn ei agwedd lygredig ei hun, a throwch ef ffordd arall, se a ddengys i chwi; wyneb a dull Tywyfog y Pererion ei hun. *Iago* i. 23. Mi a fym yn chwedleiau a rhai ac oedd yn Tystiolaethu iddynt weled y Goron Ddrain ar ei Ben ef, trwy edrych yn y Drŷch ymma; Gwelfant hefyd Dyllau 'r hoelion yn ei Draed a'i Ddwylaw, ac Archoll y Wauw-ffon yn ei ystlus, ie y mae 'r fath odidawgrwydd yn y Drŷch hwn, ac y dengŷs efe Iesu Grist ei un, a hynny yn y Cyflwr bo'n dewis ei weled ef, pa un bynnag ac yn Fyw, a'i yn Farw, a'i ar y Ddaiar, a'i yntâu yn y Nefoedd; a'i ynghyflwr ei Ddarostyngiad neu ei Dderchafiad, a'i yn dyfod i Ddioddef, neu i Deyrnafu. *1 Cor.* xiii. 12. *2 Cor.* iii. 18.

A *Christianes* a aeth at y Bugeiliaid o'r nailldu, (Enwau pa rai oedd, *Dealltworiaeth, Profiad, Gwiliadwrus*, a *Phurdeb* :) Ac a ddywedodd wrthynt hwy,

hwy, y mae un o'm Merched i'n wraig feichiog, a chwedi Blyfio rhyw beth ar a ganfu hi yn y Tŷ hwn, ac y mae hi yn ofni na chyflawnir ei Thymp i esgor os gommeddwch chwi ei rodidi efe iddi.

Profiad. Gelwch, Gelwch hi ymma, canys hi a fydd siccr o gael o'r hyn y gallom ni ei helpu hi iddo, yna ei Chwegr a'i galwodd hi gerbron, a gofynnodd *Profiad* iddi; beth oedd hi wedi ei flysio? Hithau a ddywedodd dan wrido, mae'r Drŷch mawr sydd yn yr ystafell giniaw: A phan glybu *Purdeb* efe a redodd i fynu ac a'i Cyrchodd ef, a chydâ llawenfyrd Calon hwy a'i rhoesant ef iddi. Yna hitheu a ymgrymodd hyd lawr, ac a ddiolchodd iddynt, gan ddywedyd; Yn awr y gwn gael o honof ffafor yn eich golwg.

Rhoddasant hefyd i'r Gwragedd ieuaingc eraill y Cyfryw bethau a ddymunasant eu cael, Canmolasant y Gwyr hefyd yn sawr, am iddynt fyned gydâ Mr. *Calondid* i lâdd y Cawr *Anobaith*, ac i ddymchwelyd ei Gastell ef.

Gosododd y Bugeiliaid Gadwyn am wddf *Cristianes*, as felly am wddfau ei phedair merched, Gosodasant hefyd Fodrwy-glyst yn eu Clustiau, a Thlyssau ar eu Talcennau.

A phan welodd y Pererinion yn dda gychwyn i'w Taith, gadawodd y Bugeiliaid iddynt fyned mewn heddwch, ond ni roesant iddynt hwy'r Cyfarwyddiadau ynghylch y ffordd, ac a roesent gynt i *Grifftion* a'i gydymmaith; o achos bod Mr. *Calondid* yn Arweinydd ganthynt, yr hwn oedd dra chydna-byddus a phethau o'r faith: Ac felly a allei eu rhybuddio'n fwy amferol, sef pan fae enbydrwydd yn nessau.

Yr Hyfforddiadau a gafodd *Cristion* a'i gyfaill, gan y Bugeiliaid, a gollasant hwy erbyn bod yn rheidol wrthynt. A hyd oedd y blaenoriaeth o eiddo'r gynnylleidfâ hon, ar y rhai hynny fello hwy aethant ymlaen tan ganu, a dywedyd.

I.

*Wele mor iachus oedd y lluniaeth,
A roddwyd i ni yn gynhaliaeth,
Ag fel i'n derbynwyd yn ddi ommedd,
Mae hyn yn argoel o drugaredd.*

II.

*Ni a gawfom ganthynt hwy ddanteithion,
Sy'n llawenbychu'r Pererinion,
Hwy a roesant i ni Dlysau'n gyflym,
A brâwf mae Pererinion ydym.*

Yn awr pan oeddent gwedi ymadel a'r Bugeiliaid, hwy a ddaethant yn ebrwydd i'r lle y Cyfarfu Crifftion ag un *Tor-proffes*, yr hwn oedd yn trigo ynhrêf Gwrthgiliad, o ba ûn, eu Harweinydd a'i gosodes hwy mewn Côf; gan ddywedyd, dymma'r fan y Cwrddodd Crifftion ag ûn Mr. *Tor-proffes*, yr hwn oedd yn dwyn Nôd ar ei gefn o'i wrthryfel. A hyn fydd gennyf i'w ddywedyd am dano ef, sef na wrandawei efe ar un Cyngor, nag Addysg, ond wedi iddo unwaith syrthio, nid oedd dim a allei ei attal ef.

Pan ddaeth efe i'r fan yr oedd y Groes, ar Bêdd, Cyfarfu ag un a barodd iddo ddisgwyl yno, yntef a Ringciodd ei Ddannedd, ac a gurodd ei draed yn y llawr, gan ddywedyd ei fod ef wedi rhoi ei fryd ar fyned yn ol i'w Dref ei hun. Ond cyn iddo gyrhaeddyd y porth, Cyfarfu ag Efangylwr, yr hwn a gynnygiodd ei ddal ef i'w droi'n ol drachefn, Eithr y Gwrthgiliwr hwn a'i gwrthnebodd ef, a chweddi gwneuthur llawer o ddirmyg iddo am ei ewyllys da, efe a ddiangodd rhagddo ef dros y Mur. *Heb. x. 26, 27, 28.*

Yna hwy a aethant ymlaen, nes eu dysod i'r fan lle'r yspeilwyd *Ychydig-ffydd*, ac yr oedd Gŵr yn sefyll yno, a'i Gledddyf noeth yn ei Law, a'i holl wyneb yn waedlyd. Yna ebe Mr. *Galandid* wrtho, pwy wyt ti? Y Gŵr a'i hystebodd, ac a ddywedodd,
mae

mae un a elwir *Mawrfrydig*, sef, *Mawrfrydig* ymmlhaid gwirionedd oedd efe, o hên Bererin, ac yr wyf ebe efe 'n myned tua 'r Ddinas Nefol.

Ac fel yr oeddwn i yn myned ar hyd y ffordd, ymosododd tri Gŵr arnaf, gan gynnyg i mi fy newis o'r tri pheth hyn.

Yn Gyntaf, A gydunwn i, i fod yn un o honynt hwy?

Yn Ail, Neu a ddychwelwn i yn ol i'r lle y daethym i o hono?

Yn Drydydd, Pa'r un a wnawn a'i Dioddeu fy Llâdd yn y fan hōno?

Yna daeth i'm Cōf yr hyn a ddywedodd y Gŵr Doeth, *Diar. i. 10.* Fy Mâb o's Pechaduriaid ath ddenant na chyttuna a hwynt.

Felly mi atebais i'r Cyntaf, fy mod i yn w'r Cywyr dros hîr amser, a chan hynny nad oedd le i ddisgwyl i mi yn awr fwrw fy nghoelbren i blith Lladron.

Yna hwy a ofynasant, beth yr oeddwn i yn ei ddweyd am yr ail Peth? Mineu a ddywedais, oni buasei i mi brofi mor anghyfaddas i'm buchedd oedd y lle y daethym o hono, ni buafwn fyth yn ei adel ef, ond yn gymmaint ag i mi ei brofi e yn gwbl anaddas i mi, mi a'i gadewais ef er mwyn y ffordd hon.

Yna hwy a ofynasant, beth a oeddwn i yn ei ddyweyd am y trydydd? Mineu a'u hattebais, fod fy mywyd yn fwy gwerthfawr yn fy ngolwg, nag yr ymadawn i ag ef yn ysgafn, heblaw hynny nid oes gennych chwi ddim Awdurdod i osod y pethau hyn i'm dewis i; gan hynny na chyffyrddwch a mi yr wyf i'ch peryglu.

A'r hynny y tri dihirwr hyn, sef, *Penwyllt*, *Anslyriol*, ac *Ymyrwr*, a ymosodasant arnaf, a minneu arnynt hwythau.

Felly i ymladd yr aethom ni, sef un yn erbyn tri, a hynny tros yspaid tair awr. Ac yn wîr hwy

a adawfant arnafi beth o nodau eu Gwrolder, ac a ddugasant gyda hwythau beth hefyd o'm heiddo inneu, ni wnaethant hwy ond myned ymmaith yr awron, yr wyfi yn tybied fel y dywyd yr hên addihareb, iddynt glywed fwn traed eich Ceffyl chwi, ac felly ffoi.

Mr. Calondid. Ond yr oedd yn yr ymladdfa hon ratoriaeth mawr, sef, tri yn erbyn un.

Mawrfrydig. Mae hynny yn wîr, ond nid yw ychydig na llawer ond megis diddim i'r hwn fydd ar Gwirionedd o'i ochor, pe gwerffylleis Llu i'm herbyn ebe un, nid ofne fy Nghalon, pe Cyfodais Cád i'm herbyn yn hyn mi a fyddaf hyderus. *Psa. xxvii. 3.* Ac ymhellach ebe fe, mi a ddarllenais mewn rhai hanefion, i ûn Gŵr ladd Byddin; a Pheth am y Nifer a Laddodd *Sampson* a Gêr Affyn.

Mr. Calondid. Ond er tolwg pam na buafech chwi yn llefain allan am gael rhyw gynnorthwy?

Mawrfr. Felly y gwnaethym, sef at fy Mrenin, yr hwn mi a wyddwn yn dda a allei fy nglywed, a hepcor hefyd i'm help Anweledig; a hynny oedd ddigon i mi.

Mr. Calondid. Yna ebe *Mr. Calondid*, wrth *Mr. Mawrfrydig* dros y Gwirionedd, Ti a'th ddanghofaist dy hûn yn urddafol; Moes i mi weled dy Gleddyf. Felly efe a gymmerodd y Cleddyf yn ei Law, ac a Edrychodd arno ryw hyd; Ha! ebe efe, iawn Lafn yw hwn o Jerusalem. *Esay ii. 3.*

Mawrfr. Felly y mae efe, o's bydd gan wîr ûn o'r Llafnau ymma, a Llaw i'w gynal, a meder i'w arferu, fe a eill ymosod ar Angel ac ef. Canys nid rhaid iddo ofni iddo fŷth dori, na phlygu; efe a drawana Grawd ac Esgyrn, Enaid ac yspryd: Ac efe a Elwir Gair Duw. *Heb. iv. 12.*

Mr. Calon. Yr wyfi yn deall i chwi ymladd yn hîr iawn, ac y mae 'n rhyfedd gennyf nad oeddych gwedi blino.

Mawrfr.

Mawrfr. Mi a ymleddais nes Glynu o fy Nghledd-
yf wrth fy Llaw, ac yr oeddent wedi Cyffylltu
ynghyd mor gadarn a phe buasei Gledlyf yn tyfu
allan o'm braich i, a phan redodd Gwaed rhwng
fy myfedd; yna 'r ymleddais i gyda mwy o wroldeb.

Mr. Calon. Ti a wnaethost yn dda, ti a wrthwy-
nebaist hyd at waed, gan ymdrech yn erbyn pechod.
Tyred i mewn, ti a gei aros gyda mi, a myned
allan gyd â ni, canys Cymdeithion i ti ydym ni.

Yna hwy a'i Cymmerasant ef, ac a olchasant ei
Archollion, a rhoesant hefyd iddo o'r hyn oedd
ganthynt i'w lonnychu, ac felly hwy a gychwyna-
sant ynghyd. Ac wrth fyned ymlaen, o herwydd
bod *Mr. Calondid* yn ymhoffi yntho ef (oblegid yr
oedd e'n caru yn fawr y neb a welei 'n ŵr mor
Law gadarn ac ef, ac o herwydd bod yn ei gymdei-
thas ef rai ac oedd yn wann ac yn Llêg; gan
hynny efe a ymholodd ag ef ynghylch amryw o
bethau. Megis yn gyntaf, pa wladwr oedd efe?

Mawrfr. dig a atebodd iddo, mae gŵr oedd efe o
Dir-tywyllch, canys ebe fe dyna fy Nganedigaeth
faint i; ac yno y mae fy Nhâd a Mam hyd he-
ddyw.

Mr. Calon. *Tir-tywyllch* ebe 'r Arweinydd, ond
yw hwnnw yn gorwedd ar yr un Tersynau a di-
nas y *Destryw*?

Mawrfr. Felly y mae, a'r gŵr achos o'm dy-
fodiad i ar Bererindod, oedd hyn. Fe ddaeth yn
ddiweddar un *Mr. Dywedyd-y-gŵr* i'n hardaloedd
ni, gan fynegi yr hyn a wnaethu *Cristion* y Perer-
in, yr hwn aethei o Ddinas y *Destryw*: sef y modd
y gadawsei efe ei Wraig, a'i Blant; i fyned ar Pe-
rerindod. Ac hefyd y modd y nerthwyd efe i Lâd
y Saph a'i gwrthnebasei ef yn ei daith, a'r modd y
ymdrechodd efe yn erbyn pob gelyn, nes ei fyned
i'r lle 'r oedd yn bwriadu.

Mynegodd hefyd, pa groesaw a gafodd ef yn hol
Deiau Llettŷ ei Arglwydd; yn Enwedig pan ddaeth
efe i borth y Ddinas Nefol. Canys yno ebe'r gŵr
ef

efe a dderbynwyd gyd â llais Udgor, gan Dyrfa o rai Disglair, a'r modd y canodd holl Glychau'r Ddinas o Lawenydd ar ei dderbyniad, ac fel y gwîsgwyd ef a Dillad Auraid; ynghyd a llawer o bethau eraill na ddichon tafod dŷn eu hadrodd. Ond i roi Clô ar y Cwbl, efe a adroddodd ei hanes ef a'i Deithiau; nes i'm Calon i losgi o'm mewn o chwant myned ar ei ol ef: ni allei na Thâd, na Mam mo'm lluddias i; felly mi a ymadewais a hwynt oll, ac a ddaethym hyd ymma yn y ffordd.

Mr. Calon. Chwi a ddaethoch i mewn i'r Porth sydd ymhen y ffordd, onid do?

Mawrfr. Ddaethym yn ddiammau, canys *Mr. Dywedyd-y-gwir*, a fynegodd i mi hefyd, na thalei'r Cwbl ddim, oni ddechreuem y ffordd hon trwy Borth Cyfnewidiad.

Mr. Calon. Gwelwch yna ebe'r Arweinydd wrth *Gristianes*, fel y mae Pererindod eich Gŵr, a'r uchel gamp a ynnillodd efe, wedi ei tanu ar léd ymhell ac yn agos.

Mawrfr. Ai dymma wraig *Cristion* y Pererin hwnnw?

Mr. Calon. Ie, yn ddiammau, a dymma hefyd ei bedwar Mâb ef.

Beth ebe *Mawrfrydig*! a ydynt hwythau hefyd yn myned ar Bererindod. Ydynt mewn Gwirionedd ebe *Mr. Calondid*, y maent oll yn dilyn ei Lwybrau ef.

Mawrfr. Y mae fy Nghalon yn Llawenhychu wrth feddwl pa hyfrydwch a fydd i'r Gŵr da hwn, pan welo ef hwy a chwithau, er na fynech ddyfod gyd âg ef, er hynny'n dyfod ar ei ol ef trwy'r Porth i'r Ddinas Nefawl.

Mr. Calon. Mae'n ddiammau y bydd yn gyffur tra mawr iddo: canys y Llawenydd nessaf at ei weled ei hun yno, y fydd Cyfarfod a'i wraig a'i blant yn yr un lle.

Mawrfr. Yn gymmaint a'n bod ni yr awron wedi Crybwyll am y Pwngc ymma, atolwg gade-
wch

wch glywed eich Oppiniwn chwi ynghylch hynny, canys y mae rhai yn ammeu pa un a'i adnabydwn ni ein gilydd yno, a'i peidio?

Mr. Calon. A ydynt hwy yn tybied yr adnabyddant eu hunain yno, neu y llawenychant o weled eu hunain yn y Cyfryw ddedwyddwch; ac os ydynt yn tebyg y gwnant y pethau hynny, pa ham na's adnabyddant eraill; ac na orfoleddant yn eu happuŵrwydd hwy hefyd; A thrachefn, gan fod ein perthynassau yn ail, i ni ein hunain, er bod y Cyfwr hwnnw gwedi ei ddatod yno: etto onid ellir barnu 'n ôl Rheffwm y bydd llawenach genym eu gweled hwy yno, na gweled eu bod yng-holl?

Mawrfr. Wel wel, yr wyfi yn deall eich meddwl yn hyn o beth. A oes gennyh ddim i'w ofyn i mi yn rhagor ynghylch dechreuad fy Mhererindod?

Mr. Calon. Oes, mi a chwennychwn wybod, A oedd eich Tâd, a'ch Mam; yn fodlon i chwi ddyfod yn Bererin?

Mawrfr. Oh! na'g oeddent, canys hwy a arferent bôb math ar foddion i'm Cadw i gartref.

Mr. Calon. Ertolwg beth oedd ganthynt hwy i ddywedyd yn eich erbyn chwi?

Mawrfr. Hwy a ddywedasant mae bywyd segur- llyd oedd efe, ac oni buasei fy mod inneu'n gwyro at seguryd, a diogi, na buaswn i fyth yn hoffi cyfwr Pererin; a dywedasant hefyd mae'r ffordd enbyttaf o holl ffyrdd y byd, oedd ffordd y Pererion.

Mr. Calon. Eithr a ddangosasant hwy ymha beth yr oedd y ffordd mor anbydus?

Mawrfr. Do, a hynny mewn amryw bethau, hwy a grybwyllasant yn gyntaf, am y *Gors-Anobaith*, lle bu *Cristion* ymmron Trengu. A dywedasant hefyd wrthyf fod Saethyddion yn sefyll at Gastell Belzebub, i Saethu'r Sawl a ddeuei i guro am dderbyniad wrth y Porth bychan. Ac hefyd am y

goedwig,

goedwig, a'r Mynyddoedd tywyll, Bryn Anhawf-dra, y Llewod, a'r tri chawr a'r Gŵr gwaedlyd a Mr. *Llâdd-pob-daioni*, ac hefyd bod Ellyll echrydus yn tramwy ynglwyn Darostyngiad, a darfod iddo o fewn ychydig ddwyn bywyd *Cristion*.

Heblaw hynny dywedasant y gorfydde i mi fyned trwy Ddyffryn Cysgod Angau, lle y mae gwag ysprydion, ar Goleuni'n Dywyllwch, ar ffordd yn llawn rhwydau, Pyllau a maglau. Dywedasant hefyd wrthyf am y Cawr *Avobaith*, a Chastell *Ambeus*, a'r dinystr a gyfarfu'r Pererinion yno. Ac ymmhellach fod yn rhaid i mi fyned dros y Tîr a reibwyd, yr hwn oedd le enbyd iawn; A chwedi'r Cwbl, y deunw i at Afon heb un Bont arni, a bod yr Afon honno rhyngof i ar wlâd Nefol.

Mr. *Calon*. A ddywedasant hwy ddim yn rhagor i geisio eich digalonni chwi?

Mawrf. Do; hwy a ddywedasant wrthyf hefyd fod y ffordd yn llawn Twyllwyr, o'r Cyfryw ac oedd yn Cynllwyn i droi Gwŷr da allan o'r Llwybr, sef, Mr. *Bydol-ddoethyn*, Mr. *Ffurfiol*, Mr. *Rhagrith*, a Mr. *Chwedleugar*; ac yr oedd yn siccr ganddynt y dalid fi yn Rhwydau y Gwyr hyn, neu yntef, y Rhyfygwn i fyned ymlaen at a Porth fel Mr. *Anwybodus* ieuangc, yr hwn a ddanfonwyd yn ei ol i'r Twll yn ochr y Bryn, a gwnaethpwyd iddo fynd rhyd y Trawflwybr i Uffern.

Mr. *Calondid*. Yn wîr yr oedd hyn yn ddigon er digalonni Dŷn, ond a ddarfu iddynt dewi ar hyn?

Mawrf. Na ddo etto, Dywedasant wrthyf hefyd am lawer a brofasei'r ffordd honno gynt, ac a aethant ymhell ar hyd ddi, i edrych a gyfarfyddent a pheth o'r Gogoniant hwnnw, ac oedd Cynnifer yn Sôn am dano o oes i oes; ar modd y dychwela-sant adref, gan gyfrif eu hunain yn ffyliaid am ofod troed dros y drws yn y ffordd honno, er mwyn rhoi bodlonrhwydd i'r wlâd. A hwy a Enwasant amryw o honynt a wnaethei felly; megis Cyndyn,

a *Meddal*, *Anhyderus*, ac *Ofnog*, *Tor-proffes*, a *Hên Athrist*, ynghyd a bagad o rai craill, meddent hwy a aethant ymhell ar ymosyn, ond methodd yr un o honynt gael Cymmaint o elw wrth fyned ag a bwyseu bluen.

Dywedasant hefyd wrthyf am un Mr. *Ofnus*, o Bererin, a pha mor anghyfannedd y Cafodd efe ei ffordd, fel na feddianodd efe erioed awr gynfforddus ynthi: Ac hefyd fel y bu Mr. *Anobeithiol* ymron fferru ynthi; ac hefyd wrth gofio, bêth am *Ghrif-tion* ei hûn ebe hwy, yr hwn bu Cymmaint o ddwndwr, ddarfod iddo gwedi ei holl Anturiaeth am y goron Nefol, suddo a boddi yn ddilys yn yr Afon, Ddû, ac nad aeth efe droedfedd ymhellach, pa fodd bynnag y Clapwyd y peth i fynu yn ei gylch ef.

Mr. *Galon*. A Ddigalonodd dim o'r pethau hyn chy-chwi?

Mawrfr. Na ddo, eithr yr oeddent megis Cyn-nifer o bethau gwâg, a diddim yn fy Ngolwg i, o herwydd fy mod yn ffyddlon gredu i'r hyn a ddywedasei Mr. *Dywedyd-y-gwîr*, a hynny a'm dygodd i tros y Cwbl.

Mr. *Calon*. Dyna eich Gorchafiaeth chwi, sef, eich ffydd yn unig.

Mawrfr. Felly'r oedd, mi a gredais, a chan hynny mi a ddaethym i'r ffordd hon. Ymleddais hefyd, a Phwy bynnag a'm gwrthnebodd ac yn nerth y ffydd a roesid i mi, mi a ddaethym hyd ymma.

Yna efe a Ganodd fel hyn.

I.

*Y Sawl fo 'n bûr ymlhaid gwirionedd,
Er i'r gwynt a'r gwlaw ei gyredd,
Gwn nad oes un mâth ar ddrychîn
A eidd ei luddias e'n Bererin.*

Et

II.

*Er maint a lûnir o gelwyddau,
I geisio ei gadw'n ol o'i Siwrnau,
Tra byddo ei galon gyda ei Frenin,
Yn y blaen eiff é'n Bererin.*

III.

*Nid oes na Llew, na chawr, na chawres,
Na gwag Ysrydion dylion diles,
Nad eill ef ladd a'i gleddau deufin,
Ac yn y blaen eiff é'n Bererin.*

Erbyn hyn yr oeddent gwedi dyfod i'r Tir a Reibwyd, lle mae Anian yr Awyr yn tueddu i wneud rhai'n Gysgadur, ac yn drymllyd. Ac yr oedd Drain a mwyeri gwedi tyfu drosto oll; oddieithr ymma a thraw, lle bae Cysgodwydd swynwyr, ac os eistedd Dŷn arno, neu gysgu yntho, Cwestiwn i'w medd rhai pa un a'i y Cyfodent hwy neu ddeffro mwyach yn y Byd hwn, a'i peidio?

Felly trwy'r Goedwig anghyfanedd hon yr aethant ynghyd, a Mr. *Calondid* a aeth o'u blaen, o achos mae eu Harweinydd hwy oedd efe, a Mr. *Mawrfrydig-dros-y-gwirionedd* a ddaeth o'u tu ol, i edrych attynt; rhag ofn digwydd i ryw Ellyll, neu Ddraig, neu Gawr, neu Leidr syrthio arnynt o'r tu ol a'u drygu. Ac yr oeddynt yn myned ymlaen, bob ūn a'i Cledddyf noeth yn ei Law, canys hwy a wyddent mae lle enbyd oedd hwn: Gan Annog eu gilydd i fod mor wiliadwrus ac y medrent, Parodd Mr. *Calondid*, i Mr. *Guan-feddwyl* gadw'n agos atto ef, a Mr. *Anobeithiol* oedd tan wiliadwraeth Mr. *Mawrfrydig*.

Eithr nid aethant yn neppell nes i Niwl a Thywyllwch mawr syrthio arnynt oll, fel nas gallent dros ennyd ond prin ganfod y Naill y llall. Ac o herwydd hynny bu gorfod iddynt tros ryw hyd, fyned ymlaen dan deimlaw, a galw am eu gilydd, Canys nid oeddent yn rhodio wrth olwg.

Ond fe eill pawb wybod nad oedd Cammrau yr Cryfaf o honynt ond byrion; pa faint gwaeth gan hynny oedd Cyflwr y Gwragedd a'r Plant, y rhai oedd a'u Traed a'u Calonau yn feddal a Thyner. Ond etto, trwy eiriau annogaethus eu Harweinydd, ynghyd ar hwn ag oedd yn eu dwyn hwy i fynu ar ol, hwy a ymdarawfant yn Lew iawn i fyned trwyddo.

Yr oedd y ffordd ymma hefyd yn flinderus i'w thrafaelu o achos y Bydreddi a'r Gwlybanieth. Ac nid oedd ychwaith gymmaint ac un Lletty, neu Dŷ i gael ymborth i gryfhau 'r Gweiniaid drwy 'r holl Dîr hwn. Dymma lle 'r oedd y gryntiau a'r Griddfan ganddynt; tra fyddei un yn ymdreinglo mewn Dryfni, un arall ynglŷn yn y Dom, a rhai o'r Plant a gollodd eu Helgidiau yn y Clai, fe a fyddei un yn gweiddi iddo syrthio i lawr, a'r llall, Ho, pa le 'r ydych chwi, a'r trydydd yn dywedyd, y mae 'r Mieri, a'r Dryfni gwedi Cymmeryd y fath afael arnafi, fel yr wyf 'n ammau na's gallafi ymddadryfu o honynt.

Yna hwy a ddaethant at Gysgodwydd Cynnes, a'r fath ac oedd yn addo llawer o Esmwythâd i'r Pererinion; canys yr oedd ef gwedi ei weithio 'n wych uwch ben, a'i dêghiau a Llannerchau gleision, arlwywyd ynddo hefyd Eisteddleoedd. Ac yr oedd heblaw hynny ynddo welŷ esmwyth i'r Lluddiedig orwedd arno.

Yn awr chwi a ellwch ddirnad, ond ystyried, fod hyn i gyd yn Demtasiwn mawr, oblegid yr oedd y Pererinion yn flinedig eisoes: o achos trymder y ffordd. Ond er hynny ni chynnygiodd un o honynt Laefu i aros yno, ie hyd yr oeddwn i 'n deall, hwy a gymmerasant y fath ofal i wrando cyngor eu Harglwydd fel na thrangwyddodd o honynt un. Ac yntef oedd mor ffyddlon a mynegu iddynt eu holl Beryglon, fel pa nêslaf y byddent, iddynt, Mwyaf bywiog a fyddeu eu Hysprydoedd

hwynt.

hwynt, gan Annog eu gilydd i wadu 'r Cnawd. Y Cysgodwydd ymma a elwir, Cyfaill y Diogyn; gwedi ei ofod yno ar feddwl denu rhai o'r Pererinion i orphwysu arno, pan faent yn flinedig.

Yna mi a welwn yn fy Mreuddwyd iddynt fyned ar hyd y Tîr Anghyfannedd hwn, nes eu dyfod i'r fan y bydd tueddol i rai golli eu ffordd. Yn awr tra 'r oedd hi'n Oleu, fe allei eu Harweinydd fynegu 'n hawdd iddynt pa fodd i wachelyd y Draws-ffordd, ond pan aeth hi'n dywyll gorfu iddo Sefyll: Ond yr oedd gantho yn ei Logell Fap o'r holl ffyrdd, ac oedd yn arwein i'r Ddinas, ac o-ddiwrthi; gan hynny efe a darawodd Dân i gael goleu (oblegid nid yw efe un amser heb ei Osgymmon gyd âg ef) felly efe a edrychodd yn ei Fap, yr hwn a Elwir yr Efengyl. Ar Llyfr hwn a barodd iddo fod yn ofalus i droi yn y fan hono ar y Law ddehau. *Psal cxix.* Ac oni buasei iddo fod yn ofalus yno i edrych yn ei Lyfr, hwy a fua-sent yn y Pydew oll, wrth bob tebygoliaeth, oherwydd yr oedd o fewn ychydig bâch o'u blaen; bydew wedi ei Gloddio gan ddyfined nad allei un Dyn byw gael gwaelod ynddo; ac yr oedd wedi ei ofod ymhen y ffordd oedd yn edrych lana, ond yr oedd ef yn llawn o Fydreddi, a chwedi wneuthur yno ar fwriad dinistio Pererinion yntho.

Yna mi a feddyliais ynnof fy hun, pwy a anturiei fyned ar Bererindod heb un o'r Mapiau ymma gyd âg ef, fel y gallo edrych yntho pryd y byddei 'n amheus ynghylch ei ffordd.

Felly hwy aethant ymlaen ar hyd y Tîr Swynedig hwn, nes eu dyfod at Gysgodwydd arall yr hwn hefyd a Adailiadwyd yn ymmyl y Brîf-ffordd. A than y Llwyn hwnnw yr oedd dau ŵr yn gorwedd, Enwau pa rai oedd, *Diofal*, a *Rhyfygus*, y ddau hyn a ddaethant hyd ymma ar Bererindod, ond gan eu bod yn Lluddiedig o achos eu Taith,

hwy a Eisteddasant i lawr i orphwys, ac felly syrthiasant mewn trwm Gwsg.

Pan ganfu'r Pererinion hwynt, hwy a safasant yn syn, gan ysgwyd eu Pennau; canys hwy a wyddent fod y ddau gyfgadur mewn cyflwr gresynol. Yna hwy a ymgyngorasant a'u gilydd beth oedd orau i wneuthur, pa un ai myned ymlaen a'u gadael hwy i Gyfsgu; neu ynteu myned attynt, a chynnyg eu di-hûno hwynt? Felly cytuno a wnaethant ar fyned i'w deffroi hwynt, o's gallent, tan Ammod iddynt wilied arnynt eu hunain rhag eistedd yno, na chosleidio ychwaith ddim o'r Efmwythâd ar a ydoedd y cysgodwydd hwnnw yn ei gynnyg.

Felly hwy a droesant i mewn, ac a alwasant y Gwŷr wrth eu henwau (canys yr oedd yr Arweinydd yn eu hadnabod hwy) Eithr nid oedd i'w gael ganthynt na Llais, nag Atteb. Yna yr Arweninydd a'u Hysgydwodd hwy, gan wneuthur Cymmaint ac a fedrei i'w cyffroi. Ond o'r diwedd ebe un o honynt, mi a dalaf pan dderbynwyf fy Arian; ei glywed ef yn siarad trwy ei hûn fel hyn, a barodd i Mr. *Calondid* ysgwyd ei Ben ac ochneidio. Myfi a ymladdaf ebe'r llall cyhŷd ag y gallwyf gynnal fy Nghleddyf yn fy Llaw, clywed hynny a barodd i un o'r Plant chwerthin.

Yna ebe *Cristianes*, beth yw'r ystyr o hyn? Chwedleua yn eu Cwsg y maent hwy, ebe'r Arweinydd. Os tarewch hwynt neu hysgwyd, hwy a'ch attebant yn y modd ymma: neu fel y dywaid un o honynt gynt pan oedd Tonnau'r Môr yn curo arno, ac yntef fel ûn yn cyfsgu ar ben yr hwylbren, Pan ddeffroieff medd efe, mi a'i Ceisias drachefn. *Diar.* xxiii. 34, 34. Chwi a wyddoch pan y mae Pobl yn siarad yn eu Cwsg, y dywedant ryw beth; eithr nid i'w eu Geiriau'n Cael eu trefnu drwy ffydd, na rheswm. Y mae Anghysondeb rhwng eu geiriau hwy'r awron, fel yr oedd gynt rhwng eu Mynediad hwy ar Bererindod a'u heisteddiad

teddiad i lawr ymma. Dymma 'r niwaid y mae fe 'n ei wneuthur, sef, pan y bô rhai diosfal yn myned ar Bererindod, Ugain i un, onid fel hyn y gwafanaethir hwynt. Canys y Tîr swynedig ymma, i'w un o'r Noddfaie olaf, ac sydd gan Elyn y Pererinion, ac o herwydd hynny y gosodwyd ef cyn nessed i ddiwedd y ffordd, a thrwy ei fod felly, y mae 'n ein gwrthsefyll gyd â mwy o achlyssur, canys pa bryd medd y Gelyn y bydd y rha Gwallygofus hyn mwy eu chwant i Eistedd i lawr, na phan y maent yn ddeffgyiol; a pha bryd byddant debyccach i fod yn ddeffgyiol, na phan y maent mor agos i ddiwedd eu Taith? Ac o herwydd hynny y gosodwyd y Tîr a Reibwyd cyn nessed i wlâd Beulah, ac hefyd cyn agosed i ddiwedd eu Gyrfa. Gan hynny edryched y Pererinion attynt eu hunain, rhag digwydd iddynt megis i'r rhai hyn, a welsom ni wedi Cysgu, fel na ddichon neb eu diuno hwynt.

Yna 'r Pererinion a ddeusyfiasant gyd âg arswyd gael myned ymlaen, ac ymbiliasant ar eu Harweinydd daro goleu iddynt, fel y gallent fyned y rhan arall o'u ffordd wrth Lewyrch y Goleuni hwnnw. Felly efe a darawodd oleu, ac wrth Lewyrch hwnnw yr aethant y rhan arall o'r ffordd hon, er bod y Tywyllwch yn fawr iawn; etto hwy a ddywedent wrth eu Gilydd, y mae gennym air sicrach, y Prophwydi; yr hwn da y gwnewch fod yn dal arno, megis ar ganwyll yn llewyrchu mewn lle tywyll, hyd oni wawrio 'r Dydd, ac oni chodo 'r seren ddydd yn eich Calonau chwi. 2 *Ped.* i. 19. Ac felly 'r aethant ymlaen, ond yr oedd y Plant yn dechrau Deffgyio, a llefasant ar yr hwn fu'n Caru 'r Pererinion, am wneuthur eu ffordd hwy 'n fwy Cyssurus, ac ymhen ychydig cyfododd Gwynt, ac a yrodd ymmaith y Niwl tywyll fel y daeth yr Awyr yn eglurach.

Ond etto, nid oeddent wedi myned neppell dros y Tîr a Reibwyd, eithr yn awr hwy a allent gan-

fod eu gilydd, a hefyd y ffordd a dylaent rodio ynddi. A hwy a glywent ychydig o'u blaen, Leferydd uchel, megis rhyw un mewn achos pwys-fawr. Felly hwy aethant dan edrych o'u blaen, ac wele hwy a ganfyddent ŵr ar ei Liniau yn derchafu ei Ddwyllo a'i Lygaid i fynu, ac yn llefaru 'n ddwys fel y tybient hwy wrth ryw un oddi Uchod; felly hwy a ddynesasant atto, ond nis gwyddent beth oedd efe yn ei ddywedyd, eithr hwy a fuant yn ddistaw nes iddo orphen ei weddi. Ond pan ddarfu iddo, efe a gyfododd, ac a ddechreuodd Redeg tua'r Ddinas Nefol.

Yna Mr. *Calondid* a alwodd ar ei ol ef, HOW, How, ho, Gyfaill, gadewch i ni gael eich Cymdeithas, os ydych, fel yr y'm ni n tybio, yn myned tua'r Ddinas Nefol. Felly y Gŵr a arhosodd, a hwy a ddaethant i fynu atto. Ond cyn gynted ag y Cadd Mr. *Gonest*, ei lawn olwg arno ef, efe a ddywedodd, mi adwyn i y Gŵr hwn. Yna ebe Mr. *Mawrfrydig-dros-y-gwirionedd*, er tolwg pwy i'w efe? Un ebe yntau yw ef a ddaeth o ddeutu'r fan yr oeddwn i 'n byw gartref, a'i Enw ef yw *Sefyll-yn-ddiysgog*, Pererin cywir yn ddiau.

Felly, hwy a ddaethant at eu gilydd, ac yn ebrwydd ebe Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog*, wrth Mr. *Gonest* trwydd, O y Tâd *Gonest* a ydych chwi yna? Ydyf ebe yntef mor sicr a'ch bod chwithau yna. Y mae 'n dda iawn gennyf ebe Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog*, eich cael chwi ar y ffordd hon. Nid dim gwell ebe'r llall nag oedd gen inneu eich gweled chwithau gyneu ar eich Gliniau. Pan glybu Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog* hynny efe a wridodd, ac a ddywedodd, a welloch chwi fi felly?

Gwelais ebe'r llall, a Llawenychodd fy Nghalon ar yr olwg. Eithr beth a feddyliafodd chwi wrth hynny ebe yntef? Beth a feddylwn i ebe Mr. *Gonest*? Ond bod gŵr Duwiol ar y ffordd, ac y Caem ni ei Gyfeilliach ef yn y man. Gwyn ty myd ebe yntau o's ydwyf felly? Eithr onid wyf fel

fel y dylwn fod, myfi fy hun a orfydd ei ddio-
ddeu. Gwir i'w ebe'r llall; ond y mae'ch ofnau
'n fy nghadarnau i fod y Pethau hyn yn union
rhwng eich Enaid chwi a Thywyfog y Pererinion:
Canys efe a ddywaid, gwyn ei fyd y Dŷn a ofno
'n waftadol.

Mr. *Mawrfr.* Wel, fy mrawd, mynega i ni er-
tolwg, yr achos o'th fod gynneu ar dy Liniau?
A'i o herwydd bod rhyw Drugaredd wedi 'th rwymo
i hynny, neu pa fodd?

Mr. *Sefyll.* Yr ŷm fel y gwelwch ar y Tir a
reibwyd; ac fel yr oeddwn i 'n dyfod ymlaen,
meddyliais rhyngof am fi fy hŷn, pa mor enbyd
oedd y ffordd yn y lle hwn, a pha nifer, gwedi
dyfod hyd ymma ar Bererindod, a attalwyd ac a
ddinistrwyd. Meddyliais hefyd a pha fath farwolaeth
y mae'r lle hwn yn dinistro Dynion. Canys nid
yw'r fawl fydd yn marw ymma, yn marw o un
Clefyd angerddol; y farwolaeth y mae'r Cyfryw,
yn marw nid i'w brudder iddynt, canys yr hwn fydd
yn ymadael mewn Cŵsg, sy'n dechrau ei siwrnau yn
ddymunol a hôff. Ie y mae'r Cyfryw yn ym-
lonyddu yn ewyllys y Clefyd hwnnw.

Yna ebe Mr. *Gonest*, ar ganol rheswm y llall, a
welsoch chwi'r ddau Ddŷn oedd dan y Cysgod-
wydd?

Mr. *Sefyll.* Do, do, mi a welais Mr. *Diotal* a
Rhyfig yno, ac am ddim ar wn i, yno y byddant
nes y Pydront. *Diar.* x. 7. Ond gadewch i mi
fyned ymlaen ar fy Rheswn; sef yr achos o'm bod
ar fy Ngliniau.

Hynny i'w, fel yr oeddwn yn syn myfyrio yn-
ghyfannedd-dra y tri a felldigwyd; daeth un attaf
mewn Gwîsg hyfrydwych ond ei bod yn hên, gan
gynnig i mi fy newis o dri pheth, sef ei Chorph,
ei phwrs, ei Gwelŷ. A dymma'r gwîr, yr oeddwn
i yn ddeffgiol, yn gyfglyd, a chyn dylotted ar
Ddylluan, ac mae'n debyg y gwyddei'r hudoles
hynny. Eithr mi a gefais gynnorthwy yw Gwrth-
nebu

nebu hi unwaith, ac eilwaith; ond hi a droes heibio fy ngwrthwynebiadau i, dan wênu. Yna mi a ddechreuais ddigio, ond nid oedd hi yn Digalonni dim wrth hynny, ond ymgymmell drachefn, gan ddywedyd, os Cymmerwn i fy rheoli ganthi hi, y byddwn i gŵr mawr a dedwydd: Canys ebe hi, myfi i'w Arglwyddes y Byd, a thrwyddofi y gwneir Pbloedd yn Ddedwydd.

Yna, mi a ofynnais iddi ei henw, hitheu a ddywedodd wrthyf mae Madam *Elw* ydoedd hi, pan glywais i hynny mi a giliais ymhellach oddiwrthi. Ond yr oedd hi yn fy nilyn i fyth a'i hydoliaeth, yna mi a syrthiais ar fy ngliniau fel y gwelfoch chwi fi, a chan dderchafu fy Nwyllo a'm llêf i fynu, at yr hwn a addawfeu fy helpu. Ac fel yr oeddych chwi yn dyfod i fynu tuag attaf, y wraigfoneddig a aeth ymmaith. Yna mi a barheis i roddi diolch am y waredigaeth fawr hon; canys y mae yn siccr gennyf nad oedd hi 'n bwriadu dim daioni, ond yn hytrach Ceisio fy rhwystro yn fy nhaith.

Mr. *Goneft*. Mae 'n ddiammeu fod ei diben hi yn ddrwg, ond gan ein bod yn siarad am dani hi, yr wyfi 'n meddwl i mi naill a'i gweled hi, neu ynteu ddarllain rhyw hanes o'i phlegid hi.

Fe allei bob un o'r ddau, ebe Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog*.

Mr. *Goneft*. Madam *Elw-bydol*! Ond Gwraig dal brydweddol i'w hi, o wynebpryd gwineuddu? Ac onid yw hi 'n llefaru yn llwfn iawn, gan Lâs-wenu ar ddiwedd ei chwedl?

Mr. *Sefyll*. Dyna 'r fath i'w hi yn uniawn, yn ei gwedd a'i hymddygiad.

Mr. *Goneft*. Onid i'w hi hefyd yn dwyn Côt fawr wrth ei hytllus, ac onid i'w hi yn rhoi ei Llaw 'n fynych yn ei chôt i deimlo ei Harian, fel pe bae hynny yn holl hyfrydwch ei chalon?

Mr. *Sefyll*. Felly y mae hi yn uniawn, pe buafech chwi

chwi yn sefyll ger llaw iddi; ni allasech fyth osod allan ei hagwedd a'i hymddygiad yn gywirach.

Wel ynteu, ebe Mr. *Gonest*. Onid oedd hwnnw a dynnodd ei dull hi i mi, yn ddarluniwr da, ar hwn a Scrifenodd am dani a ddywedodd y Gwîr.

Mr. *Calondid*. Dewines yw'r wraig hon, a thrwy natur ei Swyngyfaredd hi a Rheibiodd y Tîr hwn; byddei Cyfal i bwy bynnag a osododd ei Ben i lawr ar ei harphed hi, ei osod ef ar gŷff o bren dan y Fwyall; a phwy bynnag a edrycho ar ei Thêg-wch hi, a gyfrifir yn Elynion i Dduw. *Iago* iv. 4: i *Ioan* ii. 15. Y hi fydd yn Cynnal yn eu Gloyw-wychder holl gaseion y Pererinon, hi a dynodd lawer Dŷn o ffordd y Pererinion. Siarad-wraig fawr yw hi, ac y mae hi a'i Merched yn wastad wrth sodleu'r naill Bererin, neu'r llall; canys y mae iddi dair o ferched; Enwau pa rai i'w, Mrs. *Chwant-y-cnawd*, Mrs. *Chwant-y-llygaid*, a Mrs. *Balchder-y-bywyd*. i *Ioan* ii. 16. Yr oedd hon yn awr yn Canmol ac yn mawrygu godidowgrwydd y Bŷd hwn wrthych yn hilythr, am mae hawys hŷ, a digwylydd yw hi, ac ni rusa hi siarad ag un Gŵr.

Hi a fydd yn wastad yn gwawdio'r Pererinion tlodion, ond yn Canmol y Cyfoethog, neu os bydd un digon Cyfrwys-gull i ynnill Arian mewn rhyw fodd, hi a ddadgeniff ei Glod ef o tŷ bwygilydd. Y mae hi hefyd yn Caru cyfeddach a gwledda yn fawr, ac y mae hi beunydd o'r naill fwrdd llawn i'r llall. Hi a roddodd allan hefyd mewn amryw Lleoedd mae Duwies yw hi, ac o herwydd hynny y mae rhai yn ei Addoli hi. Y mae ganthi amser, a Lleoedd agored i dwyllo, hi a ddywaid ac a'i twng ef, na ddichon neb ddangos golyd Cyffebyb i'w heiddo hi.

Hi addawiff drigo gyd â phlant y plant os Carrant hwy hi, a'i mawrhau. Hi a wasgariff Aur o'i Chôd fel Llwch y ddaiar, mewn rhai manneu, ac i ryw fath ar Ddynion. Y mae'n hôff ganthi ei cheisio, a'i chanmol, a Llechu ymynwefau Gwŷr.
Nid

Nid yw hi fyth yn blino Canmol ei mwyniant. Y mae hi yn caru fwyaf yr sawl sydd yn meddwl o-rau am dani hi. Y mae hi yn addo coronau a Theyrnafoedd, i'r sawl a gymmerant ei chyingor hi. Ond er hynny hi a ddygodd Lawer i'r Cebystr, a deng mil mwy i Uffern.

Oh! pa Drugaredd mawr yw ef, ebe Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog* i mi allu ei Gwrthnebu hi, canys i ba le y gallafei hi fy llysgo i?

Mr. *Calondid*. I ble! nid oes neb a wyr onid Duw'n unig, ond wrth bob tebygoliaeth, hi a fuafe i'n eich tynu i lawr i bob chwanteu ynfyd a neweidiol, y rhain sy'n boddi Dynion i ddinistr a cholledigaeth. i *Tim. vi. 9.* Y hi a osododd *Absalom* yn erbyn ei Dâd, a *Jereboam* yn erbyn ei Feistr, ac a gynghorodd *Judas* i werthu ei Arglwydd, ac a ffynnodd gyd â *Demas* i adael bywyd Duwiol y Pererin; ac yn wîr Ni ddichon neb fynegu pa faint o ddrwg a wnaeth hi. Canys y hi sy'n gwneuthur Anghydfod rhwng Rheolwyr au Deiliaid, rhwng Rhieni au Plant, rhwng y Naill Gymmydog a'r llall, rhwng Gŵr a Gwraig, rhwng Dŷn a'i hunain, rhwng y Cnawd a'r yspryd, gan hynny Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog* byddwch debyg i'ch Enw, a chwedi i chwi orphen pŵb peth sefwich.

Tra'r oeddynt yn ymddiddan au gilydd fel hyn, yr oedd ymhlith y Pererinion Gymmysg o Lawenydd ac arswyd, ond or diwedd hwy a ddorasant allan i Ganu fel hyn.

*Mawr yw'r Perygl sy ymma ar dîr,
Yn erbyn gwîr Dauwiolion,
Ni ddichon Tafod rîfo chwaith,
O Sowaith eu Caseion.*

Gwedi hyn mi a'u Gwelwn hwy'n myned ymlaen nes y daethant i Dîr *Beulah*, lle mae'r haul yn tywynnu Nôs a Dŷdd. Ac o herwyd eu bod

yn Flinderog, hwy a ymroesant i orphwys yno ryw hyd. Ac am fod y wlâd hon yn gyffredin i'r Pererinion, ac yn gymmaint a bod y Perllannau, a'r Gwinnllannoedd ac oedd ymma, yn perthyn i Frenin y Ddinas Nefol; gan hynny yr oedd ganthynt Rydd-did i fod yn hyf ar bob peth o'i eiddo ef.

Ond ychydig o amſer a'u hadfywiodd hwynt ymma, o herwydd yr oedd y Clychau 'n Canu, a'r Udgorn yn seinio mor felysber trwy gydol yr amſer, fel nas gallent Gyſgu, ac er hynny, hwy a adfywiasant yn gwbl gyſtal, a phe buasant yn Cyſgu 'n hir. A llais ac ymadrodd y ſawl a gerddent yr heolydd ymma, oedd yn mynegu i'w gilydd fod ychwaneg o Bererinion gwedi dyfod i'r Drêf. Ac un arall a'i hattebodd gan ddywedyd, a chynifer a aethant tros yr Afon, a chwedi myned i mewn i'r Porth Aureidd heddyw. Ar hynny Clywn Fonlleſ arall yn dywedyd fod Lleng o rai Diſglair yr awron gwedi dyfod i'r Drêf, yr hyn fydd argoel fod ychwaneg o Bererinion ar y Brîſ-flordd, gan mae ymma'r arferent ddiſgwyl am danynt, ac i'w Cyſluro gwedi eu holl ofid,

Yna'r Pererinion a godasant, ac a aethant i roddio i fynu ag i wared, ond yn awr oedd eu cluftiau yn llawn o adſain Nefol, ac nid oeddent yn y tîr hwn, yn gweled, yn Clywed, yn teimlo, yn aroglu, nag yn archwaethu dim ag oedd wrthnebus i'w yſtymmog na'u meddwl, ond yn unig pan broſasant o Ddŵfr yr Afon, âc oeddynt yn gorfod myned trwyddi, tybient fod y Ddŵfr hwnnw ychydig yn chwerw yn eu genau, ond yr oedd efe 'n ſelufach gwedi ei lyngcu.

Yn y fan ymma'r oedd Coffadwriaeth yn caſt ei gadw, o Enwau 'r ſawl a fuafei 'n Bererinion gynt, ynghyd a hanes o'r holl weithredoedd hynod a wnaethant hwy. Yr oedd ymma heſyd chwedleua mawr, ynghylch ſel y byddei 'r Afon yn Llenwi i rai, ac yn treio i eraill, dywedent y by-

ddei hi ymron fŷch i rai, tra fyddent yn myned trwyddi, ac yn llifo dros y Torlenneu i eraill.

Yn y lle hwn hefyd byddei plant y Drêf yn myned i Erddi 'r Brenin i dori *Tufwau* o lyfiau i'w dwyn i'r Pererinion o wîr gariad arnynt. Ymma hefyd yr oedd yn tyfu *Gamphyr*, a *Spicnard*, *Saphrwm*, a *Chalamus*, *Sinamon*, a phob coedydd, sef *Tbus*, *Myrrh*, ac *Aloes*, ynghyd a phob pêr Lysfiau, a'r rhai hyn y pêr-aroglent ystafelloedd y Pererinion, tra arhosent ymma, ag a'r rhai hyn yr Enweinwyd eu Cyrph i'w parottoi i fyned or tu hwynt i'r Afon, Sef pan fyddai'r amser gosodedig gwedi dyfod.

Tra 'r oeddent yn aros ymma, ac yn disgwyl yr awr dda, yr oedd Sŵn yn y Drêf fod Rhedegwr gwedi dyfod o'r Ddinas Nefol, ar ryw achos pwŷs-fawr ; at un *Cristianes*, Gwraig i *Gristion* y Pererin, gwnaethpwyd ymosyniad am dani, a chaed y Tŷ lle'r oedd hi, felly y Rhedegwr a roddodd iddi Lythyr, ystyr yr hwn oedd, fal hyn ; Henffŷch well wraigddâ, yr wyfi yn dwyn Newydd i ti, fod fy Meistr yn dy alw di, ac yn disgwyl iti sefyll yn ei wydd ef, mewn Gwîsg o Anfarwoldeb, a hynny o fewn y deng-niwrnod hyn.

Ar ol iddo ddarllian y Llythyr hwn iddi, rhoddodd iddi hefyd Arwydd o'i fod e'n Gennad gywir, ac yn peri iddi fryffio, a'r Arwydd oedd iaeth gwedi ei blaenllymmu a chariad, a'i gollyng yn esmwyth at ei chalon hi, yr ergyd Bwa ymma a weithiodd mor Effeithiol gyd â hi, Fel y gorfydd iddi fyned pan ddel yr amser gosodedig.

Felly pan welod *Cristianes* fod ei hamser gwedi dyfod, ac mae hi oedd y cyntaf o'r Pererinion hyn, ac oedd i fyned drwy'r Afon, hi alwodd am Mr. *Calondid* ei Harweinydd, ac a fynegodd iddo'r modd y cawse hi ddyfyn. Yntef a ddywedodd fod yn llawen gan ei Galon ef glywed y newydd ; ac y buasei dda gantho pe buasei'r Rhedegwr yn dyfod yw geisio yntef.

Yna

Yna hi a ddeisyfodd arno ei hyfforddu hi, pa wedd i ofod pob peth yn barod erbyn ei Siwrnei. Yntef a ddywedodd mae fel hyn, ac fel hyn, y rhaid bod, a minnau a fo byw ar eich ol a ddeuwn i'ch hebrwng chwi hyd at lan yr Afon.

Yna hi a alwodd ar ei Phlant, ac a'u Bendithiodd hwynt, gan ddywedyd ei bod hi'n Darllain etto gyd â chysur y Nôd a ofodwyd yn eu Talcennau hwy, a bod yn llawen ganthi eu gweled yno gyd â hi; a'u bod gwedi Cadw eu Gwisgoedd cyn wynned. Ac yn olaf, hi a roddodd i'r tlawd yr ychydig a oedd ganthi, ac a orchmynnodd i'w Meibion a'i Merched fod yn barod erbyn y deuei 'r gennad i'w Ceisio hwytheu.

Gwedi iddi Lefaru y pethau hyn wrth yr Arweinydd, a'i phlant, hi a alwodd am Mr. *Mawrfrydig-dros-y-Gwirionedd*, ac a ddywedodd wrtho, Syr, chwi a'ch dangosafoch eich hun yn gywir gâlon ymhob lle, byddwch gan hynny ffyddlon hyd Angau, yna y Brenin a rydd i chwi Goron y bywyd. Mi a ddeisyfaf arnoch hefyd fwrw golwg ar fy Mhlant i, ac os gwelwch chwi hwy un amser yn Llwfrrâu, lleferwch yn gyflurus wrthynt; canys fy Merched ynghyfraith a fuant ffyddlon, a chyflawniad yr Addewyd arnynt fydd eu diwedd hwynt. Ond hi a roddodd Fodrwy i Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog*.

Yna hi a alwodd am Mr. *Gonestrowydd*, ac a ddywedodd am dano ef, wele Israeliad yn wîr yn yr hwn nid oes dwyll.

Yntef a ddywedodd wrthi, mi a ddymunaf i chwi Ddydd tég pan ofodoch allan tua Mynydd Sion, a bydd llawen gennyf eich canfod yn myned yn droedsych drwy 'r Afon.

Hitheu ei hattebod gan ddywedydd, bid gwlyb, bid Sých, yr wyfi yn hîriaethu am gael myned, canys pa hîn bynnag a gaffwy i, fy Siwrneu, Caf ddigon o amser pan elwyf i'r Ddinas i'm hesmwythau fy hun, ac i ymŷchu.

Yna y daeth i mewn y Gŵr da hwnnw Mr. *Parod-i-gloff*, i'w gweled hi, A hitheu a ddywedodd wrtho, Dy daith hyd ymma a fu Anhawdd, ond gwneiff hynny 'th orphwysfa 'n felusach. Ond gwilia a bydd barod, canys yn yr Awr ni thybi y gall y gennad ddyfod.

Ac ar ei ol ef, daeth Mr. *Anobeithiol*, a'i Ferch *Ofnus-iawn*, i mewn, a hi a ddywedodd wrtho ef, y dylei efe gofio fŷth gyd â diolchgarwch am ei ymwarded o Ddwylo'r Cawr *Anobaith*, ac o Gastell *Ambeueth* Effaith y Drugaredd honno yw eich bod gwedi 'ch dwyn hyd ymma mewn Diogelwch. byddwch gan hynny wiliadwrs, a bwriwch ymmaith ofn rhag llaw, a gobeithiwch yn sobr hyd y diwedd.

Yna, hi a ddywedodd wrth Mr. *Gwan-feddul*, Tydi yw'r hwn a waredwyd o Safn y Cawr *Llad-daioni*, fel y gellit fyw yngoleuni y rhai byw yn dragywydd, a gweled dy Frenin gyd â chyflur. Yn unig mi a'th Gynghoraf i edifarhau am dy barod-rwydd i ofni, ac *Ambeueth* o'i ddaioni ef, a hynny cyn y danfono efe am danat, rhag pan ddelo, y gorfydd iti sefyll yn ei wydd ef gyd â chywilydd am y bai hwnnw.

Erbyn hyn y Dydd oedd wedi dyfod, ar ba ŵn yr oedd rhaid i *Gristianes* ymadael, felly y Brifffordd oedd lawn o Bobl, gwedi ymgasglu i'w gwel- ed hi yn cymmeryd ei ymadawaid. Ac weler oedd holl Lan yr Afon o'r tu draw iddi, yn llawn Meirch a cherbydau, y rhai a ddaethei i wared o- ddi uchod i gadw ei chymdeithes hi, hyd Borth y Ddinas.

Felly hi a ddaeth allan, ac a aeth i'r Afon, gan Ogwyddo ei phen at y Sawl a'i canlynasant hi hyd yno, yn Arwydd garedigol o'i hymadawaid, y geiriau diwaethaf a glybuwyd ganthi ymma, oedd, yr wyf 'n dyfod attat ti Arglwydd i'th folianu yn dragywydd.

Yna

Yna ei Plant a'i chyfeillion a ddychwelasant i'w lleoedd, canys yr oedd y rhai a ddisgwiliasant am *Gristianes* gwedi ei chymmeryd hi allan o'u golwg hwynt, Eithr mi a'i gwelaïs hi yn myned ac yn galw wrth y porth, ac yn cael ei derbyn i mewn yno gyd â'r holl Lawenydd ac yr aethei *Cristion* ei Gwr o'i blaen.

Ar ei hymadawiad, ei Phlant a wylodd, ond Mr. *Calondid* a Mr. *Mawrfrydig* a chwaraufant ar y symbol Soniarus a'r Delyn, o wir Lawenydd, a phawb a ddychwelodd i'w hamryw Lleoedd.

Ymhen talm o amser, ddaeth y Rhedegwr i'r Drêf drachefn, a'i neges ef oedd at Mr. *Parod-i-gloffi*, ac yn ol iddo ei gael ef dywedodd wrtho fel hyn. Mi a ddaethym attat ti yn Enw'r hwn a geraist, ag a ddilynaist, er gorfod it hynny wrth Ffyn baglau, a'm cennadwri yw, mynegu iti ei fod ef yn disgwyl iti ddyfod i Swpperu gyd ag ef yn ei Deyrnas, a hynny Dydd neffaf ar ol y Pasg. Gan hynny bydd barod i'r daith hon. A chwedi hynny rhoddodd iddo Arwydd o'i fod e'n gennad gywir, gan ddywedyd, yr wyfi yn torri'r Cawg Aur, ac yn gollwng y Llyn Arian. *Preg. xii.*

Ar ol hyn, Mr. *Parod-i-gloffi* a alwodd am ei Gyd-bererinion, ac a ddywedodd wrthynt, danfonwyd a'm danafi, a Duw a ymweli hefyd yn siccr a chwithau oll. Felly efe a ddymunodd ar Mr. *Mawrfrydig* wneuthur ei Lythr Cymmyn ef. Ond gan nad oedd gantho ddim i'w rododi i'r Sawl a fae byw ar ei ol ef, ond ei ffyn baglau a'i ddymuniadau da, gan hynny efe a ddywedodd fel hyn, y Baglau ymma wyfi'n ei adael i'r Mâb a rodio'n fy Llwybrau i, gyd â chant o Ewyllys da iddo ef wneuthur yn well na myfi.

Yna efe a ddiolchodd i Mr. *Calondid* am ei hyfforddiad a'i garedigrwydd, ac felly efe a ddechreuodd ymbarottoi i'w siwrnau. A phan ddaeth i Lan yr Afon, ebe'r efe, nid rhaid i mi mwyach wrth y ffyn baglau hyn, gan fod or tu draw i'r Afon

Feirch a Cherbydau i mi Farchogaeth ynthynt. Felly y Geiriau diweddaf a glybywyd é 'n eu dywedyd oedd, Croesaw Fywyd, yna efe aeth ym-maith.

Ymhen ychydig ar ol hyn Mr. *Gwan-feddwl* a gadd Newydd, fod y Rhedegwr yn chwthu yn ei Gorn wrth Ddrws ei ystafell ef; a phan ddaeth i mewn, ebe efe, Mi a ddaethym i fynegi i ti, fod yn rhaid i'th Feistr wrthyt, ac ymhen ychydig iawn o amser gorfydd iti weled ei wyneb ef mewn disgleirdeb, a chymmer hyn yn Arwydd o wirionedd fy nghanadwri, sef, y Tywyllir y rhai fy 'n edrych trwy 'r Ffenestri.

Yna galwodd Mr. *Gwan-feddwl* am ei Gyfeillion, ac a fynegodd iddynt pa genadwri a ddygpwyd iddo ef. A pha Arwydd a gowsei efe o wirionedd y Genadwri, yna ebe efe, gan nad oes gennyf ddim i'w Adel i neb, i ba bwrpas y gwnafi fy Llythr cymmyn? Ond am fy ngwan-feddwl, mi a'i gada-waf ar ol, canys nid rhaid i mi wrtho lle'r wyf yn myned; ac ni thâl ef mo'i roddi i'r Pererin tlotta: Gan hynny pan fwyf gwedi ymadael, yr wyfi 'n dymuno ar Mr. *Mawrfrydig* ei gladu ef mewn Tommen. Pan ddarfu hynny, a'r Dydd gwedi dyfod iddo ymadael, efe a ddaeth i'r Afon fel y lleill. A'i geiriau diweddaf ef oedd, dal allan fydd, ac Amynedd. Felly efe a aeth drofodd i'r ochor arall.

Gwedi pen bagad o Ddyddiau, danfonwyd am Mr. *Anobeithiol* gyda'r Rhedegwr, gan ddywedyd wrtho fel hyn. Tŷ di Ddŷn dychrynedig! Y mae gennyf Ddyfyn ith gymmeryd di, ymbarottoa gan hynny i fod gyd â'th Frenin erbyn dydd Sabboeth nefaf, i Floeddio o Lawenydd am dy waredigaeth o'th holl Amheuon. Ac ebe'r Genad, Cymmer hyn yn Argoel o wirionedd fy Nghanadwri, ac felly efe a roddodd iddo Geiliog y Rledyn yn Faich. *Preg. xii.*

Pan glybu *Ofnus-iawn* Merch Mr. *Anobeithiol* yr hyn a wnaethpwyd, hi a ddywedodd wrth ei Thad, y Deuci hi gyd âg ef. Yna Mr. *Anobeithiol* a ddywedodd wrth ei gyd-gyfeillion, fel hyn, chwi a wyddoch pa fath rai a fuom ni, a'r blinder mawr a wnaethom i'r Pererinion, trwy fod yn *Anobeithiol*, ac yn *Ofnus*. Ond ein Ewyllys ni ein dau yw, na dderbynio neb ein hanobeithiau, a'n hofnau afesaidd yn ol Dydd ein hymadawiad byth; canys mi a wn yr ymgynnygiant hwy i eraill yn ol fy ymadawiad i, Ac o ddywedyd y Gwîr, Ysphydion ydynt hwy, y rhai a dderbyniafom ni yn-nechreuad ein Pererindod, ac nis gallafom ni fÿth eu hysgwyd hwy ymmaith. A hwy a rodiant oddiamgylch, gan geisio derbyniad gan y Pererinion, Eithr er ein mwÿn ni, Cauwch ych Dryslau yn eu herbyn.

Felly pan ddaeth yr amser iddynt ymadael, hwy a aethant i lan yr Afon. A geiriau diweddas Mr. *Anobeithiol* oedd, Ffarwel i'r Nôs, a Choefau i'r Dydd, a'i ferch ef aeth drwy'r Afon dan Ganu, ond nid oedd neb o'r ochr ymma yn deall beth yr oedd hi'n ei ddywedyd.

Ymhen ennvd wedi'n daeth y Rhedegwr i'r Drêf, gan ymofyn am Mr. *Gonestrwydd*. Felly efe a ddaeth i'r Tŷ lle'r oedd efe, ac a roddodd y Leiniau hyn yn ei Law ef, a'u hysfr oedd fel hyn. Yr wyfi'n Gorchymmyn i ti fod yn barod erbyn wÿthnos i heiddyw, i'th ddangos dy hun ger bron dy Arglwydd, yn Nhŷ ei Dâd. Ac yn lle Arwydd o gywyrdeb fy Nghenadwri, holl Ferched Cerdd a ddyger yn isel. *Preg. xii.*

Yna y galwodd Mr. *Gonestrwydd* am ei Gyfeillion, ac a ddywedodd wrthynt, yr wyfi'n Marw, ond ni wnafi'r un Llythur Cymmyn. O herwydd fy ngonestrwydd a geiff fyned gyda mi, a dywedir hynny wrth y sawl a ddelo ar fy ol. A phan ddaeth y Dydd yr oedd efe i fyned ymmaith, efe a ymbarottodd i fyned trwy'r Afon. Ac yr oedd yr Afon y pryd hyn gwedi Llifo dros y Torlannau mewn

rhai mannau, ond Mr. *Gonestrwydd* yn amser ei fywyd, a ddywedasei wrth un Mr. *Cydwylbod-dda* am ei gyfarfod ef yno, yr hyn hefyd a wnaeth efe, ac a roddodd iddo fenthig ei Law ag a'i helpiodd drosodd. Ei eiriau diweddaef ef oedd, y mae Grās yn Teyrnafu. Felly efe a ymadawodd a'r Bŷd.

Gwedi hyn daeth fŵn ar lèd, fod yr Rhedegwr gwedi rhoi Dyfn i Mr. *Mawrfrydig-dros-y-gwirionedd*, a chafodd yn lle Arwydd o fod y genad yn gywir. Ddarfod i'r Piser dorri gerllaw 'r ffynnon, pan ddeallodd efe hynny, galwodd am ei Gyfeillion, ac a'i mynegodd iddynt, yna ebe efe, yr wyfi 'n myned at fy Nhâdau, ag er i mi ddyfod hyd ymma trwy lawer o Anhawsdra, etto nid yw yn awr edifar gennyf, a'r trallodau yr aethym trwyddynt er mwyn Cyrhaeddyd lle 'r wyfi. Fy Nghleddyf a adawaf i'r sawl a'm canlyno yn fy Mhererindod, a'm Gŵroldeb, a'm medrusrwydd i'r sawl a allo ei ynnill ef. Fy Nodau a'm Creithiau a ddygaf gyd â mi, i Dyfiolaethu drososi fy mod wedi ymladd ei Ryfeloedd ef, yr hwn yn awr a'm Gwobrwyia i.

Pan ddaeth y Dydd yr oedd efe yn gorfod myned oddi-ymma, aeth bagad gyd âg ef i lan yr Afon, ac wrth fyned iddi, efe a ddywedodd; o Angau pa le mae dy Golyn? A phan aeth yn ddyfnach, efe a ddywedodd, o Uffren pa le mae dy fuddigolaeth? Felly efe a aeth drosodd, a'r holl Udgyrn oedd yn lleisio am dano ef yr ochr arall.

Gwedi hynny daeth allan Ddyfyn i Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog*, sef y Gŵr a gawsent ar ei Liniau ar y Tir a Reibwyd, a'r Rhedegwr a ddygodd y cwyn, neu'r Dyfyn ymma yn ei Law wedi ei ddat-blygu. Ai ystur ef oedd fel hyn, sef; bod yn rhaid iddo ymbarottoi i newid bywyd. canys nid oedd ei Arglwydd ef yn fodlon iddo fod cyn belled oddiwrtho ddim yn hwy.

A chyd â hynny Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog*, a darawyd mewn syndod: Nag ê ebe 'r gennad nid rhaid i
chwi

chwi ammeu gwirionedd fy Nghanadwri, canys dymma i chwi Argoel ficer o honaw. Yr olwyn a dorrrwyd gerllaw'r Pydew. *Prig.* xii. 6.

Yna efe a alwodd am Mr. *Calondidei* Arweinydd, ac a ddywedodd wrtho, Syr, er ffa ddigwyddodd i mi fod ond ychydig yn eich cymdeithas chwi'n Nyddiau fy Mhererindod, etto, er pan adnabum chwi, buoch fuddiol i mi. Ond pan ddaethym oddi cartref, mi a adewais wraig a phump o blant bychain o'm hôl. Ac mi a attolygaf arnoch pan ddychweloch (canys mi a wn yr ewch chwi'n ol i Dŷ 'ch Meistr er mwyn bod yn Hyfforddwr i ychwaneg o Beierinion sanctaidd) bydded i chwi ddanfon at fy Nhylwŷth i'w gwneud yn gydnabyddus o'r cwbl a ddigwyddodd i mi, Mynegwch hefyd iddynt fy nyfodiad diogel i'r fan hyn, a'r cyflwr gwynfydedig yr wyf i'n ddiweddar yntho.

Mynegwch hefyd iddynt ynghylch *Cristion*, a'r modd y ddaeth ei wraig ai blunt ar ei ol ef, Dywedwch wrthynt hefyd, pa ddiwedd happus y ddaeth hi iddo. Ac i ba le'r aeth hi. Nid oes gennyf ond ychydig neu ddim i'w ddanfon i'm tylwyth, oddieuthr fy Ngweddïau, a'm dagrau drofytnt, ac os gwnewch hwynt yn gydnabyddus o honynt, os tycia hynny, fe a eill fod yn ddigon.

Gwedi i Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog* ofod pob peth mew trefn, a'r amser gwedi dyfod ar ei wartha ef, a bod yn rhaid iddo fryfio i fyned ymaith, yntef hefyd a aeth i wared i'r Afon. Ac yr oedd Tawelwch mawr y pryd hyn yn yr Afon; gan hynny pan oedd Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog* gwedi myned i mew'n iddi ynghylch hanner y ffordd, efe a arhosodd yno dro, ac a ymddiddanodd a'i Gyfeillion, y rhai a ddaethei i weini iddo hyd yno, gan ddywedyd.

Bu'r Afon hon yn ddychryn i Laweroedd, a'r meddyliau am dani a'm brawychodd inneu yn fynych, ond yn awr mi a debygwn fy mod yn sefyll yn esmwyth, mae 'm Traed gwedi eu gosod yn ddiysgog

yr oedd ar y fan yr oedd Traed yr offeiriad yn sefyll, ac oedd yn dwyn Arch y cyfammod, tra'r oedd Israel yn myned dros yr Iorddonen. *Ios. iii. 17.* Mae'r dyfroedd yn wir yn chwerw i'r gennau, ag yn oer i'r Cylla, eithr y mae'r meddyliau am yr hyn yr wyfi'n myned atto, ag o'r Amddiffynwyr fy'n disywyl am danaf i'r ochr arall yn gorwedd megis marworyn yn llosgi o gariad at fy Nghalon.

Yr wyfi'n yn awr yn fy ngweled fy hûn ar ddibennu fy Nhaith, fy Nyddiau blinion a ddarfuant, yr wyfi'n awr yn myned i weled y pen hwnnw a goronwyd a Drain, a'r wyneb y poerwyd arno er fy mwyn i, bûm fyw gynt wrth glywed am dano ef drwy ffydd; ond yn awr yr wyfi'n myned lle y cafi fyw wrth olwg, a bod gyd â'r hwn oedd fy hyfrydwch. Mi a gerais yn sawr glywed ymddiddan am fy Arglwydd, a pha le bynnag y gwelais i ôl ei droed ef ar y ddaiar, mi a chwenychais ofod fy Nhroed yno.

Yr oedd ei Enw ef i mi fel Blŵch o Enaint gwerth sawr, ac yn bereiddiach na'r holl Bêr-aroglau, ei lais ef oedd dra pheraidd i mi, a'i wynebpryd oedd fwy dymmunol na goleuni'r Haul. Arferais gasglu ei Air yn ymborth i mi, canys melusach oedd na Mêl; ie na diseriad y Dil Mel. Arferais ef yn fynych yn erbyn fy Llesmeiriadau, nerthodd fi i ymgadw rhag fy anwiredd, a'm cerddediad a Nerthwyd yn ei ffyrdd ef.

A thra'r oedd ef fel hyn yn ymddiddan, syrthiodd ei wynebpryd, a'i Gorph Cadarn a grymmodd dano; a chweddi iddo ddywedyd, Cymmer fi, canys yr wyfi'n dyfod attat, ni welwyd mo-honaw ganthynt mwyach.

Ond, Oh! Pa mor Ogoneddus oedd Canfod yr Ardaloedd uchod yn llawn Meirch a Cherbydau, ac Udganwyr a Phibyddion, a Chantorion, yn chwarau ar offer Cerdd Dannau, a hyn ôl i Groesawu
Y PERERINION wrth fyned i fynu, a hwy a ganlynasant

ganlynasant eu gilydd i mewn trwy Borth prydferth y Ddinas.

Ond am Bedwar Mâb *Cristianes*, y rhai a ddygodd eu Mam gyd â hi ynghyd au Gwragedd au Plant, nid arhofais i lle 'r oeddent hwy nes eu myned drosodd, Eithr mi a glywais gwedi i mi ddychwelyd oddiyno, eu bod hwy etto ar dir y rhai byw, a hynny er Cynnydd i'r EGLWYS lle 'r oeddynt dros amser. Ac os digwydd i'm rhan fyned y ffordd honno etto, ondodid rhoddaf eu hanes i'r sawl a fo'n chwennychu Clywed y Pethau'r wyf yn awr yn ddistaw o'u plegid; ac yn y Cyfamser mi a Ganaf yn iâch i'm Darllenydd. FFARWEL.

DIWEDD, YR AIL RHANN.

R H Y B Y DD.

BYDDED hyfys i Bôb Darllenwr ystyriol ar
a dderbyniodd Fudd, neu Lêfhâd ysfrydol
wrth Ddarllain y Llyfr hwn, fod y Trydydd rhann;
fel y rhann ddiweddas o Daith y Pererin gennyf
gwedi Cyfieuthu ynghylch ei hanner, ac a fydd
yn barodd i'r Argraphwasg yr Hâf nesaf. A hyn-
ny drwy Gynnorthwyâd, chwech cheiniog ymlaen
llaw.

Y Sawl a fyddo am i'r Llyfr hwn fyned yn y
blaen, rhoddant eu Harian a'u henwau, naill a'i
Mr. STAFFORD PRYS, yn y *Mwythig*, a'i ynteu
i'r Cyfieuthydd ynglynn Ceiriog, neu i'r Gwyr oedd
yn derbyn o'r blaen o's byddant gan fwyned a
chymmeryd y drafferth arnynt.

Eich Gwasanaethwr,

JOHN EDWARDS.

Glynnceiriog, Mawrth 7. 1761.

ar
bl
;
yf
d
-
n
y
i
u
d
a

3.

t.